

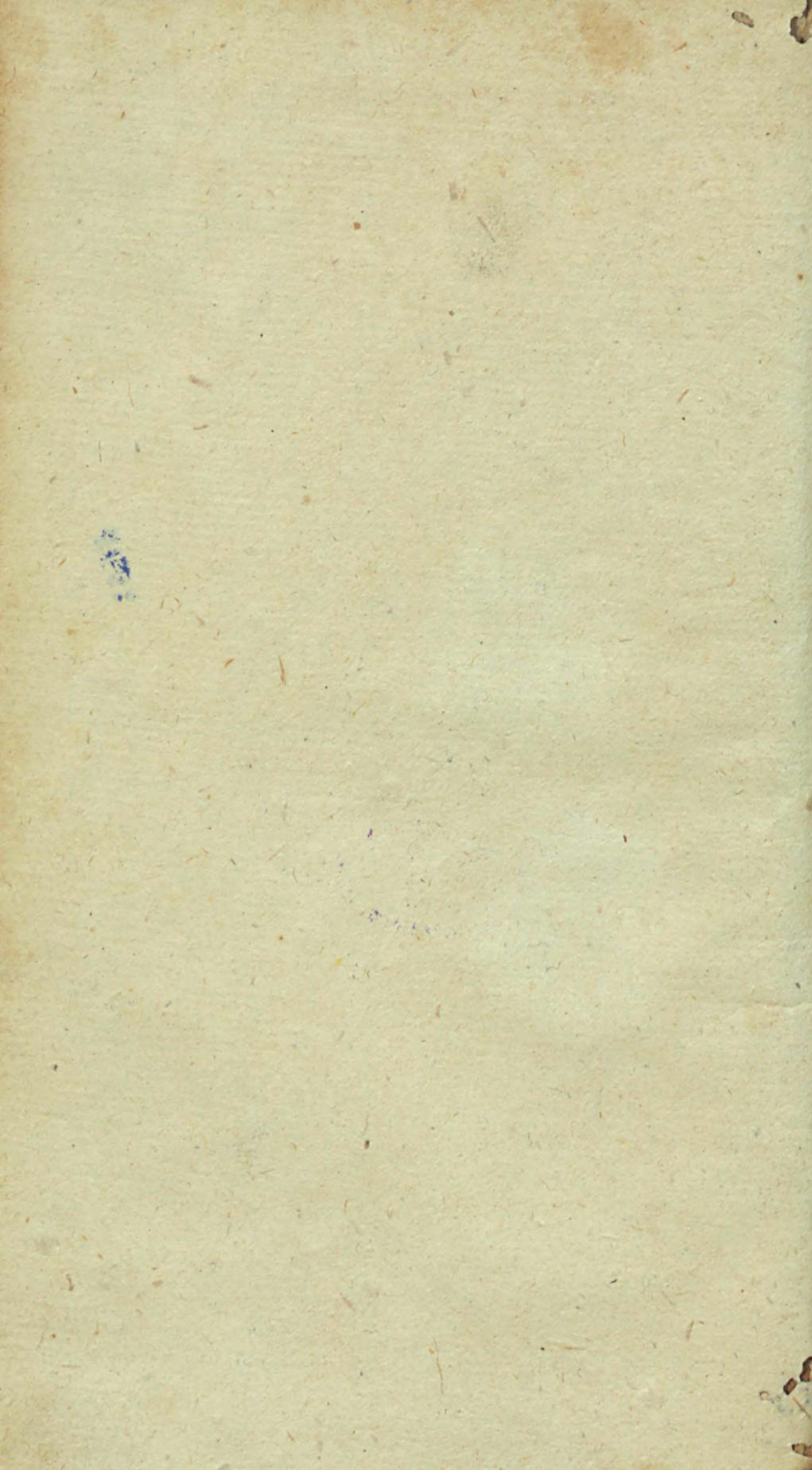
84669

biu
1

2/10/15

50

1939

11 20

SYNTAGMA
JURIS UNGARICI
COMPLECTENS
UNA
PECULIARES
PRINCIPATUS
TRANSYLVANIÆ
LEGES
IN USUM CUMPRIMIS
TYRONUM JURIS PATRII
COLLECTUM, ET EXCUSUM.

CASSOVIAE
TYPIS FRANCISCI LANDERER,
PERPETUI IN FUSKUT. 1796.

1984

01

84669

TITULUS I.

De Accusatione.

Accusator. Ubi Actio Fisci Regii, vid. A. 7. 1715. Præsidi, delegati in causa, Criminis *iesœ Majestatis*, Judicij, pro Termine præfigendo, Reoque citando imposterum exhibebitur; eidem Præsidi nomen etiam, & cognomen Delatoris, seu Accusatoris significetur: quatenus, & quoad Hunc; Delegatum in causa Judicium, dispositioni præcitatæ legis semet accommodare sciat. A. 26. 1741. vide de Nota infidelitatis.

TITULUS II.

De Actibus Potentiariis, eorumque Pœna.

Præter quinque Casus P. 2. Juris Tripartiti, T. 42. declaratos, plerique (saltem olim) Actus Potentiarii; ut illationes damnorum, nocumentorum, & injuriarum, vocantur minores actus potentiariorum. Pœna eorundem floreni 100. (in Transylvania flor. 50. P. 3. T. 3.) quorum medietas una Actori, altera Judici cedit: insuper damnorum, & expensarum refusio Actori adjudicanda. P. 2. T. 67.

2. Pœna autem illorum quinque casuum, seu majorum actuum; uti invasionis domorum, ac interemptionis, verberationis, vulnerationis, & sine justa causa, detentionis Nobilium: item occupationis quorunlibet jurium possessionariorum, & eorundem pertinentiarum, quoconque nomine censeantur; est *Capitalis* seu amissio capititis, & omnium bonorum mobilium, & immobilium ad portionem sententiati cedentium; jure tamen *redemptibili*. P. 1. T. 16. & P. 2. T. 43. confer hæc cum paulo post dicendis.

3. In minori actu potentiariorum convictus, & pœnam 100. fl. solvere, ac damaña rependere, ob defectum

bonorum, non valens; non obstante prærogativa Nobilitari, captivari, ac detineri potest. Qui apud Judicem 15. diebus, ut in facto debitorum, causa concordia detineatur; & si non concordat cum adversario, traditur ad manus ejusdem, detinendi, & non puniendi gratia, donec judicatu servitiis suis, vel aliter quomodo cunque satisfecerit. P. 1. T 68.

4. Hostiliter turbantes communem inquisitionem, & oculatam revisionem, in facto majoris Potentiae convincantur. *Uladis. Decreto 5. 1504. Art. 5.* Exercituantes item, si Regnicolas deprædati fuerint, instar aliorum patratorum actuum Potentiariorum, per Judices Regni ordinarios judicentur. *Uladis. D. 1. 1492. A. 17.*

5. Castellani, Officiales, Familiares, & Jobagynes Dominorum, si deliquerint, Domini ipsorum poenam non incurant; sed super innocentia, quod scilicet non de eorum voluntate illud sit patratum, se purgare juramento debebunt. *Math. D. 6. 1436. A. 15.* Item violentiae contra privatas personas patratæ, coram ordinariis Judicibus jure requirantur. *1546. A. 26.*

6. Tyrannides, prædas, & spolia exercentes Rex intra, & extra Regnum puniendi habet facultatem. *Ibidem A. 27.* De actibus potentiariorum per civitates, & oppida priuilegiata, in causis criminalibus, etiam in Comitatu convinci possunt. *1647. A. 81.*

7. Præter quinque casus, aliosque supra allatos: sunt præterea non pauci, qui poena actus majoris potentiae plectuntur, et si antea sub titulo *Notæ infideliatis* continerentur: sunt autem sequentes: *imo.* Violente definere, arestare, verberare, vulnerare Judicem Regni ordinarium, ejusque Vices-Gerentem, vel Magistrum Protonotarium, Septemviralis, Regiae Judicariae, Districtualis, aut Comitatensis *Tabule* Judicem. Item Capitularem, Conventualem, Regium, Palatinalem, aut Banalem hominem: Baronem Regni, aut supremum Comitem: nec non Cameres Re-

Regiæ Consiliarium, supremum, vel Vice-Directorem: in officiorum suorum functione actualiter, & legitime procedentes. 2do. Literas salvi conductus, a Rege datas, violare. 3to. Repulsionem secundario facere. 4to. Verberare, vulnerare, per se, vel per alium, extra Diætam, conquerentes in Diæta, propter hujusmodi querelas; aut ad Diætam, judicia, vel congregations, & sedes judiciarias Comitatuum, prout & ad inquisitiones de repetendis, ac restituendis fugitivis colonis, & servitoribus, & Militiæ excessibus, pergentes, easque peragentes; & ad ineundos cum eadem Militia computus venientes, inque computu, & peragendis præmissis inquisitionibus commorantes, & redeuntes.

8. Quinto. Vulnerare Fratres, & Consanguineos. 6to. Mutilare membra, & eruere oculos alterius; extra scilicet Magistratuale officium. Hi itaque omnes, & singuli incurunt pœnam actus majoris Potentiae: juxta A. 10. 1723. His adde eos, qui sensu A. 34. 1729. adversus judiciarias sententias secundario se opponunt, vel bona judicialiter executa, reoccupant, Personæ tamen Religiosæ, & Ecclesiasticæ, nec non Mulieres in præmissis casibus, pœnæ Emendæ Capitis solent subjacere. A. 10. 1723. *in fine.*

9. Qui vero ad Diætam convocatos, aut eorum Familiares, vel in Diæta conquerentes, in loco diætali, aut publici confessus, contumeliis, aut manuum injectione lædunt: ad tertium diem citati, coram judicaria Tabula Regia judicium recipiunt; & calumniatores quidem, ac Diffamatores, toties, quoties in pœna 200. fl. parti læsa applicanda: Verberatores vero, vel Vulneratores, pœna actus majoris Potentiae castigantur. Præmissorum autem malitiosi sub Diæta occidores, aut occidi procurantes, prævia ad tertium citatione, pœna Mortis, cum exasperatione, condemnantur. A. 7. 1723.

10. Erat autem olim pœna actus majoris potentiae, amissio Capitis, & simul Bonorum universorum. Ut pa-

patet ex legibus hic *num. 2do cit.* Nunc vero jure ne-
vissimo A. 34. 1729. circa medium: est amissio capi-
tis, vel Bonorum *disjunctive*: immobilium quidem
communi estimatione mediante, redemptibiliter. Mo-
bilium vero simpliciter, sive irredemptibiliter. De
processu quinque casuum, seu actus majoris poten-
tiae vide verbo: *Capiatis sententia.* Potest quis ejus-
modi castis judicialiter prosequi, etiam penes Arti-
cules brevis processus, seu *via querulosa* coram Vice-
Comite ejus Comitatus, in quo actus commissus est:
non tamen *criminaliter*, id est: ad poenam capitalis
sententie; sed violentiae duntaxat, seu actus minoris
Potentiae; puta sub pena 100. si adeoque *civiliter*,
excepto casu homicidii.

11. Actus *minoris Potentiae*, hodie communiter
violentiae vocantur. Actio super violentia, seu actu
minoris Potentiae suscitata, & Vice-Comiti illius Co-
mitatus, in quo violentiae patrator, adeoque Incattus
residet, aut bona habet, exhiberi solita, vocatur *Quer-
ulosa*, processusque ipse *Querulosus*: qui describi-
tur A. 4. 1608. *Ibi.*

12. Deinceps autem, si & desuper occupationibus,
& reoccupationibus, nec non aliis violentiis, captivationibus,
verberationibus, & rerum Mobilium, alio-
rumque jurium, sub quovis praetextu occupatorum,
factis, aut fiendis, causæ aliquæ per quoscunque mo-
vebuntur, illæ etiam eodem brevi processu terminen-
tur: non obstantibus annualis revolutionis prætenso-
nibus. Nemirum, ut ad partis querulantis instantiam,
Vice-Comes, præhabita legitima certificatione ex se-
de Judiciaria, vel Congregatione Comitatus, immo-
etiam de domo habitationis suæ fienda. (Adde ex A.
23. 1613. in certificatione eum modum esse servan-
dum, ut personaliter, aut de habitatione, vel Bonis,
cum assignatione parium, vel copiarum acquisitionis,
medio Judice Nobilium certificetur. In remotioribus
terminis, non *quindena*, sed terminus competens as-
signetur) ad faciem Bonorum occupatorum, observa-

ta quindena, exire, ibique comperta rei veritate, judicium facere, ac partem succumbentem in pœna violentiæ, refusioneque damnorum convincere possit, ac debeat. A cuius iudicio pars convicta potest appellare ad sedem Judicariam Comitatus, vel ea non existente, ad congregationem Comitatus primitus celebrandam. Ubi si iterum succubuerit, judiciumque prius latum approbatum fuerit, ex tunc Vice-Comes statim ad executionem procedat. Salvis manentibus parti succumbenti omnibus juridicis remedii, sed extra dominium duntaxat, vid. verbo Apell. Confirmantur hæc per A. 29. 1609. & 23. 1613. ubi etiam cause violentiarum ex parte Rusticorum servitorum, Colonorumque ignobilium quorumvis, modusque in iisdem procedendi subnotatur, De quibus vide verbo: *Sedes Dominalis.*

13. Judices violentiarum, juxta A. 35. 1729. cum desumenda pœna violentiæ, sunt soli Vice-Comites. Pari processu etiam violentiæ Officialium, Cameræ Regiæ, sensu A. 149. 1647. & 39. 1681. discutiuntur; item reoccupationes Bonorum executorum, per A. 29. 1662. & 33. 1681. Excessus item Tricesimatorum, & Teloniatorum, exactiones violentas, & iniquas perpetrantium; juxta A. 48. & 51. 1659. & 20. 1681. ut & alii plures Casus, quos videre est A. 31. 1655. & pluribus 1659. AA. quos hic referre non est operæ pretium.

14. Excipiuntur autem specialiter ab hoc processu queruloſo, casus sequentes, nempe: successionum, Divisionum, Quartalitiorum, Dotum, Rerum Paraphernalium, Testamentiarum dispositionum, concambiorum, Jurium Pignoratitiorum, debitorum: nec possunt penes hos Articulos brevis processus Bonorum proprietates acquireti, ac judicari. Et si quis in his casibus processu queruloſo causam suam moveret, ipso facto, in pœna indebitæ actionis, 100. fl. faciente, contra singulos Incattos Nobiles divisos, in actione denominata convinceretur A. 29. 1609. & 23. 1613. Atque hoc

hoc etiam ad liberas Civitates extenditur , juxta
A. 16. 1635.

15. Neque a pœna violentiæ excusabitur , si quis Titium putans , percutiat Cajum : quia prævalet id , quod est principale : nempe , quod injuriam facere voluerit , & re ipsa fecerit ; licet erraverit in Persona . Exemplum hujus casus , ut notat *Tyro. Jur. Hung.* vertebatur in Tabula Regia : sed amica compositione deliberatio præventa est . Virum scilicet Nobilem in Via Regia , Comes aliquis scutica cecidit , putans , ut affirmabat , eum non esse Nobilem . Imo nec tunc est excusationi locus , quando te alter injuste aggreditur , & verberat , aut quoquomodo lœdit ; tametsi tu eundem cum moderamine inculpatæ tutelæ repercutias . Hæc enim reperclusio , in flagranti facta , utpote jure naturæ licita , actionem tibi contra inirium aggressorem non elidit : si tamen Domino non mandante , imo rei ignaro , Famuli ejus sylvas alienas , pariter ex ignorantia cæderent , aut prata falcarent ; a pœna es- set immunis , & Dominus , & famuli ; non tamen a damni refusione . Cæterum id factum suis ex ignorantia , Incattis probare incumberet . Argum. A. 15. 1486. n. 5. cit. Causæ porro , ratione Actuum potentiiorum motæ ac intra spatum 32. Annorum non prosecutæ , præscribitur . P. 1. T 78.

T I T U L S III.

De Admonitionibus.

Admonitiones , ad tollendam , seu levandam pecuniam in Bonis hærentem , & remittenda bona ipsa impignorata , seu dotes , & paraphernales , jura que quartalitia , personaliter fieri possunt , si admonendi , vel admonenda præsentia haberi possit : alioquin fiunt de domo solitæ ejusdem residentiæ . Evocatio tamen post admonitionem non personaliter , sed de juribus possessionariis fieri debet . Quibus si careat , etiam de curia ejusdem Nobilitari fieri possit . Nam si

Joba.

Jobagyones habuerit, & personaliter, aut de domo habitationis suæ, & non de Bonis, ac Juribus hæreditariis fuerit evocatus (exceptis tamen impignoratitiis, ubi etiam personaliter, vel de Bonis impignoratitiis admonitio, cum evocatione facta, valere videtur: uti judicatum est in *octavis Posonii 1650.*) evocans in homagio evocati convincetur, & aggravabitur.

p. 2. T. 24.

2. Admoniti autem, si pecuniam non levaverint, Bonaque non remiserint, ac superinde provocati, in termino non comparuerint, ex tunc statim Bona ipsi Actori sine ulla solutione pecuniaria, restituantur: & evocatus, vel evocata, jura sua, *extra dominium* ipsorum Bonorum, requirere, & prosequi teneatur. Insuper Fænerator ille, in summa impignorationis, contra partem adversam de facto convincetur. Si tamen admonitio, & evocatio per impignorantem, vel ejus filium, aut fratrem, quos prædictorum Bonorum successio manifeste respicit, facta fuerit. Ad instantiam enim vicinorum, & commetaneorum, præmissa pœna non sequitur. *Ibidem.*

3. Mulierum aliqua admonita, & evocata, ratione Dotis, aut rei paraphernalis, licet compareat; tamen si exquisitis, ac frivolis subterfugiis causam prorogari fecerit, ut interea fructus bonorum percipere possit, ipsoque tandem termino, responsionem suam bono modo probare non poterit: tunc ob ejusmodi fraudem, & dotem, & res Paraphernales amittit, & Bona ipso facto; Actorique, sine quavis solutione Dotalitii, per Judicem restituentur. p. 2. T. 24. Vide hac de re plura verbo: *Aestima io Bonorum.*

4. Sententia Capitali convictus (cum præter trium dierum spatium inducias ad concordandum cum adversaria parte non habeat) vel in hostium captivitate constitutus, pro redemptione sui, potest Bona sua quomodo cunque vendere, vel impignorare, quibus, & in quanta summa voluerit, etiam sine admonitione consanguineorum suorum, & aliorum quorumvis. A. I. T. 60.

5. Fi-

5. Filiae, ac Mulieres, in venditionibus, & impignorationibus Bonorum, solum illae sunt admonendæ, quas Bona venditioni, aut impignorationi exposita, cum sexu Masculino, æquali jure concernunt: nam aliae pro extraneis deputantur, & non fecus, quam vicini, & commetanei, agere permittuntur: hoc excepto: quod si voluerint, ante hos Bona ad se recipere possint. *Ibidem circa fin.*

6. Si admonitus, vel admonita, talia Bona ad se recipere voluerit, tunc de Bonis in uno, eodemque Comitatu existentibus, intra duas quindenas, seu 30. dies; si autem Bona sint in diversis Comitatibus, ad summum intra tres quindenas cum venditore accordare debet. Intra quem terminum a Judice assignatum, si pretium juxta Judicis deliberationem, & communem Bonorum æstimationem, admonitus deponere recusaverit, aut non poterit, tunc libere Bona vendi possunt. *p. 1. T. 60.*

7. Si ejusmodi admonitio, & rationum, ob quas quis vendere sua Bona vult, legitimatio non præcessit, tunc possunt condivisionales, & alii jus proximitatis habentes (quales sunt vicini, & Commetanei) venditorum ad Tabulam Regiam; Impignoratorem autem ad Comitatum (qui jam per A. 35. 1729. in Causis pignorum ad quantamcunque summam indefinite procedit) evocare. Ubi abscessis omnibus juridicis remediis, causæ jurium impignoratiorum in unico termino executioni mandantur. *A. 62. 1618.*

8. Et Hæreditaria quidem, sepositis omnibus conditionibus veluti nullis, Actor solum juxta communem æstimationem pro se recuperabit, in quantacunque demum summa fuissent vendita: Hypothecaria vero Bona, non communis æstimatione mediante, verum deposita integre, in literis fassionalibus specificata summa redimet. *A. 125. 1647. & p. 1. T. 60.* Vicini tamen, & Commetanei, non communis æstimatione, ut fratres, vel forores, sed totius semper summae fassionalis depositione, ejusmodi Bona sibi vindicare possunt. *p. 1. T. 60. sub fin.* Ad-

Admonitio hæc fieri potest in Sede Judiciaria, vel Congregatione Comitatus illius, in quo Bona adjacent: aut alibi per Judicem Nobilium, quomodo cumque notitiam ab alienationis, facientem. Quo casu etiam conditiones declarandæ sunt ipsis Admonendis, sub quibus Possessor bona abalienare cupit; ut rationes ejus ab Admonitis probari, vel improbari queant: necesse enim est, ut si Admoniti conditiones improbent, illæ in eodem judicio legitimantur; secus tunc periculo summæ Capitalis amittendæ, non possunt bona libere abalienari, sensu Titulorum 58. & 59. p. 1.

9. Hactenus de Admonitione, quæ in Bonorum venditione, ut plurimum præmitti debet, pleraque sunt dicta. Nunc de ea, quæ in retulitione Bonorum pignoratitiorum, ad levandam pecuniariam requiritur, specialius quedam afferenda. Alia est *Admonitio*, quæ olim ad mandatum Regium, vel alicujus Judicis ordinarii per hominem Capitularem, vel Conventualem: juxta hodiernam vero praxim penes solius D. Personalis, nomine Regio extra datum mandatum Admonitorio-Evocatorum, per juratum Tabulæ Regiae executioni datur. Hanc Admonitionem sequitur evocatio in Curiam, si quando dimonitus non pareat admonitioni, nec summam pecuniariam in bonis hærentem levet.

10. *Alia Admonitio est*, quæ peragitur a Judice Comitatensi, & quidem Judex Nobilium (si causa summant 3000. fl. pure in Capitali intelligendam, non excedat) vigore A. 35. 1729. procedere potest penes commissionem non verbalem, sed literatoriam Vice-Comitis, adhibitio ad latus suum uno ex Juratis Assessoribus ejusdem Comitatus. Peracta vero admonitione, si Admonitus pecuniariam non recipit, nec Bona remittit; idem Judex Nobilium ipsum ad dandam rationem non levationis, citat in sui præsentiam: si vero summa Bonis inherens, ejus activitatem excedat, citatio fieri debet ad Sedem Judicariam Comitatus proxime celebrandam.

11. Admonitio *Judicialis* fit ex mandato, & speciali commissione Judicis competentis: quain subsequitur citatio ejusdem Judicis, pœnaque, hac in materia admonitis non obtemperantibus decretæ; nisi rationibus sese legitimis tueantur. Admonitio *ex. ra. judicialis* fit medio ut plurimum duorum Nobilium, aut Civium inter Cives, idque solum amicabiliter, ac sine Authoritate Judicis, cui licet admonitus non obtemperet, nulli eam ob rem pœnæ legali subjacebit: cum hæc poena solum Judiciariam admonitionem sequatur.

12. Admonitio interdum fit cum *majori summa*: ut quando reluens Bona in Hypothecata, cum integrali summa Hypothecariorum admoneri curat. Admonitio cum *minori summa* fit, dum Bona Pignoratitia redimere cupiens, cum *tribus* duntaxat, aut 6. fl. Hypothecarium admoneri curat; forte, quia summam in Bonis hærentem, quanta pro certo sit, ignorat. Hanc minorum summam potest quidem Hypothecarius non levare, nec Bona remittere (idque sine pœna amittendæ summa investitæ. A. 29. 1638. expressa) donec summa integralis deponatur: ubi tamen summa bonis hærentis liquidatur, & eidem ex integro deponitur; si ne ulla nova admonitione, Bona Actori sunt remittenda, & c. judicanda. A. 52. 1655. Nisi conditiones litteris impignoratitiis insertæ locum facerent exceptioni.

13. Pœnam *Dupli*, contra Fœneratores, & malitiosos Bonorum Detentores *Ulad. D. 1. A. 65.* statutam (nempe: ut præterea tantam sumمام pecuniariam Actori dare reneantur, in quanta Bona erant oppignorata). Iidem tunc solum incurrit, quando ad octavas, seu forum Regium causæ decisionem differunt, ibique ab Actore, seu pignorante, pœna eadem infligi petitur. Ut patet ex citato *Ulad. Docr. & parte 2. T. 24.* Item p. 2. T. 71. observa etiam A. 29. 1638. Ibid: porro, si qui legitime admoniti pecuniā suā ad se levare, Bonaque hujusmodi ad 600. fl. Impignorata remittere recusaverint, & tandem in Sedibus Comitatuum juris ordinē conventi, sufficientem rationem non levationis pecu-

pecuniae assignare nequiverint, hujusmodi pecuniam amittant, soli Actori cedentem. æterum in Foro Tabulari sic convictis, datur remedium novi judicij. h. t. aut ex Comitatu *Appellationis*. A. 53. 1625.

14. Judex accurate servare debet conditiones literis Impignoratitiis insertas, non modo de *summa Capitali*, sed & alias legitimas, & justas A. 90. 1635. A. 52. 1655. ubi statuitur literis pignoratitiis, etiam sub privatis sigillis, confessis, locum in Judicio dandum esse. Quare si in literis illis conditio fuerit apposita: *dum & quando*, vel si terminus aliquis v. gr. *dies festus* fuerit praefixus pro Bonorum relutione, cum clausula: *abscessis omnibus iuridicis remediis*: tunc admonitione praemissa, depositaque ad manus judiciarias summa Bonis investita, admonens etiam sine evocatione, & certificatione, Bona apprehendere posse videtur: quia hanc legem sibi contrahentes fecerunt. *Conuractus* namque *ex mutuo contrahentium conse: su legem accipiunt*. Unde si tali casu Judex non procederet immedia- te ad apprehensionem Bonorum, non censeretur ser- vare conditiones, literis Pignoratitiis insertas. Ad quod tamen *citt. legibus* obligatur.

15. In arrendationibus Educillorum, vincini Domini terrestres, seu compoſſores, non admoniti, de- positis apud Vice-Coimtes deponendis, prævia sola admonitione judiciaria, talia Educilla de manibus Ex- ternorum Arendantium pro fe arēdare possunt. Sic statuitur A. 31. 1655.

16. Cum Articulus 90. 1635. justas conditiones in *relutione Bonorum* servandas esse præcipiat, nec tam- men ex, quæ sint, specificet, hinc *Com. syst.* censet se- quentes conditiones esse justas. *Imo*. Ut qualitas, & quantitas aureæ, argenteæque monetæ (nulla cusionis, aut annorum habita ratione) etiam quoad *ligam*, tem- pore redemptionis, talis deponatur, qualis levata fuit, nisi in literis eatenus emanatis, talis summa in florenos resoluta esset; quo casu, moneta quidem eadem in specie; at in quantitate, nunc *currenti* numeranda erit.

2do. Ædificiorum, & id genus meliorationum compensationes juxta sensum literarum fassionalium accipiuntur, ubi de eo est conventum. Ubi vero nulla compensationis modalitas, sed sola aestimationis ratio generaliter apposita fuerit, talis aestimatio juxta T. 41. p. 1. per opifices nempe, & alios peritos, & conscientiosos viros fiat: compensatioque in condigno valore præstetur. 3to. Damna tempore possessio-
nis Hypothecariæ, bello, igne, & per alios casus fortuitos, citra omnem, vel saltem gravem Possessoris culpari, in ædificiis apprehensis causata, Fundi Domini-
no, ejusque Hæredibus, & successoribus: in extructis vero per Hypothecarium, ipsi imputanda, ac toleran-
da. Hoc addito: quod prædicta ædificia sic ruinata, Possessori meliorare, ac reædificare semper licebit. De quorum pretio tempore redemptionis eundem Possessorem contentari, jus, & æquitas postulant. Vi-
de plura verbo: *Impignoratio*.

T I T U L U S IV.

De Adoptione.

Adoptio in Filium, & Successorem, Hæredemque Bonorum suorum, a Persona Nobili, cum consen-
su Regio facta, Nobilitat adoptatum, omnesque ab eo descendentes p. 1. T. 8. Eandem vim nobilitandi vide-
tu habere adoptio in Fratrem; teste *Com. syst. & ar-
gumento* p. 1. T. 66. *Ib.* interim autem pars superveniens, vigore juris successorii ex hujusmodi contractu, vel Fraternali adoptione sibi attributi, Dominium Bonorum partis deficientis, tanquam scilicet Fratris sui *condivisionis*, simpliciter pro se vendicandi (modo legitimum non obstet impedimentum) habet authoritatem.

2. Adoptatus, intra annualem revolutionem, a tempore defectus seminis ipsius Adoptantis computando (& non, ut in aliis, a tempore emanationis literarum consensualium) statui in Bonis Adoptantis debet. p. 1. T. 63. & 66. vide hic *Kitt. D. 9. & 31.*

3. Quantum alterum, cum consensu Regio, in Fratrein adoptaveris; si tamen postea *Notam infidelitatis* incurristi, non obstante gratia Regis, quam pro capite tuo, & Bonis impetrasti; tamen Bona tua in adoptatum non devolvuntur. p. I. T. 49. Nisi de novo post gratiam, confirmetur a Rege adoptio. Argum T. 16 p. I. *Ibi*: Filios tamen intellige jam natos, & non *nascituros*. Hi enim post Paternam condemnationem, si Pater gratiam Regiam, & Dominium Bonorum suorum Paternorum consecutus fuerit, merito, riteque in juribus Paternis succedent.

4. Adoptatus, obligata jure redemptibili Bona adoptantis, ante alios vicinos redimendi habet facultatem. p. I. T. 27. Adoptio autem locum non habet hæredibus, aut successoribus legitimis extantibus: verum iis deficientibus; adoptatus ipse Frater, vel Filius, successionis hujusmodi virtutem, & facultatem, in Bonorum ipsorum devolutione sortietur. p. I. T. 66.

5. Adoptatus fit Successor legitimus adoptantis: unde adoptante mortuo, si jam prius *consensus Regius*, *statutioque requisita* præcessit, timmediate, ac sine ulla nova statutione juridica, ac processu, Bona pro se Hæredibusque suis apprehendit. p. I. T. 67.

TITULUS V.

De Aequalibus spiritualium, & sœcularium libertatibus.

Personæ Spirituales cum Sœcularibus, quoad Bona temporalia, Juraque possessionaria, eadem libertate, & prærogativa gaudent, eodemque processu in Judicijis utuntur. p. I. T. 2. & 3. Porro per Nobiles generaliter intelliguntur universi Domini Prælati, Barones, Magnates, & alii Regni Proceres, qui ejusdem libertatis prærogativa semper muniuntur. *Ibid.* vide verbo: *Libertas Nobilium.*

2. Per

2. Personæ tamen Ecclesiastice, sive Spirituales Sæcularibus censentur esse digniores: utpote quarum medio, salutem humanam Salvator noster administrari voluit. Unde ad Tabulam Regni, dextrum Regis latus Prælati oblident: uti statuit etiam S. Stephanus L. i. C. 3. ordinem Pontificum, ante Principes, Barones, & Comites, juxta Solium Regis ex merito collocant. Inter se vero Domini Prælati hunc in congreſſibus publicis ordinem ſectionis fervant. 1mo. Sedet Dominus Archi-Episcopus Strigoni. qua Regni Primas. 2do. D. Archi-Episcopus Colocensis. 3to. DD. Episcopi Conſecrati, juxta Senium conſecrationis acceptæ: ut obſervatum eſt in noviſſimis Diætis: unde etiam hoc ordine, ante Barones Regni, eorum nomina confirmationi AA. Diætaliū ſubjiciuntur. Et quamvis Episcopo Agriensi, licet conſecratione eſſet cæteris junior, proximum ab Archi-Episcopo Colocensi locum ad Tabulam Regni competere, ex antiquiſſima obſervatione, ac Ecclesiæ illius inter Episcopales Præminentia, evincere quidem vellent; occaſione tamen Diætæ anni 1712. quæſtio de ordine ſectionis Episcoporum ita concluſa eſt, ut non attenta antiquitate, aliiſque prærogativis Ecclesiarum, quas Præſules Ampliſſimi gubernant, eo in Congreſſibus publicis ordine conſiderent, quo conſecrationem Episcopalem ſinguli adepti fuerunt.

3. Et quamvis, ut dictum eſt, omnes Prælati, Barones, Magnates, & Nobiles, quantum ad Nobilitatem, & Bona, iisdem Privilegiis, & immunitatibus gaudeant: diſerunt tamen in Homagiis: nam Prælati, & Barones 100. Nobiles vero 50. *Marcas gravis ponderis*, pro Homagiis suis acquirunt. Facit autem *Marcæ gravis ponderis* florenos quatuor. p. 2. l. 32. *Marcæ* vero *levis ponderis* facit florenum unum. A. 57. 1723. & hæ quidem ſunt *Marcæ Judiciales*. Quibus accenſeri poſſunt *Marcæ Homagiales*. De quibus hic ſolum nota, quod valor earum ſit idem, qui Marcæ gravis ponderis; faciunt enim *Marcæ Homagiales*

50. flor. 200. quod est *Homagium Nobilis* in Hungaria. Cætera de Homagiis vide verbo: *Homagium*.

4. Circa sessionem autem Baronum, & Magnatum in publicis Regni Conventibus observandam, ita statuitur A. 10. 1687. ut 1. sedeat D. Palatinus, qua locumtenebris Regius. 2. D. Judex Curia Regiae. 3. D. Banus Croatiae. 4. D. Tavernicorum Regalium Magister. 5. Cæteri Barones Regni, juxta prioritatem Collationis Regiae: quia hi censentur æqualis omnino esse authoritatis. 6. Comes Posoniensis. 7. Duo Custodes S. Coronæ. 8. Hæreditarii supremi Comites Comitatuum: juxta prioritatem installationis suæ. 9. Supremi Comites Comitatuum non hæreditarii juxta senium suæ installationis. 10. Consiliarii Regii: juxta senium sui Consiliariatus. Hos excipiunt cæteri Magnates promiscue.

TITULUS VI.

De Estimationibus Bonorum Mobilium, & Immobilium.

N. 1. **J**ura possessionaria supra valorem communis estimationis, sive præcedat admonitio legitima, sive non, in præjudicium eorum, ad quos successio pertinet, nemini impignorari possunt. p. i. T. 83. vide Kitt. Dub. 27. ubi in Resolutione sua hæc habet: *Thesis quidem dicitur de orainaria lege, & statuto Regni. Antithesis autem (nempe quid bona longe majori summa, quam que esset communis estimationis, jam communite, involvantur) per abusum introvenit, & adeo jam inoliterit, quod plane scriptæ legi prævalere videatur.* Illa tamen estimationis, non solum Domos, & Curias Nobilitares, sessiones Jobagyonaes, Populofas, ac desertas vel Prædiales; sed etiam terras, sylvas, prata, piscinas, & molendina, prout in quartalitiorum solutione per omnia includit.

2. Quælibet igitur Possessionaria venditio, imo & impignoratio legitimam semper requirit eorum, ad

quos pertinet, quique eadem Bona ad se recipiendi habent potestatem, admonitionem, dempto casu, quo quis capitali sententia damnatus, aut in captivitate apud hostes detentus, pro sui redemptione Bona qualiacunque ab alienare vellet, De quibus plura verbo: *Admonitio p. 1. T. 60.*

3. *Aëstimationis perennalis*, quæ in Juribus duntaxat possessionariis fit, decies tantum facit, quantum *Communis*: Quæ *perennalis aëstimationis* paucis in rebus committitur; neque usus admittitur facile, nisi in passionibus clare exprimatur. *p. 1. T. 133.* sed ejus loco universus fere cœtus Nobilium aëstimatione communi utitur. *Ibidem.*

4. Si Dominus Terrestris Rusticum, vel etiam Nobilem in Territorio suo (jure nempe rusticano, adeoque censuale, erga Jus Montanum scilicet, quod Domino pendi deberet, & non per ipsum Dominum Terrestrem, vel ejus Prædecessores oppignoratas, inscriptas, vel quomodocunque eliberatas) vineas habentem, inde ejicere voluerit, id potest quidem facere; attamen non aëstimatione illa communis, quæ de Virgulto, & Rubeto notatur, sed valorem conignum pro vineis prestanto. *p. 1. T. 133.* Non quidem quanti Rusticus ille, aut Nobilis Vineam, vel Vineas ejusmodi emit; sed juxta taxationem Judicis, ac Juratorum illius loci, ad quem promontorium pertinet. Potest autem Dominus Terrestris istud facere in sede sua dominali juxta Processum A. 58. 1625. declaratum. Hæc autem aëstimationis Vinearum post Festum S. Georgii non habet locum, sed solum ante, idque debito tempore certificata parte interessata. Præterea, ad aëstimationem ejusmodi etiam Judex Nobilium cum suo Assessore, vicinique, & commetanei conyocandi, ubi loci consuetudo sic exigit sensu A. 58. 1625. confer hæc eam *T. 30. p. 3. in fin.*

5. Aëstimationis præmissa 1mo, fit in solutione Birsgiorum; & tunc tam jumenta, quam etiam Terra, & Jura possessionaria aëstimantur communi aëstimatione. 2do. In quartalitorum, & Jurium Impignoratitiorum so-

litione, ac bonorum per sententiam Capitalem, vel emendacem Capitis occupatorum redemptione. In qua (iumentis exclusis) omnia Jura possessionaria, & eorum pertinentiaz estimandæ. Terræ tamen arables, & prata ad sessiones Jobagyonales populosas spectantes (demptis terris, & pratis extirpatiis, quæ Colonos propriæ conservant, & non ad sessiones pertinent) non estimantur. Et tandem juxta præmissam estimationem fit solutio. Et hoc idem est etiam de Juribus possessionariis in præjudicium Fratrum, vel aliter indebite venditis, intelligendum, atque tenendum. p. 1. T. 134.

6. *Tertio* in Dotalitorum restituzione, in qua solummodo Curiæ Nobilitares, sessiones Jobagyonales Populosæ, & desertæ, atque prædiales estimantur: extra corpus autem possessionis, nulla in hac parte estimatio admittitur. Fitque tandem solutio, partim pecuniis paratis, partim vero rebus mobilibus, juxta verum illarum pretium, quo in foro vendi possunt. *Ibidem*. Si vero Mulier quæpiam, titulum, & nomen Mariti sui portando, in bonis defuncti manere voluerit, tunc si, ad quem successio hujusmodi Bonorum pertinet, juxta valorem Dotalitii, eidem Mulieri Bona excindere, & dare voluerit; non solum Curiæ Nobilitares, sessionesque Jobagyonales populosæ, & desertæ, sed etiam extra Villam Terræ, Sylvæ, &c. quæ Mulieri dabuntur, prout in quartalitorum solutione estimabuntur, ipsique Viduæ res æqualis valoris cum Dotalitio, deputantur. *Ibidem*.

7. *Quarto* in solutione debitorum, refusione dannorum, depositione oneris facti calumniæ, emendaceliinguæ, ac violationis sedis Judicariæ Regiæ Majestatis, ac Comitum Parochialium quorunlibet Comitatuum, & aliis ejusmodi causis, atque causibus. Et tunc similiiter res mobiles, & venales juxta verum valorem eorum, & non secundum limitationem, T. 133. p. 1. expressam, acceptantur, p. 1. T. 134. sub fin. *Quinto* in Metarum reambulationibus, & rectificationibus, dicta communis estimatio fieri solet, eo solum respectu,

ut Terræ, Sylvæ, & Virgulta, Promontoriaque, de quaib[us] controvertitur, ad quod Marcas se extendere videbuntur, cum tot Nobilibus jurans, sibi vendicare possit. *Ibidem.*

8. Si quis occasione occupationis Jurium possessionariorum, vel aliorum negotiorum, factum majoris potentia tangentium, in Curiam Regiam fuerit evocatus, & ante decisionem causæ, ex hac luce deceserit, tunc successores ejus ratione præmissæ potentia, in aestimatione duntaxat Jurium possessionariorum defuncti, extra portiones Filiorum, convincuntur: insuper Bona occupata restituent, damnaque illata refundent, & residua Jura possessionaria, si inveniantur extra illa, quæ aestimationi suberant, inter Actorem, & Judicem dividuntur. Et hoc sit per sententiam, ob non venientiam, latam: nam in sententia ex responsionibus partium lata, damna juramento mediante recuperantur. p. 2. T. 61. Unde patet Filios ob delicta Paterna, sententiæ Capitali, vel emenda Capitis gravamini in Persona non subjacere; sed solum in aestimatione Jurium Possessionariorum convinci. Vixæ aëstimantur ut Rubeta, & Virgulta, eo, quod ubi cultores defecerint, facile iterum in Rubeta, & vepres degenerent. p. 1. T. 133.

9. Aëstimatio est *competentis valoris limitata quædam, & statuta taxatio.* Ea duplex est: *perennalis*, quæ in solis Juribus possessionariis fit: *Communis*, quæ, ut dictum est, decies minus facit, quam perennalis. Sic in aestimatione communi, una sessio Jobagyonalis populosæ valet 1. Marcam (per Marcam hoc Tit. intellige Marcam gravis ponderis, 4. nempe flor. sufficientem) *Perennalis* vero aëstimatur ad 10. Marcas.

Cæterum præmissa *communis aëstimatio* respectu Bonorum impignoratitiorum per novellas leges expresse, & ex integro: in aliis vero casibus, continuo usu, per totum Regnum majori ex parte sublata est, ejusque loco successit aëstimatio condigna, prout scilicet res

res vendi, & emi solent. Ubi quoad immobilia communiter fieri solet reflexio ad 6. fl. pro 100.

10. Juvat hic quarundam rerum aestimationes communes ex Verböcio adnotare; ultra quas bonorum involutio olim erat lege prohibita. Castrum Lapideum estimatur ad *Marcus* 100. fessio, seu Curia Nobilitaris populosâ ad *M.* 3. fessio Jobagyonalis populosâ, ad *M.* 1. Pomarium Nobilium, adultis fructiferis arboribus consitum, in uno jugere Terræ, *Regalis Mensuræ* adjacens, ad *M.* 3. continet autem uina, sive mensura *Regalis* 17. circiter spumas, unum jugerum *Regalis mensuræ* continet in sua longitudine 72. ulnas Regales: unum aratrum *Regalis mensuræ*, continet in se 150. jugera ejusdem mensuræ, in rerum aestimatione. Molendinum subtus, vel desuper currans, & tempore astus non deficiens, ad *M.* 10. duæ Vaccæ sine vitulis, ad *M.* 1. una vacca cum vitulo, ad *M.* 1. Caballa cum Poledro, seu hinnulo masculo, ad *M.* 1. sed de his satis. Qui plura volet, legat T. 133. p. 1.

T I T U L U S VII.

De Ætatis Puerorum, & Puellarum.

N. 1. **P**Erfecta ætas in Pueris est 24. annorum: his iuniores imperfectam ætatem agunt. Ætas legitima est 12. annorum, quæ etiam dicitur *pubertatis*. Ætas hac inferior est *illegitima*, & *impubertatis*. Vocabatur autem legitima ætas eo, quod lites jam cum alio agere, & instituere possint. Anno quidem 12. Procuratores constituere: anno 16. de debitis, ac pignoris titulo: anno 18. de auro, & argento, cæterisque rebus suis Mobilibus, fassiones facere possunt. Anno demum ætatis 24. omnia Bona sua mobilia, & immobilia, vendendi, permutandi, & quocunque Titulo abalienandi plenariam habent potestatem. Conditionibus tamen super venditione, & alienatione Bonorum, & Jurium possessionariorum conscriptis, per omnia semper observatis. p. 1. T. III.

2. Puellæ similiter censentur esse Ætatis *legitimæ*, cum annum 12. *perfectæ* vero, cum 16. consecutæ fuerint. Unde anno Ætatis similiter 12. Procuratores constitueri: anno 14. de debitis, ac Juribus impignoratiis, Auroque, & Argento, cæterisque rebus mobiliibus: at vero anno 16. de quartalitiis, dotibus, & cunctis aliis suis juribus, fassiones sub prædeclaratis conditionibus facere, ac de iisdem, prout libuerit, disponere possunt. Dummodo Puellæ in Capillis existentes, & præsertim sub tutela aliorum constitutæ, ad fassionem aliquam 16. Ætatis anno, vel etiam post, peragendam, violenta coactio[n]e non inducantur. Nam tunc, postquam sui juris, ac Ma[re] itatæ fuerint, fassionem ejusmodi simpliciter revocare possunt. *Ibidem.*

3. Si in *Processibus* causarum, juramentum forte per aliquem Pupillorum præstandum judicaretur; depositio ejusdem juramenti, ad primum annum legitimæ Ætatis ipsius Pupilli prorogabitur. p. 1. T. 130. Et quia Pupilli usque ad ætatem legitimam, nec cum scitu, nec sine scitu Tutorum aliquid facere possunt, cum sui juris non sint; ideo, si quis tales occasione actuum potentiariorum (afferendo per ipsos, aut de eorum commissione ejusmodi actus potentiariorum suis patratos) in jus vocaverit; mox in homagio illorum convincetur. p. 1. T. 132. & p. 2. T. 23.

T I T U L U S VIII.

De Agnatione, & Cognatione.

N. 1. **F**ratres per lineam virilis sexus descendentes, *Agnati* nominantur: per lineam vero Mulieris sexus descendentes, *Cognati* dicuntur: & in administranda tutela, Agnati semper præferuntur Cognatis. p. 1. T. 116. vide ejusdem *Part.* T. 117 & 118. Tholosanus Agnatos docet, qui per virilem sexum, nobis conjunguntur, veluti Frater eodem Patre genitus, & Liberi, ac Nepotes ejus; item Soror eodem Patre genita; tum *Patruus*, & Liberi ejus: item *Matertera*,

ac Liberi ejus: item Amita, Liberique ejus. L. 12.
Cap. I. n. 6.

2. Quamvis igitur *Cognatio* sit nomen generale, significans conjunctos tam per sexum fœmineum, quam per Masculinum; hic tamen in jure nostro *To Cognatus* accipitur cum restrictione, pro solis conjunctis per sexum fœmineum; iisque solis Masculis, non vero etiam Fœmellis. Reliqua de Agnationis, & Cognitionis juribus vide verbo: *Tutela*.

T I T U L U S IX.

De Appellationibus.

N. 1. **A**ppellatio est ab inferioribus Judicibus ad superiores, cum honestate causæ deducatio. p. 3. T. 3. Causæ post finalē earum decisionem, in Civitatibus liberis ad Partis super Judicio Civium non contentæ provocationem, in sedem Judicariam Magistri Tavernicorum Regalium, appellatione prævia transmittuntur. Illo autem peracto, si aliqua Pars non sit contenta, ad examen *Præsentia Regie* deducuntur; novis ibidem Partium allegationibus, & exceptionibus per omnia rejectis: nisi talia proponerentur, quæ merito, & de necessitate ad clariorem informationem, & declarationem facerent; nam in tali casu quælibet Partium audienda erit. p. 3. T. 100.

2. Qui a sententia Magistratus Civilis appellat ad sedem *Tavernicalem*, debet causam virtute literarum preceptorialium Magistri Tavernicorum, senatu sosciantium, intra 6. hebdomades expetere: depositis priu in Senatu 10. flor. A. 13. *Juris Tavernicalis*: secus enim sententia transibit in rem judicatam A. 7. & 36. T. Antequam antem literæ transmissiones extra dentur, debet coram Senatu totus Processus per Notarium prælegi. A. 30. T. Vir etiam Nobilis, si sponte subjecit judicatu Civitatis, solum ad Magistrum Tavernicorum, non item ad *Tabulam Regiam*,

inde habet appellandi facultatem. A. 6. T. 7. Vide de his plura verbo: *Civitates liberae*, & verbo: *Transmissio Causarum*.

3. Quod si contingat ab examine Personalis Præsentiae, ratione incidentium, vel aliorum, causam rursum ad priorem Judicem remitti: tunc, si qua Partium super nova hujusmodi revisione non contentabitur; ulterius ipsa causa in præsentiam M. Tavernicorum non transmittitur, sed directe in Præsentiam Personalis Presentiae erit deducenda. p. 3. T. 11. & etiam post secundam, vel tertiam sententiam, Pars non contenta poterit per gratiam, *novumque Judicium*, causam eandem coram primo Judice resuscitare: & si contra Partem toties convictam, novumque Judicium impetrantem, sententia lata fuerit, silentium eidem perpetuum imponitur. *Ibidem*.

4. Si tamen Pars prius triumphans succubuerit; tunc illa quoque, ad i-star alterius Partis, *novum Judicium* pro se impetrandi, & in eo pari modo procedendi habebit potestatem. At tunc, si contra ipsam quoque post novum judicium sententia dicta fuerit, ex parte etiam ipsius perpetuo silentio causa ipsa terminabitur: ac de cætero neutra partium, aut novum judicium impetrare, aut causam ipsam ad aliud forum provocare poterit. *Ibidem*.

5. Appellations vero in quibusunque causis, post earum decisionem, fieri semper possunt: nam aliter denegata facultate appellandi, pauperes adversus potentes, vel alio modo *destituti*, juribus suis saepe periclitarentur; secus est de causis *criminalibus*, que ad poenam capitis, vel mortis damnationem tendunt: nam in illis appellatio locum non habet; nisi forte Innocentem omnino, temerario judicio morti tradere conarentur: in quo casu possunt illico Innocentis illius Fratres, aut Affines ad Regiam Majestatem solam confugere, pariter & in Curiam Regiam causam ipsam provocare. p. 3. T. 11.

6. Comites, & Vice-Comites, & Judices Nobilium, universas causas, sedem Judiciarum ipsorum

con-

concernentes, absque speciali mandato Regiae Majestatis, coram se discutere teneantur; & si non fuerit appellatum ab ipiorum sententia, eandem debitæ executioni demandent; si autem Appellatio intervenerit, in Curiam Regiam, more solito, transmittant sub pœna amissionis officiorum suorum. *Ulad. D. 3. 1498. A. 71.*

71. Et si iidem Comites, & Vice-Comites, causas ex Curia Regia ad se remissas, favore Partis adversæ, vel alio aliquo respectu, infra diem 15. a die ipsius requisitionis, absque rationabili causa, executioni mandare neglexerint; extunc in 25 Marcis gravibus per Judicem, cuius mandatum executi non fuerint, indicate exigendis convincantur eo ipso facto. *Ulad. D. 1. A. 73. 1492.*

7. Quandoquidem multi, appellando, Partem adversam graviter molestant; idecirco statutum est, ut, si quispiam de Præsentia cujuscunque Judicis, in Curiam Regiam appellaverit, ibique judicium prius factum; approbatum fuerit, in duplo Birsagii, antea ipsi impositi, convinci debeat: & eo facto, & irremissibiliter, per Dominum Judicem ordinarium extorqueatur *Ulad. D. 1. A. 72. Ma h. D. 6. A. 53. vide infra n. 8.*

8. Et si cuiquam in Sedria Cottus juramentum, sola sua in Persona sibi adjudicatum, ac deponendum fuerit, ex tunc Pars illa, a tali judicio appellare non possit. *Ulad. D. 1. A. 72. in fine.* Idem intelligendum in Causa transmigrationis Colonorum: 1556. A. 28. & 1625. A. 54. Item super violentia Rusticorum. A. 25 1613. vel ubi revocatio Procuratoris, post remissam ex Tabula Regia causam intervenit. p. 3. T. 6. Item in causis, quibus per concordiam sic conceditur, aut liquidorum debitorum. De causis non appellabilibus paulo post plura.

9. Liberæ villæ, seu Civitates recenter creatæ, si de Judicatu Judicum, & Juratorum suorum noluerint contentari, ad illam Civitatem, cuius libertate funguntur, aut ad Magistrum Tavernicorum valeant appellare; ita tamen, ut postquam Magistrum Ta-

vernorum elegerint, ad Judices, & Juratos suos redire non valeant, nec econtra, ad ullum ulterius, nisi si opus fuerit, ad Præsentiam Personalem Regiam.
Sigism. D. 2. 1404. A. 12.

10. Causa ex Cottu in Curiam Regiam provocata, facta ibidem approbatione, vel reprobatione sentent æ, remittatur, & novum Judicium, aut revocatio Procuratoris subsequatur, de cætero non est appellationi locus, uti notatum est num. etiam 8. nisi pars antea triumphans succumberet: nam ei non denegatur, instar alterius Partis, appellatio p. 1. T. 6.

11. Si quis super Judicio in sede Domini sui Terrestris, sibi impensò, conteneri noluerit, causam ipsam in Præsentiam Judicis sui superioris, ad quem scilicet ejusdem causæ cognitio spectabit, maturioris discussio-
nis, & revisionis gratia, provocare poterit; ita, ut si causa Forum Ecclesiasticum concernere videbitur, ad suum Diœcesanum, vel ejus Vicarium: si autem ad sacerdutale spectet, ad Vice-Comitem, ac Judices No-
biliarum appellare queat. p. 3. T. 25. Tandem quoque altera forsitan Partium non contenta, in ipsam Curi-
am Regiam causæ essent transmittendæ. p. 3. T. 26.

12. Pars appellans, cujuscunque occasione ne-
gotii, literas super causis in sedibus Judiciariis Co-
mitatum ventilatis, adjudicatorias, & transmissiona-
les, in sede Judiciaria post ultimam adjudicationem
primitus celebranda, si commode fieri potest: aliter
autem in sede secundatio celebranda excipere, & cau-
sam pro termino præfixo ad Curiam Regiam deducere tenetur: si enim id neglexerit, causa in rem judica-
tam transibit; & in tertia sede judiciaria, literæ adju-
dicatores, juxta latam sententiam, Parti vicitri reddi,
& executioni mandari debent. Et hoc quidem in ca-
su, quo negligentia ex parte appellantis, non vero
Notarii, vel Judicium admissa fuit. p. 3. T. 35.

13. Quamvis A. 28. 1715. statutum inveniatu, ut omnes causæ ad forum Proto-Notariale pertinentes, ibi-
que, & in generali Regni Decreto specificatae; si sum-
magis

mam duodecim mille florenorum excesserint, appellati-
onem intraDominium admittant: quia tamen sensu p. o.
T. 8. Decreta priora tolluntur per posteriora, notanda
est dispositio Articuli 28. anni 1729. vi cuius Appella-
tione ad Tabulam Regiam Judiciarjam in sequentibus
causis non admittitur, nisi extra Dominium Partis ap-
pellantis.

14. Et quidem *1mo* in causis liquidorum debitorum, ubi summa Capitalis non excedit 12000. fl. *2do* Divisionum; & earundem Reclassificatum, nec non Successorum: ubi successio non est tam antiqua, & obscura, ut solo quasi nomine Fratres condivisionales appellantur. *3to.* Reexecutionum, ubi vel non citati, vel citati quidem, sed talia bona executa fuissent, ad quæ Judicis sententia semet non extendit. *4to* In causis contra Officiales, & Servidores reddendis rationibus obnoxios, & easdem reddere renuentes, aut sufficienter non redentes; & propterea in sedibus Dominalibus, adhibitis cum voto præter alios Convocatos, ad minus uno Judice Nobilium, & Jurato Assessore Comitus, convictos, juxta A. 65. 1622. præcise ad executionem directis. *5to.* In causis, ad mentem Articuli 29. 1662. institutis, contra Civiles Magistratus, qui sententias Sacrarum sedium exequi negligerent, aut positively nollet. *6to.* In Causis, Revindicationis Bonorum, ad mentem Articuli 67. 1622. ubi ea cum, vel etiam absque literalibus Documentis, per simplices Dotalistas, a successione alienis tradita fuissent. *7mo.* Lupillorum, dum il ad recipienda e manibus Tutorum, vel Curatorum sua bona procedunt. *8vo.* Revindicationis ab alienatorum, val inoneratorum Bonorum com munium, adhuc Divisioni obnoxiorum. *9no.* Pignorum usque ad duodecim millia florenorum. *10.* Repetitionis literalium instrumentorum: ubi e manibus alienis, ad mentem Articuli 43. 1659. & 35. 1662. vel etiam a Consanguineis, per Condivisionales, & Jus æqualitatis in Bonis habentes, ad communicandum desiderantur, aut repetuntur. *11.* In Causis, motis ad Redemp-

ptionem Bonorum a non *Indigenis*: juxta A. 23. 1715.
 12. In Causis, ad *ejiciendum Donatarium*, qui contra contradictionem statutioni, per existentem in Dominio, oppositam, Bona apprehendit, fuscitatis. Juxta A. 22. *Math. Reg. D. 6. & A. 59. Ulad. D. 1. 1310.* In Causis *Violentiarum*, & ex subditis, vel servitoribus Impensionum. 14. *Dotum, Paraphernorum Rerumque aut Bonorum ex Testamento*, in defectu legitimi Successoris condito: quoad Comitatenses quidem Causas, summa florenorum mille ducentorum: quoad Causas *Tasbularum Districtuarum*, summam duodecim millium florenorum non excedentium. 15. *Depositorum tempus 32. annorum non excedentium*, & in quibus non intervenisse casus fortuitos, clare constat. 16. *Contractum*, in quibus omnia Juridica remedia, contractualiter præclusa habentur. 17. *De honestationum.*
 18. *Violatæ sedis judiciarie.* 19. *Denegationis Decimorum.* 20. *Interceptionis*, vel *violationis Missilium literarum.* 21. In Causis mere Magistratalibus, seu erectis adoratu Fisci Comitatensis. 22. In Causis Metalibus, ex fundamento usus fuscitatis. 23. In Causis contra Morosos Reparatores communium ædificiorum, per viam *Articulii 69. 1715.* prosecutis.

15. In his itaque prærecensitis Causis, Appellatio ad Tabulam Regiam, non *intra*, sed *extra Dominium* duntaxat admittitur. Econtra vero aliæ Causæ appellabiles, quæ in præmissis non comprehenduntur; *intra Dominium* tantum appellantur. cit. A. 28. 1729. In Causis tamen, & casibus, in quibus justus subversaretur metus distractionis rerum mobilium, usque ad approbationem, vel reprobationem sententiæ in Foro super-Revisorio; & neutra Partium cautionem sufficieniem de non distrahendo præstare posset, aut vellet; tunc *Judex* cujuscunque Fori, debet ejusmodi Res interea in sequestrum accipere. *Ibidem.*

16. Porro quæcunque Causæ, modo supra declarato, ad Tabulam Regiam ex sede Judicaria Comitatum, non *extra*, sed *intra Dominium* appellabiles sunt;

ad

ad sedem quoque Judiciariam Comitatum, ex Paribus, seu a fententiis Vice-Comitum, aut Judicium Nobilium, non abo modo appellari, ac transmitti possunt. A. 29. 1729.

17. Imo licet ex iudea Judicaria Comitatus, ad Tabulam Regiam, inter Cauias cæteras ibidem specificatas, causæ quoque contra Donatarios, post Contradictionem statutioni oppositam, Bona ingredientes: Causæ Revindicationis Bonorum, per simplices Dotallitas, a successione alienis traditorum: Causæ contra Officiales, & Servitores, reddendis rationibus obnoxios: Causæ Violentiarum, & Impensionum: Causæ Domum, Paraphernorum, Rerumque Legata uia: Denegationis decimarum: Depositorum: Revindicationis Bonorum communium ab alienatorum; Redemptionis a non Indigenis: Causæ Repetitionis literarum: Causæ contra nolentes exequi fententias sacræ sedis: demum Causæ via A. 69. 1715. fuscitatæ; non nisi extra Dominium transmitti debeant; ad sedem Judiciariam tamen Comitatus a Vice-Comitibus, vel Judicibus Nobilium, in Partibus procedentibus, intra Dominium omnino transmittendæ sunt. cit. A. 29. 1729. Causæ autem Repetitionis Colonorum, per privatos fuscitatæ, ad sedem Judiciariam quidem Comitatus, intra Dominium: ex hac autem uerius, nullo modo appellabiles sunt. Ibid.

18. Id observandum, quod si in Causa, extra Dominium appellantis, transmissa, ille deinde in Foro super-revisorio triumphaverit; eidem fructus, medio tempore, ab Adversario percepti, Pâritate quoque Articuli 23. 1613. cum annexis oneribus (si quæ fuerint) resarciri debeant. A. 32. 1729. Econtra vero, in Causa appellans, eandemque ad Curiam Regiam intra Dominum deducens, si ibidem succumbat; ad refusionem æque fructuum, per triumphantem percipi neglectorum, imo, & sumptuum eidem causatorum, obligatur. Ea tamen cum restrictione, ut, si in casibus, intra, vel extra Dominium admittendarum appellationum, is, qui in Foro super-Revisorio (Tabula nem.

nempe Septemvirali) succubuit, priusquam Causa eo per gradus devenisset, ad minus unius Fori sententiam sibi favorablem consecutus fuerat; pro temerarie, & indebitate appellante censeri non debeat. Ac per consequens, neque ad sumptuum (nisi forte causa eodem refundi ex natura sua exigat) neque ad fructuum Refusionem adstringatur. cit. A. 32. 1729.

19. Ceterum idem *Sumptus*, & *Fructus*, a die interpositæ Appellationis, usque ad diem executionis peragendæ computantur: & judicialiter. vel statim in Curia Regia, aut si illa ita deliberet, per Judicem executorum, præmissa sufficienti liquidatione, limitantur, *Ibid.* Respectu vero Causarum Comitateniū, tempus appellationis, quantum ad refusionem prædictam sumptuum, & fructuum, non in *Partibus* coram Vice-Comite, aut Judice Nobilium facta, sed ejus primum, quæ post revisionem, in sede Judiciaria Comitatus interposita est, intelligitur. *Ibid.*

20. Præter denegatas *legibus* supra citatis Appellations; sunt præterea aliae quoque Causæ, in quibus sensu Articuli 30. 1729. Appellatio ad Curiam Regiam non admittitur. Et quidem 1mo in Causis Criminalibus, publicorum, & Manifestorum Malefactorum. 2do. In Causis ex Curia Regia, ad exequendum duntur licet cum annexis Birsagialibus poenis, ad Partes remissis. 3to. In Causis, ubi poena ex attestari nolentibus ad mentem Art. 49. 1635. desumitur. 4to. In Causis Compromissoriis, ubi Partes in compromisso scriptis comprehenso, de admittenda sibi Appellacione per expressum non caverunt. 5to. In Causis, juramento alterutrius Partis, sola sua in Persona deposito, terminatis; quoad ea, quæ juramento tali includuntur. His adde 6to. Causas in contractu, vel obligacione fundatas, ubi Appellationis remedium expresse præcluditur. 7mo. si per mandatum præceptorium, & commisionem ita precipiatur, ex speciali, atque legali quapiam ratione. 8vo. Denique Causæ repetitionis Coronorum, per privatos suscitatae, ex Partibus quidem

dem ad sedem Judicariam Comitatus: inde tamen ad Curiam Regiam non sunt appellabiles. A. 29. 1729. sub finem.

21. Quamvis per A. 31. 1729. causæ immediate in Tabula Banali suscitatae (exceptis Pauperum, aliorumque 500. flor. non excedentibus, causis) intra Dominum tantum transmittendæ essent; posthac tamen omnes ejusmodi causæ, siquidem dicta Tabula primæ Instantiæ Judex sit, usque ad 20000. flor. extra Dominum, ad Curiam Regiam transmittantur. A. 58. 1741.

22. Causæ Fodinales, ad Judicium Montanisticum pertinentes, per viam appellationis, ad sedem Tavernicalem transmittendæ, Officiumque Tavernicale, in Domo Monetaria, Budæ erigenda, in suam activitatem legalem reponendum. A. 12. 1741.

T I T U L U S. X.

De Archivo.

Archivum in Capitulis, & Conventibus, veluti ioculis Creuilibus, sufficientes Personæ, & Juratæ, cum Notario condigne salarizato habeantur. Acta vero Archivorum, non nisi pro sola Expeditione, Notariis, ad hospitia eorundem dentur, ac statim repellantur; aliis autem quibuscumque, sive in hospitio Notarii, sive alibi, nonnisi coram duobus Capitularibus, aut respective Conventualibus, communicanda, & volvenda exhibeantur. A. 25. 1741.

T I T U L U S XI.

De Authoritate Regis, in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, alliusque Bonis, & Honoribus.

N. I. IN Collationibus Beneficiorum Ecclesiasticorum, summus Pontifex in Hungaria nullam jurisdictionem exequitur, præter confirmationis Authoritatem. Et hoc quaduplici ratione. 1. Ratione fundationis Ec.

Ecclesiarum. 2. Ratione suscep*tæ Christianitatis.* 3. Ob legitimam præscriptionem. 4. Quia ista libertas Regni, in Concilio Constantiensi, tempore Sigismundi Imperatoris, confirmata extitit. *p. I. T. II.* Unde *Collationes Beneficiorum Ecclesiasticorum Majorum* (puta Archi-Episcopatum, Abbatiarum, & Præpositurarum) simul cum Bonis, & Juribus possessionariis, Ecclesias DEI concernentibus, ad Principem, & Regem spectant. *p. I. T. I.*

2. Tametsi olim Rex, Bona etiam Indigenis bene meritis, ultra 100. Colonos, sine Consilio Prælatorum, & Baronum conferre juxta A. 9. 1492. *Ulad. Regis* non posset; sensu tamen A. 26. 1493. tota hæc limitatio Authoritatis sublata est. Statuitur tamen A. 15. & 16. 1439. ut tametsi Rex honores sacerdotales, absque quolibet Consilio, *Indigenis* pro arbitrio conferendi, ab iisdemque auferendi haberet facultatem; possessiones tamen *Indigenis tantum*, iisque pro feryitiis duntaxat, & non pro pecuniis conserret. *Elecio omnium Officialium*, præter *Palatinum*, qui per Regem, & Regnicolas eligitur, ad Regem pertinet; potestque *Officiales modernos* vel retinere, vel pro arbitrio constituer. *Lud. 1526 A. 2.* Vide verbo: *Donatio Regia.*

3. Res, & Negotia Hungarica, tum intra, quam extra Regnum, per Hungaros tractanda; ac proinde etiam in Aula, fidelium Consiliariorum Hungarorum opera, sua Majestas Regia utetur: imo in *arauis*, Regni Primatem, Palatinum, ac Banum in præsentiam suam adyocabit, negotiaque cum iis conferet, & ad ipsum etiam *status ministerium Nationem* Ungaram adhibebit; atque ad Regium Locumtenentiale Consilium, Hungaros possessionatos, etiam in futurum assumet. A. 11. *Item* omnia Beneficia, Dignitates, & Officia Ecclesiastica eque, ac sacerdotalia, Ungaris bene meritis conferet. A. 15. 1741. *Item* ad Canonicatus, non nisi consuetudinum Regni, & lingue Patriæ gnari Ungari assumantur. A. 16. 1741 *Item* Universi Regnorum Dalmatiæ, Croatæ, & Sclavoniæ Filii nativi, quoad Officia,

De Bnac, Beneficiis, & Birsagiis, &c. 33

Beneficiisque Ecclesiastica, & fœcularia, sub denominacione Ungarorum comprehenduntur. A. 61. 1741.

4. Successio Regia confirmatur A. 1. & 2. 1723. de successione Regia Fœminea, sub modificationibus, & extensionibus ibidem insertis. A. 1. & 2. 1741.

TITULUS XII.

De Bano.

Banus Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ, impostor a potiori intra Regni limites permanensurus in plenam, & legalem authoritatem, atque jurisdictionem, juxta etiam AA. 114. 1715. & 87. 1723. reponitur. A. 47. 1741.

TITULUS XIII.

De Beneficiis.

Omnes Beneficiati, publicis Regni negotiis non impediti, in suis Diœcesibus, ac Beneficiis residant; sub pena retentionis proventuum Beneficialium, per Regiam Majestatem facienda. A. 16. 1741. Vide infra verbo: *Hungarus*. Item. *Extranei*.

TITULUS XIV.

De Birsagiis, seu Mulctis.

N. 1. **B**irsagium (ex Ungarico Birság) est onus, seu Mulcta, ex Juridicis, & sœpe aliis gravaminibus, a jure tamen determinatis, exorta. Finitis Causis longa die, seu processu terminari solitis, universa Judiciorum onera, seu Birsagia, in Procellibus earundem Causarum accumulata, exigi solent. p. 2. T. 86. licet hodie, non expectata accumulatione, statim, ubi emergunt, exigantur.

2. Quæ, si in Causam attractus, mox finita Causa, coram suo Judice, paratis in pecuniis persolvere

ac deponere voluerit; tunc quanlibet Marcam uno floreno redimere poterit: quarum duæ partes semper Judici cedunt, tertia vero Actori. Si vero coram suo judice, illa in instanti deponere noluerit, aut non poterit: Judicem tamen super eo postulaverit, eumque monuerit: ut hominem suum exmittat, cui per assignationem certæ partis Bonorum pro oneribus illis satisfactionem impendere possit; tunc singulas Marcas binis florenis exsolvere valebit; si demum his neglegentis, necesse fuerit Judici ad executionem, defumptio nemque Birsagiorum ad Partes procedere; tunc *quævis Marca quaternis florenis* compensabitur. *Ibidem.* & *p. 2. T. 69.*

3. Observandum hic *imo.* quod in exactione, aut depositione Birsagiorum, quilibet florenus 100. denarios, sive 60. cruciferos efficere debeat. *§. penult. h. t. & Ulad. D. 1. A. 99. 2do.* quod universa Birsagiaji diciaria tam simplicia, quam cumulativa, in duabus Judici, in tertia vero partibus, adversæ parti obveniant. *h. t. & in sedibus quidem Judiciariis Comitatuum, Por. tionem Judiciariam supremus, aut Vice-Comes æqualiter dividere debet cum Judicibus Nobilium.* *Sigis D. 6. A. 3. 3tib.* quod in executione Birsagiorum primo res nobiles convicti, facile in pecuniam convertibles, etiam pecora, si reperiantur; alioquin Jura ejusdem possessionaria occupari, & ex iis satisfactio impendi debeat. Ex quibus præprimis Partem *Aduersam* Judex contenter tenetur. *p. 2. T. 86.* Et *Math. Regis D. 6. A. 52. & 69. Ulad. D. 1. A. 66.* Judices Comitatenses debent convicto post admonitionem, quinidem unain relinquerre, ante quam ad executionem, Birsagiorum, quæ in sedibus Judiciariis intervenerunt, procedere possint. *Mat. Regis D. 6. A. 52. Cui. vide verbo: Capitalis sent.*

4. Universæ Causæ in quatuor terminis *Octavalibus* decidi, & finiri debent, in quibus juridica grava mina simpli duntaxat modo cumulantur; & non nisi in tertia evocatione, quæ ex simplici admonitione processura est, duplentur (sed hæc duplatio jam recessit

ab usu; ut notat Kitt. Dub. 87. In primo namque Octaval termino, dum In-Cattus non comparuerit, in iudicio trium Marcarum convincetur per Actorem, & tam ad earundem Marcarum restitutionem, quam etiam ipsius Causæ prosecutionem iterum evocabitur & hæc evocatio secunda appellatur: Unde si nec ad secundam evocationem iudicio se sistat; iterum in tribus Marcis: vel si priores tres Marcas non deposit; in duplo, sive 6. Marcis convincitur, & aggravatur: & hoc tam in longis, quam brevibus Causarum processibus. Si vero Pars J. Jobagy ones, vel Familiares suos ignobiles, juri statui petitos, non statuerit: respectu singulorum non statutorum, in singulis Marcis convincitur. Et si demum Actor, in termino Judiciorum non comparuerit; in *Judicio Regali*, seu in 6. *Marcis levis ponueris*, totidem florenos facientibus, condemnatur. P. 2. T. 86. & P. 1. T. 134.

5. In *Sedriis* Comitatuum, ratione Violentiarum, & actuum potentiariorum, poena ultra 100 florenos decerni non potest. P. 3. T. 26. Ubi tamen ante executionem Partes concordaverint, Birsagium per Judices nullum exigi potest; secus tenendum, si primo post executionem poenæ, concordia ineatur. *Ulad. D. 2* 1495. A. 13. si quis Colonorum pro aliquibus delictis jure condemnatus fuerit; talis, & poenam jure sibi decretam, & Birsagia jure pronunciata, Domino suo Terrestri, vel ejus Officialibus persolvat. A. 4. 1548.

6. Rex ordinaria sua potestate, Birsagia per quosunque Judices (*præter Palatinum*) convictis imposita, relaxare potest. A. 9. 1485. de auth. *Palatini*. Juvat hic adducere *Articulum 55.* 1625. ubi sic statuitur: *inconveniens est*, quod status, & Ordines in Processibus Cavarum, penes Articulos, de violentiis novissime editos, motarum, non absque notabili abusu irrepsisse intelligunt, dum in nonnullis Comitatibus poena violentiæ alias de Jure Regni. 100. florenos *Hungaricos* faciens hinc patet, quo genere Monetae, seu qualibus florenis Birsagia, aliaque onera judicialia persolvi debeant.

25. florenis duntaxat deponi consuevit: quare statuitur, ut imposterum Pars convicta, ob pœnam Potentiae, non in paucioribus, quam centum non enim Hungaricauis convinci debeat; in una Judici, in aliæ autem mediætate Actori cedendis. Ita ibi. Confer dispositionem hujus Articuli cum illis legibus, quæ Birsagia in duabus Judici; Parti vero adversæ solum in tertia parte adjudicant: unde erues, male confundi Birsagia cum violentiis, aut pœnis earum.

7. Hujusmodi porro Birsagia interveniunt præser-tim in Tabula Regia, ex Violatione sedis, ex emenda-linguae, & Prohibitiis, ex Inhibitione tempore proclamationis, & cause depositione, Procuratoria revocatione, Indebita Actione, & non obtemperatione Compulsoriis. A. 49. 1635. & 1613. A. 23. Casus præterea varii sunt jure passim expressi, sic in quo incurritur Birsagi in hujusmodi, cum quis malefactorem quempiam ex captivitate voluntarie dimittit: nam homagium dimitti, & damna laesis persolvere tenetur. Ulad. D. 1. A. 8 2do qui-cunque in Comitatu pro Judicibus Nobilium eliguntur, & onus assumere recusant, in 50. Marcis immediate per Comitem exigendis, convincuntur eo facto. Ma h. D.

6. A. 9. 1486. 3 id In iis, qui decimas Ecclesiasticas præstare recusant, supremus, vel Vice-Comes a Decimatoribus requisitus, habet Jus non solum eas, sed etiam tres Marcas gravis ponderis pro se indefiniti desumendi Sigis. D. 6. A. 7. Turbans vero Decimationem, aut violenter decimas auferens, in duplo convincitur.

4. 95. 1647. 4to Si Prælatus alteri, quam Domino Terrestri decimas elocarat; illius anni decimas amittit; Domino Terrestri sine solutione, attribuendas. A. 61.

1548. vide tamen de his verbo: *Decime. 5°.* Non obtemperantes Regiis mandatis, præter alias pœnas, A.

78. 1563. expressas, etiam ad florenos 20. Birsagiantur. Ubi observandum ex cit. Articulo, triplex esse

Mandatum Regium: primi generis sunt illa mandata, que dantur ad Judices, & negotiis exequendis Præfecti: Cujus generis mandatum si quod non observetur; tune

non observans citatur in sedem Regiam, ubi excusatione non subsistere, condemnatur in 200. florenis, & privatione Officii, ratione cuius mandatum exequi debebat. Mandata vero secundi, & tertii generis, non sunt hujus loci. Art. 79. & 80. ejusdem anni 1563. 60 Incurritur onus Birtagiale ab eo, qui mortuum, vel Puerum evocavit, aut Nobilem statuendum commisit; quo casu convincitur in pena homagiali 50. Marcarum gravis ponderis. P. 2. T. 23. & 70 7mo Si homo Regius, vel Palatinalis in Possessionariis statutionibus, metarum Reambulationibus, Revisionibus, Inquisitionibus false processerit, in facto perjurii, pena capititis, ac amissionis omnium honorum convincetur. *Ulad.* D. A. 43. Quia lex, utpote posterior, videtur derogasse. Art. 8. D. 6. *Maih. Regis*: a quo praeter amissionem honoris solius, 25. Marca hujusmodi delinquentibus imponuntur. Alia Birtagia vide suis locis: praesertim verbo: *Scena, Damnum, Violatio jedis judicaria, Calumniae, Emenda linguae &c.*

TITULUS XV.

N. I. EX præmissis itaque, & infra adducendis Casibus, manifestum fit, quod extra Crimen *leceœ Majestatis*, ac *Notam Infidelitatis*, Bona delinquentium, sive in *Aetibus majoris potentie*, sive in *minoris* *potentiae*, ceterisque maleficiis convictorum, in *Fiscum Regium* non devolvantur. Quare Furum, ac Latronum, seu Prædonum, & aliorum ejuscemodi spoliatorum: Item Homicidarum, & alio modo (id est: extra circumstantias illas, in quibus verberare, aut occidere Nobilem, olim fuit Casus *Notorius*: uti occidere, aut vulnerare hominem Regium in suo officio procedentem) Nobiles vulnerantium, seu verberantium Domosque eorum violenter invadentium: nec non Possessiones, Territoriaque aliorum deprædantium, vel occupantium, Bona, & Jura possessionaria in *Fiscum* minime devolvuntur, neque collationi Regiae sub-

jacent. Sed tales ultimo duntaxat suppicio, juxta eorundem merita, feriendi. P. I. T. 15.

2. Bona vero, & Jura possessionaria ipsorum (si morte damna i fuerint) in filios, & illis non existentibus, in Fratres eorum *Generationales*, aliosque legitimos successores derivantur. *Ibidem, & A. 55. 1486. Ibi: quod si quis Nobilium ordine judiciario, sive in facto potentiali succubitus Duelli, sive in poena Calumniae, sive delationis, exhibitionisque falsarum Literarum, aut sententiæ Capitalis, sive alio quoconque facto, in Præsentia cuju cunque Judicis convictus fuerit; Judex Causæ talem convictum captivare, & tribus datus causa pacis, & concordiae detinere debeat. Et siquidem concordare nequiverit, ex tunc ad manus Adversarii ad infligendam poenam a jure statutam, assignet: Qui, si hujusmodi convicto mortem, vel aliam poenam a jure statutam intulerit; a Judice, & Parte adversa, sine solutione alicujus pecuniae, vel gravaminis, absolutus habeatur. Quodque Filii, Fratres, Proximi, Sorores, Uxores, & Consanguinei, ejusmodi Convictorum, & Condeminatorum, non debeant aggravari, ita, quod neque propriæ Possessiones, & Portiones illius, neque alia Bona per Judicem tollantur: demptis duntaxat illis rebus, quæ apud ipsum, tempore captivationis, reperirentur, quæ per Judicem auferuntur, eique cedunt: sed omnino in Filios, & Hæredes, sive *Generationes suas* (en explicationem verborum: *in generando efficaces, & sufficientes; Partis I. Titulo 15. insertorum*) condescendant. Idem habetur A. 9. & 10. 1351. assignatio tamen Rei in manus Adversarii, hodie non est in usu.*

Res tamen alienæ, tempore captivationis apud Furem, vel Prædonem repertæ, propriis Dominis restitu debent: prout jam communis Judicium usus obtinet. Secus enim gravis injuria fieret damnificato. Præterea licet *R. us* poenam a' lege statutam iubeat, dama tamen per ipsum causata (contra sensum Ar. 55. 1486. immediate citati) refundi debere ex ejus Bonis,

si quæ habet, tenent Canonistar, & cum his Kitt. cap. 9.
Q. 8. & 30.

3. Ubi autem Malefactores hujusmodi gratiam
vitæ a Rege impetraverint, & sententia nihilominus
(scilicet Capitalis, vel Emenda Capitis) in Bonis eo-
rum executioni data fuerit; tunc Jura possessionaria
ipsorum, e manibus Judicis, & Adversæ partis, qui-
bus iuxta T. 60. P. 2. obvenerunt, per successores le-
gitimos estimatione communī mediante, redimi pos-
sunt. P. 1. T. 15. prout hæc habentur clarius, P. 1.
T. 56. & 57. Ubi additur: quod successoribus legi-
timis non existentibus, etiam Vicini, & Committanei
e usmodi Bona non tamen communī, sed condigna esti-
matione, argum. P. 1. T. 60.) ad se redimere possint:
modo terminum a Judice assignatum non transcendant.
Ubi notat Kitt. Cap. 9. Q. 9. quod Pater, amissi se-
mel hoc modo per sententiam Capitalem, aut Emenda-
capitis Bona, & per Filium, licet adhuc indivisum,
redempta, etiam si secundo in eandem sententiam in-
ciderit, iterum amittere non poterit, cum post talem
redemptionem, non sunt amplius Patris, sed Filii.

Quær Utrum verberare hominem v. g. Regium,
ext. a functionem sui officii; sit actus majoris, an vero
minoris solum potentiae? ratio dubitandi: quia lex ca-
sum restringit ad actualem functionem officii. q. Esse
actus majoris pō en iæ. Non quidem quia verberatur
homo Regius; sed quod verberatur Nooilius: cuius
verberatio, sine ulla restrictione. salva duntaxat justa
defensa; ad actum majoris potentiae reducitur.

T I T U L U S XVI.

De Bonis in lite existentibus.

N. 1. **S**i quispiam prætextu Hæreditatis, aliquorum
Jurium Possessionariorum, causam, litemque
fuscat, & ante finem litis, sine semine decederet; tunc
ejusmodi Bona a Principe impetrari non possunt; cum
Princeps non sit Successor, ac Hæres eorum, quæ de-

cedens ipsa nondum jūris sui fecerat, sed in dubio ad-
huc litis illa se consecuturum sperabat. Aliud sentien-
dum de Bonis, quæ *decedens* p̄ma ibus alienis *pigno-
ris*, vel alio quovis *titulo* r̄ *emp̄ijiter* habuit obliga-
ta: hæc enim impetrari a' Rege, vel etiam cui is con-
tulerit, redimi possunt semper per eundem. P. i. T. 27.

2. Hinc prodiit tritum illud: *quod lites venundari,*
& coēni non possint. Quod quidem dictum non est sic
intelligendum, quod quis Bona sua sub lите existentia,
non possit vendere, aut alteri cedere, & lites prosecu-
tione in justo titulo in eum transferre; sed ita p̄ over-
bium hoc accipiendum: quod Emptor Bonorum sub
lите existentium, si ante sententiam definitivam, mori
venditorem contingat; oleum, & operam, Processui
per venditorem invitato impensam, sit perditurus:
utpote cum talis processus una cum Patrono suo mor-
tificetur & annuletur, novusque ad acquisitionem eo-
rundem Bon rum sit instituendus. Imo nec vivente ta-
li venditore, Emptor nomine suo in eadem causa age-
re potest, sed nomine duntaxat venditoris; quando-
quidem propter dubium litis eventum, nondum talia
Bona possit affirmare sua. Ex quibus adhuc verum
manet, Bona litigiosa non posse pretio comparari. P.
i. T. 27.

T I T U L U S XVII.

*De Bonis Jus Fœmineum non concernentibus, vel
concernentibus.*

N. i. **B**ona Donatione Regia, per defectum seminis,
five Notam Infidelitatis, Crimen læsa Majes-
tatis, aut etiam Juris Regii acquisita titulo, etiam si
pecuniaria summa contradictoribus in statutione obve-
nientibus solvatur, Jus Fœmineum non concernunt:
nam Jurium Possessionariorum proprietas ad radicem,
atque originem acquisitionis, quæ est *Donatio*, semper
est referenda P. i. T. 28 & 21. Nisi tamen Cæsar aliter
disponat; tunc enim de tali pecunia, quæ tempore sta-
tutionis pro Hæreditate contradictoribus data est, mo-
da-

dalitate Tit. 17. & 19. p. 1. Filiæ quoque legitimam Portionem habere debebunt Eademque habenda ratio de Donationibus, per Palatinum factis: qui licet jam Bona, per Fiscum posseffa, conferre per Art. 4. 1723. non possit, veteres tamen Donationes per eum legaliter factæ subsistunt.

2. Jura possessionaria, aut Maternis empta pecuniis; vel Paternis comparata: item in Homagium interempti alicujus data, & obligata: item pro Jure Quartalitio, seu in sortem refusionis, & restitutionis Quartæ Puellæ perpetuo collata, & inscripta: Item ea, in quibus aliquæ Puellæ, vel Fœminæ in veros successores, per suam Majestatem præficiuntur quoad utrumque sexum (modo dicta inscriptio perennalis Quartaliti, aut Praefectio non sit in præjudicium Fratrum generationalium) Jus Fœmineum æque, ac Masculinum perinde sequuntur. p. 1. l. 17. & 6. fin, ubi rete notatur, quod Quartalitia non nisi de Juribus Possessionariis *acquisitiis* solvantur: de juribus autem *emptiis*, non Quartalitia sed portiones congruentes Puellis, & Filiabus Nobilium dentur.

Dicitur notanter: pecuniis Paternis, vel Maternis empta; quoniam in Juribus Possessionariis, pecuniis reliquorum Fratrum comparatis, Puellæ, Sorores vide licet eorum nihil juris habent: nisi forte titulo Quartalitii, iisdem Bonis inscripti. Dicitur secundo, quoad utrumque sexum; nam si Mulier aliqua in juribus Paternis in verum hæredem Masculinum simpliciter præficiatur, non inferendo utrumque sexum; tunc talia jura solum in Filiis, si habuerit; aliter autem rursum in Fiseum Regium devolvuntur: solo jure Quartalitio de iisdem Bonis, Filiabus relicto. P. 1. l. 17. sub fin.

3. Bona tamen stabilia sive a Rege, sive a quocunque alio: sive perennali, sive inscriptitio jure: ob servitia simul, & pecunias acquisita, hodie contra antiquam juris P. 1. T. 21. dispositionem, concernunt utrumque sexum; sive pecunia superaddita fuerit grandior, sive minor. Teste com. Syst. & argum. Articuli 26.

1715. *Ibi sub medium* : in cuius præjudicium (*Fisci Regii*) non solum de quibuslibet caducis hujusmodi Bonis Titulo perennali ; sed inscriptio *pure*, & non *mixte*, propter *fidelia servitia*, per collationem Regiam acquisitionis ultimus deficiens non secus, quam beneficio libere dispositionis, a Regia Majestate obtentæ , testari poterit.

4. Ad exclusionem Fœminei sexus hominem ex aliquibus Bonis, nec Literæ novæ *Donationis*, inquit etiam Literæ *Divisionales* inter Fratres masculini sexus; sed nec *Expeditoriae* super Quartalitiorum solutione confectæ, sufficientes habentur ; sed originales litteræ acquisitionis hujusmodi Bonorum requiruntur. p. 1. T. 37. Quod si originales perivissent, tunc in causam attractus debet jurare cum 49. Nobilibus. Quo præstito, non ad dandas Fœminis ex Bonis ejusmodi Portiones congruas, sed ad solvendum duntaxat Quartalitium compellitur: nisi *quietantia*, seu *recognitio* super soluto jam Quartalitio habeatur. *Ibidem*.

T I T U L U S XVIII.

De Bonis Aviticis non abalienandis.

N. 1. **N**emo Jura Possessionaria Avita, aut Paterna in præjudicium eorum, ad quos successio pertinet, alienare potest, nec ullam sine consensu eorum, quoad venditionem eorundem, passionem facere potest. quæ etiamsi fieret, nullius censeretur esse vigoris. P. 1. T. 58. secus tamen est, dum bona aliqua possessionaria præ manibus alienis Pignoris Titulo habita redimeret; vel Dotem, & Res Paraphernales, atque Jus Quartalitium quispiam solveret, si, inquam, tali causa, unam portionem, aut particulam venderet, ut residuitas Bonorum hac ratione, ab onere necessario eriperetur. Item si quid abalienaret de Bonis Aviticis pincinas, molendina, domosque, & Curias ex necessitate construendo; vel Portionem aliam, & forsitan vendita meliorem, emendo, aut concambium Possessionarium

faciendo, quæ, cum Hæredi, aut successori in lucrum Hæreditatis cedant, revocari non possunt. P. 1. T. 59. Huc refer casum, quo quis se ex Hostium captivitate, aut a^o morte redimeret. *Ibidem*, & P. 2. T. 57. P. 1. T. 60.

2. Fassio igitur Patris, aut Fratris, super abalienatione Bonorum, Filium, aut Fratrem (idem intellige de Filiabus, aut Sororibus, si Bona utrumque sexum sequantur) jure successionis Avitæ concernentium, nullius est firmitatis. *Ibidem*. Ino nec propriam quidem Portionem quis abalienare ex Bonis Aviticis, sine evidenti, ac rationabili Causa, in præjudicium legitimorum successorum permittitur. Quodsi vero rationabilis sit abalienatio, & nomina Filiorum, vel aliorum in serie fassionis, in assumptione oneris specificata fuerint; tunc vivente Patre, aut Fratre abalienatore, fassio ejusmodi cum homagio, & communi aestimatione omnium Bonorum; mortuo vero Abalienatore, solummodo communi aestimatione ipsorum Jurium paternorum, retractari poterit. P. 1. T. 59. si vero assumptio oneris generaliter facta fuerit, & nomina Filiorum, vel Fratrum in fassionis serie expressa non fuerit, tunc ejusmodi oneris assumptio nihil tenebit, sed simpliciter invalidari poterit. *Ibidem*. sed hæc magis ad *titulum de Oneribus assūmendis*, pertinent.

3. Unde sciendum; quod si aliquando ejusmodi venditio, *simplici modo*, seu sine irrationabili Causa (qua de re azitur verbo: *de oneribus assūm.*) per quempiam committeretur, vel etiam eadem Bona puræ impignorationi exponerentur; tunc fassio ejusdem vendentis, aut exponentis simpliciter invalidaretur, & Portio Filiorum sine omni prorsus solutione: Portio vero Patris, communi aestimatione mediante, iisdem Filiis reddi deberet. P. 1. T. 61.

4. Notandum ulterius: quod, si quando Fratres natu majores, & interdum etiam minores, absentibus Fratribus natu majorib^s, Jura possessionaria eorum Paterna, & Avita, nondum divisa, oneribus cæterorum Fratrum in se assūptis, impignorent, aut perpe-

tuo

44 De Bonis Aviticis non abalienandis.

tuo vendant; perque hoc *Emptores*, non solum Portionem vendentis, sed etiam Fratrum cæterorum pro se vendicent: quod inquam tune Portiones cæterorum Fratrum sine omni prorsus solutione Actori, vel Actoriibus, in primis *Oðlavis* reddi debeant: Portio autem Fratris vendentis æstimabitur, & valor tantum *communis cæstimationis*, in pecunia Emptori restituetur; siquidem abalienatio dicta fuerit sine rationabili Causa.

P. 1. T. 61. Pro residuitate autem summa in fassionalibus denotatae, reliqua Bona vendentis æstimabuntur per eundem Judicem: & Emptori in compensationem dabuntur. Quod si vendor nec Bona mobilia, nec immobilia, extra Portionem condivisionalem, tanta habuerit, ut ex eis Emptor contentari valeat: damnum sibi met ipsi incautus Emptor imputet. *Ibidem*.

5. Porro *Articulo 47. 1723.* hæc statuuntur: Quandoquidem nonnunquam Fratres Uterini, & Carnales, aut etiam tantum Carnales, vel Uterini indivisi, ex fiducia *Tit. 43. P. 1. & Articuli 54. 1655.* ad dilapidationem Bonorum Paternorum, Maternorumque provocarentur, hinc statuitur: quatenus hic, aut ille Fratrum, qui priori legi inhærere noluerit, non nisi talia Bona, quæ ex fructibus Bonorum Aviticorum, Paternorum, vel Maternorum acquisita fuissent, communis (Bonis utrumque sexum concorrentibus) etiam inter Sorores divisioni submittere teneatur. Reliqua vero alii viis parta, penes Portionem ex præmissis Aviticis, eorundemque fructibus, eidem obvenientem, pro se, & successoribus suis retinere possit. Mutua, hoc non obstante, in præmissis Bonis legali successione, in defectu feminis, pro reliquis Fratribus, vel Sororibus, aut eorundem Hæredibus, in salvo permanente.

6. Præterea quævis Bonorum communium, & adhuc divisioni obnoxiorum, aut Bonorum Fratris, vel Sororis abalienationes, vel etiam præjudiciorum inenerationes, sepositis *quibusvis conditionibus*, & fassionalibus, deinceps ineundi, tanquam ipso jure nullis casuantur. Ac Fratres, vel Sorores, aut eorum successores,

res, & quidem Bonis, in pluribus Comitatibus, satis : coram Tabulis Districtualibus : in uno vero Comitatu adjacentibus, coram Judicibus Comitatensibus judici- aliter vindicare possint. *Ibidem.*

7. Insuper qui propriam suam Portionem sine le- gitima ratione, vel legali admonitione, penes passiones *Authenticas* distraxit, coram Tabula Regia, vel Banali in unico termino : si vero sub *privato sigillo* contractum celebravit ; etiam coram Comitatibus : per alios Fra- tres condivisionales convinci, Portioque ab alienata ab Actore recuperari valebit. *Ibidem.* Deum utroque hoc casu, venditori (si exinde dilapidator comperiat) sequestrum imponitur A. 48. 1723. Legitimis ni- hilominus, & necessariis, justisque, & ratio nobili- bus in hypothecationibus, earumque conditionibus juxta Tit. 59. & 60. P. 1. & ad mentem Art. 29 1638. ac 52. 1655. in suo esse permanentibus. *Ibid in fin. vi-* de plura verbo : *de Oneribus assumendis.*

T I T U L U S XIX.

De Calumnia.

N. 1. *C*alumnia, est litis contra quempiam, duplice sub colore, vel diverso trahite fraudulenta moria, atque fuscitatio. P. 2. T. 70. potest tamen etiam extra motionem litis calumniouse quis agere, ut videre est, Math. D. 6. A. 36. & in Casibus paulo post adducen- dis. Tribus tamen praeципue modis committi solet: 1mo. Dum quispiam unam, & eandem rem, vel actionem du- plici sub colore, aut via prosequitur: coram diversis nempe judiciis, vel sub duplice titulo, v. g. perennali, & pignoratitio, rem eandem sibi vendicare conando. 2do, Calumniouse procedit, qui alterum contra suam ex- peditionem, vel Quietantiam, super quoconque negotio, jure impedit: aut eo decedente, ipsius legitimi succe- sores talis modi absolutum in item trahunt. 3ro. Qui causam ordine judicario finitam, & sopitam, sine gra- tia Principis, & collatione novi judicij resuscitat. P. 2,

T. 70. Quo casu *principalis causa*, hoc est, res illa, quæ judicio quærebatur, sive sit castrum, aut aliud Jus Possessionarium, sive pecunia, aut dotalitium: in perpetuum amittitur eo facto, & insuper Calumniorum ille in 50. *Marcis homagialibus* 200. flor. Auri facientibus, in duabus Judicii, in tertia vero partibus in causam attracto solvendis, convincitur. *Ibidem*. consonat his T. 71. P. 2. Item *Kitt. C. 9. Q. 19*. Unde patet, Calumniam esse exceptionem pereemptoriam litis.

2. Sunt præterea & alii Casus, qui poenam Calumniæ secum trahunt. 1mo. quidem ubi Actor universas literas Jurium aliquorum possessionariorum præ alienis manibus esse asseruerit; & postea alias, factum talium Bonorum tangentes produxerit, vel exhibuerit; mox in facto Calumniæ convincetur. P. 2. T. 34. 2do. Qui novum judicium cum inhibitione impetrat, sive a Regè, sive ab aliquo Judice Regni ordinario; literas tamen relatorias, infra terminum reportationis hujusmodi novi judicij, extrahere negligit, siveque Partem adversam ab executione literarum suarum adjudicatoriarum inhibendo perturbat. *Ulad. D. 5. A. 11.* & *Kitt. C. 5. Q. 3. 3ro*. Qui rem quamcumque ab alio judicialiter quærerit, & produci, aut restitui petit, quam tamen præ manibus suis habet. *Kitt. C. 9. Q. 17. 4to*. Qui binariam Citationem, Certificationem, aut evocationem, respectu unius, ejusdemque Causæ scienter adhibet. *Kitt. C. 4. Q. 10. Idem cit. C. Q. 26.* asserit eum, qui Calumniam allegavit, nisi illam intervenisse probaverit, de plano, & de simplici, causa cadere sua.

Non videtur autem esse dubium, quin etiam in Causam attractus calumnietur, poenamque proinde Calumniæ incurrat, si se dolose defendat, ut patet ex generalitate textus T. 70. P. 2. Item 25. ac P. 1. 82. Ad hanc Calumniæ speciem revocat *Kitt. C. 9. Q. 17.* illam dum quis litigantium duobus juridicis remedii, ejusdem vel diversi generis simul, seu alte-

altero prius non deposito, vel judicialiter non cassato, utitur.

3. Pœna vero Calumnæ, de Jure municipali Hungariæ, est perpetua amissio causæ; & insuper Calumniator ipse in 50. *Marcis Homagiis libus*, 200. flor. facientibus in duabus Judicii, in tertia vero parte in causam attracto per folvendis, convincitur ipso facto P. 2. T. 70. & 72. & praxi hodierna. Coram Jūdicibus tamen Comitatensibus, sive in sede Judicaria, sive in partibus procedentibus, non ut *Calumnice*, sed ut *emendacæ* linguae, pœna hæc pecuniaria pronunciatur; ac proinde præter amissionem Causæ, 100. duntaxat florensis Calumniator castigatur. *Kitt. C. 9. Q. 19.* si tamen Causa calumniouse mota, per viam appellationis in Curiam Regiam ducatur, & illic judicium Comitatus approbetur, 200. florensi solvendi erunt: quorum duæ partes non jam Comitatensibus Judicibus, verum Tabularibus cedent. *Idem ibidem.* Hujus autem sententiæ executio solvit de rebus mobilibus, juxta verum eaurundem valorem. P. 1. T. 134.

4. Ad hoc autem, ut quis pœna Calumnæ judicialiter convincatur; demonstrari prius debet, eum dolo, & fraude egisse: cum hæc pœna sine dolo nunquam incuratur. Hinc si quis Bona quæpiam processu mediante, *perpetuitatis* titulo querat; deinde deposita illa actione, jure *pignoris* actionem moveat: *Calumniosus* dici non poterit: uti nec ille, qui penes literalia sua instrumenta, *bona fide* ob rehabendum suum Quartarium, vel quodvis debitum, litem suscitat; licet deinde expeditoria absolutio, vel Quietantia adversus eundem producatur; fors quia Quietantiam illam adhuc Parens, vel Avus moderni Actoris extradedit, de quo huic non constabat, nec Pars I. hoc ei prius notificavit. Si enim quacunque ratione notificasset; & hoc non obstante, litem ei Actor intentasset: *Calumniosus* omnino fuisset. Idem sentiendum de aliis Casibus, in quibus Calumnia pronunciari solet; sæpe enim Hæreditibus non constat de actibus Paternis, ac proinde agentes

tes bona fide, a pœna immunes esse debent. Argum. P. 2. T. 72. Unde clare constat bona fide agentem, Calumniatorem non esse; nec Calumniam adversus malæ fidei possessorem committi posse.

5. Calumnia in judicio probari debet literali documento. Argum. P. 2. T. 70. & 71. & Kitt. C. 9. Q. 19. Quamvis etiam per humana testimonia, de jure sufficientia, probari possit: ut si creditor tuo solvisti, nec tamen syngrapham tuam, aut Quietantiam ab eo excepisti, tunc si penes tuam syngraphum te Creditor secundo molestet dolose, tuque testes habeas debiti persoluti; merito Actor ejusmodi in pœna Calumniæ condemnabitur. Postremo is, qui Calumniam exceptive *allegare* vult, advertat oportet, illam post omnes alias exceptiones allegandam esse: cum enim sit *exceptio meritoria*, non dabitur ab ea regressus ad simplices exceptiones, & responiones, debetque cautus esse, ne in proba deficiat, sed eam in promptu habeat: secus enim de plano, Causa illi adjudicabitur. Kitt. C. 4. Q. 25. & sequentibus. Pœnam tamen 200. florenorum non incurrit, licet in proba deficiat objete Calumniæ sed Causam duntaxat amittit. Unde Brocardicon illud: *Calumniam allegans, & non probans, talione puni ur,* est verum duntaxat in sensu accommodo, seu quoad amissionem Causæ. Nisi forte in Tabula Regia, in causa aliqua ardua, ob specialem dolositatem, secus pronunciaretur.

T I T U L U S XX.

De Camera.

Camera Régia Hungarica, in plenam authoritatem omnino ei reposita, nec ullatenus ab Aulica, dependens: omnesque super negotiis suis informationes, ac representationes, Majestati Régiae immediate inscribere, atque ab Aula duntaxat Régia, *Rescripta recipere* debet: omnes denique aliæ Cameræ, uti Salis, Montanisticæ, & quidquid Aerarium respicit, eidem subordinentur. A. 14. 1741.

TITU-

T I T U L U S XXI.

De Cancellaria.

Cancellaria Ungarico-Aulica, in Expeditionibus, per ipsam emanatis, nullatenus per alias Jurisdictiones turbari, aut impediri valeat: atque ad eam Hungari possessionati, ac etiam de Clero assumendi.

A. 13. 1741.

T I T U L U S XXII.

De Capitali sententia, & Bonis sententionati.

N 1. Ciendum ante omnia, sententiam capitalem generalissime sumptam accipi pro suppicio ultimo hominis, in aliquo Crimine convicti: quo sensu omnes illi dicuntur *Capitali sententia* damnari, quicunque morti adjudicantur. Et hoc sensu dicuntur. P. 1. T. 15 & 16 etiam Prædones, aliique Malefactores sententia Capitali subjici. Alio modo, & *Juri nostro municipali* proprio, per *sententiam Capi alem* significatur plerumque eorum poena; qui in actibus *majoris potentiae* convincuntur, & ad mortem damnantur: ut pater ex P. 2. T. 42 ubi Capitalis sententia non nisi propter quinque C. sus, seu actus majoris potentiae ferri dicitur, licet nonnunquam cum poena *Noite infideli avis*; aliascum extremo cuiusvis Malefactoris suppicio confundatur. Quare ad evitandam confusionem: poenam eorum, qui ob actus *majoris poenae in iure* ad mortem sententiantur, merito vocabis *sententiam Capitalem municipalem*; eorum vero, qui propter Crimina extra Classem quinque Casuum, seu majorum actuum posita, morti adjudicantur, dices *sententiam Capitalem Criminalem*.

2. Sententiam Capitalem, propter actus maiores decerni solitam, describit *Kut. C. 9. Q 5* conformiter ad *Tit. 42. P. 2.* quod si illa, quæ inter, & contra Nobiles, lato modo sumptos, sacerdetales duntaxat, alienos & sanguine, virilis sexus, in Curia Regia ratione quin-

D

que

que Casum, puta: occupationis Bonorum, invasionis Domorum Nobilium, verberationis, sine justa causa detentionis, ac interemptionis Nobilium, sub amissione Capitis, & universorum Bonorum (jure novo, vel universorum Bonorum) modo tamen redemptibili, ac etiam quorumlibet nobilium, ipsum solum proprius sententiationum, & praeceps concernentium, pronunciari solet. *Ita ille.* Et haec erat olim sententia tantum quinque Casuum (eo quod alii omnes, praeter Notorios, eatenus revocarentur ad actus minoris potentiae) at hodie longæ plurium, ut patet ex dictis, ad *Titulum de Artibus Potentiarum*.

3. *Dissert sententia Emendæ Capitis*, a sententia Capitali, quod illa feratur intra, & contra Personas a jure determinatas, puta: Ecclesiasticas, Religiosas, sexus Muliebris, & Fratres generationales. P. 2. T. 42. & A. 10. 1723. Haec vero feratur inter, & contra Personas Nobiles. Vide de hoc plura verbo: *Emenda Capitis*. Qualis olim fuerit processus quinque Casuum, seu actuum majoris potentiae; habetur *Math. Regis D. 6. A. 16.* & *U ad D. A. 56.* moderna Regni consuetudine omnes tales Casus uniformiter discutiuntur: comparatio quoque *Partis F.* sicut, & *Partis A.* fieri potest etiam per Procuratorem: ut habet *praxis*.

4. Quamvis autem juxta *Tit. 42. P. 2.* propter actus potentiariorum Personarum Ecclesiasticarum, & Foeminae non sententiam Capitalem, sed solum emendam Capitis incurant; secus tamen sentiendum de Foeminis, quæ Parentes, Maritos, aut liberos proprios malitiose occiderint, aut occidi fecerint: tales enim sententia Capitali, velut Personarum viriles, damnantur *P. 2. T. 43.* (& *A. 6. 1625. vi* cuius haec poena extenditur etiam ad eas, quæ plures simul habent Maritos) eo quod talis Casus *Notam Infidelitatis* respiciat: unde cum Maricidæ, Patricidæ, Infanticidæ, occisoresque Fratrum, vel Consanguineorum, per *Articulum II. 1723.* a' Notoriis sint exempti, & solum morte castigandi; videntur Foeminae, dictos Casus committentes, non amplius

sen-

sententiam Capitalem Municipalem incurrere, sed Criminalem: consequenter etiam in Bonis pœnam, Titulo de Bonis Furum &c. expressam.

5. Capitalis sententia: universa Bona Mobilia, & immobilia convicti hominis aufert; non tamen simul pœnam Capitalem, nisi *disjunctive*, juxta leges novellas *Cit. infert.* Et ubicunque reperitur sententiatus ille, semper vigore literarum sententialium per Judicem suum ordinarium, vel ejus hominem (non tamen per Actorem propria Authoritate) detineri, captivari, & ad manus Judicis ad infligendam pœnam afflignari valebit; modo id fiat post executionem in *Bonis*: nam ante executionem, non semper, sed infra anni duntaxat unius, a die emanationis ipsarum literarum sententialium computandi, revolutionem in Persona sua detineri, & ad infligendam pœnam Judici consignari potest. P. 2. T. 55. Qui si punitus fuerit, nulla postea Bonorum ipsius occupatio per Judicem, vel adversam Partem sequetur; sed ea omnia in legitimos ejus successores *simpliciter* devolventur, exceptis duntaxat rebus tempore captivationis apud ipsum repertis, quæ Judici manebunt. *Ibidem.*

6. Vigore sententiae Capitalis, per *non venientiam*, seu non comparitionem latæ, nemo delinquentum ante literarum sententialium emanationem, sigillationem, & manibus Actoris assignationem, in Persona sua detineri potest. Imo quamvis literæ ipse præ manibus Judicis extiterint, *convictus* tamen ille tam Judicem ab extraditione, quam etiam Capitulum, aut Conventum, cui sonabunt, ab executione eorundem semper inhibendi habet facultatem: verum facta inhibitione, statim onus hujusmodi sententiae apud Judicem deponere, & ad quæsita Actoris respondere tenetur. P. 2. T. 58. in facto Capitalis sententiae, & processu juridico, ad responsiones, & allegationes partium latæ, convictus; mox, si personaliter adfuerit, absque literis sententialibus, ad requisitionem Actoris, vel ejus-

dem Procuratoris, per Judicem captivari, & puniri potest; libertate Nobilitatis nihil oblitante. *Ibidem.*

7. Tempore executionis latæ cuiuslibet sententia, ante omnia Portiones Filiorum convicti hominis, ac aliorum, quorum interest, sequestrandæ sunt; ac Portio solummodo ad Personam convicti cedens, inter Judicem, & adversam partem erit dividenda: id quod fit tam de rebus mobilibus, quam etiam Juribus possessionariis. P. 2. T. 60.

8. Si quis Nobilium tam in *Hungaria*, v. g. quam *Dacia*, aut aliqua ex annexis Provinciis, alia Bona habens, in *oculis*, aut cæteris judiciis in Hungaria celebrandis, in facto majoris potentiae, & ex eo, in Capitali, aut emenda Capitis sententia convinceretur; tunc Bona solum in Hungaria possessa amitteret: non autem illa, quæ in Dacia, aut aliis Provinciis haberet: quoniam auctoritas cuiuslibet *Judicis*, solummodo ad loca jurisdictioni sue subjecta, se extendit. P. 2 T. 65. Alter sentendum de Casibus Notoriis (inter quos cum Werbœczius Crimen læse Majestatis primo loco ponat, procul dubio etiam de hoc exceptio intelligenda) in quibus omnia Bona ubilibet in Terris, S. Coronæ subjectis, amittuntur: executio tamen eorundem fieri debet per Judicem, cuius jurisdictioni subsunt. *Ibidem.*

9. Quamvis autem actus majoris potentiae, nisi interveniat homicidium, etiam processu queruloſo requiri in Comitatu possint (uti notatum est verbo: *Actus potentiarii N. 10.*) certum tamen est, quod non solum pro peremptione, sed etiam pro sola *verberatione*, vel *vulneratione* Nobilium, Capitalis sententia jure decerni possit. P. 3. T. 21. Idque tunc, quando Actor in Curia Regia processu *quinque Casuum* actionem intentat, & non processu queruloſo meræ violentiæ: ac jure quidem novo Art. 34 1729. vel ad amissionem Capitis, vel omnium Bonorum sub disjunctione: modo sententia Capitalis infra unius anni revolutionem, a' die extraditionis literarum sententialium, executioni mandatur: nam elapso anno, convictus vigore earundem lite-

rarum, nec in Persona, nec in rebus suis turbari, aut detineri ab Actore potest. P. 2. T. 55. Sed si voluerit ad omnibus sententiae deponendum contra se peremptorie, & cum insinuatione evocari, facere valebit. P. 2. T. 57.

10. Si conyctus, & condemnatus cum suo Adversario qualitercumque concordare poterit, id ei semper facere liceat: & pro hujusmodi concordia, Judex nullum Birsgium, seu solutionem ab alterutra Partium exigere possit. Ulad D. i. A. 74. 1492. Filius autem pro delictis, & excessibus Patris, & e converso; nec in Persona, nec in Possessionibus condemnetur, vel aliter puniatur. *Ibidem.*

11. Capitali sententia condemnatus, si manus judicarias evaserit, Bona ejus occupantur; ex quibus ante omnia Actori homagium ejus persolvatur, & tertia pars Bonorum eidem assignetur, infra tempus redemptionis possidenda, demum gratia Regia non de homagio, & tertia parte Bonorum Actori cedente; sed tantum ut Capitalem poenam Reus ipse non subeat, & de duabus partibus Bonorum Judici cedentibus, suffragabitur. P. 2. T. 43. & 57. Addit hic Com. syst. quod licet in hac Capitali Municipalis, interveniente accorda cum laeso, Reus gratia Regia non indigeat: in Capitali tamen Criminali, post, & penes accordam, ordinarii Magistratus absoluti Reo necessaria sit, ne gratia Regia opus habeat.

T I T U L U S XXIII.

De Casibus, in quibus Nobiles captivari possunt.

N. I. **Q**uamvis tanta sit Nobilitatis Hungaricae prærogativa, ut ea insigniti a nemine, ad ullius instantiam, aut preces, detineri, vel in Bonis damnificari possint; nisi consueto juris ordine procedatur: violatur tamen, & amittitur haec libertas Nobilium in Causis Criminalibus, scilicet homicidio deliberato, villarum combustione, Furto, Rapina, Latrocinio,

& violento adulterio : & universim factum aliquod, & Causam Criminalem committentes, si in *flagranti*, & in ipso loco delicti comprehendendi possint ; sine ulla citatione, per quemcunque libere capi, ac de cætero in *Foro* competenti condemnari possunt. *P. 1. T. 9.* Item *A. 7. 1715. A. 5. 1723. A. 6. 1435.* &c. si tamen Malefactor Nobilis ex loco delicti ausfugerit : tunc non nisi citatus, & processu juris convictus, capi, ac puniri potest. *P. 3. T. 32. & A. 16. 1659.*

2. Si quis Nobilium in minori facto potentia, 100. florenos faciente, & damnorum illatorum refusione convictus, rebus mobilibus, ac possessionariis ad portionem suam cedentibus adeo destitutus sit, ut hujusmodi 100. florenos, damnaque irrogata refundere minime possit ; tunc præmissa citatione, & lata ordine juris sententia, in Persona sua per Judicem, vel ejus hominem ad id specialiter deputatum, captivari potest. Quem Judex quindecim diebus (prout in facto debitorum fieri consuevit) concordia causa conservabit : & si intra illum terminum cum adversa Parte non concordaverit, manibus Adversarii sui assubnabitur. Interim tamen Actor eundem in Persona sua perimere non poterit ; attamen apud eundem detentus, instar aliorum familiarium, Actori servire tenebitur. *P. 2. T. 68.*

3. Nobiles Jura possessionara, ac Bona, resque mobiles ad satisfaciendum de debitis contractis, & damnis per eos illatis, non habentes, etiam in Persona sua detinentur, & ad satisfaciendum compelluntur. *P. 3. T. 28. P. 2. T. 68. Math. D. 6. A. 29.* Servitores, item Administratores, Provisores, Officiales, non completo servitio suo, abeuntes, aut rationes de perceptis dare recusantes, vel non valentes : in Persona sua non obstante prærogativa Nobilitari, per Dominos suos detineri, & per Vice-Comites puniri possunt, *Articulo 2. 1462. & 1471. Art. 65. 1622.* & horum Bonis non sufficientibus, possunt in captivitate detineri, usque ad plenam satisfactionem. *A. 6. 1435. A. 33. 1486.*

4. Huc referendi sunt Rei Criminis *laesae Majestatis*, qui sine ulla prævia citatione capi possunt juxta sensum Articuli 7. 1715 & A. 5. 1723. 2do. Nobiles præter Domicilium vix aliqua Bona habentes, & semet Prædonibus, ac publicis Malefactoribus associantes. A. 14. 1687. 3to Vagabundi Nobiles, & Residentiam certam non habentes, si sint publici Malefactores, etiam per rusticam manum capi, & per Magistratum Comitatensem puniri possunt. 4to. Ex Castris profugi: hi enim in fuga per quoscunque Pagorum Judices capi possunt, & foro competenti contignari. A. 31. 1598. Qui vero Malefactores metu Citationis, Domos suas deseruerunt, si reperiri possunt, citantur personaliter; sin minus ex Residentiis prioribus: & si non comparuerint, proscriptibuntur: possuntque dein penes Iteras proscriptionales, ubique per Regnum, & a quoconque capi: solent tamen universi hi Malefactores Nobiles, dein ex vinculis citari. A. 13. 1625. & A. 38. 1655.

T I T U L U S XXIV.

De Casibus, in quibus Pater potest Filium ad divisionem Bonorum compellere, & vicissim.

N. 1. **P**ater potest Filium Puberem, seu legitimæ ætatis, non tamen impuberem, ad Divisionem hæreditatum, & aliarum rerum compellere: (non tamen potest de illis eum exhæredare) in Casibus infra scriptis. 1mo Si Filius in Parentes manus violentas injecerit, vel aliam gravem, & notabilem injuriam eis intulerit. 2do. Si Parentes criminaliter accusaverit: ubi de salute Regis, aut Republicæ totius Regni non ageretur. 3to Si vita Parentum insidiatus fuerit: veneno nempe, vel alio modo in necem eorum conspirando. 4o Si cum Maleficiis, vel aliis nefandæ vita hominibus, contra voluntatem Patris perseveraverit, & Bona Paterna prave consumpsit. 5to Si Parentem captum, de manibus inimico-

56 De Casibus, in quibus Pater potest Filium

rum, vel de carcere, eum potuerit, non redemit, aut liberavit, vel pro eo flde jubere recusavit. P. i. T. 52.

2. Intelligenda autem hæc Divisio de Bonis duntaxat Aviticis, aliisque rebus, quæ ad Patrem divisione mediante a Prædecessoribus suis devolutæ sunt: non vero de iis, quas Pater ipse hæreditario jure, vel aliter acquisivit. De his enim liberam disponendi habet facultatem, sensu *Tituli* 5. 53. & 57. P. i. verum cœfiantibus præmissis Causis, si divisio inter Patrem, & Filium facta fuerit; tunc ea *indiffe* emer (id est: de omni us Bonis, & rebus Aviticis, & acquisitis) fieri debebit. Quoniam Pater Filio, & econtra filius Patri, quid uid rerum, & Bonorum poterit acquirere, jure naturæ tenerur. P. i. T. 53. in fin. vide *Kit.* Dub. 23. qui *Titulum* 57. P. i. vi cuius libera de omnibus acquisitis disponendi datur Patri facultas: satis superque studuit cum *Titulo* 53. proxime citato contemperare. Cæterum ægre contrarietas duarum harum legum tollitur per recursum ad *Jus naturale*, & *humanum* (uti vult *Com. Syst.* cum Kittonics) nisi dicatur *Titulum* 5. & 57. P. i. intillendum sub limitatione, hoc *Titulo* quinquagesimo tertio expressa, intra Casus nimirum, in quibus Pater potest Filium, & re ipsa cogit ad divisionem; aut fortasse dicendum est, quod hæc libertas de *Acquisitis* disponendi, habeat locum duntaxat ante ipsam *Aviticorum* divisionem, intraque Casus præallegatos, sed consule *proxim.*

3. Econtra vero Filius (etiam in potestate Patria constitutus) potest Patrem ad Bonorum, & rerum divisionem cogere in sequentibus Casibus. 1mo. Quando Pater dilapidator Bonorum existit, ea que non ex necessitate, & rationabili Causa, alienat; dummodo id Filio evidenter constet, sensu *h. t.* & *Art.* 48. 1723. Ubi Dilapidatoribus sequestrum imponi jubetur. 2do Quando hæritates non debite colit, aut custodit; sed desolari permittit. 3to. Si pater Filium sine justa Causa, impie, & crudeliter corripit. 4to. Si Filium post perfectum tempus legitimæ aetatis (id est: annorum 24. ut

censet Com. Syst.) Matrimonium contrahere vetat. 5to
Si cogeret Filium ad peccandum. P. 1. T. 53. 6to. Si
Filius annuente Patre, legitimam duxerit Uxorem, eti-
am extra præc^{as} iffos Casus potest Patrem, rite tamen, &
legitime, ad divisionem cogere. Ubi æqualiter de u-
triusque, Patris nempe, & Filiⁱ Bonis, ac rebus divi-
sio peragenda erit. Exciuntur tamen Bona, quæ Fi-
lio, jure Materno, seu vivente, seu decedente Matre,
obvenerunt: hæc enim non tenetur cum Patre divide-
re. P. 1. T. 54. Ex hac exceptione colligi posse vide-
tur, quod etiam Bona Filii, aliunde, quam jure Ma-
terno, per ipsum acquisita, cum Patre sint dividenda,
Conser^{ha}c, & quæ num. p^{re}cedente diximus. Vide
etiam A. 36. 1659 ubi statuitur, novas literas *Acqui-*
sitionales, de Bonis liberis ex priori Uxore concer-
nentibus, eum eorundem præjudicio obtentas, nullius
esse vigoris: sed iuxta primævas *Acquisitionales* divi-
sionem in Bonis Paternis, Maternisque fieri debere.

T I T U L U S XXV.

De Casibus, in quibus Personæ Ecclesiasticæ sub- jacent sententia Capitali.

N. 1. **P**ersonæ Ecclesiasticæ, ac Spirituales, fententia
Capitali, ultra amissionem Patrimoniorum, &
Beneficiorum, subjiciuntur in sequentibus Casibus, 1mo
Si quis eorum Crimen læsa Majestatis commiserit. 2do
Si Notam Infidelitatis manifestam incurrit. 3to Si
quis ipsorum voluntarium, & deliberatum homicidi-
um, ac latrocinium patraverit, aut perpetrari fecerit. In
quibus Casibus, licet *Bona Ecclesiarum*, quibus præfunt,
non amittant (nisi quatenus ea ad liberam conferentis
dispositionem recidunt) tamen privata, ac separata Pa-
tronia, & Jura possessionaria amittere solent; ita
tamen, ut in tertio Casu Patrimoniorum proprietatem
non perdant; sed ea in Fratres, aut alios, jure succe-
sionis gaudentes, devolvantur: quoniam in hac parte,

58 De Casibus, in quibus Personæ Ecclesiasticae

caput capite compensari sufficit. In reliquis vero duobus Casibus, Bona Patrimonialia in Fiscum Regium recidunt. P. 2. T. 44. & P. 1. T. 15. A. 7. 1715. & A. 9. 1723. Ubi Lex novella vult, conformiter ad antiquas, in Casu Notæ Infidelitatis, portionem Fratrum Innocentum, & cum Delinquentie indivisorum, in salvo permanere.

2. In cæteris autem Casis, & Casibus, Persona spiritualis contra sacerdotalem, & vicissim sacerdotalis adversus spiritualem, æquali poenæ subjacet; emendæ scilicet Capitis, vel Homagii, atque damnorum illatorum refusione. P. 2. T. 43. & 44. Ubi Nota, sacerdotalem, si Personam spiritualem verberet, trahi ad Sacram Sedem, & ibidem Excommunicationi subjici. M. h. D. 1. A. 3. item D. 2. A. 17. In foro autem sacerdotali, non nisi in sententia Emendæ Capitis, eundem convinci posse. Ut patet ex h. t. & Ulad. D. 7. A. 32. Idem cum proportione sentiendum de Mulieribus sensu Kilt. C. 9. Q. 13. Item T. 42. P. 2. A. 10. 1723.

3. Sciendum ulterius, quoties Jura nostra penam corporalem Clerico infligendam statuunt: semper intelligendam esse: præmissa ejusmodi Personæ degradatione, per quam scilicet, Clericus statu suo, privilegio Fori, & Canonis, cæterisque suis prærogatiis spoliatur. Prolog. T. 9. in Princ. Hinc est, quod taliter de moderna Patriæ nostræ consuetudine, ob quamcunque violeniam, actumque potentiarum, Clericus potius ad Forum Ecclesiasticum, quam sacerdotale evocari soleat: præsertim si agatur de pena corporali, seu in personalibus. Et quamvis Actor eum per Judices sacerdales in jus vocari postulet: ii tamen communiter citatoriis abstinent, & Reum Episcopo, aut ejus Generali Vicario denunciant, qui fervatis de jure servandis, competentem impedit satisfactionem. Et istud quidem fit conformiter ad D. 1. C. 5. 6. & 14. Colom. Reg. Ubi Clerici non nisi per Prælatorum suorum sigilla, in jus vocandi decernuntur. Hinc quamvis Ecclesiastici, ac Nobiles sacerdales eodem juris processu in

Bonorum sacerdotum administratione utantur, P. 1. T. 2.
non tamen in Personalibus: cum quoad ista etiam in
Hungaria, Privilgium Canonis, & Feri, viam suam ob-
tineat. Imo nec tenetur Episcopus Clericorum, licet jam
degradatum, potestati sacerdotali tradere, ac etiam non
præmissa degradatione, potest poenam mortis in per-
petuos, vel temporales carceres committare, Glos.
in C. I. de Hæreticis in 6. l. II. ff. de pœnis.

¶ 3. Bona porro Clerici degradati, & morte affecti
mobilia; & immobilia Acquisita, si provenerunt ex fru-
ctibus Bonorum Ecclesiasticorum, vel intuitu, & ex
functionibus status Ecclesiastici; pro Ecclesia rema-
nere debent; si vero ex Patrimonialibus: tunc, nisi de
iis disponat, P. 1. T. 5. una cum radice amittuntur, &
vel Fisco Regio, vel cognatis ejus, pro diversitate
patrati Criminis applicantur. h. t.

4. Quæcer. Utrum in tertio Casu, ubi dicitur: Si
quis ipsorum de liberatum homicidium, ac Latrocinium
patraverit: ly ac copulative; an disjunctive, seu pro
vel accipiedum sit? ita ut sufficiat in ordine ad su-
beundam poenam Capitalem, homicidium, vel Latro-
cinium parasse seorsim? an vero sit necesse utrumque,
nempe & homicidium, & simul latrocinium commisisse?
¶ Commissionem Syst. existimare, pro ac, seu & po-
nendum esse vel: consequenter satis esse, alterutrum
perpetrasse. Quæ opinio siquidem sublistit: nescio
qua ratione combinandus sit T. 44. P. 2. cum l. ii. ubi
42. ejusdem Partis, vel etiam cum Articulo 10. 1723.
an quibus habetur clarissime, Personas Ecclesiasticas,
seu Spirituales, ob actus majoris potentiae (inter quos
etiam homicidium continetur) a sententia Capitali esse
immunes, & non nisi sententiaz Emenda capitis subja-
cere. Ac per consequens, ad salvandam hanc legum
contrarietatem, dicendum potius esset, in tertio Casu
hic Numero imo adducto, non intelligi qualecunque
homicidium, sed cum latrocinio conjunctum; præser-
tim cum odiosa, juxta omnem legem Canonicam, & Ci-
vilem, sint restringenda; & in penalibus non sit faci-
en-

enda extensio, etiam ob identitatem rationis. Nisi quis dicere malit, Titulum 12. P. 2. non esse intelligendum de eo casu, in quo aetus potentarius, homicidium involvit: verum tunc sequendam esse legem universalem, A. 82. 1492. expressam, vi cuius statuitur, ut homicidium deliberatum patrans, cujuscunque status, & praeeminente existat, omni redemptione semota, interficiatur. Idem habetur A. 38. 1563. ceterum notandum est axioma juridicum, ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus & : exceptio firmat regulam in contrarium.

T I T U L U S XXVI.

De Civitatibus Liberis.

N. 1. Civitatum Liberarum aliæ subsunt jurisdictioni Personalis Præsentia Regiæ Majestatis: ut Alba-Regalis, Strigonium, Leutschovia, Cibinium, Trenchinum, Varasdinum, Crisium, Caproncza, Segnua, Creminicum, Schemnicum, Neosolium, Veterosolium, aliæque Civitates Montanæ; Item Késmárk, Ruszt, Bazinium, & Sanctus Georgius. Aliæ jurisdictioni Magistri Tavernicorum Regalium; sicut Buda, Pest, Castovia, Posonium, Tyrnavia, Sopronium, Bartfa, Eperies, Szegedinum, Szakolcza, Zagrabia, Carpona, Modra, Ginsium, Kis-Martonium, Debre-cinum, & Szattmár-Nemeti. P. 3. T. 3.

2. Quarum Civitatum Cives, in eorum homagiis, Nobilibus Regni hujus æquiparantur. non tamen in aliis libertatibus, & Privilegiis; nisi sint quoad Personam suam Nobiles. Nam neque testimonia ipsorum extra Civitates, & Territoria sua, penes Nobiles acceptantur: neque pro damnorum, aut debitorum recuperatione, extra Civitatem, singillatim ultra unum florenum jurare permittuntur. P. 3 T. 9. sed hæc antiquo ure: hodie enim, in quibuscunque Causis, ad ferendum testimonium admittuntur, & penes Mandatum Compulsorium examinantur. Praxis. Hæbent libera-

beram, Judices, Consules, aliosque Officiales Magistratuales eligendi potestatem, quorum judicio omnes Causæ ipsorum contra invicem: & aliorum etiam extenorum, contra ipsos motæ, dirimantur, & terminentur: a quibus Judicibus, via appellationis, ad Magistrum Tavernicorum transmittuntur P. 3. T. 10. vide num. 2. de Appellationibus. Hæc electionis libertas confirmatur per A. 36. 1715.

3. Quod Novum Judicium attinet, eadem juris dispositione etiam a Judicibus Civilibus, & causantibus observari debent proportionaliter, quæ inter Nobiles: nisi quod Cives Mandatum Novi Judicij (prout etiam aliud quocunque Processuale) non ab allis Judicibus Regni ordinariis; sed vel a Regia Majestate, vel a Magistro, aut Vice Magistro Tavernicorum debeat impetrare. De quo vide ea, quæ diximus verbo: *de Appellationibus*, a num. 2dō usque ad 6 Porro si in processu Causarum Civilium, ante, vel post remissionem Appellationis, verba, ac responsiones Procuratorum necessarium fuerit revocare, tunc consuetudo ejusdem sedis judicariae, in qua responso facta fuit, observari debet. P. 3. T. 11.

4. In Causis Hæreditatum, & rerum immobilia, eoram Magistratu Civicò motis, nullus extraneus coram ipsis in testimoniūm acceptatur (*nisi fors talis aliquando in ea Civitate habitasset, reique conrovesce noctuam habere dignosceretur, ut penes Mandatum Compulsorium examinaretur*) secus est in Causa debitorum, & aliorum quorumvis factorum, ac negotiorum, extra Territorium Civicum gestorum, in quibus nemo bona famæ a testificando excluditur. P. 3. T. 12. Fassio (servatis quoad Admonitionem erga Consanguineos, & Vicinos, servandis) coram Jūdice, aut duobus jūratis Civilibus, ratione quarumcunque rerum, sive mobilium, sive immobilia in eorum Territorio existentium facta; semper est firma. P. 3. T. 13. Quamquam juxta Praxim, Fassio coram solo Jūdice, aut solo Consule facta, non teneat: sed debeat peragi vel coram duobus

juratis Civibus sine Judice, vel coram iisdem, & Judice. Cæterum videndæ sunt consuetudines cuiusvis Civitatis. Nec valet alia Fassio inter Cives, super hujusmodi rebus, coram aliis Judicibus Regni, vel in locis Testimonialibus, jure perennali (aut etiam pignoratio, *juxta Prax.*) celebra. *Ibidem.*

5. Emptor quarumpiam hæreditatum, puta Domorum, Hortorum &c. Dominium ingredi, & apprehendere debet coram duobus juratis Civibus ad id a Judice deputatis. Et si quis fuerit Contradictor, intra 15. dies contradictionis suæ rationem coram Judice, & juratis Civibus, assignare tenetur: ad id, per Introductores, statim post interpositam contradictionem, evocandus. Contradicto autem, in facie loci venditi, non apparente, Emptor Dominium secure ingreditur. Et si quispiam aliquid juris ad apprehensam hæreditatem se habere speraverit; intra unum annum, & diem, ab introductione computandum, *palam*, vel occulte contradicere potest: non autem post illud tempus. *Palam* contradixisse censabitur, si Possessorem in Causam propterea convenerit: *occulte* vero: si cum Judice, vel juratis Civibus prohibitiones legitimas faciat, & ad *Librum Civitatis* annotari curet. P. 3. T. 14. Si tamen Possessor talium Bonorum se vexari per hoc advertat; potest Contradicto, ad dandam contradictionis rationem, in jus vocare. *Nobis possessionati*, etiam in locis credibilibus, & aliis sufficientibus, possunt de Bonis Civilibus testari: *Impossessionati* vero, extra necessitatem, more Civium testari debent coram Magistratu, vel aliis Civibus. A. 46. 1655.

6. Licet Civitatenses, duodecim annorum curriculis prescribi, & prescribere deberent: nunc tamen abusu, legis naturam induepte, more Villanorum, spatio unus anni, & die prescribunt. P. 3. T. 15 Id quod intelligendum etiam est de Nobilibus, & extraneis quibuscumque contra Civem in Bonis Civilibus. Eam ob rem Contradictor semper debet infra annum, & diem renovare suam contradictionem: si vero Judex

eius

eius contradictionem, & prohibitionem in Protocollo annotare, & literas prohibitorias dare recusaret; tunc poterit contra eum coram judicibus Regni ordinariis, vel etiam locis Testimonialibus, libere protestari; literasque Testimoniales super protestatione sua, authentice extrahere P. 2. T. 15. si quis autem hæreditatem in medio Civium cum pertinentiis, puta, cum omnibus, quæ ad eam jure, vel consuetudine pertinent, emerit; sufficit, rem illam corporalem apprehendere: nisi de pertinentiis *pecifice* fuerit aliquid exceptum. P. 3. T. 16.

7. Si quis Civium, occasione debitorum, in litem tractus fuerit, & nulla probato in eum per Actorem produci potuit: tunc Civis ille juramento solius personæ suæ se expurgabit. P. 3. T. 17. vide verbo: *de debitis*. Cives, in Territoriis aliorum; hæreditates habentes, ratione proventuum, Dominis Terrestribus de talibus Bonis provenientium, *invitis* eisdem a solutione proventuum talium eximi non possunt, imo infide eorundem Dominali, occasione dictarum hæreditatum querulantibus, juri parendum erit. P. 3. T. 18. Item Civitates quælibet, ratione jurium Possessionarium, ad instar Nobilium, Judicatu*i* Judicum Regni ordinariorum obtemperare tenentur: & si de hujusmodi juribus eorum possessionariis Damna, & nocumenta violenter Nobilibus, vel eorum subditis inferuntur; tunc ratione talium actuum potentiariorum, *Judex*, & jurati Cives una cum Communitate, per partem læsam possunt in Curiam Regiam evocari, vel in sedem judiciariam illius Comitatus, in quo Rona illa adjacent. Si autem Nobilis quispiam, vel Possessionatus, contra totam Civitatem, vel econtra Civitas ipsa contra Nobiles, & alios Possessionarios homines, Causam aliquam, ratione actuum *majoris potentiae*, vel juris possessionarii moveare vellet; ex tunc talis Causa coram Personalii Præsentia Regiae Majestatis moveatur: ubi Pars, ratione juris possessionarii, convicta; non majori onere, quam in 200. flor. auri teneatur. Si Civitas ejus-

mo li, aut Civis nulla jura possessionaria in aliquo Comitatu habuerit (nam si Bona habeat, & ex illis Nobilem læserit in facto minoris Potentie; judicium recipere debet a Comite ejusdem Comitatus) & Nobilis, vel alias Possessionatus, contra privatum Civem, & non contra totam Civitatem, causam habuerit; ex tunc talis causa coram Magistratu Civico agitari debet. P. 3. T. 19. Animadvertisendum hic ad Articulum 81. 1647. Ubi statuitur, ut pro actibus, & violentiis quibuscumque, sive intra, sive extra Mœnia, per Civitates, contra Nobiles, eorumque homines patratis, non solum Civitas, vel Senatus (uti A. 60. 1618 sanctum) nomine collectivo, sed insuper Cives quoque, & subditis ipsorum, talis facti Patratores, & complices, seorsim in Comitatu convinci possint: salva tamen octavali quoque pro ita volentibus, juxta T. 19. P. 3. prosecutio permanente.

8. Fures, & alios publicos Malefactores intra Territorium suum comprehensos, juxta eorum demerita, servatis de jure servandis, punire possunt, non vero mulcare quemquam: Nobiles vero, extra locum delicii, nec captivare, nec ob suspicionem, torturæ subjecere possunt. Si enim Civitas aliqua nobilem, sine justa causa morti traderet: tunc Judex duntaxat, & jurati Cives sententia Capitali ferirentur. P. 3. T. 20. Nullus Civium, & inhabitatorum alicujus Civitatis, a collectis, & contributionibus Regalibus eximi potest sub mulcta 12. Marcarum argenti. Et si Rex quempiam eximeret, tunc contributionum illarum defalcatio a Rege recipi debet. Sigis. D. 2. A. 10. Civitates Colonum quempiam abducentes, vel fugitivum recipientes, si per Judicem Nobilium, & alios quatuor Nobiles eidem adjunctos, requisiti, restituere nollent: toties quoties in 200. flor. & homagio talis Coloni teneantur A. 29. 1514. Statutum etiam est, ne Dominis, & Nobilibus in medio ipsorum Domos emere volentibus, ulla impedimenta ponant: vel ab ipsis Reversales extorqueant, neque eos, qui jam pridem Domos possi-

possident majoribus, quam suos Cives; sed nec ipsos Cives nimis, ac evidentes necessitates longe superantibus, onerent impositionibus. A. 21. 1635. Et quoties Domum, vel quid aliud emere volentes turbaverint, toties in 2000. flor. Ungaricalibus, Fisco applicandis, convincantur. Argum. Art. 62. 1563.

9. Inducere porro vinum, & frumentum, ubilibet procreatum, ejusmodi *Dominis*, & *Nobilibus*, invehere que ad usum domesticum, non secus, ac ipsis Civibus, liberum esto. ita tamen, ut & ipsi onera, & contributiones præstent; ac ratione Bonorum Civilium, & Domorum: nec non debitorum, ibidem apud concives contraëtorum, coram Magistratu Civili responde-re debeant: quibus præstitis, in Bona, ac Personas illorum nullam exerceant jurisdictionem. 1635. A. 21. Bona Civitatum, quæ juxta A. 33. 1542. nunquam ad *Fiscum Regium* devolvuntur per quoscunque impetrerunt: impetrata, pro non impetratis habeantur: 1638. A. 35. *Judex Montanarum Civitatum*, est *Personalis Praesentia Regiae Majestatis*: & qui eos ad incompetentes judices in causam traxerit, poenam Calumniæ incurrat, sententiæque ejusmodi Judicium nullius sint vi-goris. Imo, si qui ex prædictis Civitatibus, ad extra-nea *Tribunalia* confugerint; præter perpetuam *Causæ amissionem*, in *homagio* convincantur. A. 24. 1622. A. 28. 1630.

10. Ceterum de Processibus Civitatensibus, consulendum est jus *Tavernicale* (in ordine ad Civitates Magistro Tavernicorum subjectas,) ac legitimæ cuius-vis Civitatis confuetudines; quæ nonnunquam, licet juri communi disformes, vigore tamen non carent. Istud notandum, quod si *Judex*, vel aliqui *Senatorialium* in aliqua *Causa* sint interessati; loco eorum, alii noui interessati, jurati Cives, sint constituendi. A. 53. 1659. A. 77. 1715. *Privilegia Civium* continentur Art. 27, 1618. & 22. 25. 43. 1625. 3. 1723. & aliis quibus-dam, inter quæ *Privilegia* sunt: quod unus ob alte-rius debitum non possit arrestari, nec in *Persona*, nec

66 De Clausula: & Cognitione falsarum &c.

in rebus: quod a solutione Teleniorum sint immunes; nec Tricesimam solvant de rebus, in usum proprium inducunt.

II. Ne Regias, ac Montanas Civitates, ullæ Jurisdictiones Camerale, in suis Juribus turbent, aut ferment in earum negotia miscent. A. 37. & 40. 1741. vide infra verbo: Magister Tavernicorum.

T I T U L U S XXVII.

De Clausula: Nil Juris.

N.1. **S**I Clausula: nullum Jus, nullamve Juris, & Dominii proprietatem pro se reservando, &c. seu scienter, seu ignoranter literis Fassionalibus inserta fuerit; tunc excludit omnem Facten is jurisdictionem: ita ut nunquam talia Bona, Juraque possessionaria, etiam deficiente Fassionario, ad ipsum; sed ad Collationem Re. iam recidant.

2. Secus dicendum, si prædicta Clausula inserta non sit. Tunc enim, tam in mutua, & concambiali Bonorum permutatione, aut alia perennali Collatione; quam in quacunque rationabili Donatione, Inscriptione, vel Obligatione; Fassionario, Hæredibus, & legitimis Successoribus destituto, non Rex, sed Factens, vel ejus Hæredes succedunt: Bonaque per Fassione ab alienata, iterum recuperant. P. 1. T. 69. Ubi ratio assignatur: quia inserta Fassionalibus illa Clausula, non retinetur jus proprietatis, & successionis; retinetur autem, si Clausula illa inserta non sit.

T I T U L U S XXVIII.

De Cognitione falsarum Literarum.

N.1. **I**N cognitione falsarum literarum, earumque a veris distinctione, maxime attenduntur sequentia, nempe: *Datum*: scilicet ubi? vel quando? *Dies*, & *Annus*: forte enim *Dator* literarum, eo Die, vel Anno jam non erat in vivis, aut alibi moribatur. Item *sigilli impressio*; vel *appensio*, ac *circumfessione*.

rentia ejusdem, & superscriptio; an non forte illud noviter sit appensum, vel impressum. Hoc tamen notandum, quod literæ bono modo confectæ, semper valeant; et si propter vetustatem sigilla sint destructa, aut propter malam impressionem minus noscibilia: modo locus eorum, & circumferentia, item scriptura ipsa bene appareat. P. 2. T. 17. Notanda item in nominibus, & cognominibus Personarum, ac possessionum in iisdem expressarum abrasio, & cancellatio. *Ibidem.* Attendi etiam debet signum, v. g. Leonis, Botri &c. Chartæ, dum conficeretur imprenum: qua unica observatione, Procurator quidam multorum mille flor. instrumenti falsoitatem nuper detexit, probando; tunc nondum cœpisse fieri chartam cum insignibus hujus, vel illius Familiæ, præterea attendatur atramenti, aut characterum diversitas: novæ scripturæ insertio; in fine instrumenti, correclæ non appositio, aliaque similia, ex quibus literarum falsitas facile detegitur. Hinc patet, non facile dandas esse chartas albas, seu Char-to-Biancas, quas facile debitores falsificare possunt. vid. T. 14. P. 1. vi cuius, hujusmodi Falsari olim incurrebant Notam Infidelitatis; hodie pena Mortis puniuntur, si penes falsas literas, aut sigilla, vitæ alterius: aut vitæ simul, & Bonis infidentur. A. 11. 1723. si vero solis Bonis; tunc, præter refusionem dannorum, & expensarum, infamia notantur. A. 12. 1723.

2. Passualium autem, vel missilium literarum in Calibus levioribus Falsi Confectores, vel talibus scienter utentes, puniendi sunt ad arbitrium Tabulæ Regiae, Comitatus, vel Magistratus Civici. *Ibidem.* Qui vero privatas, & missiles alterius literas intercipit, resignat, seu aperit, violat, detinet aut suppressit; in 100. flor. instar liquidi debiti per Judicem suum competentem desumendis castigatur. A. 59. 1723. Excipe Casum, quo id per errorem sine injuria alterius, vel justæ defensionis titulo fieret.

68 *De Commandantibus, Comissariatu, &c.*

T I T U L U S XXIX.

De Commandantibus.

Fortalitiorum **C**ommendantes, eorumque subalterni, Prætoresque militares, in Res, & Personas non militares nullam exerceant Jurisdictionem: neque ullum ad excipiendas ab ipsis *Passuales* adstringere, vel occasione *Nundinarum*, &c alio quovis tempore, exactiones ullam facere præsumant, secus præter refusum, in eos exemplariter animadverteretur. A. 30. 1741.

T I T U L U S XXX.

De Commissariatu-

Belli Commissarii, & Cassæ Perceptores, ex Hungaria quoque constituendi. Art. 42. 1741.

T I T U L U S XXXI.

De Commissione Neoacquistica.

Commissio Neoacquistica, tam relate ad *Fiscum Regium*, quam in ordine ad privatos Causantes penitus tollitur; Causis omnibus, ad ordinariam juris viam reductis: *novumque cum Gratia*, omnibus suffragari queat. A. 21. 1741.

T I T U L U S XXXII.

De Concambio.

N.r. **C**oncambio, sive concambialis Bonorum permutatio, est *Jurium possessionariorum inter duas, vel plures partes reciproca commutatio, & legitima translatio.* Quilibet possessionatus homo, de Bonis, & Juribus suis possessionariis, Concambio sibi utile, jure, ac libere facere potest: contradictione Filiorum, ac Filiarum, vel Fratrum suorum, non obstante. Ita tamen, ut portio in Concambio data,

non

non fecus ad eos devolvatur; quam priora, si retenta fuissent. P. I. T. 70. Si tamen fraudulenter in præjudicium successorum Cambiatio facta fuerit, mox ad instantiam ipsorum, præmissa legitima evocatione, in unico termino, juxta valorem communis estimationis, Bona ejusmodi, *Decepis*, per Judicem, restitui debent. P. I. T. 71. Idem videtur intelligendum de Bonis, utriusque sexui deservientibus, etiam respectu Filiarum. An autem hujusmodi Bona, communis estimatione mediante, an simpliciter hodie restituenda sint; consulenda Tribunaliū Praxis. Porro fraudulenter Cambiatio celebratur; quando quis concambium Fassionalibus inserit, dum interim occulte emptionem celebrat, aut venditionem; ad decipiendos, scilicet; & exheredandos Fratres Cæterum *fraus*, & *dolus nemini patrocinatur*.

P. 2. T. 83.

2. Si tamen Filii, aut Fratres ejusmodi Concambio libi præjudicante, scienter, & sine juridica reclamatio, vel prohibitione, usi fuerint, fructumque Bonorum permutatorum realem perceperint; postea illud retractare non valebunt: cum usus realis, in hac parte vim cessionis, consensu que habeat. P. I. T. 72. contrarium videtur sentiendum de Pupillis: quibus, quandounque demum ad legitimam ætatem pervenerint, reclamatio semper opitulari debet. Arg. P. I. T. 129. sufficit autem, si reclamatio ejusmodi successorum, intra annum ab apprehensione successionis computatum, interponatur: cum non per usum cujuscunque, sed longioris dunt taxat temporis, consensus argui debeat. Kitt. D. 29.

3. Si Bona per Cambium acquisita, antea non erant utriusque sexus, nec post Cambium erunt: nec aliqua pecunia ad compensahdam inæqualitatem, adjecta fuisset. Fœminæ tamen ex tali pecunia portionem suam rehabebunt. Secus dicendum, si Bona etiam ante Cambium erant utriusque sexus. P. I. T. 73. & quamvis Bona cambialiter obtenta, prius non fuissent juris fœminei; si tamen illa, quæ pro his data sunt, sequebantur utrumque sexum; etiam obtenta sequen-

70 De Concordia Litigantium.

fus. Cambium enim naturam Carliati redolet, Arg. huius
Tiuli, & T. 70. P. 1. ubi dicitur, portionem per
Cambium acquisitam, succedere portioni ab alienatae,
etiam quoad jus successionis. In Cambio prout quis
Evictionem assumpserit: ita etiam tenebitur respon-
dere. P. 1. T. 74. omnis quippe Contractus a conditione
legem accipit.

T I T U L U S XXXIII.

De Concordia Litigantium.

N. 1. **L**itigantes quandocunque, & in quibuscunque
factis potentiaris, aliisque omnibus Causis
liberam semper habent concordandi facultatem, idque
absque omniumtiam Judicium requisitione, ac solutione
Birsagiorum. Ab. A. 31. 1439. Ulad. D. 1. 1492. A. 68.
quibus abrogatus est Articulus 24. 1351. ubi pro judi-
cio pacis, 3. Marce exigebantur. Hæc tamen intelli-
ge in casu, quo Partes ante executionem concordave-
rint: nam si id faciant post executionem, Birsagium
per Judices exigi potest. Ulad. D. 2. A. 13. 1495. &
P. 1. f. 16 A. 55. 1486.

2. Ex quibus, uti & ex Titulo 57. P. 2. manife-
stum evadit, non aliunde, quam ab Adversario pen-
dere, ut Reus sententia Capitali damnatus, caput amittat,
vel salvet; ubi dicitur: igitur gratia Principis
contra eum(Actorem) non valet, sed tota salus Deten-
ti illius, in manibus Adversarii sui pendet. Idem
censendum de Adultera: cui Maritus, ubi adulterium
cognoscit, mortem jure inferre potest, vel, si lubet,
vitam donare. P. 1. T. 105. modo Maritus post cog-
nitum adulterium, id non approbet cohabitando, & con-
cubendo cum sua: tunc enim, licet illa etiam se-
cundo pecaverit, necem ei inferre non potest. Ibidem.
An autem Mulierem adulteram, absente Marito, ab
alio, vel per solam famam, accusatam, & convictam,
Judex ex officio ad mortem damnare possit; consule
praxim: nein juxta leges citatas, Mariti accusatio, &
voluntas ad hoc requiri videtur.

TIFU.

De Concursu, & Condescensione Causarum, 71

T I T U L U S XXXIV.

De Concursu.

Nomine Concursus, intellige hic particularem Regnolarum Conventum. A. 8. 1715. declaratum: qui concursus, non nisi in Casu repentina in Ungariam hostilis irruptionis, vel belli flagrantis; & hoc directe Regnum tangentis, locum habeat, A, 22. Confer cum dictis Tit. de Taxis. N. 3.

T I T U L U S XXXV.

De Condescensione Causarum.

N. 1 **S**tatutum est ut causantes, non nisi lite pendentie, & Causa nondum decisa, Procuratores revocare, & Causam condescendi facere possint: neque vigore novi judicij partem alteram ab executione latæ sententiæ inhibere valeant. P. 2. T. 77. Quamvis autem Condescensio in variis significationibus usurpetur, significetque frequenter idem ac Exceptio; prout tamen est hujus loci, definit illam Kitt. C. 4. Q. 10. quod sit simplex solummodo Causæ in priorem statum regressio, nihi plane alterutri parti adjudicando, vel abjudicando.

2. Fit autem Condescensio duobus modis, 1mo. per Judicem, quando scilicet is, perfecta actione, & acquisitione Actoris, atque evocatione inde subsecuta bene calculata, vitium aliquod ejusmodi deprehendit: propter quod sententiam pronunciare non possit. Puta: quia non denotatur Villa, sive Possessio acquisita, in quo Comitatu, vel loco sit: cum saepe plures ejusdem nominis Villæ in diversis Comitatibus adjaceant. Ubi observa, hanc exceptionem allegari debere ab Incatto; *Judex enim de se opponens, simul & judicans fieri nequit.* 2do. Causarum condescensio, vel depositio fit per Actorrem, cum onere sex Marcarum levis ponderis, in duabus Judici (coram quo lis mota est) in tertia vero partibus, in Causam attracto persolvendarum: dum nempe Actor, ex aliquo errore, sibi perniciose cognito

actionem suam, ac prætensionem sponte, deserit. P. 2. T. 82.

3. Debet autem fieri Causæ condescensio, ante latam sententiam finalē, non autem ante interlocutoriam: post hanc enim sæpe admittitur cum onere prædictarum sex Marcarum P. 2. T. 83. nisi fiat cum manifesto præjudicio, & damno Incatti, Hodie in Causis poenæ Calumniæ obnoxiiis, depositio Causæ admittitur: ante documentorum, finalē Causæ decisionem tangentium, productionem: per Art. 40. 1729. sensu pariter A. 23. 1547. in actibus autem violentiarum poena indebitæ actionis obnoxiiis admittitur solum: antequam Adversarius infligendam Actori poenam indebitæ Actionis petat. Ct. A. 40. Causa deponitur in Tabula Regia, & Districtualibus, cum onere 6. florēnorū: in Foro Diocesano, sede Judicaria Comitatus, vel etiam in partibus; uti & coram Magistratu Civili, cum onere trium florēnorū: sive dein Causa totaliter deponatur, sive in parte. Ibidem. Ubi statuitur, ut si quis Adversario jam pro termino comparente Causam deponat; expensas per ipsum a motione litis, eatenus causatas (præhabita illarum coram eodem Judice liquidatione) prævie Parti I. refundat. Secus enim depositio non admittitur. A. 40. 1729. Actor. nisi in prima instantia Causam condescendi fecerit, postmodum secuto processu, ab incep̄ta lite se subtrahere non potest: alioquin in onere actionis indebitæ convincetur. A. 23. 1547.

4. Alia est condescensio Causæ, seu depositio *Judiciali*, quæ in judicio; alia *Extra judicialis*, quæ coram judice quidem Causæ; extra locum tamen, vel tempus judicij instituitur: potestque fieri utraque, cum recentito supra onere. Multa hic quidam de *Exceptionibus*: quæ afferre nec ratio compendii patitur, nec utilitas suadet; cum fontes Exceptionum plerosque omnes suis locis proponamus illæ enim peti solent vel ab incompetencia Judicis, ac fori, vel ab errore in Citationibus observato; vel ab insufficientia testificantis; vel ab illegali ad comparendum temporis brevitate,

aliisque similibus, Causam vel differentibus, vel omnino in perpetuum tollentibus.

T I T U L U S XXXVI.

De Consensu Regio:

Consensus Regis, est Jurisdictionis *S. Coronæ* in Bonis, & Juribus possessionariis, ad eam modo successorio devolvendis, spontanea per Regem cessio, sitque in Bonis, in semine, Hæredibusque deficien-
tium, vel ad unicam, & singularem Personam, defe-
cui seminis appropinquantem redactis. P. 1. T. 64. Faf-
sio, cui Rex consensum Regium præbuit, verbotenus
in ipsis literis consensualibus inseri debet: alioquin con-
sensus erit invalidus. P. 1. T. 35. Fassiones autem con-
sensu Regio indigentes (de quibus vide verbo: *Fassio,*)
post impetrationem ipsius consensus, intra revolutio-
nem unius anni, statutio legitima roborari debent.
P. 1. T. 63. Quod intellige de Casu, in quo *Fassionari-*
us extra dominium ipsorum Bonorum extitit: item
quando fassio est de præfenti, & non sub aliqua con-
ditione de futuro: tunc enim non nisi a tempore puri-
ficatæ conditionis annua revolutio erit computanda.
Nisi forte in Bonis fassionalibus *Jus regium* laterat,
aut simul cum consensu impetratum esset; hoc enim
casu statutio super jure Regio intra annum subsequi
debet. *Ibidem.* Et P. 1. T. 66. De differentia consen-
sus Regii a Jure Regio vide *Kitt. D. 9. et 31.* fit au-
tem introductio *Fassionarii* in possessionem, per clausu-
lam (per manus dedit, tradidit, et assignavit) Faf-
sionalibus inseri solitam.

T I T U L U S XXXVII.

De Conservatore literalium Instrumentorum.

N. 1. **L**iteralia Instrumenta, factum Bonorum posse-
sionarium tangentia, non Filia, sed Filius
natu maximus, licet sorore junior, conservat: modo
E 5 non

non sit, 1mo. furiosus, vel amens, 2do Dissipator Bonorum suorum manifestus, 3to vel cæteros Fratres suos, de Bonis Paternis, vel etiam suis (vide infra n. 5.) ex hæredare palam non prætenderit. His enim Casibus, alteri ex Fratribus natu proximo, & ad lineam generationis Paternæ propinquiori, conservatio literarum assignanda. P. 1. T. 42. Idem videtur de Filiis ac Sororibus, in defectu Fratrum, intelligendum.

2. Filiæ vero *Transumptum*, seu paria literarum Bona utriusque sexui deservientia tangentium (si secus Fratres dare nollent) coram Judicibus Regni ordinariis acquirere possunt. *Ibidem*. Cujus ratio est, ut juribus suis invigilare possint. Quare propter rationis paritatem, idem *Transumptum*, etiam aliis Fratribus dandum videtur. Vide *Kitt. Dub. 17.*

3. Quantum ad *Transumptiones* literarum, istud hoc loco notandum: quod si Pars altera, oppugnet in judicio *transumpta*, quæ *simpliciter*, & *absolute* in Capitulis, aut Conventibus, vel etiam coram Judicibus Regni ordinariis sunt facta: quod inquam tali Casu eadem transumpta non teneant; nisi simul literæ originales exhibeantur. P. 2. T. 15. *Ulad. D. 1. A. 96.* Excipe Casum, quo *Transumptiones* literarum, aut in Tabula Regia, in judicio contradictorio inter litigantes; aut coram Judicibus ordinariis, in terminis octavalibus fierent: vel quando in Bonorum inter Fratres divisione, vel aliter coram iisdem Judicibus, de literarum conservatione agitur, ibique literæ transumuntur. *Loci cit. vide de his plura verbo: Transumptio literarum.*

4. Prosecutio litium, infra tempus divisionis motarum, ad conservatorem literarum spectat; communis tamen sumptu. Qui licet ad prosequendas causas, & defendenda jura communia, sensu T. 34. P. 2. et P. 1. T. 42. authorizatus, nec Procuratoriis literis Fratrum indivisorum, etiam minorennum egeat: in causis tamen communibus contra eosdem motis, prout citati fuerint, ita & comparere tenebuntur: & in violentiis; quot Personaliter, vel per expressam commissionem

excesserunt; totidem Fratres Birsgia supportare debunt. Com. Syst. quæ notat hic plura, sed quia nec habent vim novae legis, nec veteris rationes continent, de industria prætermittimus.

5. De Fratribus universim: Nota compendio sequentia: 1mo. Frater in Bonis indivisis non amittit portionem suam, vigore sententiæ, contra Fratrem latæ. P. 2. T. 60. 2do Bona ante divisionem inventa, æqualiter intra Fratres dividuntur. Hinc licet unus Fratrum suis servitiis a Rege, vel etiam aliis Bona impetraverit; si tamen nomina Fratrum suorum literis donationalibus inseri procuravit, cum clausula: per Eum &c, tempore divisionis (nisi ante divisionem, quod licite potest, ea realiter a se abalienasset) reliqui fratres perinde ex illis Bonis portionem suam jure habere possunt: nisi aliter in ipsis literis fuerit declaratum Fratres enim indivisi, infra divisionis tempus, & lucrum, & damnum æqualiter participare debent. P. 1. T. 43. et 40. Item A. 54. 1655. Ubi hæclucr. & danni participatio restringitur ad folos Fratres carnales, & Uterinos indivisos. Quibus omnibus derogat Articulus 47. 1723. ubi datur facultas Fratri Acquirenti, non nisi talia Bona, quæ ex fructibus Bonorum Aviticorum, Paternorum, vel Maternorum acquisita fuissent, inter suos Fratres, aut Sorores condivisionales, divisioni submittendi: reliqua vero aliis viis parta, penes portionem de Aviticis, eorumque fructibus sibi obvenientem, pro se retinendi. Quare immutata etiam est dispositio Tituli 4. P. 1. vi cuius Frater debebat renunc are Aviticis, si Bona acquisita pro se reservare vellet: uti & exceptionis, hic num. 1mo. tertio loco allata. 3tia Bona post divisionem per aliquem Fratrum acquisita (si nempe acquisitione fuit per collationem Regiam pure propter fidelia servitia) ipso deficiente, non ad Fratres divisos, sed ad Regem devoluuntur: nisi Acquisitionalibus etiam Fratrum nomina fuissent inserta. P. 1. T. 50. A. 26. 1715. 4to In depositione juramenti, cum Fratres iudiviti contra sexum

76 *De Corregimine, & Croatia.*

ſoamineum literas producunt, Frater major, & literarum conservator præfertur cæteris. P. 2. T. 44. vide verbo: *Divisio Bonorum*; multa enim, quæ illi loco propria erant, huc retulimus ;) & vicissim: id quod in pluribus aliis *Titulis*, ob materiae paritatem, facere cogimur.

T I T U L U S XXXVIII.

De Corregimine.

Sereniss. Princeps Franciscus Lotharinguu, in *Corregimen* Ungariæ, annexarumque eidem Provinciarum, admittitur, & ad mortem usque, ac placitum Regiæ Majestatis, stabilitur. Salvis tamen omnimode *Authoritate Palatinali*, cunctisque super inseparabilitate Provinciarum, ac successione Regia, constitutionibus Regni: supremis item Privilegiis & Juribus Majesticis, aliisque prærogativis, præsertim T. 4. & 9. P. 1. expressis, penes coronatam duntaxat Majestatem Regiam, cui unice competit, remanentibus, & absque ullo in futurum præjudicio. A. 4. 1741.

T I T U L U S XXXIX.

De Croatia.

N. 1. *Croatia, Dalmatia, Sclavonia*, subsidium pro militia, aliisque publicis Regni necessitatibus, per hæc Regna solvi consuetum, una cum media Tricesima, & Auctione ordinatur. A. 54. 1741. Item iidem Regnicolæ, ab omnibus Hybernis, Transenis, & Condescensionibus militaribus, extra casum summae necessitatis, immunes statuuntur. A. 48. 1741. Sclavonia inferior jurisdictioni S. Coronae reincorporatur, & Bano subordinatur. A. 50. 1741.

2. Religio Romano-Catholica duntaxat in Regnis Dalmatiæ, Croatiae, & Sclavoniæ admittenda: nec alii possessionis sint capaces: imo nec aliorum Dominorum Terrestrialium Bona, instar Officialium œconomico-

corum administrare valeant. A. 46. 1741. & partim
jam A. 86. 1723.

3. Segnia in integrum jurium suorum, contra omnes jurisdictionis militaris impetus, restituitur, iisque instar aliarum Civitatem Hungariæ frui jubetur, una cum Capitulo Segniensi. A. 56. 1741. & iam olim A. 57. 1647. & A. 128. 1715.

T I T U L U S XL.

De Damnis illatis.

N.1. **S**i quis Nobilium, aut Rusticorum, pecora de segetibus, pratis, fœnibus, vel sylvis glandinosis prohibitis, ob illata damna impulerit, & Dominus animalium hujusmodi, contumacia ductus, noluerit redimere; tunc damnificatus solum per triduum, illa apud se servare poterit: tum manibus Comitis, vel Vice-Comitis Parochialis; absentibus vero illis, ad manus Judium, cuius processui Territorium illud subest, assignare tenebitur. P. 3. T. 33. nam seclus singulis post triduum diebus, singulas 3. Marcas gravis ponderis, in duabus Judici, in tertia vero parte Adversario, impellens solvere tenebitur. Damna vero irrogata, juxta conscientiosam Judicis, & Juratorum illius loci æstimationem, compensari debent. Nam prohibitio, cum speciali, & expresso onere facta, ne pecora in talibus locis pascantur; Colonos duntat respicit illius loci: non item Extraneos, qui ad refundenda sola Damna tenentur. *Ibidem.*

2. Colonus autem furtim, vel manifeste sylvam succidens, vel arbores decorticans, si ibidem comprehendatur, omnia bona secum habita perdit; & insuper in homagio suo ob violentiam convincetur. *Ibid.* & A. 94. 1715. si sit Nobilis, tunc per Vice-Comitem: si colonus, per Dominum Terrestrem poena homagialis desumenda. De damnis per Castellanos, seu Officiales patratis, Domini ipsorum satisfactionem impendere tenentur, & se de innocentia juramento purgare: suum

suum vero interessere a suis servitoribus, alios dammificantibus defumere possunt: idque seu per occupationem rerum, seu per detentionem Personarum, si alter solyere non possunt, etiam Nobilium. *Ulad. D. I. A. 24. 1492.* Confer hæc cum dicendis immediate.

3. His adde ex *Articulo 42. 1729.* sequentia; *imo.*
 præter 3. *Marcas, invagiantem, etiam damnum, si quod*
ex neglecta resignatione post triduum emersisset, refun-
dere teneri: est tamen illi liberum, pecora ad manus
Vice-Comitis, vel vicinioris Judicis Nobilium, intra
illud triduum, resignare: resignatio solum literatoria
fit, quando Invagiatus per Epistolam resignat Judicii
pecora; Judex autem pecora suo nomine ibidein vult
etiam ulterius detineri, restituenda, post præstitam Ju-
dici cautionem, suo Domino. Prædicta autem poena ea-
dem est, sive unum, sive plura sint pecora invagiata. 2do
si Abigens sit Communitas, seu Nobilis, seu ignobilis, pœ-
nam solvit collective: si sint Nobiles privati, singuli sol-
*vunt dietim 3. *Marcas*; si vero sint subditi, tot iterum*
*dietim 3. *Marcas* solvunt, quot Dominorum in Bonis*
divisorum subditi fuerint: imo si pecora, vel subditi,
quorum erant pecora, ad Dominos in iisdem Bonis
divisos spectant, tunc pro numero Dominorum, mu-
tiplicandus etiam erit numerus ternarum Marcarum.
Nec tamen hæc poena ultra quindenam extenditur; nisi
Abaetor judicialiter admonitus, resignare pecora ne-
glexerit; tunc enim terminus poenæ nullus est. 3to
Judex pecora Domino suo reddet, erga pignus da-
mmodo æquivalens, juxta estimationem Judicis, & Jura-
torum loci: & nisi intra quindenam pignus redimatur,
manebit invagianti irredemptibiliter. 4to. si fuit aba-
etio ex loco controverso, sufficit cautio scripta, super
eo præstanta, quod facta revisione judiciaria, velit sa-
tisfacere: nec Judex aliud tunc exigere potest, quam
resumptionem intentionis pecorum; nisi illa interea
usui fuisset, compensationemque fecissent. 5to si ad lo-
cum non controversum, damnificandi studio; vel vero
contra inhibitionem judicariam, pecora impulsa fuerint,
etiam

etiam pœna violentiæ defundi potest: secus autem sola
damni, & expensarum refusio. Ita si pecora ex loco
controverso abigantur (*idem videtur de aliis violentiis;*
ut si foenum tuum alter auferat) & Abigens ejus usum
pacificum, publicum, & non subreptitium, precarium,
aut permissivum, saltem unus ab invagiatione anni, ha-
bitum probet; tunc coram Vice-Comite ad pœnam vio-
lentiæ, & damni refusionem: imo si inhibitio judicia-
ria personaliter bis præcessit, etiam ad amissionem pe-
corum agere potest. Econtra si & altera Pars æquale n-
usum, licet cum Abactore simultaneum ostendat, id-
que citra judicariam prohibitionem, aut contradictionem;
tunc Abactor in iisdem pœnis convincetur: quia
jus suum non via facti, sed authore Judice prosequi
debuisset, *Art. cit. Damnorum porro in violentiis re-
cuperationes; non, ut olim, juramento Actoris: sed
Judicum æstimatione fiant. A. 27. 1638.*

T I T U L U S XLI.

De Debitis.

N. 1. IN acquisitionibus liquidorum debitorum, etiam
expensæ in litem factæ, Actori adjudicandæ,
sensu etiam *T. 62. P. 2. et 31. 1659.* In facto debiti, vel
mutui, Actorе nullum probabile documentum afférente;
Reus juramento se purgat. *P. 2. T. 32.* Ceterum
cavendum est, ne aliqua Partium majori juramento,
quam meritum causæ exigat, oneretur. *A. 23. 1613.*
Rusticus debitum non solvens, Adversario per Domi-
num terrestrem assignandus: qui eum 15. diebus in
suo carcere detinere, tum juxta accordam cum eo age-
re potest. *P. 3. T. 28.* Mercatores etiam, ut liquidum
evadat debitum, libros mercantiles, pro inscribendis
debitis habeant, & statim, cum quid emitur, vel in-
tra annum, per Emptorem subscribi, vel subsignari
current; vel si is detrectet, per Notarium, aut alium
fide dignum. *A. 53. 1723.*

2. Pro majori Creditorum securitate, omnia debita per quosvis contrahenda, *improtocollari* debent in illis Comitatibus, vel Oppidis, in quibus Bona oneri subjicienda, sita sunt: & in debitis exolvendis, *prioritas juris observanda*. A. 107. & 23 Debitorum *Obligatoriales*, & *Charto-Biancae*, si Creditor, vel ejus successores, intra 32. annos præscriptionis capaces, se nullatenus insinuarunt; penitus exipirant A. 37. 1729. *Interesse sex per centum* (*si superinde Obligatoriae extent*) in, & extra judicium exigi possunt. A. 144. 1647. ultra 6. florenos autem, seu in virtualibus, seu aliis rebus, etiam titulo *discretionis*, exigentes, aut accipientes; ejusmodi *Interesse*, & *discretiones* amittunt. A. 51. 1715. sensu vero Articuli 120. 1723. etiam *Capitale*. Actione Fisco competente.

T I T U L U S XLII.

De Decimis.

N. 1. **D**ecimæ debentur Deo jure Divino: unde si cui DEUS decem dederit in anno, Decimam Deo det; & si hanc abscondat, novem solvat Episcopo. *S. Steph. lib. 2. C. 52. Colom. l. 1. C. 25.* Personæ Ecclesiasticae decimationem persolvant ei, in cuius Territorio agricultoram, aut vindemiam exercent. *Colom. l. 1. C. 66.* Decimæ argento non redimantur: sed sicut terra protulerit, vinum, vel segetes persolvantur: non obstante Episcoporum contradictione. *Andr. II. 1222. A. 20.*

2. Nobiles, seu habeant Jobagyones, seu non, decimas dare non teneantur. *Alb. 1439 A. 28.* quod intellige de terris *propriis*, & ad Curias, seu Domos Nobilium pertinentibus; & non a Colonis *acceptis*, & in proprium usum conversis. *A. 69. 1563. Ibidem. A. 70.* Salva tamen libertate Plebanorum in *Scepusio*, exigendi Decimas etiam de terris Nobilium propriis. *Ibidem.* Decimas solventur ubique juxta conventionem cum Praelato initam. *Math. A. 24. 1464.* ubi statuitur, quod si ad

ad requisitionem Dicatorum, Rusticus juraret, & Dicator ei crederet; non nisi juxta juramentum ejus dicare valeat: si autem illi non crederet, potest examinare acervum, & superfluitatem auferre: si autem juxta verbum Rustici repertum fuerit, pro indebita revisione acervi, unus florenus auri Rustico solvatur.

3. Decimæ de nullis aliis rebus, quam de vinis, frugibus, agnelli, apibus, millio, filagine, hordeo, ave- na, juxta antiquam consuetudinem. exigantur. *Muth. D. 5. 1481. A. 1.* De Decimarum exactione injuste conquestus, in *Emenda linguae* convincitur. *Ibid. A. 13.* Villici, & Judices, propter hospitalitatem, quam exhibere solent Decimatoribus, a solutione decimarum, earumque administratione sint immunes. *A. 42. 1495.* Prius autem semper *Nonae*, deinde Decimæ persolvantur. *Ibidem. A. 44.* Decimator pro debito neminem arrestet. *A. 64. 1514.*

4. Personæ Ecclesiastice nulli tenentur decimas suas in Arendam locare. *A. 60. 1548.* si quas autem sponte locare voluerint, eas usque ad festum S. Georgii, nemini alteri, quam Dominis terrestribus arendare possunt. Si quis autem Prælatus, vel Persona Ecclesiastica, ante hoc festum alteri arendaret, decimam illius loci, eo anno, Domino fundi cedere debet. Secus sentendum, si usque ad hoc festum Dominus terrestris cum Prælato non conveniat, nec pretium, si quod ab antiquo certum fuit, deponendo, nec novæ taxationi acquiescendo; aut diuidiam pretii partem statim tempore arendationis: alteram vero medietatem, ad festum *D. Nicolai*, vel *Purificationis E. M. V.* dare nolendo. Quo etiam Casu, Decimas priusquam ipse colligat, alteri dare non potest *A. 60 & 61. 1548.* vide tamen *Articulum 8. 1553.* ubi Prælati, libertati decimas suas cuilibet quomodounque loandi, non nisi ad futuram usque Diætam, & quoad suas duntaxat Personas, pacis causa renunciarunt. *Articulus* etiam *55. 1546.* post festum D. Georgii, dat illis facultatem, Decimas cuivis locandi.

5. Rusticis, Decimas frugum invehentibus, cadit decima pars invectarum frugum. A. 51. 1498. Si decimatio usque ad festum S. Ägidii peracta non fuerit, licet Colonis fruges suas invehere. A. 70. 1622. Hodie tamen usque ad festum S. Stephani. A. 11. 1715. Sedecima Decimarum ubique, & etiam Octava, ubi in usu fuit, Parochis Catholicis secundum leges Patrias præstetur. A. 71. 1723. Decimalitatem habent liberi Religionem ingredientes ex portionibus suis, e Bonis Avitacis immobilibus obvenientibus, infra summam 5. 0. 0; ex Acquisitis vero, præterquam ex libera Parentum dispositione; & summam prædictam excedentibus, nihil. A. 71. 1715. Ex fundo Decimis obnoxio solvunt Officiales, Villici, stipendiariique omnes. A. 23. 635. Exactionis modus, quantum ad Decimas, præscribitur. AA. 4. & 19. 1613 45. 1618. 20. 1627 45 1625. ubi tolluntur varii excessus Dicatorum, quos sparsim fere adduximus.

T I T U L U S XLIIII.

De Defensa, & Offensa.

N. 1. **D**efensa sumi potest dupliciter: imo pro Corporis, & Personæ tutela. 2do. pro rerum immobilium, & jurium Possessionariorum conseruatione. P. 3. T. 22. Quare licitum est, iniquum Invasorem, & occupatorem Bonorum, intra annum ejicere, & se contra talem, utcunque quis poterit, etiam cum notabili ejusdem incommodo, defendere. *Ibidem.* & P. 1. T. 68. Hinc est, quod spoliator, ac iniquus ejusmodi occupator, qualemcumque exhibeat sui defensionem, excusari non possit. *Ibidem.* Poslit vero alter, ubi vim inique sibi illatam, vi repellit: *adhibito moderamine inculpatae tutelae.* Quod fieri tunc dicitur: quando quis aliter se, sine periculo rerum, & Personæ suæ, defensare nequit; nisi iniquum Aggressorem aut occidendo, aut vulnerando. *Ibidem.*

2. Qui in sui defensionem homicidium commisit, debet probare, quod alter ipsum armata manu sit aggressus, & per hoc in vita discrimin conjecerit. Ad quod probandum satis erit ostender, quod Aggressor gladium contra se evaginaverit; sive deinde id fecerit animo occidendi, sive graviter vulnerandi. P. 3. T. 21. Unde talis nullam poenam, ob ejusmodi homicidium, vel vulnerationem, incurret, in foro tamen conscientiae, si Aggressorem, cum honore, & salvatione Personae suæ, evadere potest; tunc id facere tenetur. Ibid. & apud Canonistas. Ubi non appareat ex testimonio, vel aliunde, quis alterum prius percusserit; tunc culpa in illum redundabit, qui aliuin ad percussione, vel contentionem provocavit. Ibidem.

3. Justa autem censetur sui defensio etiam occisiva, si fiat in continenti, vel ante consummatam injuriam, vel in eadem pugna, aut rixa: & non tunc, postquam Aggressor jam fugit, vel destitit, vel exarmatus est &c. sic enim esset potius vindicta, quam justa defensio. Quia defensa fit in continenti, vindicta autem post mortem infertur. Ibidem. Nisi forte percussus repercuteret, ut paratas ab Adversario novas percussionses evaderet. Ibidem. Propter solas minas tamen non licet quemquam offendere: nisi Committans consuevisset, ac etiam tum posset minas suas exequi. P. 3. T. 23. ubi tamen salubrius faciet, si illum evitet, Qui tamen combustionem, seu incendium minatur: etiam propter solas minas, morte plectitur. Ibidem. Potest autem in hoc casu Invusum quisque defendere: nisi is publicus Malefactor sit. P. 3. T. 24.

T I T U L U S XLIV.

De Diplomate Regio.

N.I. **D**iploma Regium continet hæc puncta: 1. Præter successionem hereditariam, Coronationem Regiam, in reliquo omnes libertates, Regnorumque leges, & Privilegia, ab antiquis Regibus, &

Nobis concessa, vel concedenda obseruabimus. 2. S. Regni Coronam per deputatas ex eorum medio Personas sacerdotes, in Regno conferyabimus. 3 Recuperata, & recuperanda quævis hujus Regni Tenuta, & partes, eidem reincorporabimus. 4. Quod deficiente successione Regia A. 1. & 2. 1723. Siabilita, & modificata: pristina Reges eligendi libertas habeat locum. 5. Ut quoties inauguratio Regia instauranda fuerit, toties successores coronandi in hanc assencionem Diplomaticam prius jurare debeant. A. 2. 1741. vide infra Nobilis.

2. Clausula Diplomatis Regii: prout super eorum usu, et intellectu Regio, et communi statuum consensu, Diaetaliter conventum fuerit; ad fundamentalia jura, libertates, immunitates, & Prærogativas statuum Regni, nullatenus extendenda. Quæ jura vide Tit. de Libertatibus Nobilium, in hoc Syntag. vi quorum ab omni in perpetuum, contributione eximuntur: adeopue etiam eatenus onus publicum, Fundo eorum inhærere non potest, nec sensu etiam A. 3. 1715. Hungari ad normam aliarum Provinciarum, gubernari unquam possint. A. 8. Circa Nobiles Campi Turopolya, & alios unius sessionis, renovantur, A. 92. 1723, ut scilicet in omnibus suis libertatibus, uti & Armalistæ, permaneant. A. 60. 1741.

T I T U L U S XLV.

De Divisione Bonorum mobilium, & immobili- lium.

N. 1. **B**ona universa Nobilium Paterna, & Avita, quocunque nomine vocentur, inter Filios, eorundem æqualiter dividenda. *Domus* vero *Paterna* Filio juniori cedit ad residendum: ita tamen, ut cæteris quoque Filiis de communī proventu hujusmodi Bonorum, *Domus*, *Paternae* similes, in loco communī, ubi illi voluerint, exstruantur. Ad quas totidem agri, sylvæ, &c. debent attribui, quot ad ædes Pater-

nas pertinent: vel certe terræ ipsæ, ad Domum Paternam spectantes, dividi debebunt: ita tamen, ut etiam *cessio fabagynalis*, in qua Domus nova Nobilitaris erigitur, cum suis appertinentiis, pro parte divisa computetur. P. 1. T. 40.

2. Ubi autem Domus Paterna *sumptuosa* nimis foret: ita, ut alii Fratres similem sibi erigere non valent: tunc æstimabitur, & portiones reliquorum, Frater junior exsolvet. Quod intellige, si Frater junior tantæ ætatis fuerit, ut rebus suis commode prospicere non possit. alias enim ipsum quoque ædificium æqualiter inter ipsos dividetur. P. 1. T. 41. & hæc vera sunt de Filio juniore, licet haberet Sororem *condivisionalem* se juniorem. *Ibidem*. Divisio inter Fratres carnales, aut uterinos, non fit processu litis; sed si Bona sint in eodem Comitatu, per literas Regis præceptorias ad Comitem, vel Vice-Comitem sonantes, si vero Bona sint in diversis Comitatibus, ad M. Proto-Notarium (nunc coram Tabula Districtuali, penes formam Actionem eidem exhibendam, A. 30. 1723.) directas peragi solet, & debet: contradictione alicujus Fratrum non obstante. P. 1. T. 45. quorum judicio omnia Bona mobilia, & immobilia, Avita, ac etiam communiter per eos acquisita, juxta numerum Personarum dividenda, salvis tamen posteriorum legum statutis, verbo *Conservator*: a nobis adductis. Ut & appellatione juxta Articulos 28. & 29. 1729.

3. Facta autem semel inter Fratres divisione modo antelato, si quispiam Fratrum, portionem suam minorem ceteris asserendo, vel ex alia causa legitima novam divisionem petierit, illa non nisi processu juris admittetur; idque si Judici ita videbitur. P. 1. T. 45. Confer hic Articulum 36. 1729. ubi habentur sequentia: 1. Ad novam divisionem, vel ejus rectificationem procedi non potest, nisi intra 32. annos. Quoad Pupilos tamen anni præscriptionis non nisi post decimum sextum ætatis annum currere incipiunt. 2. Divisionis Rectificatio peti debet coram Comitatu, vel si

Bona sint in diversis Comitatibus, coram Tabula Districtuali; Nova Divisio autem coram Tabula Regia. 3. Penes Rectificationem, procedi potest ad emendationem errorum, tempore divisionis admissorum: substantia Divisionis intacta. 4. Rectificatio, sive per expressum tempore Divisionis reservetur, sive non; Parti eandem petenti intra 32. annos, debet admitti, sed semel duntaxat.

4. Divisio Bonorum inter Fratres etiam per Arbitros, ex mutuo Partium consensu, cum vel sine poena, peracta: vel reali usu roborata, pro legitima habetur; neque secus, nisi processu, N. 3to cit. jam per A. 36. 1729. declarato: reiterari valet. A. 54. 1655. Evictio porro. Arg. A. 36. cit. in Divisionibus semper ex natura ipsa inesse intelligitur. Si Fratres per metarum erectionem, ac distinctionem inter se divisionem fecissent, aut de facta olim Divisione per Avos, vel Abavos, in quibusdam Bonis, literæ Divisionales exstrarrent: nova Divisio etiam intra annos Praescriptionis, non admittitur. Nisi forte alter Fratrum violenter pro se alterius Fratris Bona usurpasset: & spoliatus novam Divisionem peteret, non valens secus Fratri posteriori resistere. Quo casu, potest contra violentum usurpatorem, intra 32. Praescriptionis annos, etiam jure agere. P. 1. T. 46.

5. Porro universa Bona inter Fratres divisa, altero ipsorum sine Hæredibus (licet Vidua relicta) decedente: semper in cæteros Fratres superstites, & eorum Hæredes devolvuntur: dummodo, a Fisco Regio in jus vocati, eidem probare possint, per lineam remam fuisse de sua Progenie illum defunctum: id quod probatur vel literali documento, vel humano testimonio, ad 60-annos solum se extendente. P. 1. T. 47. & 67. unde sequitur, quod Bona post divisionem, per aliquem Fratrum acquisita, Acquisitore sine Hæridibus decedente, non in Fratres condivisionales, sed in Fiscum Regium deriventur. Ibidem. Excipe casum, in quo Bona acquisita non essent Collationis Regiae, & Acquisitor li-

beret, uti potuit, de iis disposuisset; nec ab intestato deceperet; juxta A. 26. 1715. Uti etiam mutua conjugum successio, si decedens viduam reliquisset, sensu A. 11. 1687. excipitur. Repulsionis remedium, ex talium duntaxat literarum Divisionalium expeditione sit exclusum, quæ ratione Divisionis, inter Fratres, & Sorores carnales fiendæ, emanabunt: inter Fratres tamen, ac Sorores aliquanto remotiores, repulsio in causam Attracto suffragari potest. Et sic declaratur A. 69. 1618. per Articulum 11. 1630. vide tamen de *Repuls.* vide de his plura verbo: *Conservator Lit. Inst.*

6. Marito decedente, & Liberos cum Uxore, ac Fratribus indivisis in Domo sua relinquente, primum Portio Defuncti, a Portionibus Fratrum, in rebus mobilibus sequestrari debet; deinde omnes res mobiles ejusdem, inter uxorem, Filios, ac Filias dividuntur, Equos tamen curriferos: & vestem potiorem De-
functi, Vidua capiet: arima vero (idem videtur intel-
lige dum de *sonipedibus, libris, aliisque id genus*) Fi-
liis, aut Fratribus cedent. Illis autem non existenti-
bus, & Marito intestato decedente, omnia Bona mo-
bilia in Viduam devolvuntur. P. I. T. 99. & 98. Filii
tamen si Patre vivente iam divisi erant, aut Filiae nu-
ptui traditæ; de *hujusmodi Bonis*, Portionem habere
non possunt: *Ibidem. secus de Avitis. vide Kitt. Dub.*
45. et 46. Si Maritus equos gregales infra quinquagin-
ta habuerit, seu in, seu ante conjugium ad ipsum de-
venientes, communes esse debebunt: si tamen eundem
numerum attigerint, vel excesserint; tunc Maritus
potest de illis testari: si autem intestatus decedat, in-
ter hereditates Filiorum computabuntur. Si tamen ii-
dem equi *Aviti* fuerint, testatio Mariti de illis non
tenet, nisi quantum ad ejus portionem. P. I. T. 101.

7. Si Maritus, durante Conjugio, Bona Posses-
sionaria, pretio comparaverit, & nomen Uxoris fas-
tionalibus insertum non sit; Uxor ex eisdem portio-
nem habere non potest. P. I. T. 102. Rustici dece-
dantis Filii, & Filiae nondum emaritatae, in rebus

mobilibus, & immobilibus æqualiter succedunt: immo etiam emaritutae in rebus Avitis. P. 3. T. 29. Bona in pignoratitia, ante, vel post Conjugium Marito obligata, post ejus obitum, licet nomen Uxoris in literis obligatoriis non contineatur; æqualiter tamen inter Iplam, & Liberos, Fratresque indivisos, more rerum mobilium dividuntur. P. 1. T. 102. vide de his plura verbo: de *Dote, et Dotalitiis.* Item, de *Bonis Aviticis, etc.*

T I T U L U S XLVI.

De Donationibus Regiis.

N. 1. **D**Onatio Regia est duplex, nempe *pura*, et *mixta*. Pura est Jurium Possessionariorum, in jurisdictionem S. Coronæ legitime redactorum, perennalis per Principem, ob servitia, vel præclaras virtutes cuiquam facta collatio. Mixta est, quæ ultra servitia, etiam aliquam pecuniam complectitur: quæ & *Inscriptio* passim nuncupatur. P. 1. T. 13. Recidunt autem Bona in jurisdictionem S. Coronæ potissimum in his casibus: 1. ob defectum seminis. 2. propter Notam intidelitatis. 3. ob Crimen læse Majestatis. Quæ proinde potest Rex, vel pro se reservare, vel alteri conferre, sensu tamen *Articulorum* 31: 1599. 15. 1608. 31. 1630. &c id genus Bona Ungaris bene meritis, & sine pecunia conferenda sunt. Proprios tamen S. Coronæ preventus inscribere nulli potest. A. 12. 1514. quos vide *Ulad.* A. 3. 1514.

2. Donationes cum clausula (de manibus Regiis collata) nullius sint vigoris. A. 60. 1492. & Donatorius non nomine Regio, sed suo litem prosequatur, si eidem tempore statutionis contradicatur. *Ibidem.* A. 61. Nec bona donata occupentur e manibus possidentium, donec ordine juris de Dominio eorundem decernatur. A. 10. 1471. Princeps autem Donationi sua litem factæ, per se, vel per alium jure refragari nequit: modo sit verum, quod Impetrans, aut Ante-

cello.

cessores ejus in reali, ac pacifico, & non vi obtento, talium jurium Dominio fuerint. P. 1. T. 37. Donations, & Inscriptiones ex Cancellaria duntaxat Hungaria emanatae, pro vigorosis habeantur. A. 122. 1647. quod statutionem attinet, vide verbo: Statutio.

3. Circa Bona, per defectum semenis, donata; sequentia notanda sunt. Ubi enim illa cuidam indebita collata sunt, potest quisque, si jus suum ostenderit, eadem de manibus Regiis legitime require. P. 1. T. 29. Si quis autem Bonorum Imperatorum statutioni contradixerit; infra unum annum coram Judice Curiæ Regiæ jura sua producere, & probare debet. Quod si fecerit, per eundem Judicem in iisdem statuetur. P. 1. T. 29. & 30. si autem Bona fuerint dubia, usque ad decisionem litis, in sequestrum dentur. A. 26. 1486. & P. 1. T. 29. hos duos Titulos declarant Art. 25. & 26. 1715. Unde habetur 1. quod Fiscus Regius in manifesto semenis defectu, possit via facti Bona apprehendere 2. quod in *dubio* non possit per Comitatum bona sequestrare, si coram Comitatus Judicibus *Prætententes* jus suum edocuerint: sed tunc debet illos ad Tab. Reg. evocare. Si vero coram sequestri Judice in proba defecerint; Bona statim sequestrantur. permissa Prætentibus coram Tab. Reg. agendi facultate. Vi-
dua in semine defientis, donec ad alia vota transeat, uti & Filiae, usque dum nubant; non possunt ex Re-
sidentia paterna per Fiscum exturbari, ac præter hanc
Residentiam, debet etiam *quarta pars* possessionum pro-
Filiabus sequestrari: quæ, post emaritationem, in pecuniis exsolvetur: quod si aliqua earum, cum consensu
Fratrum, aut Consanguineorum, homini impossessiona-
to nupserit (id est: Ignobili Com. Syst. hic) Bona quar-
tae puellaris manebunt apud ipsam; si autem *sine con-
sensu* dictorum Consanguineorum, aut Parentum nu-
pserit; quartalitum non in possessione, sed in pecuniis
habere potest. P. 1. T. 29. & 30. Novam Donationem
postulans a Rege (quod fit, cum literalia Documenta,
vicissitudine temporum amissa sunt) Vicinorum, &

Comprovincialium, Nobi iumque testimonio probare debet usum pacificum talium Bonorum. *Ulad. D. 1.*
A. 78. non valet autem talis nova Donatio, si v. g.
 Bona concernentia utrumque sexum (aut e contra) im-
 petrantur pro solo mascul. *P. 1. T. 36. P. 2. T. 77.* Na-
 va Donatio, sive cum jure Regis simul, sive simplici-
 ter facta, semper valet; modo preces veritate nitantur.
P. 1. T. 37. *Donationes ab anno 1604. usque ad 1608.*
factae, etiam absque statutione firmæ sunt. 1608. A. 18.
vide Tit. de Bonis fœm. &c. n. 4. hue facit T. 12.
P. 2. P. 1. T. 60. A. 33. 1715.

4. *Donationales quælibet sensu Art. 122. 1647.*
*Armalesque Literæ, per Cancellariam Ungarico-Auli-
 cam expediantur. Novæ item *Donationes*, juxta *P. 1.*
T. 77. absque influxu, & concursu Camerali concedan-
 t. r. *Art. 19. 1741.* *Donationales Palatinæ super jure
 Regio impetratæ, licet sensu A. 33. 1715. cum Came-
 ris Regiis communicatæ non essent, per hoc tamen pro
 vitiosis, aut invigorosis haberi non possunt: reliquis di-
 eti A. 33. punctis in suo vigore permanentibus. A. 20.
 1741. vide de *Donat.* Item de *Palatin.* n. 3. *supra.***

T I T U L U S XLVII.

De Dote, Dotalitio, & Paraphernis.

N.1. **Q**uamvis *Dos*, & *Donatio propter Nuptias*,
 sive *Contra dos* longe differant; nos tamen
 utrumque confundimus, jam *Dotem*; jam *Dotalitium* vo-
 cantes id, *quod Uxori propter ejus deflorationem, de Bo-*
nis Mariti datur. Paraphernum vero, sive Parapherna-
lia dicimus omnia Bona mobilia, que Uxori a Marito,
Parentibus, Fratribus, aut aliis, tempore solemnitatis
Nuptiarum, Desponsationis, aut subarrhatationis ejus, dan-
tur. P. 1. T. 93. Relicta Baronis nomine Dotis 100. Mar-
cas: Magnatis vero, aut insignis Nobilis, si 50. sessiones
Jobagyonales populosas, vel plures habuerit, 50. Mar-
cas, pro dote sua, gravis ponderis consequitur. Re-
lictæ autem inferioris status Nobilium, juxta Bonorum
quan-

quantitatem, comuni aestimatione mediante, Dotes suas rehabere possunt. Excluduntur autem ab hac aestimatione Agri, sylvæ, prata, & alia pertinentiæ, ac preventus Bonorum exteriores. Mortua vero Muliere, Consanguinei ipsi propinquiores, Dotalitium ejus requirere possunt. *Ibidem*, Confer §. hunc finalem cum infra dicendis, vide verbo: *Aestimatio Bon. n. 6.*

2. Fœmina a primo Marito integrum Dotem: a secundo medium: a tertio quartam partem: a quarto octavam solum partem Dotis habet. *P. i. T. 96.* Vidua, in viduitate sua permanens, etiam restituta Dote, de Bonis Mariti extrudi non potest, nisi aut illa nimis copiosa essent, aut Residentia Mariti, *Castrum* foret: quo casu alia illi Domus deputabitur; nisi plura haberentur Castra. *P. i. T. 98.* Bona Paraphernalia, mortuo sine liberis Marito, simul cum Dote Mulieri cedunt, nec ulli subsunt Divisioni. *P. i. T. 100.* si vero Mulier decedens, liberos relinquat, ad eos devolvuntur. Res autem per Sponsum Mulieri datæ, mortua ante Nuptias Sponsa, nunquam per Sponsum recuperari possunt: si vero post Nuptias decedat sine liberis (nisi ipsa aliter disposuerit) apud Maritum manebunt. *Ibidem.*

3. Mulier de Bonis Mariti etiam impignoratis, Dotem suam rehabere potest: redemptionis tamen tempore, etiam super solutione hujusmodi Dotis, extra summam capitalem Pignoratario satisfieri debet. *P. i. T. 103.* Dotalitium vero Uxor, pro maleficio Mariti nunquam amittitur. *P. i. T. 104.* si tamen in adulterio deprehendatur, nec Maritus post adulterium scienter cum ipsa cohabitaverit, Dotalitium perdit: non item res Paraphernales. *P. i. T. 105.* idem fit; cum Mulier in gradu prohibito Consanguinitatis, vel affinitatis scienter Matrimonium contrahit. Quo casu nec Proles ex Matrimonio incestuoso suscepæ in Bonis Parentum succedunt; licet legitime essent: sed earum loco, in alios Parentum successores bona devolvuntur. *P. i. T. 106. & 108.* Prohibitionem autem intellige ab Ecclesia Rom. Cath. usque ad quartum gradum inclusi-

ye factam. P. 1. T. 107. Poena autem Matrimonii sic contracti & consummati, siquidem in 1. vel 2. gradu fiat; tunc poena est mors: si vero in 3. vel 4. tunc earcer ad duos, vel tres annos. A. 11. & 12. 1723. idque non obstante Religionis diversitate: cum leges Patriæ æqualiter omnes Cives ligent. Judicandas autem esse causas Matrimoniales etiam jure nostro, juxta Sacros Canones; patet ex S. Steph. lib. 1. C. 2 & novissime ex A. 29. 1723.

4. Si Bona, per viduas, ultra Dotes earum, illegitime abalienata sint; Fœneratores pecuniam amittant, & veri successores Bona sine ulla solutione (rei tamen veritate prius per Judices Comitatus cognita) rehabeant. A. 61. 1618. ubi etiam statuitur, ut si Curias, vel Bona, data opera desolari permiserint, damna ex Dotibus ipsarum resarciantur. Dotalistæ omnia Privilégia, literasque, Bona Maritorum concernentes (exceptis illis, quæ ipsas præcise, vel ipsarum Hæredes tangenterent) ad requisitionem successorum legitimorum, sub poena exclusionis e Bonis, sub juramento in sua Persona, extradare tenentur. Ibid. & A. 67. 1622. per quem prior declaratur: 1. Quod in sedibus judiciariis Comitatum debeant legitime conveniri. 2. Quod Parti succumbenti extra Dominium detur facultas appellandi, ac novo judicio utendi. 3. Quod Dotalistæ intelligi debeant simplices, & non Coacquisitrices; quod coacquisitionis jus probare, ipsis incumbit: & hæ, præter Dotem, acquilta sua, sive ab Hæredibus, sive a Fisco, jure prætendere possunt. P. 1. T. 102. A. 67. 1622. 4. Quod si Dotalistæ Bona, vel literas Alienis; vel a successione Remotioribus, per collusionem resignassent; non solum ipse, sed illi etiam eodem jure conveniri possint. Causa Dotum, ac Paraphernorum in foro sæculari ventilentur. 1647. A. 16 & quidem in Comitatu usque ad florenos 600. admissa unica extra Dominium appellatione: ultra valorem vero 600. florenorum, coram Proto-Notario (nunc eoram Tab. Distr. A. 34. 1723.) admissa intra Dominium, ad Curiam

riam Regiam, appellatione, *peremptorie* judicari debent. *Ibidem. A. 126.*

5. Si Dotalistæ in sepulturas suorum, expensas æquo maiores faciendo, Bona abalienent: Judices Comitatum requisiti, abscessis omnibus juridicis remediiis, eadem veris successoribus restituan; Dotalistas vero excludant. *A. 25. 1655.* Porro sicut hactenus universa Bona pignoratitia, uti & res omnes mobiles Mariti intestati, ac sine liberis decedentis, *Vidua* acquisivit: ex vi Titularum 98 99. & 102. P. 1. ita impo sterum ex mente *A. 11. 1687.* Dos, & Paraphernum, cunctæque res mobiles, nec non Bona per Uxirem, titulo pignoris parta, illa, sine liberis, ac testamento, decedente, non amplius in *Consanguineos Defundac*, sed in *Maritum* devolvantur. Confirmatur id *A. 26. 1715.* Quod si Defuncta liberos relinquat, nova, & antiqua lege successio eos, non Maritum concernit: cum *A. 11. 1687.* loquatur solum de casu, quo Uxor sine liberis decedit. Hinc derogatum est dispositioni *T. 100. P. 1. & T. 92. §. finali.* vide de *Admonition. Aſtimation. Emenda capitis.* Mulier triplici de causa potest Dote in Marito relaxare: 1. Si Maritus Bona Uxoris propria augmentet. 2. Si expensas necessarias in illa faciat. 3. Si dotis loco, animæ Uxoris defunctæ consulat. *P. 1. T. 109.* quamvis id etiam extra has causas fieri possit; modo abſit coadūcio. *Ibidem.*

T I T U L U S X L V I I I .

De Emenda Capitis, & Lingue.

N. I **P**ronunciatur sententia *Emendæ Capitis*, in actibus majoris potentie: de quibus supra: unde a sententia Capitali in hoc solum differt: 1. quod sententia *Emendæ Capitis* feratur intra, & contra Personas a jure determinatas: ut Ecclesiasticas, Religiosas, Mulieres & Fratres generationes. *P. 2. T. 42. A. 10. 1723.* Capitalis vero feratur inter, & contra Personas Nobiles, præter resensitas, *Ibidem. 2dō.* Quod

in Emenda Capitis convictus (sive convictio sequatur ex insufficienti defensa, sive per non venientiam) neque detineri, neque Capitis amissione puniri possit: sed in homagio, idque simul cum amissione Bonorum, convincatur. Prælatus quidem, aut Baro in 400. Nobilis autem in 200. florenis, soli Actori cedentibus. Et ante omnia, hæc pœna homagialis desumi, Actorique assignari debet; Reliqua vero Bona, immobilia quidem communi æstimatione redemptibiliter; mobilia irredemptibiliter, Reum præcise concernentia: in duabus Judici, in tertia vero Partibus Actori cegunt Foeminæ vero, in Emenda Capitis convictæ, præter Bona immobilia, & mobilia, amittunt etiam Totalitia, & Quartalitia. P. 2. T. 43. vide de Sententia Capitali N. 4. Indebite accusans quempiam de homicidio, & in proba deficiens; in Emenda Capitis convincitur. Ubi per Judicem, ex Bonis Convicti, Accusato satisfaciendum: ita tamen, ut nullam eo casu Judex habeat portionem. Math. D. 3. 1471. A. 28.

2. Pœna Emendæ linguae, ob injustam, falsamque querimoniam, Regi, aut Judicibus Regni ordinariis porrectam (intellige finistram instantiarum expositionem; non accusationem infamatoriam: quia in hoc casu, sensu A. 7. 1715. pœna Talionis desumi posset) item ob turpia, inhonestaque verba, contra quempiam bonæ famæ, & honestæ conditionis prolata: per Judices imponi solet: facit autem florenos 100. in duabus Judici, in tertia vero partibus, laeso persolvendos. P. 2. T. 72. Math. D. 6. A. 7. 1655. A. 50. causa tamen, ob injustam hujusmodi de honestationem, non amittitur; sed solum usque ad pœnæ depositionem, aut executionem suspenditur. Ibidem. Inter Oppidanos tamen non privilegiatos, uti & Rusticos, 20. solum florenis compensatur. Kitt. C. 9. Q. 20. imo & Nobilis, stante sede judicaria (non item soluta) potest cum minori onere 25. florenorum deponere, A. 89. 1635. A. 94. 1649. A. 108. 1655. quod si tantum æris apud se non habeat, potest in annulo aureo, & argenteo, 25. orenis post redimen-
do,

do, deponere. *Prax.* ex *citt.* Art. patet, non solum verbo, sed etiam scripto de honestatorio hanc pœnam incurri: quæ sensu A. 94. hic cit. extenditur etiam ad de honestationes, extra sedem Judicariam commissas, prævia citatione, & processu acquirendas. Et quidem respectu singularum de honestationum, diversis temporibus commissarum, & in Actione exprimendum. A. 57. 1723. vel si eodem quidem tempore, sed diversa probra continentium: ut si in eodem scripto, alterum diceres Furem: adulterum &c. *Prax.* Et a fortiori; si idem crimen, aut eandem infamiam, diversis scriptis, alteri quis objectet.

3. Pro de honestationibus supremorum, & Vice-Comitum, aliorumque Comitatensium, in actuali officii exercitio procedentium, etiamstante sede: 100. fiorenzi sine expensis: extra eandem vero, quorumcunque, exiguntur. A. 25. 1723. vide de *Birsagiis*. Processus hujus cause, inter Nobiles: in Sedria Comitatus, ubi injurians residet. A. 16. 647. inter Cives: coram Magistratu Civili: contra subditos: in sede Dominali: contra Clericos: in Foro Ecclesiastico agitari solet. *Colom.* L. I. C. 6. nec pœnitentia facti excusat injuriatum. Si autem dicat, se non animo injuriandi, dictum contumeliosum protulisse; id probare debet: pro quo sufficiunt circumstantiae, conjecturæ, aut juramentum. Vide *Civilistas de injuriis*.

TITULUS XLIX.

De Evictione, & Evocationibus.

N. 1. **E**victio, seu expeditoria cautio, vel cautio de Evictione, est promissio, alterum in possessione Bonorum, contra legitimos, seu processu juris agentes, impeditores (non item contra violentos occupatores) defendendi, & manutenendi. Unde si Pars Fatens legitime requisita, alteram Partem, juxta praesumptam cautionem, in Bonis a se venditis, aut Cambiatis conservare non possit; tunc eadem Bona campbiata,

biata, si existent, in specie: secus Bonis, venditis, aut cambiatis, æqualia statuere eidem debet. P. 1. T. 74. id quod intelligendum est, si *Evidtio* Fassionalibus generaliter, & communi modo inserta sit: nam si quæ adjectæ conditiones, eadem utrinque Partium servandæ. *Ibid.* Evincendus, ante litis decisionem, Eviætorem evocare tenetur, ut se in judicio defendat: secus enim, postquam nempe Bona juridice amiserit, Eviætor eum defendere non tenetur. P. 1. T. 75. si tamen in causam attractus, ob inevitabilia impedimenta Eviætorem suum habere non potuit, ac propterea succubuit, extraque Dominium Bonorum suorum constitutus est; beneficio novi *Judicij*, contra Partem triumphantem extracti, ad Eviætorem suum regredi potest. A. 35. 1659.

2. Per citationem autem, & non per aliquod mandatum, debet venditor, aut oppignorator ad evincendum compelli: secus enim possit impune resilire. Si vero *Citatus* evincere nolit; in onere assumptæ evictio-nis convincetur. *Kitt. Dub. 35.* Unde in causam Attractus, & in judicio constitutus, se ad Eviætorem revocare potest, termini m, pro eo evocando, petendo, & in eodem *Evectionales* producendo. *Ibidem. Dub. 38.* Hoc tamen observandum, quod Eviætio semper ad Extraneos, non vero ad ipsos Donatores, vel Venditores referatur. Unde isti titulo *Evectionis*, quasi vero Emptorem non fiderent sibi in Bonis conservare; non possunt Bona sua juridice repetere. Cæterum licet Donatores, & Venditores juxta T. 77. P. 1. agrre contra possessores Bonorum venditorum, aut donatorum generaliter non possint; possunt tamen ex certa aliqua causa: ut si inconsulte se fecisse adverterent, debito statim tempore dictas venditiones retractare. *Kitt. Dub. 40.* An autem Eviætoris successor, ultra vires successionis suae, evincere teneatur: praxim consule consultum est, cautelas omnes, de quibus nihil statutum, Fassionalibus inserere: si enim Eviætio est concepta, generalibus solum terminis; & aliqua particula ex Bonis venditis, jure

jure mediante, avulsa est, tunc Evictor non tenetur ad
damnum compensandum. P. 1. T. 76.

3. Quāvis Citatio, Certificatio, Evocatio, jure
nostro paſſim confundantur; diſtinguit tamen Kittonics
Evocationem a Citatione: quod hæc latius pateat, cum
æque ad Causas Comitatum, atque Curia, aliorumque
Tribunalium ſe extendat: Evocatio vero Causas Cu-
ria, ſeu Tabulares respiciat. P. 3. T. 26. & 27. vide cit.
Kitt. C. 2. Q. 1. & seq. qui varias ibidem Citationis ſpe-
cies, fuſe recenſet: quarum transcriptionem, quantum
ad eruditionem; hic prætermittimus quantum vero ad
uſum faciunt, infra referemus. Quod autem nemo niſi
legitime citatus, cuiquam respondere, & judicio ſtare
debeat; ſtatuitur pluribus locis, ut Andr. D. 2. A. 2.
Ulad. D. 1. A. 11. & 12. P. 1. T. 9. A. 31. 1613. A. 5.
1723.

4. Evocatio nihil eſt aliud, quam ad actionem,
vel querimoniam, judici competenti per quempiam, et
adversus quempiam, porrectam, in praefentiam ejusdem
Iuicis legitimi vocatio. P. 2. T. 18. Evocationes aliae
ſunt ſimplices, aliae Peremptoriales, ſive Inſinuationales,
aliae Admonitoriae, aliae Intructoriales, & Reambulato-
riae; a Cauſa Introductionis in Bona, & Reambulatio-
nis metalis ſic dietæ. Ibidem. vide Kit. Dub. 56.

5. Evocatio ſimplex illa dicitur, quæ absque ulterio-
ris termini denegatione concipitur. Inſinuationalis, ſive
Peremptorialis fit in illis cauſis, quæ brevi termino, ſeu
processu terminantur. Kitt. C. 2. Q. 3. ubi omnis ulte-
rior Evocatio aut Terminus Evocato denegatur. Ut
ſiebat in Cauſis, quæ unius Termini vocabantur, & in
primis octavis decidi ſolebant. Tales ſunt, quæ ſuper
factis potentiaris, danno rum illationibus, aliisque no-
cumentis, & injuriis motæ ſunt. Nath. D. 6. A. 6. Ulad. D.
1. A. 54. item Cauſæ novorum judiciorum. Ulad. D. 1,
A. 52. P. 1. T. 77. obligaminum. Ulad. D. 1. A. 38.
Debitorum Quartalitiorum, Dotum, Paraphernorum,
Divisionum inter Fratres indiviſos; nec non evocatio-
num ratione Evictionis, vel Occultationis litteralium

instrumentorum: ita, ut qualiscunque Evocatio præmis-
sa fuerit, Causæ prædictæ in unico termino decidere in-
tur; reliquæ vero in quatuor octavalibus. P. 2. T. 13.
præterea Causæ Depositionum contra Depositores A. 16
1622. & jurium impignoratiorum acquirendorum. P.
& TT. cit. Addit his Kitt. Evocationem Ultralem;
quod Evocatus, utram vellet, amplecti posset.

5 Dividitur præterea Citatio in *Realem* (quæ &
Personalis interdum vocatur) *Verbalem*; & *Scriptam*.
Scripta est, quæ fit per literas in forma Missilium; a
Tabula quidem *Regia* & *Districtualibus*, sub sigillo
Regiæ Majestatis. A. 30. 1723. Ab inferioribus vero
Judicibus, puta Comitatensibus &c. sub propriis sigillis
usualibus: debentque solita subscriptione roborari.
Quod si igitur vel *sigillum*, vel *subscriptione* in Certifica-
toriis defit, Actorque exceptionem superinde opponat
Causa condescendit. *Verbalis Citatio* est, quæ per
juratum Tabulæ *Regiæ Notarium*, seu *Scribam*; vel per
Ministrum Judicis (ut in liberis Civitatibus sit) perfici solet.
Realis demum est, dum quis in loco deli-
cti, vel per continuam prosecutionem, in flagranti ap-
prehenditur, Judicique sistitur: quod fit maxime in
criminalibus. *Ulad. D. 1. A. 91.* nihilominus etiam in
his, Captus citari solet ex vinculis. A. 38: 1655. nec
est usus fere *Realis Citationis*; nisi in casu Perduellio-
nis, sensu A. 7. 1715 ac manifesti Debitoris, & de fu-
ga suspecti, nec habentis Bonâ, unde Creditori satisfiat.
Ulad. D. 1. A. 92. vide de Casibus, in quibus Nobiles
captivari possint: si quis puerum illegitimæ ætatis, aut
Nobilem præmortuum evocari (*nisi ignorantia excus-
set*) vel statui fecerit in homagio 200. flor. faciente,
ad eorum tamen instantiam, ac protestationem, convin-
catur. P. 2. T. 23.

6. Evocationes autem ratione Bonorum de juri-
bus Possessionariis Hæreditariis, vel impignoratitiis e-
vocandi, fieri debent; non autem personaliter, aut de
Domo solitæ Residentiæ, nisi in defectu priorum. P. 1.
T. 19. secus Actor, ad instantiam Evocati, in homagio
ipius

ipius, sensu T. 24. P. 2. convincitur. Verbum *hodie* id parum curatur. In actibus vero potentiariis, etiam *ex officiis*, in quibus hujusmodi actus patrati sunt, evoca*i* possunt. P. 2. T. 19. Omnis autem homo Regius, vel Palatinus, Evocationem, vel quamcunque executionem faciens, in eodem Comitatu hereditatem nobilitarem debet habere: secus, si de Curia Regia, Scriba, vel Notarius ejusdem, ad id fuerit per Judices ordinarios deputatus. *Ibidem*.

7. Si quis Nobilium, durantibus Diaetis, Conventionibus Generalibus, Octavis, vel Brevibus judiciis, aliquem in tali loco morte, vulneribus, verberibus, aut etiam verbali de honestatione affecerit: mox per solum Scribam, seu Notarium Curiae Regiae, per aliquem Judicium ordinariorum, ad id destinatum, ad instantiam lae*sae* Partis, personaliter citari potest. Idem fieri potest in causa jurium pignoratitiorum; cum pignoratarius coram Judice aliquo ordinario per ignorantem, vel ejus Procuratorem reperitur: tunc enim ad tollendam suam pecuniam, & remittenda Bona, statim per eundem Judicem admoneri potest. Qui si pecuniam non levaverit; Citatus ad tertium, vel etiam ad presentem diem, respondere debebit: ita tamen, si Actor quoque copiam literarum impignoratitarum, in continenti producere potest. P. 2. T. 20. idem tenendum etiam in negotio juris hereditarii; quoad prohibitionem personalem: dummodo *Prohibens*, & *prohibitus*, coram Judicibus ordinariis, personaliter adiungit: id quod fieri solet ratione potissimum indebit*e*, & potentiarie detentionis Bonorum alienorum. Ubi si *Prohibitus* talia Bona, praedicta die tertia, ad se pertinere probaverit; tunc *Prohibens*, in estimatione communi Bonorum eorundem, convincetur. *Ibid* extra quos casus, omnis *Evocatio*, nec non Bonorum *Statutiones*, *Reambulationes*, *Admonitiones*, aliæque judicariæ executions, per Regium, vel Palatinalem, aut aicujus loci credibilitis hominem fieri debent. P. 2. T. 19 & 21. At *hodie* non per hos; sed per juratos Tabulae Regiae vel

Judgium, & Jurassorem fit Evocatio: demptis Contradictoribus, qui tempore statutionis Bonorum, semet insinuarunt; sensu A. 30. 1723. vi cuius Præfidi Tabulae, D. Personalis facultas attributa est, certificatorias per juratum Tabulae Regiae, exhibendi. Idem est quoad Tabulas Districtuales.

8. Fœminæ, viventibus Maritis, ratione quorumcunque actuum potentiariorum non evocantur nisi violentiæ, in Bonis ipsas concercentibus, patratæ fuissent, aut Tutricum officio erga liberos suos perfungerentur. 1500. A. 14. ibidem A. 13 statuitur, ut ratio quinque Cusuum, Evocationes semper ad 32. diem fiant, & talis Citatus, etiam per Procuratorem comparere possit; quem tamen evocare nunquam valebit. Nota. Infidelitatis condemnandus, personaliter, & non per Procuratorem, evocandus est. P. 2. T. 73. dicitur autem hic Evocatio personalis; quod Evocatus per se, & non per Procuratorem, comparere debeat. Evocationes vero ad Diætam, tauquam insolite, nullius sunt vigoris. 1618. A. 68. Evocationum, & superinde Relationum Copiæ, sine ulla literis præceptoris, ex Capitulis, & Conventibus extradari Partibus debent. 1550. A. 58.

9. In omni porro Evocatione, præsertim ratione actuum potentiariorum; tria expresse sunt notanda. 1mo. Persona, per quam, & contra quam Causa proponitur. 2do. Tempus damui, & injuriæ illatæ 3to. Locus, & Comitus, ubi damna hujusmodi, vel injuriæ erant patratæ. Civilistæ Actionis, seu libelli actionalis requisita, sequenti Disticho exprimunt? *Quis? quid? coram quo? quo jure petatur? et a quo? recte compitus, quisque libellus habet.* Id quod etiam apud Nos sensu Articuli 30. 1723. hodie observatur. Quorum ratio est, ut Citatus sciat, a quo, & qua re conveniatur: item ut cognoscere possit, an Citatio facta sit, ad instantiam sui Adversarii? citra quam Judex in Causis, privatorum utilitatem spectantibus, procedere nequit: ut nec poenam Emendæ lingue, aliorumque Birsgiorum desunere; nisi Laesus protestetur, excipiat, aut debet.

De Excessibus Ecclesiast. eorumq. Offic. 101

debitam satisfactionem petat. Arg. T. 23. P. 2. hic N. 5. cit. in fin. secus est, quando Causa respicit utilitatem publicam, aut Judex ex officio procedit, uti in Criminalibus, via inquisitionis ex officio terminandis; ad mentem A. 66. 1618. & 38. 16. 5.

10. Actor, aliquem citaturus, debet primo secum reputare, ad quemnam Judicem Causa, quam movere vult, pertineat (qua de re vide de Foro competente) quo cognito, vadat ad eundem Judicem, Partenique adversam citari petat. 2do, Observandæ sunt, ex Parte Citati, Certificatoria; an non aliquo vitio laborent. Utrum Evocatio facta sit pro die Legali; quales non sunt dies Festi, vel Dominicæ. An per Judicem competentem: qualis non est, si Citatus ipse Jurisdictioni Citantis non subsit: utrum in loco debito, qualis non est Ecclesia, ut habet Kitt. C. 2. Q. 12. an libellus Actionalis non contineat aliquid factum, quod fieri eo modo, loco, aut tempore non poterat: vel saltem fieri non presumitur; sensu P. 2. T. 82. an non citatio per alienos; id est: nec per subditos, nec per Familiares Citati, facta sit &c. in his enim Casibus excipere in judicio potest, & causam condescendi facere. vide de Admonitionibus.

T I T U L U S L.

De Excessibus Ecclesiasticorum, eorumque Officialium.

N. 1 SI Capitulum, vel Conventus actus potentiarioris de Bonis Ecclesiæ, vel Conventus collective perpetrent; tunc tale Capitulum, vel Conventus, etiam collectivo nomine ad forum competens citatur, & in star singularis Personæ sententiatur: exceptis Tit. 44. P. 2. casibus, homicidii nempe voluntarii, & deliberati, Criminis læsæ Majestatis, & Notæ Infidelitatis; in his enim seorsim quilibet punitur. P. 2. T. 46. Confer hanc de homicidio Exceptionem, cum Titulo XIX. Syntag. & Quæstionem, ibidem N. 4. positam, non solum Authoritate, sed etiam lege nixus, facile resolvet. Veruna

Si certæ solam Personæ privato nomine, actus aliquos potentiarios, de Bonis Ecclesiæ, patraverint; solum ipsæ Personæ ex loco delicti Committi in judicium vocantur præterim si Patrimonia privata non habuerint. *Ibidem*. Singulari autem Persona Capitulari, in Emenda Capitis convicta, aut refusione damnorum aggravata, & nec res mobiles, nec immobiles habente; tunc ex preventibus Beneficii Ecclesiastici, satisfactio erit impendenda. *P. 2. T. 47. A. 26. 1655.*

2. *Officiales spiritualium*, seu sacerdtales, sive spirituales sint, occasione actuum potentiariorum in officiis latibus ipsis commissorum, ex eisdem officiis latibus evocantur: & si convicti fuerint, de predictis officiis latibus satisfactio administrabitur. *P. 2. T. 48. Ulad. D. 1. A. 24.* idque, sive violentus, & potentarius actus ille, de commissione Domini, per Officiale committatur, sive non. *Praxis.* si tamen Domini se innocentes juramento probent, Damnum Bonis suis illatum, possunt a suis Officialibus recuperare. Qui si ad alios Dominos transirent profugi, sub poena dupli homagii restitui debent. *Math. D. 6. A. 34.* innuente. In recompensatione tamen damnorum de Bonis Domini, sensu, *D. 3. Ulad. A. 46.* Domini etiam citari debent: cum nemo non citatus, in Bonis suis damnificari possit. Et sic intellige *A. 33. 1659.* Atque haec accipienda sunt de Officialibus tam Prælatorum, quam Nobilium quorumvis *Praxis*. Si *Officiales*, aut servitores, expleto servitio abire velint, ante mensem Domino id significare debent: intra quod tempus, rationes eorum, coram Judice Nobilium, & uno, vel duobus Nobilibus, etiam per servitores denominandis, recipiendæ sunt. Demum nemo Prælatorum ob de ista Prædecessoris sui, jure aggravari potest: nisi Prædecessor adhuc vivens, evocatus, & simul in Emenda Capitis convictus fuisset; tunc enim homagium delinquentis, damnaque solvere tenetur. Bona pariter, resque mobiles a Prædecessore inique occupatas, restituere jure mediante obligatur.

P. 2. T. 51, Per Prælatos, autem intellige hic Præpositos tam sacerdotes, quam regulares omnes. P. 2. T. 49.

TITULUS LI.

De Excusatione rationabili.

IN literis judicialibus, quas *Bisagiales* vocant, clausula hæc (*si se rationabiliter non poterit excusare*) semper apponi solet: uti & in sententialibus, Adversario assignari soli si: æquum enim est, ut quis ex causa rationabili ad judicium non comparens, Bonis illico, aut Capitaliter non puniatur. P. 2. T. 59. Unde etiam A. 32. 1723. statuitur, ut sententiae in *Tabula Districtuali*, in non *Comparentes latæ*, ante 15. diem executioni non mandentur. Rationabiles autem causæ non comparendi, pro Parte in Causam attracta, sunt sequentes: 1. Si *Reus Conventus*, vel ejus Procurator gravi ægritudine detentus est. 2. Vehemens aquarum inundatio, aut insolens tempestas: nec enim quævis sufficit. 3. Repentina Equi infirmitas: ubi alium præ inopia emere non potest. 4. Si locus judicii, aut iter periculis sit obseptum: vel si in manus latronum, aut Adversariorum fuorum incidit: & his, vel similibus casibus, quo minus compareret in tempore, impeditas rationabilem censemur habere *excusationem*. P. 2. T. 59. A. 32. 1723. modo excusatio rationabili fundamento nitatur. Vocati ad Congregationem, si non venerint; per Comitem, aut Vice-Comitem in 2. florensis mulctantur: nisi ægritudine, senio, viduitate, orphanitate, paupertate, vel arduis negotiis excusentur. Sigism. D. 6. A. 7.

TITULUS LII.

D Fassionibus universim.

N. I. Personæ Nobilis, vero, ac legitimo successore carens, seu *ultimus Haeres*, non potest jure perenniali, sine consensu Regio de Bonis suis quidquam dis-

ponere: imo nec illa oppignorare ultra communem aestimationem. P. 1. T. 10. Verum contra communem aestimationem, in oppignorationibus jam inuisitatam, observantur hodie Art. 53. 1625. 90. 1635. 125. 1646. & 52. 1655. ubi conditiones literis pignoratiis inferatae, summa integraliter deposita, observari praecipiuntur. Unde immutata etiam est dispositio Titularum 63. 65. P. 1. in ordine ad Bona, pignoris titulo obligata: utpote quae fentu, A. 125. 1647. neque Consensu Regio, aut statutione indigent, neque ad communem aestimationem, aut 50. morenos restringuntur. Et hec limitatio juris antiqui, per Citatum A. 152. facta, non solum venit intelligentia de Bonis, extra collationem Regiam quomodolibet *acquisitis* (de quibus liberam unusquisque habet disponendi facultatem) sed etiam quoad a iuris, vel quae cuiquam a Rege, ob fidelia servitia obvenierunt, uti habetur A. cit. ab alienatione tamen eorumdem perennali juxta leges antiquas adhuc regulanda.

2. Fatentes in loco fassionis adesse debent personaliter: nam ad relationem aliorum Capitulum, vel Conventus credere, aut literas superinde confidere non debet: & licet conficeret, eadem nullius erunt vigoris. P. 2. T. 16. Quod si vero Capitula, vel Conventus, aut Judices ordinarii, latatas quorundam fassiones scienter authenticarent, vel aliter falsas literas conficerent, tunç veluti *Falsarii*, et *Perjuri* punirentur. Et Capitula quidem, vel Conventus; in sigilliis: Judices vero ordinarii seculares: in sententia Capitali, nec non perpetua Bonorum, ac sigillorum, honorisque amissione condemnarentur. Insuper frontibus, & faciebus ejusmodi Capitularium, hujus iniquitatis complicum, stigma sigilli igniti inurendum esset. Ibidem. Quæ tamen poena, relate ad personas spirituales, per potestatem Ecclesiasticam, vel præmissa degradatione, executioni mandanda esset; vigore D. A. Ulad. A. 43. & 44. vide de *Cognitione falsarum literarum*.

3. Fassio nulla, vel Inscriptio illegitima, vel invite facta, aut fienda vires habeat; ubi invite factam esse

esse costiterit. 1471. A. 26. Fassiones autem sub Disturbiis ab anno 1604. factæ, vigorosæ sint. 1608. A. 18. Quod consensum Regium attinet, ultimus deficiens, de Aviticis, aut de Bonis seu titulo perennali, seu inscriptio, pure propter fidelia servitia per Collationem Regiam Acquisitis, sine illo Fassionem perennalem: imo nec pignoratitiam, ultra communem aestimationem, celebrare potest. P. 1. T. 65. confer hæc cum dictis N. 1. Sit tamen plures supersint, inter quos propter Consanguinitatem datur reciproca Bonorum successio; inter eosdem celebrata Fassio, non indiget Consensu Regio. Ibid. Uti nec statutione. P. 1. T. 63. Fassiones vero perennales, inter quoscunque alienos, seu mutuo sibi non succedentes, intra anni revolutionem statutione firmari debent. vide de *Consensu Regio*, et *Articulum 26. 1715.* ac verbo: de *Bonis Aviticis*.

4. Tam Maritus Uxori, quam etiam Uxor Viro, de cunctis Bonis, ac Juribus possessionariis, præcipue per se acquisitis, vel aliter obtentis (de quibus videlicet etiam Externis fateri possent) liberam disponendi, ac fatendi etiam perennaliter (modo id fiat sine præjudicio liberorum, aut Fratrum, ac sine coactione) habet facultatem. P. 1. T. 110. imo jure impignoratatio Fassio inter Conjuges, simpliciter, id est: nisi ex causa evidenti, puta; si pecuniis uxoris, aut aliis rebus, a Parente, vel priori Marito, secum allatis, bona vel emerentur, vel restaurarentur manifeste; nullius est firmitatis. Ibidem. Puellæ in capillis constitutæ, Fassiones sibi ipsis, successoribus, & Fratribus præjudicantes facere; Nec Tutoratum minorum Fratrum gerere permittuntur. P. 1. T. 91. Orphani vero, infra 24. annos, Fassiones suas, perennaliter de juribus possessionariis factas, ante completos 24. ætatis annos, revocare possunt. P. 1. T. 128. vide de *Ætate Puerorum*: item de *Admonitionibus*.

T I T U L U S LIII.

De Fisco Regio, & Fiscalibus.

Licitatio Bonorum Fiscalium tollitur. A. 19. Fiscus Regius conformiter ad A. 51. 1723. in causis tam active, quam passive per eum movendis, coram iisdem Judicibus, & Foris, ad quorum Judicatum causa de lege pertinet, juri stare tenebitur. A. 23. 1741. Bona Zriniano, & Frangepano Fiscalia, Trans-Colapina, & maritima, per Cameram Graecensem, aliosque tenta, communibus Regni legibus, & jurisdictioni impostorum subesse debent. A. 52. 1741.

T I T U L U S LIV.

De Foro Competente.

N. I. **Q**uoniam Judicii, extra Territorium suum, ius dicenti, impune non paretur: nam *Authoritas cuiuslibet Judicis, solummodo ad loca jurisdictioni suae subjecta se extendit.* P. 2. T. 65. S. *Ladis. l. 3. C. 16.* idcirco pauca hic de Foro Competente annotare, non erit supervacaneum. Causa ex parte terminorum, quibus levari solet, est multiplex. *Octavalis Brevium judiciorum: Diaetalis: Extraordinaria: Peremptoria, tive summaria: Compromissoria: ferialis, & Extraferialis: Unius termini &c. de quibus vide Kitt. C. 1. Q. 3. & Q. 8.* sed hæc juri antiquo magis congrua. Jam enim stabilita, vigore A. 25. 1723. continua per Hungariam (stabienda fors propediem etiam in Dacia) *Tabulae Regiae sessione;* & serie Causarum per A. 43. 1729. aliosque complures, aliter ordinata; non est opera pretium, iis ultra intistere.

2. Causa porro, ex Parte Fori, seu *Judicium* est quadruplex: 1mo. *Palatalis;* ut omnes causæ Fiscales, & Extraordinariæ. A. 18. 1574. item *Transmissiones ex Regno Dalmatia.* Math. D. 4. A. 12. de *Off. Palat.* 2do. *Locumententalis:* ut omnes causæ Brevium judiciorum, apud

apud Kitt. hic notatorum : item quinque Casuum ; Interceptiones, & occupationes Castrorum ; Transmissio-nes omnium Regni Comitatuum. A. 2. 1555. item de-fectus seminis. A. 21. 1566. & juxta A. 28. 1552. etiam Viduarum. 3to. Curiolis, seu Judicis Curiæ ; uti ordinarie jam omnes causæ Defectus seminis, ac trans-missionum ex Sclavonia. Ulad. D. 4. A. 6. Causa item Facti honoris. Et hæ dicuntur causæ speciales. 4to. Pro-to-Notarialis, & Comitatensis, aliorumque Judicum in-feriorum : quæ & communes nuncupantur. De quibus hic infra : & alibi suis locis.

2. Clericus a sacerdotali in Foro Ecclesiastico : sacer-dotalis vero a Clerico in Foro sacerdotali convincantur. Colom. Lib. 1. C. 6. Inuria , aut damno affecti , a Judice ejusdem loci : aut si injuriantes Rüstici fuerint , ab ipsorum Dominis judicium postulent , & gradatim a mi-noribus Judicibus, ad majores appellant. Causas autem propria authoritate per se ipsos vindicare non possunt , nec satisfactionem sibi impendere : nam alias in facto potentiaz convincentur. Cum neminem liceat , nulla po-stulante justitia , propriu authoritate dijudicare. Sigis. D. 2. 1405. A. 8. Judicium vero contrâ Colonos , ra-tione cujuscunque facti , a Dominis ipsorum Terrestri-bus petatur: qui si denegaverint , citentur iidem Domini in sedriam Comitatus , teneanturque Comes , Vice-Comes , & Judium simplicem Justitiam administrare , sub amissione officiorum. Sigis. D. A. 10. Illi vero , qui nimia , & injusta Telonia exigenter , a Comite , vel Vi-ce-Comite illius Comitatus , requisiti , teneantur Privil-egia sua de talibus Teloniis producere , neque plus quam in eis habeatur specificatum , exigere: secus fa-cientes , uti & illi , qui pontes , & vias , quarum gra-tia Telonium ipsis concessum est , non reparant , citen-tur , & convincantur primo in 100. deinde vero 200. florenis , tertio autem in ammissione villæ , redemptibili-ter tamen communi æstimatione. Et hæc Birsagia Vice-Comiti , & Judicibus Nobilium cedant ; jura vero pos-sent .

sessionaria Fisco Regio. A. 11. & 12. 1566. & D. 6.
1435. A. 23.

4. Nullus omnino hominum, per simplicem querelam, nisi per viam appellationis, a suo. Dicefasano, Causam suam, in Præsentiam aliorum deducere possit: secus ab Actione, & Acquisitione decidat, ac insuper in florenis, 40. Auri, per Comitem, vel Vice-Comitem, aut Judicium irremissiblem convincantur. *Ulad.* D. 2. 1495. A. 10. Comites vero perpetui solius Regis judicio conservan ur. 1486. A. 21. Extra Regnum autem nemo juri stare tenetur; etiamque Judices Regni ordinarii cum sua Majestate fuerint, 1536. A. 41.

5. Literis suæ Majestatis, aut Judicium ordinario-rum, vel per Notarium requisitus, tamē attestari no-lens de facto aliquo; res suas 64. florenorum amittat: his vero carens capiatur, & luat in corpore. Quam pœnam Vice-Comes potest ad Mandatum, irremissiblem exequi. 1563. A. 81. Temerarii Turbatores proventuum Regiorum, in præsentiam Palatini evocentur, ab eoque, comperta rei veritate, Capitis pœna punia tur. 1609. A. 16. Hæc jure potissimum veteri, de Foro Competente in Comuni: nunc aliquid etiam jure novo, ac in specie dicendum venit.

6. Quamvis Causæ Articulares, & Fori Extraordi-narii, Comitis Palatini: defectum item seminis, jus-que Regium tangentes, sensu T. 30. P. 1. Curiae Regie judicatu haçtenus subjectæ fuissent; deinceps tamē quævis Causæ Tabulares, ac Fiscum etiam Regium seu active, seu passive tangentes, uti & Neo-Acquistico-rum, in *Tabula Regia* (salva ad Septenviralem appella-tione) terminentur. Ita tamē, ut Causantibus, re-motius habitantibus; quatuor ad minus *Quindenarum* terminis. isque pro certa die assignetur. A. 26. & 19. 1723. Ex his patet, productionem Privilegiorum, seu literarum Acquisitionalium, juriumque possessionario-rum, quantum ad proprietatem, aliasque Causas specia-les, olim sensu T. 52. P. 2. A. 9: 1486. A. 54: 1492. A. 28: 1715 ad Forum Palatinum, aut Curiale peculia-riter

riter pertinentes; hodie ad Tabulam Regiam revocari.
Hoc tamen statuto: ne haec in Causis alterius Fori pri-
mae instantiae Judicem agat. A. 44. 1729.

7. Ad Forum Proto-Notariale in Partibus pertinent
Causæ statutionis: ubi Donatarius puram statutionem
in Bonis impetratis habens, obrenitentiam possessorum
Bona adire non posset: liquidorum debitorum: ubi in
Obligatoriis nullus Judex specificatur, & summa pure
Capitalis 1000. florenos excederet; de minori enim
summa Comitatus judicabit. Causæ item Divisionis, et
Successionis Bonorum mobilium, & immobilium, in di-
versis Comitatibus existentium, ac Rectificationis eorun-
dem: contractualium: ubi non de valore Contractus,
sed secundum contractum, id est: ad ejus impletionem
proceditur, & in quibus nullus Judex specificatur: in-
super causæ, in quibus judiciaria remedia ex contractu,
vel de lege præscissa essent: Executionis Bonorum, in
diversis Comitatibus existentium: Turbatorum, & non
Admittentium judiciarias Proto Notariorum execu-
tiones: Rationum reddendarum a Tutoribus, & Curatori-
bus Bonorum in diversis Comitatibus situatorum: Ac-
quisitionis rerum mobilium, Legatorum, Dotum, Para-
phernorum, Depositorum; licet quidem sine pœnis, ta-
men cum refusione expensarum. Item ubi Contradicctor
suo, & Hære um nominibus, reali actioni locum fa-
ciens, sine Hæredibus decedit: denique ultra prænota-
tas Causas, aliæ etiam in Generali Regni Decreto con-
tentæ, Forum Protonotariale quomodounque concer-
nentes, si sententiæ convictionales summam 12000. flo-
renorum non excedant: non obstante Appellatione, de-
bitæ executioni, per Proto-Notarios in Partibus, man-
dari possunt, si autem summam illam excedant, tunc
Appellatio intra Dominium erit admittenda. A. 28.
1715.

8. Quia vero quatuor Tabulae Districtuales, loco
judicatus Protonotarialis, constitutæ essent: deinceps
universæ Causæ, quæ hæc tenus per Proto-Notarios ju-
dicatae sunt: ad Forum Tabularum Districtualium erunt

referendæ. Ita statuitur. A. 34. 1723. quas causas ne hic repetamus, vide supra numero immediate præcedente recensitas, ea tamen hæc modalitate intelligi velim: ut in quo *Districtu* caput Bonorum litigiosorum erit, ibi Causa Forum fortioratur: & in diversis Comitatibus sita, *Tabula Districtualis*: in eodem vero Comitatu adjacentia, judicet Comitatus. A. 21. 1723.

9. Quamvis olim Judices Pedanei (quales sunt Comitatenses, aliique præter ordinarios) ultra 100. florenos non adjudicarent; Argum. T. 7. P. 3. eorumque activitas pro diversis temporibus, & Causis, diversimodo limitaretur; hodie tamen Authoritas eorundem longius extensa est. Jam enim ad Forum Comitatense spectant, 1mo. quidem vigore Art. 28. 1715. Causæ Criminales, cujuscunque generis, ex quolibet delicto, ut habet praxis (exceptis tamen læse Majestatis, Notæ Infidelitatis, & quinque Casuum) item Causæ violentiarum, Divisionis, & successionis Bonorum, in eodem Comitatu existentium: Acquisitiones item Damnorum, vituperiorum, dehonestationum, Repetitionis literarum, fugitivorum Colonorum, & servorum: item pensionum penes Colonos, & servos, Reambulationis Metarum, Jurium pignoratiorum, & Decimarum. Ibidem Et quamvis eodem Art. statuatur, ut in Causis Bonorum impignoratiorum, & Acquisitionis liquidorum Debitorum, non possint Partes procedere in sedibus Comitatum, ultra suminam 12000. florenorum, pure in Capitali computatam; Art. tamen 35. 1729. deinde conclusum est, ut Causæ pignorum in eodem Comitatu adjacentium, etiam ad summam indefinitam in Comitatu adjudicari possint. Et sic derogatum est T. 7. P. 3. & A. 7. 1504. ubi Activitas Sedriæ Comitatensis ad 100. duntaxat florenos, idque sine penis exigendos, restringitur: Item A. 166. 1647. 41. 1649. & 33. 1681. Quibus, primo quidem ad 600. secundo ad 1200. tertio ad 6000. Judicatus Comitatensis restriktus erat.

10. 2do. Ad Forum etiam Comitatense spectant Causæ Dotum, Paraphernorum, & universem rerum

mobilium, etiam legatarum, quæ 600. florenos non excedunt. A. 126. 1647. In Causa liquidorum Debitorum, si summa Capitalis sit infra 1000. florenos, Judices Comitatum procedunt. A. 28. 1715. vide N. 13. infra. Quod si vero Dos, Paraphernum, vel quæcumque res mobilis, valorem 600. florenorum excedat, tunc erit Fori Protonotarialis. Art. cit. at hodie Tabulae Districtualis. A. 34. 1723. Item Causæ Bonorum, contra contradictionem occupatorum Math. Regis D. 6. A. 22. & 27. 310. Ad Forum Comitatense pertinent Causæ Siccorum Teloniorum. A. 34. 1625. 4to Reparationis viarum, & Pontium. A. 30. 1599. 5to Contrarium: ubi Partes ita conveniunt. 6to. Variorum Bir-sagiorum, seu Mulctarum: de quibus vide de *Birsagiis*. 7mo. Causæ Tutelarum, & Curatellarum, usque ad summam indefinitam. A. 32. 1659. Ita tamen, si Bona sint in eodem Comitatu: secus enim spectabunt, ad Forum Districtuale. A. 28. 1715. & 34. 1723.

11. 8vo. Causæ contra Dimissores Malefactorum, aut Terrestres Dominos, Urbaria excedentes, erectæ. A. 35. 1729. 9no. Causæ Revindicationis Bonorum, per simplices Dotalistas a successione alienis traditorum: item contra Officiales, & servitores, reddendis rationibus obnoxios: Denegationis Depositorum, Revindicationis Bonorum communium ab alienatorum, Redemptionis a non indigenis: Causæ contra S. Sedis sententias exequi nolentes: Causæ via A. 69. 1715. contra Morosos in reparandis communibus ædificiis Compofessores, fuscitatæ. A. 29. 1729. 10mo. Causæ Quartalitionum: Quartarum Decimalium, pro Parochis, aut aliis Ecclesiasticis exscindi solitarum: succisionis sylvarum, & quæ usu Comitatum, illic ventilari consuevissent.

12. Et quoniam Sedes Judicariæ Comitatum continuo celebrari nequeunt: hinc exceptis Causis Criminalibus, nec non talibus, quæ collective Comitatus negotia tangunt: item contra Dimissores Malefactorum, aut Terrestres Dominos, Urbaria excedentes erigendis: cæteræ omnes Causæ etiam in Partibus, per Vice-Comites,

tes, ac respective Judices Nobilium, decidi possunt: Appellatione ad Sedem Judicariam Comitatus, partim intra, partim extra Dominium, salva permanente.

A. 35. 1729. vide de Appel.

13. Vice-Comes in Partibus, in Causis liquidorum Debitorum ad summam 12000. florenorum, pure in Capitali computatam; in Causis vero Pignorum, usque ad summam indefinitam: Judex Nobilium sive in liquidis debitibus, sive Pignoribus, tantum ad summam 3000. florenorum, respectu pariter Capitalis computandorum, procedere valet. *Cit. A. 35. 1729.* Quo derogatum vides. *A. 33. 1681.* ubi ad sex duntaxat milia Forum Sedriae Comitatus extendebatur. In Causis infra 200. florenos, sive liquidorum Debitorum, aut Pignorum, sive Divisionum, successionum, aliarumque idemius Causarum; soli Judices Nobilium, & non Vice-Comites procedunt. *A. 35. Cit.* Causæ tamen violentiarum, cum desumenda poena Violentiae, soli Vice-Comitum judicatu subjacent. *Ibidem.* Quamvis autem sententia, in Tabula Districtuali, per non Comparet, pronunciata, 15. diebus juridicis ab executione suspenderatur. *A. 32. 1723* hoc tamen Beneficium non competit, in Foro Comitatentil sententiatis. *A. 35. 1729* confer hæc cum *Tit. de Appel.*

14. Forum Ecclesiasticum olim concernebant Causæ Mysteriorum, & defœctus Sacramentorum: contra suspectos de Fide, & Haeresi. Item Dispositiones testamentariæ, earumque accessoria, uti & Matrimonia: Causæ Dotum, Paraphernorum, Quartalitiorum: ubi non intentantur pro hæreditate possessionaria adipiscenda: item Decimæ Reales, & Personales, earumque accessoria: Usuræ: Causæ item Viduarum, & miserabilium Personarum, ubi non agitur pro jure possessionario acquirendo: Causæ Fidei violatæ, & omnis Perjurii: item Causæ, quarum finis tendit ad correctionem pro peccato: denique Causæ omnes, in quibus incidit quis in excommunicationem: sive ab homine, seu a Canone latam. *Math. Regis D. I. A. 3, 1462.* conformiter ad

Decr.

Decr. Sigis. II. A. 14. Math. II. A. 17. Ulad I A. 45°
& 46. item 3. ejusdem Ulad. A. 60. 61. 62. 63. vi posterorum prohibentur Ecclesiastici in suo foro judicare Causas profanas, ac juris possessionarii. P. 2. T. 52. secus in aestimatione talis juris possessionarii per Judices Regni ordinarios condemnandi. A. 62. cit.

15. Ex his Causis nonnullæ jam ad Comitatum translatæ sunt, sensu *A. 16. 1647.* ibi omnium actuum potentiariorum majorum, & minorum; item violationis Sedis, etiam ex parte Clericorum: Dotum, Paraphernorum, Quartalitiorum, Decimarum, nec non Casuum. *P. 1. T. 9.* declaratorum. Et aliae his similes profanæ, juxta cit. *Ulad. D. 3. AA.* in Foro sacerulari ventilentur; imo vigore *A. 31. 1638. ac 70. 1618.* (ubi etiam statuitur, ut tempore messis, Belli, vindemiarum generalium Regni Judiciorum, aliorumque Jurisstitiorum, præter Causas Matrimoniales, nullas agitent) universæ Causæ exceptis duntaxat Matrimonialibus, ad Mandata Declinatoria in Forum sacerulare transmitti debent. Mandatis tamen Declinatoriis non est obtenerandum, postquam in Causam attractus, post receptionem parium in Judicio Ecclesiastico in disputacionem se intromittendo, deliberationem recepit. *Art. 13. 1630.*

16. Causæ nihilominus Matrimoniales, earumque accessoria; item Mysteriorum Fidei testamentariae dispositiones cum suis accessoriis (quantum ad solemnitatem, & Autenticationem testamentorum attinet. *A. 15. 1647.*) aliaeque Causæ spirituales, aut quæ lege positiva, & sacris Canonibus conformi exceptæ non sunt: & in quarum usu, juxta sac. Canones habentes quoque erant: vel quarum principale est Fori spiritualis (nam accessorium debet sequi Forum sui principalis. *P. 2. T. 52.*) etiam hodie ad Judicia Ecclesiasticorum, iuxta citatas leges, spectare dignoscuntur. Ad quorum executionem, Judices Civiles aut Comitatenses requisiti, concurrere tenentur. *A. 25. 1552.* vide *T. o. Prolog.* ubi improbatum statutum sac. Canonibus contrarium;

præterquam in *Causis profanis*, latum. Cæterum nullus extra Regnum, etiam Authoritate literarum Apostolicarum, neglecto suo Diœcesano; in Curia Romana, vel Præsentiam Nuncii Apostolici, aut Archi-Episcopi adeat, vel citetur: nisi per viam Appellations. A. 93. 1498. A. 45. 1492. vide de his plura, verbo: *de Immunitate Ecclesiastica De Judicibus, eorumque officiis*, ac de *Sede Dominali*. His inter se collatis, facile patebit: an, & quæ causæ sint *Fori mixti*.

17. Personæ Militares, earundemque Hæredes, Fundos Civiles tenentes, non solum quoad hos fundos, sed etiam quoad *Debita*, præsertim tales Fundos resipientia, subsint locorum Magistratibus; neque status militaris, *Fundum Civilem* Personæ militaris defunctæ occupare, ac distrahere attentet. A. 38. 1741.

T I T U L U S LV.

De Gratia Principis, aliorumque.

N. 1. Rplex Gratia Principis considerari potest.

1. Quæ Crimen læse Majestatis, aut *Notam infidelitatis* incurrentibus;
2. Quæ simplicibus malefactoribus: uti sunt fures, pruedones, &c.
3. Quæ *Sententiatis*, ob aliquem actum majoris potentiae, a Rege indulgetur. Per gratiam primi generis, omnia Privilegia ipsius condemnati reviviscunt; quantum scilicet ad hæredes, post impenetratam gratiam, directe ab eo descendentes. P. 1. T. 20. nisi Bona jam alteri collata essent, aut in literis Grationalibus *sola vita* indulgenter: aut simul cum bonis quidem; sed cum exceptione aliqua illis clare inserta. *Ibidem*. Huc facit P. 1. T. 14. & 16. Ex quibus patet, hujusmodi gratiam habere vim novae *Donationis*, ipsi Notorio factæ, eumque fieri qualibet primum *Acquisitorem Bonorum restitutorum*.

2. Gratia secundi generis, illis conceditur, qui per T. 15. P. 1. Caput solummodo, non item Roma, propter malefacta sua amittunt ac proinde Bonorum gratia non indigent, verum solius vitæ. De quibus vi-

de

de verbo: *Capitalis sententia*. Hæc gratia denegatur homicidium voluntarium, ac deliberatum patrantibus, cujuscunque conditionis, ac præminentiae existant. Ut̄ habetur A. 28. 1471. A. 51. 1486. ubi nec accorda admittitur in homicidio deliberato. Idem habetur Ulad. D. 1. A. 82. Item A. 38. & 63 1563. nisi (ut in postremis additur) Reus cum partibus concordet & ex rationabili causa, Rex de supraena potestate, gratiam concedendam judicet. An vero interveniente accorda, & quando Reus indigeat Gratia Regia; vide verbo: *Capitalis sententia*. N. 11. Nec habentes Jus gladii, Gratiam Vitæ conferre malefactoribus possunt: imo si eos impune dimittant, aut elabi sinant, tunc Damnificati præter homagium dimissi (A. 40. 1563.) pro suo interesse in Comitatu contra Dimissores agere, ad amissionem vero *Juris Gladii*, & officiorum, *Fiscus Regius* coram Palatino procedere potest; *Gratiarum in vitae dispensatione*, soli Regiæ Majestati relictæ 1715. A. 48. quamvis nec Gratiæ Regia illis suffragari possit, qui Executores Judiciariæ sententiæ occiderent. A. 30. 1543. Ut̄ nec Amisoribus finitorum castrorum, nisi accedente Regni Consensu. Ulad. D. 3. A. 42. vide etiam A. 26. 1655. ubi relapsis in priora scelera, negatur Gratia Regia. Cæterum salva semper in his manente supraena Regis potestate; ut innuit Kitt. C. 9. Q. 29. & A. 48. 1715.

3. De Gratia tertii generis agitur P. 2. T. 57. ibi: *Gratia Principis non de homagio, vel tertia parte Bono- rum Actori cedente; sed de Capitali duntaxat poena, ac* Imo. Si causa ventilata fuit coram Palatino, Gratia Regia nec quoad partes Judiciarias suffragatur; sed eadem subjacebunt liberæ ejusdem dispositioni. Ibidem. si tamen Condemnatus in Capitali sententia, per captivitatem in manus Judiciarias inciderit, tunc Gratia Regia illi, jam in captivitate existenti facta, nec ad salvandum caput suum suffragatur: nisi prius cum adversario suo concordet. Ibidem. cum quo si ante sententiam con-

116. De Hæredibus, & Posteritatibus.

cordare potest, nec erit illi necessaria Gratia Regia. P. 1. T. 16. vide de Concordia litigantium, & de Admonitione Num. 4. Contrarium habetur quibusdam horum: Sigis. Reg. A. 5. 1405. Cæterum Decretum Tripartitum derogat legibus prioribus contrariis, id quod acceptatum, & confirmatum est. 1514.

4. Porro hujusmodi Gratia, in verbo Regio data, redigi solet in literas Grationales, quæ per Cancellariam Aulicam expediuntur: quales habentur in Corpore Juris Hungarici, sub Sigismundo. Demum sicut alia Privilegia, & Donations Regiæ, quibus Grationatus intra anni spatium, suo modo non utitur, expirant; juxta P. 2. T. 12. ita etiam hæc Gratia, nisi quis illa utatur, intra unum a dato annum, cum suo Adversario concordando, vigorem omnem amittit. P. 2. T. 57. Quod Transylvaniam attinet, licet iisdem fere hac in re legibus utatur. vide de Legibus Transylvaniae infra adducendis.

T I T U L U S LVI.

De Hæredibus, & Posteritatibus.

N.1. **Q**uamvis Jure coimuni, Appellatione Posteriorum, omnes etiam posthumi, seu qui post mortem Patris nascuntur, Patrique, aut Matri in Bonis succedere soliti, tam Mares, quam Fœminæ intelligentur: Prolium vero nomine, tum filii, tum filiæ, jam nati, vel natæ (posthumis exclusis) significantur: Liberorum autem nuncupatione, & filii, & filiæ, item Nepotes, & Neptes pariter contineantur: de approbata tamen Regni Nostri consuetudine Haeredes dicuntur tantum filii legitimi, qui Juribus Paternis Hæreditariis succedunt, filiæ vero appellantur posteritates. Quamvis & haec, saltem impropre, hæredes dici possunt; quando scilicet Bona concernunt utrumque sexum æqualiter. P. 1. T. 17.

2. De Hæredibus universim observandum 1mo. Ubi Tutor de mala Tutelæ administratione suspectus,

ac propterea officio motus, ante causæ decisionem moritur, tunc Hæredes, & successores ejusdem responderet, ac satisfacere tenentur. P. 1. T. 125. 2do. Hæredis institutio licet testamento inserta non sit, illud tamen nullatenus vitiat. A. 27. 1715. 3tio. Hæres, seu successor indubitatus, absque ullo Juris processu, Bona apprehendit. P. 1. T. 67. id quod etiam ad res mobiles extenditur. A. 56. 1655. ut si alter Fratrum Divorum moriatur absque Hærede, Frater superstes, Hæreditatem defuncti, mediante divisione obtentam (lege de Dote. N. 5.) statim adire potest, de quibus vide plura verbo: *Conservator Lit.* præsertim n. 5. quæ autem Bona, & Hæreditates concernant utrumque sexum: habes verbo: *de Bonis Jus Foemineum &c.* Item *de Divisione Bonorum, ac de Successionibus, &c.*

T I T U L U S L V I I .

De Homagio, ac Marcis Homagialibus.

N. 1. **Q**uoniam de Homagio (ut loquitur P. 3. T. 5) ac Marcis Homagialibus mentio sæpenumeratio incidit; sciendum est, dupliciter posse accipi Homagium: 1mo. Stricte pro Fidelitate debita soli Principi: ita ut hæc sit semper præferenda illi, quam alius subditorum, Principe inferiori cuicunque præstat. Unde si Herus, aut Dominus tuus terrestris erga Principem fiat infidelis; tu relicto illo, Principi adhærere obligaris. 2do. Sumitur Homagium Jure Hungarico-pro Multa, vel Aëstimatione homicidii; vi cuius homicida, ne Talionem subeat, caput suum redimit: idque præter alias pœnas. P. 3. T. 5. & hæc redemptio tunc habet locum, quando homicida vel non est in manibus Judicis, aut Adversarii; vel homicidium non erat deliberatum: secus enim (*nisi gratiam obtineat, vel cum Actore concordet*) pœnam capitalem subire debet. *Ibidem.*

Quaer. An igitur pro homicidio etiam *Casuali*, solvendum sit homagium? *N.* Dupliciter posset intelligi *Casuale*. *1mo.* Prout nullatenus est voluntarium, aut cu possum; ut si quis rei licita det operam, omnemque adhibeat, prudentum judicio diligentiam, ne cuiquam in vita noceat; per accidens tamen, & prorsus *Casualiter* alterum occidat. *2do.* Prout est voluntarium: saltem indirecte (ut loquuntur *Theologi*) & in *causa*: ut si quis nolit quidem premeditate alterum occidere; tamen vel non adhibet cautelam sufficientem, vel actionem exercet sibi prohibitam, ex qua facile homicidium sequi possit. Ut si in loco, hominibus frequenti, jactilis, vel foeminae praegnante percutas, vel vulnus alteri inferas, praesertim sclopo; non item necem intendas, &c. homicidium *Casuale*, primo modo sumptum, non solet cuiquam, seu ad culpam, sive ad poenam imputari; ut communiter censem *Canonistae*, ac *Civiliſtæ*: at *2do.* modo sumptum, saltem quoad certas poenas imputatur; qualis poena est etiam *persolutio Homagii*: Ut arguitur preter dicta hic *N.* *1.* etiam ex *S. Stephani lib. 2. cap. 13.* ubi pro homicidio *Casuali*, decem auri pensae determinantur: ceterum *Casualitatem* homicidii probare, incumbit homicidae, nisi aliunde certum sit. Exempla horum passim occurunt in utroque Jure. Sæpe enim habetur culpa *Juridica*, ubi nulla est *Theologica*, seu in *Coſcientia*; & quod deficit in *foco fori*, subsistit in *foco poli*.

2. Quod *Marcarum* diversitatem attinet, quemadmodum etiam de iis, quæ homagii nomine veniunt, dictum est verbo: de *Æqualibus spiritualium*, et *saecularium Lib.* quibus adde *Marcam argenti*, cuius valor olim faciebat flor. 6. denar. 50. uti habetur. *A. 33.* 1523. deinde flor. 6. demptis denar. 25. Marca deum auri facit flor. 72. *P. 2. T. 73.* de *Marcis*, & homagiis *Transylvanicis*, vide infra de *Legibus Transylvanicis* poena *homagialis Civium*, est eadem, quæ *Nobilium P. 3. T. 9.* Rusticorum in *Ungaria*, homagium facit flor. 40. *P. 3. T. 26.*

3. Homagium sumptum pro poena, aliud est integrum, seu mortuum, aliud vivum, seu dimidium, quando scilicet solum in medietate exigitur; poena vero homagialis, praeter homicidium, fertur in his casibus. Imo. Contra Evocatores Pupillorum: si quis nempe Orphanos illegitimae etatis, propter actum potentiarum in Jus vocet. P. 1. T. 132. 2do. Si quis Nobilem Juri statuendum petierit. P. 2. T. 23. 3to Contra Perjuros, seu Fidefragos. P. 3 T. 30. 4to. Si quis in Judicio, Infantiam tontra ulterum allegaverit, & in proba defecerit. P. 2. T. 36. 5to. Contra Jobbagyones, & Familiares ignobiles propter actum minoris potentiae. P. 3. T. 26. 6to. Qui Malefactores quoscumque a se interceptos, non habendo autoritatem eos puniendi, Magistratui competenti non assignant, sed apud se ultra triduum detinent, aut abire sinunt: eorundem homagium persolvunt. P. 3. T. 32. 7mo. Nobilis Rusticum verberans, aut vulnerans, vel in Bonis ei vim inferens, praeter poenam violentiae (quæ inter Nobiles, 100. respeetu Ignobilis violentiam patrantis, 40. flor. facit) etiam ad homagium Rustici condemnatur. Idque pro parte Domini terrestris Rustici damnificati. P. 3. T. 31. 8vo. Si quis colonum alterius abducatur; praeter alias poenas, homagium abducti solvere jubetur. A. 18. 1547. sicut & ille, qui profugum restituere nollet. Math. Reg. D. 6. A. 39. 9no. Evaginans in furore gladium contra alterum licet illum non laedat, medium homagium pendere compellitur. S. Steph. Lib. I. c. 49. ut um autem Laedentis, an Luesi homagium persolvendum sit, non satis liquet; loquendo universim, in casu tamen homicidi, ordinarie occisi, non occisoris homagium dependentur: vide de poenis homagialibus plura suis locis.

T I T U L U S LVIII.

De Homicidio, ejusque Poenis.

N.1. E Homicidio Casuali (quantum ad proposatum nostrum) Titulo precedente; de necessario, quod in sui defensam infertur, verbo: de Defen-

sa &c. de Gratia danda, vel non: actum est supra Titulo Imo. Nunc istud innuo, quod si accedat specialis circumstantia quoad Personam occisam, aut modum occidendi; tunc vocatur homicidium qualificatum, & quidem occidio Personæ sacræ (modo sit illegitima) sacrilegium: si per venenum clam porrectum, beneficium: si per infidias, *Infidiosum*: si sub specie Amicitiæ, Proatorum: si per aliquem pretio conductum, *Affassinum*: si spoli causa *Lairocinium*, vel *Praedocinium*: si nulla harum circumstantiarum adsit, tunc appellatur *Homicidium simplex*, si fiat ex præmeditatione (quæ in rixis non pæfumitur, nisi aliunde constet, aliquem ex hoc fine rixas quæstivisse) aliquo tempore occasionem præcedente; dicitur *deliberatum*, vel *pruemeditatum*. Accidet omne præmeditatum homicidium sit voluntarium, non tamen vicissim omne voluntarium est etiam *præmediatum*, aut deliberatum: nec pœna impositæ homicidio præmeditato, sunt extendendæ ad voluntarium. His adde *Infanticium*, *Matricidium*, *Parricidium* &c. quibus vocabulis certarum Personarum occidio demonstratur, quamvis enim *Parricidium* jam de quovis homicida dicitur: olim tamen teste *Tullio*, de solo Patris Consanguinei, vel Popularis sui Interfectore dicebatur. Unde pro varie late patrati homicidii variæ etiam pœnae statutæ sunt: ut *Glaadius*, *Rota*, &c.

I. *Homicidium deliberatum* patrans, cujuscunque sit ita s. & præminentia, omni reuentione semota, interficiatur, ubiunque, & quandounque, repertus fuerit, sine spe, & Gratia sive Majestatis Regiae (per hoc tamen non collitur successoribus potestas Gratiae danda) nemoque ad castra, domosque suas, Malefactores ejusmodi admittere audeat: sub pœna de infidelibus expressa. *Ulad. D. I. A. 82. 1491.* in Articulo tamen mortis. Rex confert Gratiam. *A. 38. 1563.* occidens Nobilem, & de eo convictus, pœna mortis, & non bonis mulctetur (nisi cum Adversario concordet) cito tatusque ad 15 diem comparere teneatur. Si autem minus iuste contra eum procedatur, Actor in emenda capitis

pitis convincatur A. 18. 1741. Homicida citatus personaliter (uti citari debet, contra quam in A. 13. 1500. Decretum, ubi etiam per Procuratorem in 5. casibus poterant comparere) & non comparens, proscribatur a Comitatu, tanquam convictus, quem fugientem recipi ns, nec ad Requisitionem (secus, si nulla præcedat Requisitio) Comitatus, in manus tradens, pœnam capitis *de facto* incurrat. A. 38. & 39. 1563. Detentis tamen in vinculis, *appellatione*, & novo *Judicio* gaudent. A. 41 ejusdem anni. In loco delicti, per quo cunque libere capiuntur, & debita pœna afficiuntur. P. 1. T. 9, de Pœna homicidarum, qui olim *Notam infidelitatis* incurserunt, vide verbo: *Actus potentiorii n.9.* item A. 11. 1723. ubi occifores Fratrum, et Consanguineorum; item Patricidae, Matricidae, Mariticidae, Uxoricidae, ac Infanticidae, uti & *Judicium Regni ordinariorum*, ac *Familiarium* eorundem, vel servitorum, per se, vel per alium, Interfectores, capitali pœnæ, cum exasperatione supplicii subjiciuntur: si autem Milites in Regno Bona Possidentes, aliquem occidunt; tunc prolibus occisi, aut viduae, ex portione delinquentis, homagium persolvatur, *Judicio* eorum criminali, ad Tribunal Militare pertinente. *Ibidem*. Porro Gladio evaginato aggrediens alterum; vel necem, vel vulnus lethale intendisse præsumitur. P. 3. T. 21. si laesus post duos, tresve dies moriatur; tunc peritorum *Judicio* standum erit: utrum ex vulnere lethali an potius ex incuria Medicorum, vel alia circumstantia, mortuus sit: si enim vulnus probetur, non fuisse lethale, nec Lædens meretur pœnam homicidii. vide *de Poenis*.

T I T U L U S LIX.

De Immunitate Ecclesiastica.

N. 1. CUM a prima Ungarorum, ad Fidem Romanath. conversione, maximæ iis curæ fuerit Immunitas Ecclesiastica; pauca hic ad usum magis necessaria, & Canonicis æque, ac Patriis legibus confor-

mia breviter adnotare juverit. Immunitas Ecclesiastica est *Jus*, quo loca, res, et Personae Ecclesiasticae a communibus oneribus liberae, et exemptae sunt. Unde alia est *localis*, quæ Ecclesiæ, & aliis locis Ecclesiasticis; alia *Realis*, quæ rebus, seu Bonis ad Ecclesiam, vel Clerum pertinentibus; alia *Personalis*, quæ competit Personis Ecclesiasticis: consistitque *1mo.* in *privilegio Canonis, & Fori*; vi quorum neque verberrari sine poena excommunicationis, neque ad *Forum saeculare* (nisi in casibus a Jure permissis) possunt perpetrari. *2do.* In Exemptione ab obligatione legum Civilium sacris Canonibus præjudiciorum. *3to.* In Exemptione ab oneribus personalibus; uti sunt *Testium, capitationum, &c.* Saltem absque consensu potestatis Ecclesiastice. vide de *Aequalibus spiritualium, et saecularium libertatibus, &c.* Neque enim est propositi nostri ista fusius discutere.

2. Immunitas *localis* consistit potissimum in his. *1mo* Quod ob reverentiam locis sacris debitam, actus profani in iis exerceri prohibeantur: uti sunt *Mercatus, Nundinae, aut Judiciorum celebrationes*. Id quod intelligendum est etiam de Domibus Religiosis. *2do.* Quod ad hujusmodi loca confugientes tuti sint in vita, & membris. Et hæc immunitas vocatur *Asylum*, vel *Jus Asyli*. Quod præter Ecclesias, earumque sacrarias, Turres, porticus, januas, atrium, coemeteria, &c. etiam competit Monasterii, Conventibus, atque Collegiis Regularium, Oratoriis privatis auctoritate Episcopi erectis, & in perpetuum cultui Divino depictatis: Domui item, seu Palatio Episcopali. Imo etiam *Taboraculo*, in quo actu asservatur Eucharistia, & Sacerdoti, Sanctissimum portanti, juxta communem DD.

Quær. Qui sint Criminosi, ab Asylo exclusi? *R.* Eos determinari constitutionibus *Gregorii XIV. & Benedicti XIII. PP.* suntque sequentes. *1mo.* Publici Latrones. *2do.* Viarum grassatores, etiamsi *Unica vice*: modo mors, aut mutilatio sequatur. *3to.* Depopulatores agrorum. *4to.* Occidentes, aut Mutilantes aliquem,

quem in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis, seu in
seu extra Ecclesiam, aut Coemeterium stantes. 5to. Qui
proditorie proximum suum occiderit. 6to. Rei Assassini,
tam mandatarii, quam mandantes, certum præmium,
aut mercedem tradentes, aut promittentes. 7mo. Rei
Laesæ Majestatis, in Personam ipsius Principis. 8vo. Qui
confugientes ad Ecclesiam, aliumque locum immunem,
inde violenter extrahunt. 9no. Interficientes proximum,
animo præmeditato, ac deliberato. 10mo. Falsificantes
literas Apostolicas. 11mo. Ministri montis pietatis, vel
alterius; Telonii, aut Banci, pro depositis Principis,
privatumque personarum, furtum, aut falsitatem in
his locis committentes; ita ut poenæ ordinariæ locus sit.
12mo. Conflantes, Adulterantes, vel Tondentes quas-
unque monetas aureas, vel argenteas; vel easdem mo-
netas sic conflatas, aut detonsas scienter expendentes.
13to. Qui sub nomine Curiæ, se introducunt in Domos
alienas, animo ibidem rapinas perpetrandi: easque re-
ipsa perpetrant, cum homicidio, aut mutilatione alicu-
jus in iisdem Ædibus. 14to. Hæretici, qui propter cri-
men haeresis, confugiunt ad locum immunem: secus ta-
men, si propter aliud crimen confugiant.

3. His igitur Criminosis duntaxat exceptis, reliquis
Christianis omnibus (saltem ad evitandam poenam mor-
tis, mutilationis, aut bis æquivalentem) competit Jus
Asyli: non obstante ulla paritate, identitate (ut loqui-
tur Greg. XIV) imo etiam majoritate rationis, pro cri-
minibus hic specifice non exceptis. Unde Asylo prote-
guntur etiam blasphemi, perjuri, percussores Clerico-
rum, incendiarii, &c. & juxta communem, etiam furtum
in Ecclesia committentes: eo quod hæc crimina, licet
forte prioribus paria, aut etiam majora, hic per expres-
sum non excipiuntur. An autem crimen sit de exceptis;
cognoscere privative spectat ad Episcopum: ante cujus
decisionem, Reus debet esse omnino immunis ab omni
violentia. Processus denique omnis, ab aliis hæc in cau-
sa factus, est irritus, ac nullus; ipsique attentantes,
nisi Reum restituant (Reo enim in loco immuni exi-

stante, possunt de illo inquirere, imo etiam sententiam ferre; sed non exequi, nisi in bonis) in censuras, & alias poenas, uti & excommunicationem latæ sententiæ incurrent. Quamvis loco hujus, interdum poena pecuniaria pronunciari soleat, ad instantiam *Fiscalis*, juxta Can. 20. Caus. 17 q. 4. ubi statuitur; ut hujusmodi immunitatis violatores, nongentos solidos, i.e. aureos, Episcopo componant.

Recipi autem ejusmodi *confugae* debent, nec possunt repelli a loco immuni, sub poena excommunicationis. Extravag. 3. de Poenit. item Alendi ex bonis Ecclesiae, si aliunde non habeant, nec in loco immuni vinculis constringi, aut *inviti* extrudi possunt. Maxime si probabile sit periculum, ne in manus incidant. Can. 6. 8. Caus. 17. q. 4. Const. Greg. XIV.

4. De immunitate Ecclesiastica, deque ejus Violatoribus, Jure nostro municipali, statuta sunt sequentia. Imo. Qui Ecclesiæ infringere, aut Coemeteria invadere attentant, ad Tabulam Regiam evocandi sunt. Math. Reg. D. 2. A. 28. Item D. 3. A. 9. ubi idem statuitur etiam de invadentibus Curiam aliquam Nobilitarem. Unde si in aliqua Civitate, e manibus Civium captivus, ad ejusmodi Curiam, vel Domum exemptam confugiat, non potest inde per Cives, absque Mandato Regio extrahi. 2do. Si milites præde, aut vietualium causa (que plebs pro securitate eo comportat) Ecclesiæ violarent, jubetur Capitaneus hos excessus impedire, sub amissione omnium Bonorum, si Nobilis sit; ipsi vero Excessu si, si ignobiles sint, jubentur comburi. Math. Reg. D. 6. A. 6. Tenetur tamen Parochus requisitus Ecclesiam aperire, & e gentibus militibus pro justo pretio vietualia inde extradare. 3to. Ecclesiarum Prælati, & quæcunque Personæ Ecclesiasticæ dicum, vel taxam (*adot*, *portiot*,) non solvunt. Albert. Reg. A. 19. estque ipsis hoc privilegium cum Nobilibus commune, uti etiam exemptio a solutione *Telonii*, *Nauli*, *Tricesimæ* &c. item a *Quarteriis*, & *Condescensione* militum, in Domibus, & Residentiis eorum. A. 58. 1618. A. 46. 1635. A. 44.

1638. Neque res, & bona Parochorum ab intestato decedentium, per Patronos Ecclesiarum distrahi, vel profane occupari possunt. Art. 10. 1557. Vide de his plura suis locis.

T I T U L U S LX.

De Impensione Judicij ex parte Fobbagyorum.

N. I. **I**mpenso hoc loco, nil est aliud, quam Juris, & Justitiae, per Dominum Terrestrem, ad instantiam Partis lœfæ, contra Subditos, aut Servitores suos Ignobiles, legitima administratio. Sive igitur Querulans sit Nobilis, aut Magnas, seu ignobilis; ratione quorumcunque negotiorum (exceptis causis Forum Ecclesiasticum manifeste concernentibus) adversus Servitorem Ignobilem, aut subditum alienum, motorum, Judge prius instantiae debet esse Dominus Terrestris, in Regno Possessionatus. P. 3. T. 25. & 26. Atque hoc Tribunal, Sedes Dominalis appellari solet: a qua non nisi per viam Appellationis, ad altius Forum causa derivari potest. Ibidem. Vide de Appellationibus. Num. 11. &c. Ceterum Impensio plerumque petitur nomine satisfactionis.

2. Quod si Servitor sit Nobilis; contra hunc non Processu Impensorio; apud Dominum Terrestrem; sed coram Vice-Comite, vel alio Judge competente, Processu Querulo utendum est: imo si quis talem Juri statui peteret, poenam homagialem 200. flor. incurreret. P. 2. T. 23. Cum Nobiles evocari, non statui debeant; nec illorum Forum competens, sit sedes Dominalis. Super privata autem Persona Civili, Magistratus ejusdem loci, judicium impendit. A. 33. 1662. Est autem Juri Statutio, Personæ Ignobilis, quasi in Jus citatio, ejusdemque ad Instantiam Querulantis, per Dominum Terrestrem facta Judicio submissio. Postquam enim Dominus Terrestris videt, Exceptiones Procuratoris sui, ad evitandam Juri-statutionem, esse inefficaces declarat se, per eundem Procuratorem, Subditum in actione denominatum, habere pro Juri-statuto. Minorennes, seu legi-

legitimam 12. annorum aetatem non habentes, Juri-sua-tui non possunt. A. 23. 1613 hujusmodi tamen Jurisstatutionis figura, tunc solet observari, quando Dominus Terrestris ad simplicem Querulantis Instantiam, Jus impendere noluit; ideoque vel per admonitionem judicariam, ad id compellitur; vel ad Curiam Regiam: pro causæ qualitate, etiam ad Forum Comitatense, una cum subdito Incatto citatur, rationem non Impensionis redditurus. Argum. P. 3. T. 26. §. Verum si venerit &c. quo si non veniat, pro sua Persona in tribus; pro statuendis vero subditis, in una marca gravis ponderis, & simul amissione actionis, condemnatur. Ibidem. Si enim ante admonitionem Judicariam velit satisfactio-nem impendere, tunc, in causis præsertim levioribus, audita utraque parte, sine ulla solemnitate, potest sen-tentiam ferre. Praxis.

3. Si vero Dominus Terrestris, ad simplicem Partis læse Instantiam Judicium impendere nolit (quod nega-re potest sine ulla pœna; cum hæc præsupponat admonitionem Judicariam) tunc Pars læsa curat illum judicialiter admoneri per Judicem Nobilium (quod maxi-me tunc fit, cum Actor non subest eidem Domino Terrestri) quo facto, Judex Nobilium, assumpto secum Assessore Jurato, accedit Dominum Terrestrem, vel ejus Officialem, nempe Provisorem, vel Villicum, aut commune loci Judicem, vel etiam alterum Jurisdi-ctioni ejusdem Domini Terrestris subjectum: & petit ad instantiam Actoris, Judicii impensionem, ac termi-ni, intra quindenam præfixionem: actionemque Actoris, in paribus, Domino Terrestri transmittit. Ex post intra 15. dies; debet idem Dominus notificare Judici Nobilium, terminum a se præfixum, qui debet esse competens. Adveniente autem termino, vel in facie loci, ubi Rusticus Incattus relidet, vel in capite talis Do-minii, coram uno ex Judibus Nobilium, & Comitatus Jurato neutro tamen ut Judice: utpote, qui est Do-minus Terrestris, aut ejus Officialis, vel Plenipoten-tiarius; sed ut Assessoribus) Judicum Impensorium ad-ministrandi.

ministrari debet. P. 3. 36. Ideo autem solet adesse Jūdex Nobilium, ut testes & quidem *absente Domino*, Authenticet: & si opus fuerit, ad sedem Comitatus informationem, & appellationem referat. A. 41. 1729. Si enim ad Comitatum Partium aliqua appellat, tunc tota causæ series, eo defertur. Ubi si sententia Sedis Dominialis approbatur; ejusdem executio statim per agitur, tum quoad refusionem damnorum, tum expensarum, Parti triumphanti adjudicandam.

4. Si in termino, post Judiciariam admonitionem præfixo, Dominus Terrestris Justitiam, nulla habita legali *excusatione*, impendere nolit; tunc pro singulis subditis aut famulis ignobilibus, in causam attractis, solvet 3. *Marcas*, seu 12. flor. in duabus partibus Judici; in tertia vero Actori cedentibus. Si etiam secundo monitus, impendere detrectet; tunc condemnatur in pœna homagiali singulorum, 40. flor. faciente, solique Actori cedente. P. 3. T. 26. & hoc Jure antiquo Tripartiti. Hodie vero non cogitur iterato Dominus Terrestris ad Impensionem; sed si post primam admonitionem Judiciariam impendere neglexit; tunc Vice-Comes, ad instantiam Querulantis, procedit tam contra ipsum, quam contra subditos, convincitque in pœna violentiæ, & damnorum refusione. A. 29. 1609. & A. 23. 1613. vigore autem A. 41. 1729. Impendens potest differre terminum præfixum, *semel*, vel ad summum, *bis*, etiam *invito Actore* & citra omnuem pœnam.

5. Quod si causa Ignobilium hujusmodi, actum majoris potentiae contineat (dicta enim intelligi debent de minori potentia) ac Sententiam Capitalem respiciat; ex tunc juxta dicta, *de Bonis Furum*, &c. ac de Capitali Sententia. Iudicem amittunt omnia Bona mobilia, & immobilia inter Judicem, & Actorem dividenda. P. 3. T. 26. ubi observa, quod si ipse Dominus Terrestris Jūcium impendat, tunc partes Judiciariae ipsi, & non alteri cedant. Tenebitur tamen Dominus idem Terrestris, in Actu majoris potentiae, capita illorum præterea manibus adversarii punienda assignare; vel homagia fin-

gulorum de propriis Bonis deponere; quod intellige: si in termino impensionis subditi condemnati, in potestate ejusdem fuerunt. *Ibidem* vide de Successionibus.

6. Nam si tempore medio, aliquis illorum Jobbagyonum, quoquo modo fügeret; tunc idem Dominus Terrestris, nullam pœnam incurreret: verum si quispiam illorum, post præfixionem, & ante impensionis diem, invito Domino suo palam, vel occidente fügeret, tunc omnia Bona illius mobilia, & immobilia, intra Territorium dicti Domini existentia, idem Dominus pro se libere occupabit: tamen de iisdem (si Actus majoris potentiae fuerit) homagium profugi primo Actori persolvere; & tertiam quoque Bonorum ejusdem mobilium, adversario dare tenebitur, duas partes sibi reservando. Idem est de Bonis immobilibus, Jobbagyonis, utpote, quæ aestimari debent, & *tertia pars* aestimationis, itidem Actori assignabitur. Si autem actus minoris potentiae patratus fuerit; tunc solum homagium illius, cum refusione damnorum (si hæc declarata fuerint in actione) Actori persolvere tenetur. *Ibidem. sub fin.* vide plura luc facientia, verbo: *Sedes Dominalis*, & hic *infra*.

T I T U L U S LXI.

De Imperatoribus Bonorum.

N. I. **Q** uamvis *Jus Regium* se extendat ad universa Bona, & Jura possessionaria, *Donationi Regiae*, quomodounque subjacentia; tamen si quis Nobilium fiat *Notorius*, aut in semine recens deficiat, tunc impetrans ejusmodi caduca bona, non nomine *Juris Regii*, sed titulo *Notae*, aut *defectus* in semine, uti sollet. Licet etiam talibus *Donationibus* sæpe *Jus Regium*, si quod etiam aliter lateret, inferatur. I. I. T. 24. quando bona per defectum seminis in Regem devoluta, donantur; tunc non est opus, ut *donationalibus* inferatur: per defectum seminis *Masculini*, *Talis*, & *Talis &c.* cum per semen aliunde solus sexus *Masculinus*

nus intelligatur. Si tamen bona concernant utrumque sexum, tunc commode apponetur: per defectum semi-nis utriusque sexus, *Talis, & Talis.* P. I. T. 22.

2. Si quis nomine Juris Regii *latentis*, Bona alterius impetravit, & legitimus eorum *possessor* adhuc extans, coram *Tabula Regia* edocuerit, se Jure eadem poscidere; tunc Imperator in aestimatione perennali illorum bonorum condemnatur. Idem est, quando Imperator trans accusat eum de *Nota Infidelitatis*, cuius Bona impetrat, & in proba deficit, vel liti cedere non vult; convincitur enim in *aestimatione bonorum*, vel *emenda linguae*. Si vero tales Imperantes ante decisionem hujusmodi de Jure Regio controversiae, in talia bona sese immitterent, nec Juridice sibi appropriare possent, *infatio potentiae* convincantur. A. 24. 1439 & 62. 1492. si quis tamen *Titula defectus*, bona impetrat, licet quis deinde legitimus se eorundem Successorem esse probet: Imperator tamen nulli poenæ suberit. Idem esto iudicium tametsi talibus *Donationalibus* etiam Jus Regium *latens*, casu insertum fuisset; illudque *finita causa Defectus, incassum probare contendisset*; nisi causa cadens, iterum illam resuscitet. Hoc enim casu dictæ supra poenæ subjacebit. P. I. T. 26. Cæterum omnis caducorum bonorum devolutio, aut collatio, non nisi *salvo Jure, & ære alieno*, intelligenda est A. 9. 1715. Neque *Donatarius*, contra factam contradictionem, bona occupare ausit: secus enim, si per Comitem secundo admonitus, de bonis non excesserit, tunc ejici, & in communi eorundem *aestimatione*, convinci jubetur. A. 59. 1492. vide de *Donationibus*. Item de *Bonis in lite existentibus*.

TITULUS LXII.

De Impignorationibus.

N. 1 **I**mpignoratio potest intelligi duplíciter. Neimpe ex parte *Impignorantis*, seu *Lantis* aliquid impignus: & ex parte *Creditoris*, seu *accipientis* (ut si quis pecuniam det: & accipiat Pagum aliquem, usque

ad restitutionem datae pecuniae, seu summae capitalis usuandum) aliquid in pignus. 1mo. modo sumpta Impignoratio, definitur: quod sit Juri proprii, necessitate cogente, temporalis, ad utendum alteri, concessio. 2do. modo sumpta est Juri alieni, cum fructuum perceptione, et capitalis summae repetitione, ad tempus detentio. Hanc Impignorationem, tanquam Usuram Manifestam, reprobavit Verböczius, P. I. T. 81. volens perceptos ex bonis Impignoratis fructus, in summam capitalem computari. Res enim videbatur ipsi iniquissima, pro 400. florenis, Impignoranti datis, 100. Sessiones Jobbagyonales (vigore scilicet communis bonorum aestimationis) a Creditore pro solo interesse occupari, earumque omnem fructum percipi, usque ad restitutionem summae capitalis. Quia tamen communis ejusmodi aestimatio jam exolevit, & pro 100. fiorenis communiter unica Sessio Jobbagyonales, pignori detur; idcirco & usu, & legibus patriis, modernus impignorandi modus, jam non immerito approbatur, praesertim cum credita, pro ejusmodi pignore, pecunia facile tantundem inferat, quantum pignus ipsum, aut bona in hypothecata: ac proinde quasi Concambii rationem habeat.

2. *Dans bona aliqua in pignus, & hypothecam, illa semper redimere, seu relivere vel ipse, vel successores ejus legitimi possunt: praestandis juxta tenorem literarum Impignoratiarum, praestitis.* Unde in proverbium abiit: *in causis impignoratitiis, præscriptionem non esse allegandam, neque admittendam.* Subintellige: *contra Dantem. P. I. T. 82.* nam adversus Recipientem, præscriptio habet locum: sed solum in casu, quo Recipientis, seu is, cui aliqua possessio inhypothecata olim erat (idem esto judicium de Successoribus Dantis, & Recipientis) extra Dominium, talis possessionis constitutus, post completos præscriptionis 32. annos, penes literas impignoratias, possessionem ingredi volens, talis possessio Acquistorem aut, actualem Dominum convenerit. Et de hoc casu intelligendum illud: omnes literae impignoratiae, quae tempus præscriptionis transcenderunt, in effi-

efficaces, nulliusque firmitatis sunt censendae. Nisi literas hujusmodi producens, vel fulciamento literali, vel humano testimonio, usque ad 60. duntaxat annum, se extende[n]te demonstrare valeat; se, aut Antecessores suos, inharentem talibus bonis summan pecuniariam, nunquam levasse, vel violenter, & indebite, de eorumdem possessione, per novum Acquisitorem, se, aut suos Antecessores excusos fuisse. P. 1. T. 82. Sæpe enim *integra pecunia summa Creditori, seu Recipienti restituebatur: & tamen ipsæ literæ impignoratitiae reh[ab]eri non poterant; sed earum loco dabatur sola quietia antia impignoranti.* Vide quædam huc pertinentia, verbo: *Debitum, & dama.*

3. *Bona Impignoratitia* sive ante, seu in Conjugio, per ab intestato defunctum acquisita, licet nomen uxoris, aut uterque sexus, in literis obligatoriis non continetur, inter filios, filias, et Matrem (liquidato tamen prius jure coacquisitionis. A. 67. 1622.) vel fratres indivisos, instar aliarum rerum mobilium. P. 1. T. 102. *Impignoratitia* enim instar pecuniae, illis inharentis, pro mobilibus reputantur. *Ibidem.* modo talia bona non sint conversa in haereditatem, ac perennalitatem Juris: tunc enim uxor, nisi nomen ejus infertum fuerit, portionem ex illis non habebit. *Ibidem principio.* Hæc intelligenda de Personis Nobilibus: nam bona Rustici, in conjugio acquisita, si is ab intestato decebat, in uxorem devolvuntur. P. 3. T. 29. de poenis, bona impignorata restituere nolentium, vide de Divisione Bonorum, et Dote &c. De Fassionibus. Sed præcipue de Admonitionibus, ac de Æstimationibus.

T I T U L U S L X I I I .

De Infamia, quibus Casibus incurritur.

N. 1. *Infamis* apud Legistas dicitur: qui ob amissionem bonæ famæ & honestæ existimationis, reditum inhabilis ad obeundas certas functiones, actus-

que legitimos. Alia *Infamia* est *Juris*; alia *facti*: illam Jura decernunt, vel per sententiam Judicis pronunciatur: hanc mores dissoluti, factaque, Bonorum, et gravium Virorum judicio, inhonesta inurunt. Hæc tamen *infamia* nisi simul sit *Juris*, non inducit prædictam inhabilitatem. Kitt.

2. *Infamia* primi generis, jure nostro (ut *habet* Kitt. C. 6. Q. 31.) contrahitur. 1mo. ex *perjurio*. P. 2. T. 30. 2do. ex *male administrata Tutela*. P. 1. T. 123. 3to. ex *stupro*, *vita meretricia*, *furto*, *homicidio* liberato, aut *clandestino*, siquidem hæc a Nobili fiant, isque in *flagranti* deprehendatur. P. 1. T. 9. & *passim*. Nisi citato Titulo 9. honoris amissio, pro solius *praerogativa Nobilitaris* amissione, sumi debeat, ut observat Kitt. consequenter *infamiam* p. oprie talem, p. opter dictos ibidem casus, non incurri. 4to. ex *non observatione mandatorum*. A. 78. 1563 de hoc vide verbo: *Birsagia Num. 7. sub medium*. 5to. ex *facto honoris*: ut refertur fol. 365. in *Cor. Jur. Ung.* post Decreta Leopoldi Imp. 6to. ex *proditione fraternali sanguinis*. P. 1. T. 39. 7mo. ex *non restitutione rerum*, ad fideles manus depositarum. A. 16. 1622. 8vo. ex *collusione Causidici*; seu *Procuratoris*, cum parte adversa. A. 27. 1567. 9no. ex *spontanea obligacione*, sub *Nota infamiae*: postquam scilicet *Judex*, juxta hujusmodi *contractum*, sententiam pronunciavit. *Math. Reg. D. 6.* A. 17. Hujusmodi igitur *Infamia* laborantes, per *exceptionem*, a testificando repelluntur: nisi prius bonam famam legitime recuperassent. *Argum. P. 2. T. 36.* ibi: *aut alter Infamis haberetur*. Et *Math. Reg. D. 6. A. 14.* clare excluduntur omnes illi, qui *honorem*, et *humanitatem* perdidissent. Ubi observa, quod licet sententia *facti honoris*, ob læsum scilicet alterius honorem: famamque convitiis, & verbis, aut scriptis infamatoriis pessimum datam, contra aliquem in *Curia Regia*, pronunciata, illum perpetuo (salvis omnibus aliis bonis) reddat infamem, sine ulla spe *Gratiae Regiae*, hac in re consequenda; si tamen eadem sententia, per viam processus

que-

Querulus, feratur in Comitatu (uti & ferri solet, sub nomine *Emendae linguae*) non aliud, quam sententia *Emendae linguae* operetur: ut notat Kitt. C. 9. Q. 26. Idem est, de aliis causis, relate ad fora diversa, sumptis, & adjudicatis. Uti diximus de quinque Casibus, verbo: *Actus potentiarum*.

3. Porro si quis contra alterum, in judicio exceptionem opposuerit, illum asserendo *Ignobilem*, *Perjurum*, aut aliter *Infamem*; tunc debet *Injuriato*, ac *Læso* unicus terminus Juridicus præfigi, in quo (unde non potest eodem processu mediante, alium Testem, loco *Rejecti*, quis adhibere) si se literalibus, vel aliis probabilibus *Testium documentis*, verum *Nobilem*; vel (si *Infamia* objecta fuisset) *honestæ conditionis* hominem, probaverit; tunc *Injurians* mediante sententia *Judicis*, in homagio, soli *Injuriato* integraliter cedente, convincitur. Ubi si *Injuriatus* fuerit *Nobilis*, homagium faciet 200. *fiorenos*; si vero *Ignobilis* honestæ conditionis, 40. quod si vero *Injuriatus* in proba defecerit; tunc, si causa sit ad mortem, *objiciens* caput suum eliberabit: si autem causa fuit ratione *occultarum*, apud *Adversarium literarum*, tunc is, cuius *Conjurator* tali exceptione remotus erat, in bonis controversiis, tenetur esse *perpetuus Evictor* excipientis, seu *Infamiam* *objicientis*: si ratione *Reambulationis Metalis*; tunc terram illam litigiosam, *objiciens* pro se in perpetuum occupabit: si demum in *comprobatione Genealogiae*; tunc *Jura possessionaria*, de quibus in tali *Judicio* agebatur; pro se obtinet. Et sic in omnibus causis, in quibus *Juramentum* adjudicatur (i. e. mediante *Juramento* *Judicialiter* delato, causa terminanda esset) quæ pars, in *depositione Juramenti*, succubuerit, causam perdit: parte altera triumphante. P. 2. T. 36. vide de his plura de *Testibus*. Huic tamen pœnæ homagiali non subefset *Injuriatus*, aut *Conjurator*, objectione *Infamiae*, a testificando remotus, licet exceptionem, contra se factam, non diluerit. Kitt. C. 6. q. 30.

4. Ex his, quæ jam adduximus, utcunque patet: quod pœnæ hic (maxime quoad *amissionem causæ*) memoratae, tunc ordinarie incurvantur, cum agitur *testimonia jurato*, ac *litis decisivo*: siquidem tunc altera Partium, illud per aliquam, ex dictis exceptionem, elidere conaretur, ac non subsisteret. Quod alias linguae moradicates attinet; vide de *Emenda linguae*. Cæterum observat *Verböczius* hic. P. 2. T. 36. ab eo tantum hanc pœnam homagialem incurri, qui exceptionem *Ignobilitatis*, aut *Infamiae*, in 4. his causis fecerit: 1mo. In facto *Comprobationis Genealogiae*. 2do. In causa *literalium Instrumentorum* legitime extradandorum. 3to. Metalium *Reambulationum*. 4to. In *Depositione* juramenti, ad capita, quorumcunque. Nihilominus tamen, *praxis* videtur eandem pœnam extendere, etiam ad alias causas, cum sit par ratio, seu in hac, seu in illa causa: aliquem objectione *Ignobilitatis* (ubi nempe testis debet esse Nobilis) vel *Infamiae*, repellere velis a testificando. Si quis a sententia *Infamiae*, contra se latæ, appellat: non sit infamis: nisi eadem, in *Foro Appellationis*, approbatur: ut censem *Civilistæ*; quia scilicet *Sententia*, tunc non transit in rem *judicatam*: vide de *Calumnia*. P. 1. *kujus Syntagmati*. N. 3. et 5.

T I T U L U S LXIV.

De Ingessione in Causam.

N. 1. **I**ngessionem describit *Kitt.* C. 7. Q. 20. in hunc modum: quod sit alicujus, vel aliquorum, in causam, ab altero motam, in *Judicio actuali* (seu *allegative*, seu *in scriptis*) facta immixtio. Num scilicet litigante contra *Cajum* e.g. *Titio*, *Sepronius* se ingredit, afferens, bona controyersa, ad se quoque pertinere, seu demum *pignoris*, vel *haereditutis*, seu *Juris Regii* titulo. Circa hanc *Ingessionem*, observanda sunt sequentia: 1mo. Ingerens titulo *Condivisionalitatis*, statim debet probare *Genealogiam suam* (siquidem illa negetur, aut ostendi ab *Adversario* petatur) seque esse in simi-

similibus bonis, cum Actore Principali, condivisionalem: nec unquam cambialiter, vel contractualiter, se, aut Antecessores suos, huic successioni renunciaisse. Si enim immediate id non comprobaverit, amplius non audiatur. Nulli tamen propterea pœnæ obnoxius: & mediante alio Processu, poterit eandem causam prosequi.

P. 2. T. 84. ubi Actor cautus esse debet, ne Ingerentem, suum forte, intra quartum gradum, consanguineum, temere neget esse de sua generatione: secus enim in poenam proditionis fraterni sanguinis, incidet. P. 1. T. 39. Idem intelligendum de consanguinea, si bona concernant utrumque sexum. Extra quartum tamen gradum, negare impune potest. 2do. Ingessio hæc fieri quandocunque, & quibuscumque literis, meritum cause concernentibus, ac productis, legitime potest: modo fiat ante pronunciatam sententiam definitivam, ac finalem deliberationem. P: 2. T. 84.

2. 3to. Ingerens tenetur absque mora, expensas sibi correspondentes, & usque ad tempus Ingessionis, ab Actore Principali, in talem causam factas; secundum proborum Virorum limitationem, eidem refundere. Ibidem. 4to. Licet Pars 3. teneatur se defendere, tam contra Actorem Principalem, quam contra Ingerentem (cum faciant unum moraliter Actorem) si tamen literas suas, aliaque documenta, ante hanc Ingessionem produxisset, non debet iterum producere, si nolit: sed latet erit, ad ea se revocare. Si tamen afferat se seorsim habere literas quasdam contra Ingerentem, tunc præfigitur ipsi pro earundem exhibitione unicus terminus: in quo seu exhibeantur, seu non: finalem accipiat deliberationem. 5to. Volens agere de haereditate, ac perpetuitate, non potest se ingerere in causam, ratione Impignorationis, vel indebitae occupationis motam: si tamen causa moveatur super haereditate; potest quis se ingerere, sive prætendendo Jure proprietatis, sive Impignorationis, vel alio quovis titulo. P.2. T.84. §. Igitur sciendum, & T.85. §. Verumtamen. Imo etiam in causa, ratione rerum mobilium suscitata, potest fieri

hæc Ingessio: modo res illæ etiam alios concernere dignoscantur. *Kitt. C. 7. Q. 23. 6to.* Si quis titulo *Juris Legii*, noviter impetrati, se ingerat; tunc utroque litigantium succumbente, tertius gaudebit, & *Jus Regium*, locum habebit. Si vero alteruter triumphaverit; potest cum *Jure Regio*, contra triumphante procedere, illud edocendo. *P. I. T. 31.* *Effectus Ingessione* est, quod comprobatis comprobandis, Ingerens obtineat partem, se concernentem, bonorum controversialium.

3. Si tamen Actor principalis, ante sententiam finali, concordavit cum *J.* seu in *causam attracto*, Ingerens non potest amplius via Ingessione agere, nec *J.* ad instantiam ipsius respondere, nisi aliqua fraus, ad eludendum Ingerentem, in tali concordia intercessisse probaretur, juxta illud *Fraus, & Dolus nemini patricinatur:* vel si concordia, primo post sententiam, fuisse inita. *P. 2. T. 85.*

4 Solent etiam in privatorum causas se se Ingerere *Fisci Magistratuales*; ut deficientibus in proba litigantibus, jura suorum Principalium, illic latentia, prosequantur. Sic si in *Tabula Regia*, occasione alicujus cause, inter Partes discussæ, *Fiscalis Regius*, seu Director advertat, bona controversa, ad *Jus Regium* pertinere; tunc præmissa protestatione, in eam causam se ingerit, petitque bona controversa sibi adjudicari. Non absimili er inferiorum Magistratum *Fiscales*, ubicunque publicum scandalum, aut Magistrataliter vindicandum delictum detegitur; legaliter se per formum *ingessionis*, in causam litigantium immittunt. Sic v. g. accusas *Titium* furti, rei quidem furtivam *Judex* tibi restitui jubet; *Fiscus* tamen seu in sede *Dominali*, seu in *Judicio Civico*, vel *Consistorio Ecclesiastico*) se in causam tuam ingerens, instat, ut *Titius* etiam alia poena plectatur, e. g. suspendatur, i. carceretur, vel certam pecuniam sumnam solvat. Debetque *Judex* hujusmodi Ingessiones, utpote justas, & usu recepta, admittere. Et hoc locum habet, etiamsi partes inter se accordent: cum

per

per eorum accordam, justitiae scelerum vindicativæ, quam
Fiscalis urget, satisfactum non sit.

T I T U L U S LXV.

De Inhibitione.

N.1. **R**Emedia Juridica sunt: *Appellatio*, *Novum Ju-
dicium*, *Contradiccio*, *Repulsio*, *Oppositio*,
ac *Inhibitio* &c. hæc est Juridicum remedium, quo sen-
tentia, ob non venientium Rei, ad instantiam Actoris
præsentis, a Judice lata; vel ad *Extradatione*, vel si
jam extradata est, ab *executione* inhibetur. Id quod fit
medio *Testimonii Capituli*, vel *Conventus*, in cujus
Processu Reus existit; vigore literarum inhibitoriarum
Judicis ordinarii, eidem *Capitulo*, vel *Conventui* so-
nantium. A. 55. 1550. & apud Kit. C. 5. Q, 2. *Onus*
autem sententiæ, aut *premium literarum*, ab Inhibente
statim deponendum, sunt 12. *floreni*; pro *Onere vero*
Inhibitionis, a singulis personis, quæ convictæ erant,
deponendi 3. *floreni*: idque absque prorogatione.
Arg. P. 2. T. 58.

2. Remedium hujus *Inhibitionis*, non conceditur
illis, qui in judicio per se, vel per Procuratorem com-
parent, vel quoquo modo visi fuerint etiam in alia cau-
sa: sive defendant se, sive non: neque illis, qui cum
aliis Judicialiter agunt. A. 55. 1550. *Ulad. D. 6. A. 14.*
Sed illis duntaxat, qui per non venit, convincuntur. Si
tamen post factam *Inhibitionem* compareant; nulli pro-
pterea poenæ suberunt. Ut deliberarum est Posonii
Anno 1612.

3. *Inhibitio* hæc variis locis peragi potest. 1mo.
Apud *Judicem*, coram quo causa ventilata fuit. 2do.
Si literas *Sententiales*, *Judex* jam extr adedit *Actori*,
inhibetur ipse *Actor* personaliter, ubicunque reperi-
poterit, ab *executione* latæ sententie. 3to. Si *Actor*
dictas literas jam *Capitulo*, vel *Conventui*, cui sona-
bant, assignavit; tunc inhibetur *Capitulum*, vel *Con-*

ventus, ab exmittendo Executore. 4to. Inhibitio fieri potest etiam post Executionem, modo Literae Relatoriae de Executione nondum sint Actori extradatæ. Ita Kitt. C. 5. Q. 2.

4 Postremo sciendum, præter dicta, non habere Inhibitionem locum, imo. In causis, quæ per Citationem Personalem moventur; modalitate Tituli 20. P. 2. & Kitt. C. 2. Q. 6. 2do In restitutione bonorum, violenter occupatorum. Const. Poson. A. 4. 1542. 3to. In causis, per Evocationem cum insinuatione, motis, Ulad. D. 1. A. 54. & Kitt. C. 2. Q. 3. 4to. In causis Jurium impignoratiorum, si pars J. fuit tempestive evocata. A. 62. 1618. 5to. Istud nota, qui Inhibitionem, quacunque ratione, indebitè impetrat, obnoxius efficitur pœna Emendæ linguae. A. 55. 1550. vide de Calunnia.

T I T U L U S LXVI.

De Inquisitione.

N. 1. INquisitio defuiri potest generatim, qnd sit causa dubie, per Testes judicialiter facta declaratio. Ea est duplex. Communis scilicet, & Particularis, seu Privata. Dicitur Communis, quæ communiter utriusque Parti, & quidem simul, & semel permittitur: Particularis vero, quæ ad unius partis instantiam, super facto aliquo peragitur. Ad Inquisitionem communem, juxta Math. Reg. D. 6. A. 14. requiritur, ut pro utraque parte litigante, eodem tempore, & per eosdem peragatur. 2do. Ut virtute Literarum adjudicatoriarum, Homo capitularis ad locum accedat, quem approbante Judice, Partes sibi delegerint: ibique eo præfente, Homo Regius, vel Palatinalis, in Adjudicatoriis denominatus, peragat Inquisitionem.

2. Hodie tamen Magister duntaxat Proto- Notarius, coram quo causa in Tabula agitatur, eo procedit. In causa nihilominus occupationis Bonorum, fit hæc Inquisitio præcise in facie loci controversi. P. 2. T. 27. Quam-

Quamvis interdum etiam hoc casu, in Sede Judiciaria, & coram eodem Judice peragatur. Kitt. C. 6. Q. 2. Olim peragebatur in Sede Judiciaria Comitatus. Math. Reg. D. 6. A. 14. Porro sicut olim Hemo Regius, non nisi juxta voluntatem litigantium; ita hodie non est transmittendus Proto-Notarius pro communi Inquisitione, contra eorum voluntatem. A. 58. 1523.

3. In hac Inquisitione maxime examinandi sunt Vicini, Commetanei, & Comprovinciales, imo & alii, qui Actui praesentes fuissent, aut de eo aliquid nosserent, homines utriusque sexus, Nobiles, & Ignobiles. P. 2. T. 27. Ubi licet Testimonium Rustici, contra Nobilem, non nisi Consentientibus Partibus, admittendum dicatur, hodie tamen, vigore A. 26. 1729. Personæ Ignobiles, pro, & contra Nobiles, in causis Civilibus, promiscue ad testificandum adhibentur: uti & in Criminalibus, si aliter veritas elici non possit. Porro communem Inquisitionem, nisi turbata fuisset, semel tantum faciant. P. 2. T. 31. Et eam turbans, condemnetur in poena potentiae, & causæ amissione. Vlad. in D. Maj. A. 57.

4. Dividitur adhuc Inquisitio: 1mo. In Generalem, & Specialem. Generalis de toto aliquo loco, Civitate, vel Comitatu: Specialis de certa persona suspecta, vel jam accusata, instituitur. De prima agit Decretum, & A. 50. 1548. aliqui, quibus Judices Comitatenses jubentur inquirere in Malefactores. De secunda tenent Canonistæ, ac Civilistæ communiter: eam non posse institui, nisi probabilia criminis Indicia præcedant: cum ramdiu aliquis supponendus sit esse bonus, donec saltem probabile sit, illum esse malum, ut habet Regula Juris. 2do. Dividitur in Collateralem, & Authenticam. Illa est Extrajudicialis, quando nempe extra judicium Testes examinantur. Ex hujusmodi attestatione Collaterali, nemo in Judicio condemnari potest Kitt. C. 7. Q. 11. Et tenet praxis in omnibus Tribunalibus: idque ita, ut etiam si Exceptio eatenus interposita non fuerit (consultum tamen est, illam interponere) in Criminalibus tamen quin

quin & Civilibus arduis, nequeat Judex aliquem ex talibus attestatione condemnare. Si Collaterales Testes fuerint duo, vel tres, semiplenam facientes, cum uno Authentico integrum efficiunt probam. Authentica vero Inquisitio, vel Attestatio est; quando Testes Collateraliter in Partibus, seu extra locum Judicii, sub Juramento examinati, deinde in figura Judicij personaliter comparentes, juxta eadem puncta interrogatoria, per Judicem, aut Sedis Notarium, præmisso iterum Juramento, examinantur: quamquam de Partium consensu, etiam extra judicium, coram certis a Judice deputatis Personis, hæc Authenticatio institui possit.

5. Peraguntur Inquisitiones in Comitatibus, per Judices Nobilium, & Juratos Assessores, virtute Mandati Compulsorii Comitum Parochialium, aut Commissionis Vice-Comitum, sed intra ambitum duntaxat locorum, eorundem Jurisdictioni subjectorum. Est autem Mandatum Compulsorium, vi cuius omnes Mandanti subjecti, si requirantur, tenentur testimonium prohibere sub poena 16. Marcarum gravis ponderis. P. 2. T. 28. Extradatur autem Mandatum Compulsorium præceptorie, ad unum ex Tabulæ Regiæ Juratis Notariis (cum nempe a Principe, aut aliquo Judice Regni ordinario, vel Proto-Notario extrahitur) vel ad Capitulum, aut Conventum, ut e medio sui Testimonium, cum Regio, aut Palatinali Homine, in Mandato Compulsorio, denominato, ad peragendam Inquisitionem extimat. Stylus. Hujusmodi autem Exmissi, aut Judex, receptam Testimoniū Passionem, Parti adversæ nullatenus communicare debent, priusquam illam Instans excepterit. Cæterum, cum Inquisitio in Testificationibus potissimum consistat; vide plura hic pertinentia, de Testibus Item de Juramentis.

T I T U L U S L X V I I .

De Insurrectione.

Describitur Insurrectionis modus, & occasio A. 63.
 1741. neve ullum exinde nascatur in futurum præjudicium, multis, gravibusque verbis cavitur. Summa est. *imo.* Ut Pedites statuantur *viginti unum mille*, *secenti viginti duo*, erga Portas Regni repartiti, & in 6. legiones efformandi, & ex Fundo Contributionali, una cuin Officialibus alendi, vestiendi, ac instruendi: ita tamen, ut emersuros in illis defecetus, Regnum non tenetur novis Tyronibus supplere; Officialesque usque ad Centuriones inclusive (stabalibus Regiæ Majestati relictis) ipsi Comitatus nominent: tum scelopos, Vexilla, Tympana, & Tentoria Majestas Regia provideat.
2do. Ut præter personalem insurrectionem, omnes Professionati, a singula Porta Palatinali, singulum Equitem omnibus instructum sistant, per annum 1742 militarem intertenendum, & sub poena, in A. 46. 1681. contenta, tempestive sistendum. Quod si extra Regnum ire continget; Regiis stipendiis erunt sustinendi. Quomodo vero Civitates, Cameralistæ, aliique Officiales ad dictam Insurrectionem concurrere debeant? vide A. 63. cit. item 59. 1741. ubi de Dalmatis, Croatis, Sclavisque confirmatur. A. 66. 1681.

T I T U L U S L X V I I I .

De Jobbagyonibus, eorumque Juribus.

N. 1. **Q**uod attinet Jus eorum actiuum, *imo.* Jobbagyones (qui olim vocabantur Barones Regni, ut *Palatinus*, *Banus* &c.) ratione quorumcunque negotiorum, ad præsentiam Judicium ordinariorum Regni, vel Comitatus, directe citari non possunt: sed in *Se-de Dominali*, cui subsunt, primum conveniendi. P. 3. T. 25. Neque ob delicta, per quemvis (extra casus iure exceptos) comprehendantur, sed a Domino eorum Ter-

Terrestri impensio Judicij petatur. 2do. Ad Confinia, Pontes, Aggeres reparantes, Telonia non solvuntur. A. 47. 1609. A. 15. 1723. 3to. Nemo, ex Dominis Terrestribus, vina Colonorum suorum, illis invitatis, etiam pretio dato, auferre potest; nisi ipsi ultro aliis vendere vellent eodem pretio. 4to. Ubi vineæ non sunt, liberum est Colonis, a Festo S. Michaelis, usque ad Festum Nativitatis Domini: vina educillare: & tandem Dominis toto anno: modo non exigant a suis Colonis pretium vini, seu illud bibant, seu non. In locis autem viniferis, ubi & Coloni habent suas vineas; a Festo S. Michaelis, ad S. Georgii, possunt sua vina educillare: reliquo autem tempore, Domini Terrestres: si tamen pro rato tempore Colonis indulto, eorum vina non sufficerent: tunc Dominus loci, & non aliis, educillare poterit. Colonus tamen educillator Domini, a servitio hebdomadario sit liber, & a singulis urnis, 32. pintarum, denarios 4. habeat. A. 36. 1550. Ubi tamen Rustici, intra hos dies, in usu educilli non fuissent; ibi nec in posterum educillare poterunt. A. 31. 1655. & si extra præscriptos terminos educillent, in poena violentiae puniuntur. Ibidem. Nota hic Ladislauum Zudar Nobilem, in Territorio Capituli Strigonensis, Titulo ejusdem fundi, sibi olim (ut ajebat) cum aliqua libertate donati, educillantem, ab educatione prohibitum: eo, quod Abbas Antecessor, non potuerit in præjudicium suorum Successorum, hoc jus ulli concedere. A. 51. 1559.

2. 5to. Coloni, quorum Domus combustæ, aut qui sibi in locis desertis ædificarunt; a Contributione, per triennium, sunt liberi: Ulad. D. 7. A. 61. & A. 23. 1558. 6to. In taxationibus, & laboribus per subditos præstandis, Domini Terrestres non possunt ab Urbario, rite confecto recedere. A. 18. 1723. Contrarium facientes, ad instantiam Subditorum, per Magistratus Comitatenses coercentur. Ibid. & A. 101. 1715. Ceterum pro diversa Colonorum conditione diversa etiam est consuetudo Juris: quæ juxta veterem locorum usum observanda erit. P. 3. T. 30. Hinc alibi duos, alibi tres dies

dies præstant subditi integræ Sessionis suis Dominis per hebdomadam. Quæ diversitas plurimum orta est, vel ex diversis Dominorum Terrestrium cum suis Jobbagyonebus, pactis, vel ex abusu, aut conniventia Officialium. Juverit hic perpendere A. 36. & 37. 1548. Ubi ad evitandam Colonorum oppressionem, singulis hebdomadis, tempore messis, falcaturae, aratura, culture vinearum, duos dies; alias unicum, Domino Terrestri præstare jubentur: ita ut annuatim non nisi 52. dies laborare teneantur; unum pro singulis hebdomadi bus diem computando. 7mo. Decimas dare non tenetur; nisi ex fructibus ejusdem anni. ut patet ex S. Stephani Lib. 2. C. 52. Ibi: si in anno decem acceperit. &c. & Mathiae Reg. D. 5. A. 13. Unde si Colonus habeus 5. Oves, dein accipiat 5. agnellos; vel si habeat 5. apiaria, ex quibus prodeant altero anno 5. examina: licet hoc casu universim habeat 10. tum ex dictis pecudibus: tum ex apariis: tamen non tenetur dare decimam pecudem, aut apiarium: quia denarius hic numerus non est fructus ejusdem, sed diversorum annorum: ac proinde jam semel decimatus. Secus enim easdem oves, vel alvearia, licet nil ipsis de novo accederet; posset quis annis successivis, sepius decimare; cum tamen soli agnelli essent decimandi, per leges omnes. 8vo. Si Colonum liberae migrationis, ac rite migrantem, Dominus retineat; tunc per Judicem Nobilium admoneatur: & si primam ejusdem admonitionem contempserit, in 100; si 2dam. in 200. flor. Hung. si etiam 3tiam. in amissione illius possessio nis convincatur. A. 30. 1556.

3. Circa alia, partim activa, partim passiva Colonorum Jura, observari merentur adhuc sequentia. 1mo. Quamvis olim Jobbagyones liberam habuissent migrandi facultatem; sub Ulad. tamen Rege ob bellum sub nomine Crucitiae (unde nomen Kurucz) Duce Georgio Székkelly, in Regem concitatum, ablata eis est omnis facultas. Utihabetur P. 3. T. 25. At licet sub Ferdinand I. A. 27. 1556. sub certis conditionibus, item sit restituta: successu tamen temporis, partim usu, par-

partim lege A. 73. 1608. ad illos solum Comitatus re-
stricta, in quibus usus ab antiquo, fuisset. Unde seu ab
antiquo, seu praescriptione 32. annorum, seu pactis con-
ventis, Domino Terrestri in perpetuum obligati sint,
migrare amplius, sine ablicentiatione Dominorum Ter-
restrium, non possunt, nec nobilitari, sine commenda-
tione, & consensu eorundem. A. 17. 1622. 2d0. Quam-
vis Taxalistæ Ignobiles liberae conditionis, vel manu-
missi, in bonis alicujus Domini, Colonicalem, vel Cen-
sualem, aut Inquilineiam assumentes (nisi conventio
per expressum facta, obstaret) libere migrare possint,
per A. 61. 1723. tamen & hi, modicitate P. 3. T. 25. §.
et quamvis omnes &c. & A. 28. 1556. priusquam debi-
ta, seu ex delicto, seu ex contractu, in eodem loco exi-
stentibus persolvantur; aut pro desolatione Sessionis, per
negligentiam causata, vel quantum portionale, jam per
repartitionem sibi obtingens, plene exhibeant; aut deni-
que pro liberatione a Cenu, aliisque provenibus,
quam illis Dominus, spe ulterioris manutinens, ad tem-
pus indulxit, eodem Domino volente, congruam com-
pensationem præstent: migrare in alterius possessionem
non possint. Item Viduae Jobbagyonum, vices eorum
gerentes, etiam si nubant alteri: recedere tamen, sine
consensu Domini, in aliam possessionem non possunt.
Ulad. D. 7. A. 21.

4. Quantum ad Repetitionem Colonorum fugitivo-
rum, observandum est. Ulad. D. 7. A. 26. & sex aliis
sequentibus Articulis ita statutum esse: ut, si cuius Job-
bagyo violenter, vel aliter abductus fuisset per aliquem;
& ille assumpto secum Judice Nobilium, & aliis qua-
tuor Nobilibus illius Comitatus, in quo Jobbagyo ab-
ductus, reperiretur; in facie talis loci, vel villæ, suum
Jobbagyoneum esse, & contra suam voluntatem abdu-
ctum fuisse comprobasset, ex tunc Dominus ille abdu-
cens, admoneretur ad reddendum, una cum rebus suis:
qui, si reddidisset, tamen pro violentia 100. flor. (in
casu scilicet abductionis) partim Judicibus, partim
Actori dividendos: si autem reddere noluisset, præterea
amisit.

amisit illum locum, seu fuerit Civitas, seu Villa, seu portio, in qua Colonus repertus est: cuius *3ta* pars Actori; *duae partes* Regi adjudicabantur. Si autem abducens fuisset Ecclesiasticus; tunc loco possessionis Ecclesiastice amittendæ, præter 100. flor. debebat solvere, juxta valorem talis possessionis. Officialis vero, contra voluntatem Domini sui, id faciens; si Rusticus esset, in manus Actoris assignabatur; secus ut supra, puniebatur. Quod si vero Colonus *furtim*, vel aliter *ultra* au fugisset, & Dominus, apud quem reperiebatur, per Judicium admonitus, non restituisset; eandem poenam incurribat. Si vero post Admonitionem, ab illo quoque Colonus profugisset, tunc Dominus, vel ejus Officialis jurare debebat, quod illum detinere non potuerit: secus enim homagium dimissi solvendum Actori erat, poteratque abductus, vel profugus, extra Villam abductoris repertus, per Dominum suum, via facti reduci. Quoad Civitates, fugitivos recipientes; vide de Civi-
tatibus. N. 3. sub medium.

5. Hodie vero eorum repetitio instituitur hac ratio-
ne. *1mo.* Si Coloni (idem est de Familis, citra facultatem, & ante expletum servitii tempus, Dominos deserentibus) in aliud Comitatum, cum manifestis, aut saltem suspectis fugæ indiciis, commigrent; *ipso facto* sunt detineendi, per locorum Magistratus, Comitatui, ex quo venerant, significandi. *A. 101.* 1715. *2do.* Domini Terrestres, Colonum profugum, scienter ad sua bona recipientes, & ad primam, penes Transmissionem Collateralium, peractam legalem, medio Judicis Nobilium, & Jurati Nobilis, repetitionem, Juris sufficien-
tem verificationem, si eundem non restituerint; ex tunc primo 100. flor. si nec *2do.* moniti, restituant, 200. si nec *3to.* moniti, eundem cum omnibus bonis, etiam interim acquisitis, & refusione expensarum, restituant; tunc præter utramque hanc poenam, amittunt locum, aut Villam ejusmodi redemptibilater, partim Actori partim Judici attribuendam. *A. 31.* 1556. quem Articulum declarat *A. 70.* 1559, Quod licet plures essent simul re-

stituendi, dicta tamen pœna non debeat augeri. Utrumque autem confirmat. A. 101. 1675. Et hæc declaratio intelligenda est quoad privatos Dominos non restituentes: nam si Comitatus, Civitates vel Oppida privilegiata, aut Districtus Colonum profugum restituere nolent, dicta pœna desumenda esset, quoad singulos non restitutos, una cum expensis omnibus. A. 60. 1723.

6. 3to. Si Actor sine omni fundamento legali, Colonum repetens, in actione succumbat; tunc juxta conscientiosam Judicis limitationem, expensas Incatto solvere tenetur. Ibidem. 4to. Colonum profugum pendente lite alio translocans, perinde punitur. Ibidem. Imo Domini Terrestres, exceptis servitoribus, Colonos suos de uno in alterum Comitatum transferre non possunt: nisi tot haberent, ut in Bonis unius Comitatus, eos accommodare non valeant. A. 62. 1723. 5to. Colorum profugum, ex ipsa alterius Domini villa, ad quam se recepit, Dominus suus reducere propria auctoritate non potest: nec legitime repete, post 32. annos præscriptionis: ubi etiam anni, alias a præscriptione exempti, contra sensum A. 54. 1625. imputantur. A. 31. 1556. A. 52. 1635. 6to. Colonus profugus amittit omnia bona tam mobilia, quam immobilia, in dictione Dominisui existentia, ad eundem Dominum Terrestrem, ipso facto devolvenda. Ita usus antiquus, & A. 31. 1556. per A. 101. 1715. confirmatus. De Rusticorum in Bonis successione, divisione &c. vide suis locis.

7. Rustici, aliquique Ignobiles, cum Nobilibus Regni hujus, ratione quorumcunque negotiorum, processum Judicarium active ingredi, per se ipsos, non possunt. P. 3. T. 31. unde si id attentent, exceptione Ignobilis, ante Contestationem litis, interposita, ab agendo repelluntur. Dum igitur Rusticus, vel famulus Ignobilis, per Nobilem, indebito verberatur, vel aliter laeditur, aut quomodo cunque in bonis damnificatur; tunc Dominus Rustici laesi, Injuriantem jure convenit, qui si judicialiter convictus fuerit: pro parte quidem Domini Terrestris, in 100. flor. pro parte vero Rustici,

Vel Servitoris injuriati, in homagio ipsius, seu 40. flor.
 & damnorum illatorum refusione, condemnabitur. P. 3.
 T. 31. juxta videlicet negotiorum qualitatem, ita ut ali-
 quando sola damnorum refusio, aliquando simul cum
 homagio solvatur.

Quaer. An Rustici possint aliis, extra Ditionem
 Domini sui Terrestris, existentibus, oppignorare, ac
 in perpetuum etiam vendere sua bona; uti sunt prata,
 vineæ, agri &c. *¶* Id quidem fieri posse (saltem con-
 sentiente Domino) docet experientia quotidiana: ita
 tamen, ut impignoratio ejusmodi, aut perennalis bono-
 rum immobilium abalienatio, Domino Terrestri, quoad
 proprietatem, & exactionem Terragii, nihil prejudicet.
 Nam Rusticus praeter usum fructum, ac laboris merce-
 dem, in terris Domini sui, quantum ad perpetuitatem,
 nil juris habet. P. 3. T. 30. per hujusmodi igitur oppi-
 gnorationem, legationem, venditionem, Colonus solum
 laboris sui præmium, condignam scilicet æstimationem
 terræ, aut parti, prout exculti, alienare potest: quæ,
 dum voluerit Dominus Terrestris, ab Emptore aut le-
 gatario, semper potest rehabere: prata quidem, agros,
 hortos extirpatios, & vineas, deposito condigno valo-
 re: Molendina vero, Domos, & alia ædificia communia
 æstimatione mediante. *Ibidem.* Quæ videntur intelli-
 gi de casu, in quo Rusticus ipse ædificia posuit, aut
 agros extirpatios excoluit, vel emit. Nobiles porro,
 talium Possessores, sunt citandi, & coram *Judium*, ac
Furato, in Sede Dominali conveniendi: per quos &
 æstimatio peragitur. Vide de *Æstimationibus Bonorum*
N. 4. Idem habetur *A. 29. 1556.* de pratis aut agris
 extirpatiis: eosque, modo sint extra Sessionem *Jobba-*
gyonalem, posse etiam a Colono, alio transmigrante pos-
 sideri. Ex quibus patet, quoad istum casum, communem
Æstimationem, adhuc habere locum, ne Coloni, vendi-
 tionibus, aut oppignorationibus inconfutis, vimis one-
 rent bona Dominorum suorum.

8. Si Colonus negligat solvere a Vineis, Pratis,
 Terris extirpatiis, & Molendinis, Domino suo Ter-

testri censum solitum ; hoc ipso ea amittit , & redeunt ad Dominum Terrestrem, sine omni solutione qui alias non nisi aestimatione mediante , illa rehabere posset. *Ulad. D. 1. A. 49.* Colonus liberæ migrationis, si aliquando, per suum Dominum, in *Birsagio* fuisset convictus , & ille tale *Birsagium* spatio unius mensis non fuisset executus; postmodum praetextu talis *Birsagii* a transmigratione detineri non potest: nec similiter *Birsagium*, elapso mense, Coloni solvere tenehtur. *Sigis. 1404. A. 6.*

*Invagiation. V. De Damnis.***T I T U L U S LXIX.***De Judicibus, & Judiciis.*

N.1. **J**udex, a *Jure* dicundo , sic dictus est, qui Authoritate publica , Judicio præest, Justitiamque inter Partes administrat. Ad Judicem autem præcipue spectat, singula mature discutere: nec plus uni, quam alteri litigantium, affectum esse. Conjugere oportet misericordiam cum Justitia , ex quibus resultat aequitas. Ubi namque Justitia suum modum excedit, patrit Crudelitatem, & nimia pietas, ac misericordia, dissolutionem disciplinæ generat. *Prol. T. 14.*

2. Hinc ad præcavendas omnes personarum acceptiones , lege cautum est. 1mo. Ut Judices omnes, eorumque Assessores , ac in Judicatu vices gerentes, tam Tabulares, quam Comitatenses, priusquam officium exerceant, jurent, se in omni negotio ad officium suum pertinente, seposita personarum acceptione, prece, præmio, favore , aut odio posthabitis , justum , ac verum Judicium unicuique facturos. *Ulad. D 1. A 33. et passim.* Unde fit, ut contra Judices , non Juratos , Partes excipere possint. 2do. Ut Judices , dum eorum causæ in Sede Judiciaria discutiuntur, cum tota sua Comitiva exeant. *Ulad. D. 4. A. 8.* Neque ii, a quibus fit appellatio, vel alii quomodounque interessati, Revisioni cau-

tarum interesse possint. A. 28. 1723. Ex quibus, quemadmodum & ex A. 15. 1635. manifestum est, Judices interessatos recusari posse. 3to. Ut Testis, Actor, aut Procurator, & Judex in eadem causa esse nemo possit. Prol. T. 16. Imo si Procurator (hic enim pro Actore habetur: Actor vero, & Judex esse in eadem causa, seu eodem, seu diverso tempore, nemo permittitur; id quod etiam ad Assessores Judicum extenditur. A. 14. 1471.) simul & Judex in eadem causa quispiam esse deprehendatur: in homagio suo convincetur. P. 2. T. 22. Neque Judicibus leges ipsae, sed per ipsas judicandum. Prolog. T. 6. 4to. Ut unusquisque in sua duntaxat Parochia, ac locis Jurisdictionis suæ, judicet. A. 5. 1222. Si inter Judices Ecclesiasticos, & Sæculares controversia, de competente alicujus causæ Foro incidat; tunc lis dirimenda erit ab ipso Rege. A. 12. 1405. Neque Sæculares, causas Fori Ecclesiastici, & contra, judicant. Ibidem.

3. Judex in Tribunalis sedens, non secundum id, quod ipse privata scientia novit: sed secundum allegata, & probata, sententiam ferre tenetur. Prolog. T. 15. & P. 2. T. 75. Quod tamen Juris-Periti, intelligi solum de facto, non autem de Jure volunt: quandoquidem legem positivam, etiam non allegatam, Judex in omnibus causis supplere potest. Unde si Judex extra Tribunalis constitutus, videat quempiam, actu homicidium committentem: & hoc, vel non deferatur ad ipsum, vel delatum non probetur sufficienter: Judex tales homicidium, nec ad torturam damnare, nec punire potest. Si autem Judice pro Tribunalis sedente, coram aliquis pectet: potest illum sine accusatione, & ulteriori proba, pro merito plectere. Prolog. T. 16.

4. An autem accusatum, & convictum de gravi criminis (quem privata scientia, novit esse innocentem) Judex Inferior, condemnare ad gravem poenam v. gr. mortis, mutilationis, aut his uequivalentem possit? fuse discutit Verböczius: & tandem concludit: quod si nec Testes, aut alia documenta pro Reo convicto haberi,

nec causa, sine scandalo, alteri Judici committi queat : tunc Reus secundum *allegata*, & *probata* fit condemnandus. Prolog. T. 15. eo quod Judex secundum id debeat sententiam ferre, quod ipsi innotescit ut personæ publicæ ; non autem, ut *privatue*, qua in re, licet plerique Theologi consentiant cum *Verböczio*, quoad poenam leviorem infligendam, non tamen quoad poenam mortis, aut huic *aequivalentem* : cum occidere Innocentem, cognitum ut *talem*, sit intrinsece malum. Et certe, secus etiam publicus Justitiæ Executor, uti *Carnifex*, evidenter sciens, Testes falso jurasse, vel Judicem inique sententiam tulisse : deberet eidem obedire, & Innocentem interimere : quod tamen communis Theologorum sententia cum S. Thoma negat, & assentiri videtur ipse *Verböczius*. Prolog. T. 16.

5. Judices alii sunt ordinarii : scilicet *Pulatinus*, *Judex Curiæ*, & *Secretarius Cancellarius*, si præsens fuerit : si autem non ; *Locamtenens*, seu *Personalis*. *Math Reg. D. 6. A. 68.* *Ulad. I. A. 33.* &c. Alii his inferiores, dicuntur *Pedanei*. Judices ordinarios, & eorundem *Protonotarios*, & *Assessores infamans*, aut injurioie proscindens, si probare non potest, pœna *Talionis* puniendus. *Ulad. D. 1. A. 70.* Pœna autem *Protonotarii*, de injusto Judicio convicti, est amissio *capitis*, & Bonorum omnium. *Ulad. D. 3. A. 4.* quæ pœna, vi *hujus Articuli*, non videtur extendenda ad alios Judices, & hic non expressos. Sit tamen hominem *Capitularem*, *Regium*, aut vice *Comites*, vel *Judium*, in executione legitime procedentes, quispiam verbali dehonestatione afficeret, in una *Marca auri*, 72. flor. faciente, condemnatur. *Ulad. D. 2. A. 9. & 16.* vide de *Emenda Capitis & Linguae*. *Judex*, frivolas *Procatorum* objectiones, & exceptiones; ubi *Juri*, ac *Justitiæ* contrarias agnoverit, rejicere debet. *P. 2. T. 83.* licet Judices legitimis *Regis mandatis*, sub pœna 200. fl. amissione Officii, & Infamia, per *Curiam Regiam* fera, obtemperare debeant; per hoc tamen non videntur discutere illam clausulam: *Rebus*, sicut *præfer-*
tur,

tur, stantibus &c. sine qua nec subsistunt mandata seu Regia, seu Judicium superiorum ad Inferiores. A. 78. & 80. 1563. & A. 12. 1635. qui tamen indebite Judices Pedaeos, ad reddendam non observationis rationem; ad Tabulam Regiam evocari faceret in 200. flor. Ung. convincetur: A. vero 53. 1655. in 400. fl. & si de legitimitate mandati, aut expositionis veritate, dubium oriatur: Proba Impetranti incumbit. Ac si quis mandatum illegitimum impetraret: expositoque ejus non subsistat; in Emenda linguae, seu 100. fl. condemnatur. Ibidem. & p. 2. T. 72. quod potestatem Judicium attinet, vide de Foro competente. si qui errores in Judicium quorumlibet literis uti evocatoriis, adjudicatoriis, &c. ex manifesta inadvertentia, commissi fuerint; tunc ii per Judices etiam in Comitatu, in Foro contradictorio, semel corrigi possunt. A. 24. 1566. vide plura de Officiis, & Officialibus

T I T U L U S LXX.

De Juramentis.

N. i. **J**uramentum litis decisivum, seu quod in defectu aliarum probationum, præstatur, est triplex. 1mo. **V**oluntarium, quod Pars defert Parti, Judge non approbante: potestque libere, vel referri deferenti, vel recusari, vel etiam præstari. 2do. **J**udiciale in specie, dum alter litigantium, defert alteri, approbante Judge. Et hoc regulariter recusari nequit: sed vel præstari debet, vel referri Deferenti: petendo, ut ipse juret. Leg. 34. ff. de Jurejur. & A. 30. 1729. 3to. **N**ecessarium, quod ab ipso Judge alterutri Partium defertur, & hoc neque referri (præter casus infra declarandos) neque recusari potest. Si deferatur Actori ad supplementum probationis; **S**uppletorium: si Reo ad se purgandum; **P**urgatorium dicitur. Juramentum tamen ab altera parte delatum, nec referri. nec præstari jure debet: si is, cui deferatur, jam aliunde sufficienter probavit: vel altera partium est suspectæ fidei: si tamen Deferenti referatur in persona propria deponendum; tunc **R**eferens amplius

impedire non potest illum a Juramento, nec Deferens secundo referre. A. 30. 1729.

2. Omnis communis Inquisitio, Juramentali depositione terminatur. P. 2. T. 32. Ubi multa de numero, & qualitate Conjuratorum, ac modo juramentum depoñendi. Sed omissis illis hujus Tituli decisionibus, quæ vel Teste etiam Kitt. magnam partem, jam ab usu recesserunt; vel de *Testibus acturi*, referemus, Noto sequentia: 1mo. Sicubi partes Testimonia habere non possunt, vel iis uti nolunt, licitum est tam Actori, quam Reo, juramentum in sola utrinque persona præstandum, deferre. A. 49. 1596. idque in causis novarum occupacionum, ac aliarum violentiarum, & plerisque omnibus Civilibus. 2do. Cum de Jure Actori proba incymbat) si Actor nihil probet (demptis casibus occultis) Reus simpliciter, ac sine ullo Juramento absolvendus est. In occultis vero ubi Actor neque Testibus, neque literali documento quidquam probat; tunc si agatur de facto *Rei*, vel salte in quod ipsi sit cognitum, Reus jurare debet: quo præstito, absolvitur, & expensas eatenus factas non de utriusque partis, sed tantum de facto *Rei*: vel alterius quidem, sed quod ipsi sit cognitum, agatur, tunc depositio Juramenti deferenda Reo: quia is semi-plena Actoris probatione gravatur, factumque Actori cognitum non est. Si vero in dicto casu factum sit utriusque, vel cognitum esse utriusque sufficienter, præsumi posset (in facto enim alieno, ac ignoto, versanti, juramentum suppletorium adjudicari non potest. A. 30. 1629.) tunc licet reus probam Actoris non diluat; Actori tamen potius jurandum erit. 4to. Si autem Actor probet quidem, sed Reus ita diluat, ut quasi in æquilibrio constitutus, tunc ratio *Incutti* erit favorabilior, ac simpliciter absolvi debet: ita de his omnibus statuitur. A. 27. 1729. quæ tamen intelligi debent de casu, in quo, utraque pars litigantium, est ejusdem activitatis, ac prærogativæ Nobilitaris, atque omni exceptione major. Cæterum nec persona ignobilis, juramento lese

Purgare tenetur: nisi semiplena ad minimus, contra eam proba adferatur. Ibidem. habetur autem semiplena probatio: quando non nisi unicus habetur Testis, aut est vehemens presumptio.

3. Ex quibus eruitur: quod nec in occultis casibus Reus teneatur, delatum sibi juramentum, acceptare. nisi saltē Praesumptio militet pro Actore. Arg. P. 2. T. 32. ibi: Si Actor in attestazione sua per omnia defecerit: tunc Reus simpliciter absolvendus: licet autem in causis Criminalibus, criminaliter intentatis, Reo ad sui purgationem, juramentum a Judice deferri possit, juxta C. fin de Jure Jur. non tamen Actori, ad complendam probationem: si tantum semiplene probavit. Ita Pirking cum aliis. Ratio est: quia in his causis requiruntur probationes plenissime, et luce meridiana clariores. L. fin 6. de Probat. Unde tali casu potius torqueri solet Reus, ad confirmandam Actoris semiplenam probationem: si vero ob conditionem, sit exemptus a tortura: simpliciter absolvī debet. Melius est enim 10. nocentes absolvī, quam unum innocentem condemnari. Idem est, de Causis Civilibus arduis, intelligendum: in quibus tamen Reo deferri potest ad purgandum se a Judice juramentum. Si igitur prædicta, & ex Articulis anni 1729. citata, non observentur: potest quis contra juramentum sibi, seu a Judice impositum, seu ab Adversario delatum excipere: ac appellare intra Dominium. A. 30. 1729.

4. Quamvis juxta Tripart. P. 2. T. 27. & 33. Juramentum personæ ignobilis, penes, aut contra Nobilem (nisi partibus consentientibus) minime valeret: jam tamen, in Criminalibus quidem, ubi veritas aliter elici non potest; in causis vero mere Civilibus, puta. Damnumorum, Violentiarum &c. protinus admittitur. A. 26. 1729. Servi quoque, & subditi, si veritas aliter eruī non possit. in Causis Civilibus, in quibus interessentiam non haberent tam penes, quam contra Dominum, assimi in Testes possunt: in Territorialibns porro causis, & aliis, ubi interessentia ipsorum presumi quiret; nec pro, nec contra Dominum admittendi. Ibid. si Reus

juramento solius Actoris, se, seu decisionem cause submittat, & iste non acceptet; tunc ille absolvitur. P. 2. T. 32. nisi rationem afferat legitimam non acceptationis: qualis esset, si jam sufficienter probasset, vel in facto alieno versaretur, &c. idem est, licet tali casu, a Judice imponeretur. A. 30. 1729. imo A. & ore sufficienter probante, nec Reo potest legitime adjudicari juramentum purgatorium. *Ibidem*, dum autem hic, & P. 2. T. 17. dicitur: *in causa debiti, vel mutui, Actore nil probante, Reo jurandum esse*, intelligendum videtur, de casu, in quo pro Actori saltem præsumptio militet. Sapienter hic monet *Constitutio 1713. A. 23.* ut cautus sit Judex, in impositione juramenti, pro veritate casuum, pluralitatisque deponentium habeat rationem.

5. Juramentum *Praelati, Abbatis, Praepositi insulati, ac Baronis Regni*; pro 10. Nobilibus acceptatur: & Ecclesiastici bujusmodi, non, ut *Laici*, ad fidem eorum, Deo debitam; sed ad puritatem conscientiae suae, jurant. P. 2. T. 40. & quidem modus hic jurandi, extenditur ad omnes Personas Ecclesiasticas; quamvis teste *Com. syst.* unica persona, quantumvis gravis, & Ecclesiastica, unum tantum Testem jam faciat. *Arch-Episcopus* porro *Strigon & Prior de Lövöld*, juramentum in judicio per *Officiales* suos præstant. A. 64. 1550. Quilibet homo ignobilis non nisi *unum flor.* juramento suo acquirere potest: ac proinde in causa, *unum flor.* superante, nec expurgare, nec condemnare suo Sacramento quemquam potest. Secus tamen est in criminalibus. P. 3. T. 27. Poena porro *perjurii* (de qua vide *de poenis*) non solet incurri, propter falsam *Collateralium* Testium depositionem: nisi eandem etiam in *Judicio* confirmant. *Kitt. C. 7. Q. II.*

6. Quidquid sit de stylo veteri: hodie quivis ignobilis, in actu *majoris potentiae*, contra Nobilem, *vigesimo se*, seu cum *vigesima manu*: in actibus vero *minoris potentiae*, si plane se immunem allegaverit, tunc itidem contra Nobilem, *tertio se*, sibi similibus, honestæ conditionis hominibus, in sui purgationem jurare afolet.

A. 23. 1613. Quod si vero contra Ignobilem jurandum sit, tunc quoad numerum conjuratorum, attendenda erit loci consuetudo, in quo Reus moratur. P. 3. T. 27. pro recuperatione rei, furto ablatæ, satis est, si Actor iuret, cum tertia manu. P. 3, T. 34, cui autem, & quando juramentum sit deferendum? habes supra N. 1. & 2. vide plura de Testibus.

T I T U L U S LXXI.

De Jure Fiscali, Regio, ac Possessorio.

N. 1. **F**iscus, jure nostro, Ærarium Regis publicum significat, quod nonnunquam Cameram Regiam dicimus, creibius tamen *Fiscus* significat Procuratorem Ærarii Regii, seu *Fiscalem*; qui pro Majestate Regia, in Judiciis respondet. Unde etiam Director Causarum Regalium, dici consuevit.

2. Privilegia, & Officia *Fisci Regii*, sunt sequentia: 1um: Quod non teneatur literas producere, ratione quorumcunque *Jurium*, ad sacram Regni Coronam devolutorum. P. 2. T. 39. Nec quidquam, contra aliquem probare obligatur. Kitt. C. 1. Q. 4. N. 6. Hæc tamen intelligenda sunt de Juribus, ac Bonis, ad *Fiscum*, jam effective *devolutis*, ac *possessis*; nam si *Fiscus* sit Actor, & agatur de Bonis *acquirendis*, ac *devolvendis*: tunc actionem suam docere debet. Arg. A. 27. 1597. & A. 25. 1715. 2^{dum}. Quod in Judicio loco Regis, Juramentum, Regi adjudicatum, deponat. Ibidem. debet esse Juratus, & ex officio habet sessionem ad Tabulam Regiam, ibique sub discussione Causarum Fiscaliū, stat, sub deliberatione vero, exit: literas præterea per Causiliacos, in ipsa sede productas, non inspicit, nec tractat suis manibus. Albert. Reg. A. 23. 1439. 3^{tum}: in cunctis literis Procuratoriis ante nomina cæterorum Procuratorum, ponitur nomen *Fisci Regii*: quamvis etiam sine illius nomine in praxi subsistant. 4um: Omnes Causæ Fiscales sunt privilegiatae; hinc etiam

etiam Extraordinariae dictæ: quod quocunque termino assumi possent. Hodie tamen, observata, cum aliis Causis privilegiatis, prioritate, ad Tabulam Regiam fere discutiuntur. A. 43. 1729. 5tum: si Fiscus Regius vincatur, expensas non refundit: de Evictione tamen tenetur, praxis: non quidem respectu Partium cointeressatarum, inter se metipsas, de successione, vel divisione Bonorum, disputantium, sed penes universaliter sumptas, contra alios Impetitores. A. 67. 1715. 6tum: Ejus est, violatores Judiciorum convenire. A. 52. 1536. Ut & illos, qui publicum Regni statum violarent. 35. 1601. Defendere item illos (si requiratur) qui a Rege privilegia habent: ut iis pacifice fruantur: ad quod per Mandatum Régium requiri solet. styl. Item cuncta literalia documenta, in Cameris Regiis hærentia, suis Dominis reddere: A. 35. 1681. 7vum: Contra Usurarios ultra 6. pro 100. exigentes: item ad amissionem privilegii, ac Juris Gladii, contra malefactorum Dimissores habet agendi autoritatem. A. 120. 1723. & A. 48. 1715. 8vum: Succedit in Bonis mobilibus Nobilium, vel liberarum personarum, in Fundis Rusticanis degentium, & ab intestato, ac sine semine decedentium, aut Notoriorum. A. 62. 1715. Vide de Donationibus. item de Dote. & alibi passim. Bona tamen Civitatum nunquam devolvuntur ad Fiscum Regium. A. 33. 1542. & A. 35. 1638. Nota hic: quod licet Fiscus, etiam in Bonis, liberae Acquisitoris dispositioni subjectis, succedat; si is sit ultimus, & ab intestato moriatur: tamen sensu A. 26. 1715. per hoc nil præjudicatur Uxori relictæ, & in omnibus hujusmodi Bonis succedenti P. I. T. 99.

3. Porro Potestates inferiores, ac Magistratus perinde habent suum Fiscalem, qui intra limites ejusdem jurisdictionis, æque suis utitur privilegiis: habetque facultatem ea vindicandi: quibus potestas, aut publicum Bonum talis Magistratus offenditur. Vide de Ingressione in Causam, sub fin.

4. Fis Regium, est latens Jurisdictionis Sacrae Coronæ, in Bonis per quempiam illegitimo titulo usurpatis.

P. I. T. 23. ut si quis Bona Nobilitaria cujuspiam *Noborii*, vel in semine deficiens, per viam pignoris duntaxat, vel sine consensu Regio, a se, vel ab aliis obtenta, taciturnitatis silentio possidet; tanquam si nullum in iis ius *Fiscus* haberet: seu demum haec possessio fiat bona, seu mala fide, quo casu si possessor talium bonorum, a *Fisco Regio* impetratur; is non potest se tueri præscriptione ordinaria 32. annorum: cum in *Jure Regio*, necessaria sit centenaria præscriptio. *Ibidem*. Jus Regium se extendit ad universa bona, quæ quoctunque titulo ex iis, quos hic: item de *Donationibus*, ac *Impetrationibus*, adduximus, *Donationi Regiae* subjacent. P. I. T. 27. Bona in *Fiscum* devoluta, non possunt conferri Civitatibus, aliisque Communitatibus, utpote quæ nunquam moriuntur. A. 33. 1542.

5. Nomine *Juris Possessionarii*, generaliter intelliguntur *Castra*, *Castella*, *Civitates*, *Oppida*, *Pagi*, & quæcunque Bona stabilia. Possessio duplicit potest sumi. 1mo. Pro *Dominio*, *usu*, & *gubernatione* alicujus rei mobilis, vel immobilis. 2do. Sæpius tamen si nificat *Villam*, aut *Pagum*, *Praedium*; proprie dicitur locus *Sedis Nobilitaris*, vel *Zobbagyonalis*, desertur, & quasi *praedae expositus*. *Pertinentiae*, vel *Appertinentiae* sunt omnia illa, quæ ad *Civitatem*, *Oppidum*: aut *Villam* aliquam, vel *fundum*, spectant; ut *Terrue arabiles*, *Prata*, *Virgulta*, *Molendina*, *Telonia*, aliaque *Jura*, *fructus*, & *utilitates omnes*. P. I. T. 24. Quod *Villum* attinet: licet ea, jure nostro, passim pro *Pago* (*Falu*) accipiatur: ut patet ex P. I. T. 84. P. 2. T. 82. P. 3. T. 25. tamen primitus videtur significasse locum, intra agrum *Possessionis* cujuspiam, pro pecorum statione erectum, ac tandem successive pluribus colonis auctum. Vide *de Camera*, item: *de Fisco Regio*.

T I T U L U S - LXXII.

N. I. *Dé Legibus, Statutis, ac Decretis &c.*

LEx, *Constitutio*, *Decretum*, *Statutum* sæpe in *Jure nostro*, pro eodem sumuntur: tametsi pref.

pressius loquendo, *Constitutio*, & *Lex*, *Jus positivum*, illudque *Dialectic* conditum significet; *Statutum* vero crebrius pro jure privato alicujus loci, accipiatur. *Decretum* denique, præter dictam significationem, denotat *Mandatum* literatorum *Principis*, *præceptorie* sonans; quod etiam *Rescriptum* nominatur.

2. Quamquam omnia sive Jura nostra Originaliter ex Pontificiis, Caesareique Juris fontibus promanarint; *Municipalis* tamen Regni hujus (ut habet *Verböczius*) in Judiciis, ac processibus consuetudo ex tribus fundamentis constat. 1mo: ex Constitutionibus, seu publicis Regni Decretis. 2do: ex Principum privilegiis; juste, ac legitime emanatis, & judicialiter approbatis. 3to: ex ordinariorum Regni Judicum sententiis, literisque adjudicatoriis, saepius super eadem materia, eodem tenore latis, confessis, & executione juridica robora-tis. P. 2. T. 6. tales namque sententiae (inquit Kitt. C. I. Q. 9.) quasi pro legibus usurpantur: præsertim ubi lex positiva non extat. Censem *Juristae* tres sententias, per diversa, sibimet subordinata, Fora Judiciaria aequaliter latas, sufficere ad consuetudinem processualem introducendam. Cæterum licet Sententiae Judicum, ab-soluta legis condenda authoritate pollutum, habeant vim legis; non tamen satis appetet, quomodo senten-tiae definitivæ Judicum nostrorum, nisi accidente Re-gis, ac Regni consensu, vim legis irrefragabilis habere possint, ut ut magnam iis exempli, autoritatem inesse, recte Kittonics censeat. Et hinc est, quod in ambiguis, recte judicare censeatur, qui aliorum, in simili materia, *Judicum* præsertim *Tabularium*, sententiae inhæret.

3. Quamvis Gens Hungaria omnem facultatem, con-dendae legis, & cuiuslibet Collationis possessionariæ, a que potestatis *Judiciariae* autoritatem, in Regem suum legitime constitutum, & coronatum transtulerit; attamen Rex absolute, ac sine consensu Regnicolarum, legitime convocatorum, *Constitutiones*, legibus, ac li-beratibus Regni derogantes, facere non potest. P. 2. T. 3. et A. 18. 1635. Unde ad leges condendas, Rex indi-cere

ere debet publica Comitia, seu Diatam Generalem: ad eamque celebrandam, Status, & Ordines Regni per literas Regales evocare. Illad. D. 3, A 1 et A 42. 1685. Nec alii ad Diatam comparere obligantur, quam qui hac ratione convocantur. Nomine Statuum, & Ordinum, intelliguntur 1. DD. Prælati. 2. DD. Magnates. 3. Nobiles. 4. Liberæ, Regiæque, & Montanæ Civitates, Ablegatorum Comitatus, extra locum Diatæ habitantium, jularium, computatur a die motionis eorum. Ad Diatam nominatim vocatorum Bona, non solvunt expensas, pro Ablegatis Comitatuum. Math. Reg. D. 6. A. 64. et A. 37. 1655. uti nec Bona Nunciorum, seu Ablegatorum, qui a Comitatu ipso, vel Prælato, aut Magnate iniuntur. A. 134. 1647. Nec constitutiones Diataliter conditas, enervat privatorum quorundam (bene autem statutus integri) contradictio. Arg. A. 14. 1649. per quem cassatur contradictio Fisci Regii, ac Fiscalium Civitatem, facta contra Articulos Diaetae Anni 1647. quod etiam lege Transylv. sancitum. Approb. p. 4. t. 1. a. 46, modo consensus, & confirmatio Regia accedat; sine qua vanæ sunt constitutiones. P. 2. T. 3 & A. 18. 1635. unde antonomastice illæ soli Principi interdum adscribuntur.

4. Decreta, & Leges tolluntur his modis: 1mo. Si contra legem, a Principe Privilegium legitime alicui detur; vel Lex nova condatur, priori omnino contraria; licet nullam ejus mentionem faciat: tunc enim illam penitus abrogat: si vero lex posterior, tantum ex parte, & non ex toto, legi priori contrarietur; tunc illi derogat, seu quoad illam duntaxat partem tollit, non autem simpliciter. Ubi tamen Notandum, quod licet Decretum, vel Lex Generalis posterior, tollat priorem, itidem Generalem; non tamen Particularem; puta: consuetudinem, vel statutum locorum specialium, aut privilegium singularium Personarum, licet contrarium: nisi expressum de his, per Clausulam derogatoriam, faciat mentionem. P. 2. T. 8. qualis Clusula e.g. esset: non obstantibus quibusvis locorum consuetudinibus, statutis, aut Personarum privilegiis. Quamvis AA. non pauci do-

ceant, Generalem hujusmodi Revocationem, non obesse privilegiis, juri communi insertis. 2do. Tolluntur leges, per contrariam consuetudinem: cum scilicet per taciturnitatem omittuntur: iisque, sine ulla positiva sanctione, passim contrarium practicatur & sic abolidum est judicium carentis ferri, ac solutio Juvencorum. Atque his comprehenduntur 4. modi, a Verbocazio P. 2. T. 2 relati.

5. Reliquæ autem Leges, quæ dicti modis non sunt immutatae, aut penitus abrogatae (licet forte longo tempore, ob circumstantias rerum, vel materiae defectum &c. in usum eatenus deductæ non fuissent) vim suam nequaquam amisisse censendæ sunt: prout id patuit in exemplo Nobilis cuiusdam, qui contra certum Proto-Notarium, in Diæta Anni 1687. triumphavit, vigere A. 14. Muth. Reg. D. 3. quo præcipitur, ut MM. Proto Notarii, unicuique faciant Justitiam, subpoena consueta; & nec ipsi, nec eorum Assessores, Procuratores esse pollint conformiter ad T. 2. P. 2. §. quando priores.

6. Constitutiones Regni hujus, primo ligant ipsum Principem, utpote jurata, ad easdem observandas, promulgatione mediante obstrictum, tum omnes Indigenas & Externos, in Regno versantes: Indigenas quidem, statim a tempore promulgationis, post Diætam in Comitatibus Neri solitæ: Externos vero, seu Forenses & Advenas, quoad processum Juris, ac in rebus libi non penalibus, vel damnosis (si tempore promulgationis non aderant) post unum mensem: in penalibus autem, ut est amissio mercium, mulcta pecuniaria &c. post tres menses. P. 2. T. 5. Unde non habet hic locum sententia afferens: Principes suis, Peregrinos, & Advenas legibus locorum non teneri: cum enim Forenses, seu Peregrini sub hac tacite conditione in Regnum admittantur; ipso facto se se legibus Regni submittere censentur: nam cum fueris Romæ, Romano vivito more. Ibid.

7. Porro si quid in lege ambiguum, vel obscurum fuerit, interpretatio ejus Authentica, seu vim legis habens,

bens, erit penes Regem, ac Regnum: nam ejus est interpretari, cuius et condere legem Prol. T. 6. ut patet in multis Ungariae legibus, Diaetaliter declaratis, quamvis Privilegiorum, ac statutorum, ex mera auctoritate procedentium, interpretatio, soli Principi attribuatur: sensu A. 16. 1715. Eadem vim habet Interpretatio usualis, ac legitima consuetudine introducta: donec Diaetaliter contrarium decidatur. P. 2. T. 2. Interpretatio vero doctrinalis, seu doctorum Virorum, tamen si probabilitatem faciat; obligationem tamen legis non inducit. Hæc interpretatio ut recte fiat ponderandus est totus Legis textus, non autem aliqua solum illius pars; & quantum fieri potest, juxta sensum communem accipiendus. Nec in odiosis, ob finititudinem rationis, ad alios casus, in lege non expressos, extendendus: tum quia odiosa semper sunt restringenda; tum quia ratio legis, non est lex. L. 21. ff. de Legibus. Hoc tamen semper pro inclusio in lege censendum, sine quo illa foret inutilis, nihilque operaretur; aut absurdum cujuspiam esset illativa. Vide plura de Privilegiis. Item de Literis, &c.

T I T U L U S LXXIII.

De Legibus, & Statutis Transylvaniæ speciatim.

§. I.

DE LEGIBUS DECRETALIBUS.

M. I. **Q**UAMVIS OMNIA Decreta Divorum Ungariæ Regum, usque ad Ferdinandum I. etiam in Transylvania allegari possint, nisi vel lege positiva, vel consuetudine contraria, vis illorum obligativa fuisset enervata, sensu P. T. 2. peculiares tamen DB. Transylvanorum leges, Decreto Tripartito (quas idcirco Decretales vocamus) hic afferre primum placuit. Itaque juxta T. 3. P. 3. 1mo. Nobiles Transylvani, homagium suum integrum florenis 66. vivum autem, seu medium 33. exsolvunt. 2do. Procuratores suos, si in allegationi-

bus suis errare advertant, eodem onere florenorum 56. in Termiinis octavalibus revocant 3to. Mulieres pro Dotalitio suo, recipiunt etiam florenos 66. quorum duae partes, paratis pecuniis ; 3ta vero rebus mobilibus, & venalibus exsolvi potest. Si vero Nobiles sint minus possessiounati; instar Sclavoniæ, & Ungariæ Nobilium, Dotes Uxoribus suis extradant : sic etiam Barones, si qui sint ex officio tales ; Baronibus Regni Ungariæ, hac in re conformantur. P.3. T.3. 4to. Pro actibus potentiariorum minoribus, in 50. Marcis, totidem florenos facientibus, Nobiles Transylvani convincuntur : Vicecomites autem, & Judices Nobilium, in duplo condennantur. *Ibidem.*

2. 5to. Homagium Rusticorum integrum, 25. medium 12. flor. & 50 denariis compensatur 6to. Violatio Generalis Diætæ, & Conventionis Nobilium, centum ; Sedis vero Judicariae 50. Marcis, totidem florenos valentibus, taxatur : de violatoribus publicarum consistit: vide iufra de Poenis 7mo. Ubi ratione debitorum, inter Nobiles nullum probabile documentum produci potest, vel etiam super illatorum damnorum recuperatione; tunc Actor, vel Incattus, ad 3 florenos jurare permittuntur: Conjuratores autem eorum singuli florenos singulos recuperant. 8vo. In Processibus causarum, in quocunque Foro (excepto octavali) discutiendarum, Birsgia emergentia, per Marcus 100. denariorum, exsolvuntur. In Foro autem octavali, per Marcus gravis ponderis, more in Ungaria recepto. 9no. Causæ valorem 3.fl. non adæquantes, ex Sedibus Comitatum, non poterant in præsentiam Vajvodæ appellari. 10mo. Mutilatores membrorum, ut manuum, aurium: vulneratores, que in facie, & Eruitores oculorum, in 20. Excussores vero dentium. in 6. florenis condemnantur.

3. 11mo. In actibus violentiarum minoris potentiae, per Rusticum patratæ, si Rusticus ex loco delicti aufugit; pœna violentiæ, Domino Terrestri ipsius Rustici cedit: Actor vero, seu pars læsa, solam compensatio nem damni illati, aut vulneris accepti, per Judicis limita-

tationem, consequitur. 12mo. Si Rustici, pecora sua, violenter in dānum immiserint, & exinde abacta fuerint, vel etiam indebitē res alicujus arrestaverint; in aestimatione pecudum, aut rerum arrestatarum, convincentur. Atque in hujusmodi violentiis, et am de Nobilibus, idem judicium observatur. 13to. In facto recuperationis dānnorum, ac debitorum, Rusticus Principalis, sive sit Actor, sive Incattus, unum duntaxat florenum juramento suo recuperat: Conjuratores vero Rustici, tres simul, unum florenum recipiunt. Hactenus Decretum Tripartitum. P. 3. T 3. cit. quæ confer cum sequentibus.

§. II.

DE NOVELLIS TRANSYLVANIÆ STATUTIS.

Quandoquidem DD. Transylvani, præter communem cum Ungaris Decretum, habent insuper duos legum suarum Codices (Novellas dicimus) quorum primum Approbata; secundum Compilata vocant; idcirco juvat quædam, usui magis necessaria, ex iisdem de promere. Eorum prior confirmatus est a Georgio Rákoczi II. anno 1653. posterior vero, a Michaele Apafi, 1669. Partitio utriusque facta est in quinque Partes; quarum priores quatuor, subdividuntur in Titulos: Tituli in Articulos: Pars quinta vero, Edicta continet.

Actus Potentiarii.

N. I. **Q**uid hoc nomine intelligatur, dictum est prima parte Synt. definitur Potentia in Compil. P. 4. T. 16. A. 1. Quod sit Actus, quo a iquis, sine ulla Judicium, vel uliorum Officialium, debita requisitione, quempiam capit, vel res, aut bona quaecunque alterius, propria authoritate, ac viribus occupat, vel detinet. Quare peculiaria Transylvaniæ circa hanc materiam statuta, breviter sic habe. Imo Si quis mera, & absoluta potentia mediante, Bona alicujus occupet: extunc Pars

laesa, Potentiarium ejusmodi certificet, se jus suum in Comitatu, aut Sede, contra ipsum querere velle; certificationem tamen hujusmodi, vel admonitionem, citatione minime subsequente. Ubi Potentiarius, seu compareat, seu non; tamen exposita per partem laesam causa, ejusque veritate comperta; primum admoneatur de restitutione rei occupatae, aut damni refusione. Et si ad simplicem admonitionem satisfactionem promiserit; ex eadem Sede, adjungatur Querulanti officialis aliquis, vel alius, cui res assignetur. Quod si dicto modo Potentiarius requisitus, satisfacere nolit; tunc Officiales Comitatus, aut sedis, cum aliis sibi adjunctis, imo si alter fieri nequiret, ipsi supremi Comites etiam cum Gentibus, teneantur cum poena minoris potentiae, restitutionem, ac damni refusione facere, ipso facto. Relicta nihilominus facultate, tum parti laesae, agendi ulterius propter violentiam: tum Potentiario, jus suum, extra Dominium, prosequendi, hic tamen Processus, tunc tantum locum habeat, cum neque annualis pacifica praescriptio, neque legitima, et immediata successio, occupati suffragatur Approb. P. 3. T. 8. A. 1. id quod etiam ad Bona, in Fiscum illegitime devoluta, extensum est. Ibid. Art. 2. 2do. Si quis forte Fiscalis, potentiam patre, citetur ad Sedem Judicariam Comitatus, in quo potestia patrata est; & ex propriis ejus Bonis, Actori satisfactione impendatur. Approb. P. 4. T. 1. A. 42.

2. 3to. Potentiarius, ratione aliquorum bonorum jure conventus: si lite pendente, illa desolari ultro sine ret; tunc Actor triumphans, etiam ad damni, exinde emergentis, refusione agere poterit. Ibid. A. 6. 4to. Si persona ignobilis, potentiam aliquam, seu violentiam, aut damnum patraverit; a Domino ejus Terrestri, iudicium petatur: qui sine mora, imo nec Sedem Judicariam expectando, coram uno ex Vice-Comitibus, iudicium impendere teneatur, intra octiduum: Unde dabitur: Appellatio ad Comitatum. Actus minoris potentie Revisto, ad Tabulam non admittitur; neque tamen via, ad Principem provocandi intercluditur. Quod si Dominus

nus Terrestris legitime, ut præfertur, requisitus, Judicium, ad præfixum diem, non impenderet, ad Comitatum citetur, & cum singulorum Jovbagyonum homagiis, teneatur illud impendere: si vero etiam tum contumacia ductus, id negigeret; re iterum ad sedem reportata, in actione Actoris convincatur indilate. *Ibidem. A. 28.*

3. 6to. Si quis Bona, legitimo hæredi semel Judiciale restituta, etiam secundo reoccuparet; tunc comperta in Comitatu, vel sede, rei veritate: ipso facto, in poena majoris potentiae condemnatur: si vero tertio idem ficeret, servatis de jure servandis, Capitalem poenam incurrat. *Compil. P. 3. T. 7. A. 1.* ubi secunda, & tertia reoccupatio, numeranda esse videtur cum iniuria occupatione, ante restitutionem judicariam, facta. Ex hoc loco etiam patet: Actum majoris potentiae, nec in Transylvania inferre amissionem capit, & Bonorum simul; sed ad summum disjunctive 7mo. Si qui absolute potentiu mediante, in sylvam alienam, villamque turmatim iverint, & loci ejusmodi Posseffores, aut Incolæ, ipsis resistere non valentes, rem ad Officiales Comitatus, aut Sedis, detulerint, comperta rei veritate, in 100. flor. convincantur: una medietate Actori, altera Executoribus cedente. Si vero Potentiarii ejusmodi, privatim, aut non ita numerosi, simile quid paraverint; servetur processus, supra relatus. *Ibidem. A. 2.* vide infra de *Damnis, Judiciis, &c.*

Arrestatio.

N. I. **D**E Arrestatione, seu detentione hominum, aut rerum, statuuntur potissimum sequentia: quibus hoc præmitto: Arrestum, juxta Compil. P. 4. T. 16. A. 1, sic describi: Cum quis certas Civitatis, Pagi, aut loci Officiales prius requirens, quempiam in Persona, vel rebus detineri facit. Unde vides Arresti, a potentia, differentiam. Arrestatio enim, propria auctoritate facta, jam est violentia. Imo. igitur ad nullius instantiam, accusationem, aut mandatum Persona Nobilis, aut res ejus, absque debito Juris Ordine Arrestari, ac detine-

tineri a quoquam possint; sub poena Decretali, quinque Casuum; quod extenditur tam ad Capientem, quam ad Mandantem. Approb. P. 3. T. II. A. 1. pro indebita autem Jobbagyorum, & quorumvis, in hoc Regno certas Residentias habentium, rerumque ad eos pertinentium, Arrestatione, 200 flor. exiguntur: quæ poena partim Actori, partim Judicibus, ac Executoribus cedat. Ibid. Eadem poena Executores ipsos manente, siquidem eorum culpa, executio impediretur. 2do. Si pecus iurto ablatum, apud Nobilem inveniatur; non Nobilis, sed pecus de ineat, ad usque terminum competentem: ille vero teneatur comparere, ac se defendere. Ibidem.

2. 3to. Excipiuntur hinc: 1 Casus Decretales, de quibus verbo: de Casibus, in quibus Nobiles captivari Ec. egimus. 2 Nobiles, nullam certam Residentiam habentes, & violentiam patrantes: hi enim, ad instantiam partis laesae, detineri possunt usque ad tempus Judicii 3 Excipiuntur illi Nobiles, qui contractualiter cum Arrestante huic suæ libertati renunciarunt: cum talibus enim agi potest secundum Contractum. 4. Ex eadem ratione, contra Vades (Kezes) juxta tenorem initi contractus, procedere quisque valebit, modo literae obligatoriales, prius recte discutiantur, & pars utraque audiatur: neve Jobbagyones cum praejudicio Dominorum terrestrium supra homagium suum, onerentur; vel hac occasione, in personis suis abalienentur. App. P. 3 T. II. A. 2.

3 4to. Quod si aliqui, per errorem (quorum neque Nobilitas, neque certa in Regno Residentia nota esset) detineantur; Officiales, ac Detentores erunt excusati: quamprimum autem vel duobus testibus, conditio hominis detenti, comprobata fuerit, eo facto Instantes juribus supra relatis, sub eadem poena se se accommodare teneantur. In predictis autem casibus, ob indebitam forte arrestationem factam, Judices culpari, aut in jus citari non possunt; sed Instantes. Ibidem. Art. 3. & Comp. P. 4. T. 16 A. 1. 5to. His non obstantibus, Malefactores, tamen in Civitatibus Saxoniciis, quam Ungari-

garieis Sententioratos, vel in loco delicti, in flagranti, deprehensoros: vel apud quos Jumentum, furto ablatum reperiatur; tales in uam, si Ignobiles sint; Judices libere, vel sua auctoritate, vel ad instantiam aliorum, arrestare valeant: cum Nobilibus tamen juxta continentiam Decreti, & Articulorum praetitorum, procedendo. Approb. P. 3. T. 80. A. 4. 6to. Si cuius gregatim pecora, damnum alicui inferant: tunc, grege permisso, Pecorum custodes, vel res ipsorum arrestentur, usque ad satisfactionem, ab his ipsis desumendam. Idem intelligendum de alijs, onera hoc illuc vectantibus, & damnum, aut violentiam aliquam in pratis, vel alibi patrantibus. Approb. P. 5. Edic. 6. 7. & 8. 7mo. Hominem indubitatae Nobilitatis, non nisi in flagranti criminis arrestare liceat. Comp. P. 4. T. 16. A. 1. 8vo. Personam ignobilem potest quis capi curare, etiam ob solam facti suspicionem, idem est de Persona, cuius Nobilitas est prorsus ignota. Ibidem modo captum (ubi scilicet privatus Nobilis tamē arrestat) ad manus Officium affignet, & Dominum Terrestrem capti hominis, certificet. Approb. P. 3. T. 47. A. 3. Unde vides, pœnas hic N. i. relatas, non nisi propter indebitas arrestationes incurri, qno. Homines, praevio modo, legitime arrestati, ultra quindenam, non detineantur in judicati, sed vel convincantur, vel dimittantur. Comp. P. et T. cit. A. 2. V. P. 1, Syntag. Tit. 17.

Contributio.

N. i. **P**rimo. Connumeratio Contributionum, olim secundum Portas (nunc Calculos, Rovds) fieri consuevit; una Porta 10. homines Contribuentes, in se complectente. Nec obstat, si quando numerus iste alii cubi excedat numerum denarium: si qui tamen Incole Connumerati adhuc non essent, tenebuntur in contributionibus juvare cæteros. Approb. P. 3. T. 2. A. 3. 2do Si autem numerus Contribuentium decrescat; tunc alii inde discedentium, vel emortuorum Territorium possidentes, pro iis contribuant: immo si Patronus (Do-

minus Terrestris) ejusmodi bona a Colonis deserta, pro se usurparet; tunc vel per se, vel per subditos, pro rata contribuere tenebitur: si minus, Bona permittat Pago usuanda. Excipiendo hinc Possessiones, quæ per Pejsem, aut alia ex causa, vel quoad totam Portam, vel quoad partem illius, defolarentur. *Ibidem. A. 4. 3to.* Contribuunt etiam *Manumissi*, si Nobiles non fuerint, nec per Principem exempti: qui quidein eximere non potest ullius possessionem, nisi ad certum tempus. *Ib. A. 2.*

2. 4to. Pro Villis, seu Pagis, ac possessionibus desertis, Tributum nullum exigitur, donec locus impo-
puletur: nec a Nobilibus contra eorum praerogativam.
Ne tamen *Fiscus* defraudetur: si qui subditorum alio,
quoquomodo translocarentur, iisdem ubiunque sint,
solvere pro rata prioris portae, teneantur; neque eorum
onus, sive Domini Terrestres, seu Villani cæteri sup-
portare sint obligati. *Ibidem. A. 5. & 6.* Si qui Pagi da-
mnificantur, & vel ex toto, vel ex parte, incendio con-
flagrent: ii per triennium, a Contributione immunes sint.
Ibid. A. 8. Perceptores Contributionum, Jurati esse de-
bent, nec Contribuentes invitos, ad obsequia sua, aut
quidquā aliud cogant: contenti duobus denariis, pro
schedula dari solitis *Ibidem. A. 10.* Contributionum ve-
ro administratio, sub poena 12. fl. sine causa rationabi-
li, deferri non debet. *Ibidem A. 7. 6to.* Hinc in extra-
ordinaria Nobilitatis Contributione, extraordinaria e-
tiam adhibita remedia: ut si quis Nobilium, ratum pro
certa possessione tributum solvere non potuisset, aut no-
luisse: tunc alter ejus loco solvens, dictam possessio-
nem occupare, & usque ad refusionem, tenere poterat.
Imo hæc ipsa Contributione, a Bonis impignoratis data,
tempore reluitiois, præter summam capitalem, compen-
sari debuerat. *Comp. P. 5. Edic. 33 & 34.* Edicto au-
tem 40. præter pœnam 12. florenorum, jubentur Bona,
contributionibus operata, in causa negata solutionis, oc-
cupari per Officiales, & pro solvere volente, assignari.
Vide *ibidem* in saustam profœna Othomanica factam con-
tri-

tributionum seriem: quæ tamen in aliis casibus locum habere nequaquam videntur.

Damna.

N. I. Primo. Si quorum pecora in alienum Territorium, licet simpliciter non prohibitum, sed vilianis commune (*Nyomás*) Pascuationis gratia, absque licentia Possessorum, immitterentur; tunc ea abigi, seu invagiari possunt; quo casu *Invagians*, pro majoribus, duos; pro minoribus vero pecoribus singulis, unum duntaxat denarium (*hajtó*, aut *valtság pénz*) exigere potest, toties quoties si quis vero plus exigeret (*uti faciunt, oves alienas, ob id Decimantes*) per Officiales in 12. flor. convincatur, eo facto, duabus Actori, tertia vero partibus, Executori cedentibus. Si abigenti, seu invagianti potentiose aliqui resisterent; tunc ad requisitionem ejusdem, Judices pœnam minoris potentiae (*violentiae*) in refractariis exequantur. Quod si vero etiam *Verberatio*, *Vulneratio*, aut *Homicidium* contingere; tunc juxta meritum causæ, procedatur. Approb. P. 3. T. 33. A. I. 2dō. Cum pecorum perditorum investigatione (*Nyomás Követés*) multis hactenus perjuriis, ac innocentum damnificationibus occasionem dederit (nam pecora furto ablata, sæpe vindictæ studio, fures ipsi in certorum locorum Territorium impulerunt) idcirco, si cuius imposterum Jumentum, in Villa, vel Civitate perditum fuerit (*nisi de Famulo domestico, justa sit suspicio*) & damnificatus, vel ejus homines juramento testati fuerint, in tali loco, tanti pretii pecus amissum esse; ex tunc teneantur Civitates ejusmodi, aut villæ intra quindenam, vel furem sistere, vel damni refusionem facere. Ibidem. T. 34. A. unico.

2. Quod si facere contumaciter renuerint, damnificatus cum Officiali cuiuscunque loci, eos convenire, & Executionem in duplo facere queat: rescissis omnibus juris remedii. Ibidem. Vel si pecus perditum, apud aliquem, vel aliquos, etiam *Siculos*, reperiretur, illi teneantur Evictorem (*Szavatost*) statuere: in quo Da-

mnificatus, expensarum, fatigii, ac damni sui refusio-
nen quærere possit. *Compil. P. 3. T. 8. A. 14. et P. 3.*
seu Villa apud aliquem divertat, eique res suas, in fi-
delem custodiam tradat; & successu temporis, rehabere
ab eo non posset, eo, quod furto, vel aliter rem per-
iisse diceret; tunc comperta rei veritate, Officiales te-
neantur Depositorem ejusmodi contentare. *Approb.*
P. 3. T. 34. in fin.

3tio. Si, dum vestigia animalis perdi (Az elvezett
marhának nyoma) ad Territorium alicujus villæ, vel
Civitatis, aut Oppidi pertigerint, ibique desierint,
aut animal excoriatum repertum fuerit; si, inquam,
hoc casu, *damnificatus* ad ejusmodi vestigia, aut animal,
juret: tunc Incolæ loci illius, satisfactionem impende-
re tenebuntur *Compil. P. 5. Edict. 24.* Quia in causa (ubi
tamen eo remedio ab antiquo utuntur: ac hodie etiam
uti volunt) si homo *damnificatus* Vice-Comitem secum
evocet *i. florenum*; si supremum Judicem (*Föbiröt*)
24. denarios solvat: juxta usum antiquum. *Ibidem* quod
tamen de prædiis desertis non est intelligendum: nec
hoc remedio uti comelluntur, qui hactenus eodem usi
non sunt: ita tamen ut neque ipsi alios ad id cogere pos-
fint. *Ibidem.* vide de his plura *Approb. P. 5. Edic. 37.*
& verbo: *de Damnis. P. 1. Syntag.*

Debita.

N. I. Circa hanc materiam, observandum est: *1mo.*
Universum loquendo, Debitor juxta initum
cum Creditore contraéatum, Juri stare debet. De reli-
quo, si extraneus aliquis, Creditum suum, a Civè, seu
Urbis alicujus Incola aliter rehabere non posset; tunc
Debitorem, ad Judicem competentem illius Civitatis,
faciat citari: ubi, si Debitum liquidatum fuerit, absque
ulla partium acceptione, aut dilatione, Creditori statim
satisfiat: si vero causa non esset liquida, una quindena
assignetur: & tunc terminetur finaliter. Satisfactio
porro non ex inutilibus rebus, aut pecoribus: verum
(ii)

(si habeantur) ex rebus aureis, argenteis, vino, pecunia, tritico, &c. fiat, quorum æstimatio sit penes *Juratos*; qui si *pluri*, aut *minoris*, quam pars est, Res æstimayerint, coram ejusdem loci Officialibus, in 200. *florenis* convincantur *singillatim*; duabus *tertialitatibus*: pro parte *Judicium*, una pro *Querulante*, cedentibus: *infuper in refusione camni*, *iniqua estimatione caufati: roties, quoties*. *Approbatur. P. 4. T. 4. A. 1.*

2. *Æstimatoribus* vero non inventis, aut eorum bonis non sufficientibus, hæc ipsa poena, ex bonis *Debitoris* desumatur, aut etiam in persona capiatur. Denique si *Judices* requisiti, satisfactionem non impenderent, aut *Testimoniales*, super ea re, literas non darent, tunc *Damnificatus* libere poterit quemvis, ex tali Civitate, vel *Pago* ubicunque arrestare. *Ibidem. 2do. Debitum vero 200. florenorum, sine ullis omnino Juridicis remediis* (ut sunt, *Exceptio*, *partium Extradatio*, *Appellatio* &c.) *imo etiam sine Exmissione*, si causa sit liquida, executioni mandetur. *Ibidem. & T. 7. A. 2. 3to.* Si debitum, literis, vel *humanis testimoniis* comprobatum; ad *simplicem requisitionem*, quis reddere nolle; tunc *Officiales* ibidem requisiti, de *facto* Creditorem contentent, si mobilia non extent, etiam de immobiliis: vel certe *Debitorem* detineant: secus *Officiales* ipsi, poena *Articulari 200. florenorum*, teneantur; *troties, quoties*: ad cuius executionem obligatus sit *Dilector*, absque ullis *remediis Juridicis*. Si autem *Debitores* defecissent, aut emortui fuissent, in eorum successores *Debitum transit*. Et hoc processu uti possunt, tam *Civis contra Nobilem*, quam *Nobiles contra Civem*. *Compil. P. 4. T. 15. A. un.* Cæterum si *Creditori* placet, potest procedere etiam penes literas *contractuales*, seu *obligatorias*. *Ibidem. vide verbo: Arrestatio. in fin.* quod quidem etiam ad *Debitores* extendunt. Item *Compilata, P. 4. T. 16. A. 2.* ubi a *Debitoribus* *Judicioriter* convictis, conceditur facultas, penes literas *sententiales*, ubique debitum, etiam per *Arrestationem exigendi*.

Decima.

N. 1. **P**rimo Nobiles, juxta praerogativam Nobilitatem, neque ex frumento, neque ex ulla aliis rebus suis (licet fundis uterentur Rusticanis) Decimam dare, aut schediam (Czedula pénz) redimere tenentur: nihilominus tamen plebs misera (ne hoc prætextu Decimæ defraudentur) sufficientibus, pro conditione sua, agris privari non debet per Dominos suos Terristres. Neque Decimæ accipiantur ad selectum: sed promiscue, & mixtim; prout est procreatio. *Approb. P. 2. T. 10. A. 1. 2do.* Ex agris, a decimatione exemptis, licitum est, ante communem vecturam, fruges invehere: pecora tamen etiam Nobilium, occasione vecturae; vel alias, priusquam omne frumentum avectum fuerit, ibidein non paucantur: *sub mulcta 2. florenorum*, ac refusione damni, medio Vice-Judicis Nobilium, vel in hujus defectu, Nobilis alicujus acquirenda: si nec iste haberet posset, assumantur duo Cives ad oculatam: a quibus habito testimonio, Executores Comitatus, aut Sedis simpliciter requisiti, vigore hujus Articuli, procedere teneantur. *Approb. P. 3. T. 5. A. 1.*

2. *3to.* Tum a Valachis, tum ab aliis omnibus, specialiter non exemptis, in toto Regno Transylvaniae, indifferenter Decimæ exigantur: scilicet quoad Vinum, Frumentum, Legumina, Porcos, Oves, & Apes. Neque Fisco Arendum solvere Patroni teneantur; nisi in locis, Arendae hactenus subjectis, residerent. *Ibid. A. 2. 4to.* Decimæ ex Agnelli, Melle, Vino, pecoribus, ac Leguminibus obtingentes, diu differri non debent; sed intra duas a Festo S. Martini septimanias, recipiantur, nisi ipsi Decimandi aliquantum differri peterent secus enim de Damno, inde emergente, nequaquam sint obligati. *Approb. P. 2. T. 10 A. 2.*

3. *5to.* Decimæ Fiscales, post An. 1588. perennaliter abalienatæ, instar aliquorum Bonorum Fisculium redimentur: si vero ante dictum annum fuissent abalienatæ - maneant apud suos Possessores. *Ibid. A. 5. 6to.* Quando-

doquidem etiam in iis locis, in quibus per Arendam, Decimæ a Fisco redimuntur, agnelli tamen, ex parte Fisci decimantur; dignum est, ut etiam Saxones omnes, veluti peculium Fiscale, Decimam ex agnillis Fisco praesent. Ibidem. A. 6. 7mo. Decimatores, Exactiones extraordinarias, non faciant: nec ante tempus comparent, pro se, suisque victimum a misera plebe extorquent do, præter solitum: nec vectores Decimarum detineant. Demum si in Vino, aut Frumento damnum aliquod, Fisco, & Possessori commune illatum fuerit, utriusque prærata refundatur. Approb. P. 5. Edic. 11. 13. 15. & Compil. P. 2. T. 4. A. 1. 2. 4. 8vo. Si quis ex alieno Territorio Decimas, absque licentia cum danno Nobilis cuiuspiam, asportari faceret; tunc si is esset Ignobilis, 12. fiorenos, si Nobilis, 200. restituere, cum Decimis asportatis, teneatur. Compil. P. 2. T. 2. A. 3.

Educilla.

N. I. **P**rimo. Ordo, & Modus educillandi per Officiales limitetur, juxta quantitatem Bonorum cuiusvis Possessoris portionati (Compossestoris) qui sub poena 12. flor. medio Vice-Comitis aut Judicis Nobilium desumenda, observari debet: insuper, in casu transgressionis, Vas inchoatum pertundatur, vel per Executorem auferatur, cuius poenae duae partes Querulant, tertia Executori cedat, id quod locum habeat, esto vinum jam effluxisset & quidem etiam quoad Educilla, in Domibus Nobilitaribus erecta. Si quis autem ex Patronis proponeret vinum ineptum; tunc is, qui post illum ordine, educillare deberet, per Vice-Comitem, aut Judicium, vinum gustari faciat: & comperta rei veritate, ipse libere educillet. Officiales vero in his requisiti sub poena 200. flor. exire teneantur. Appr. P. 3. T. 32. A. 1. quæ etiam ad Bona Fiscalia extenduntur.

2. 2do. Persona Ignobilis, vel Ecclesiastica, sine consensu Patronorum, his educillantibus, educillare, sub poena praedicta, simpliciter non audeat: uti nec Cervilium vendere. Ibidem. 3to. Hæc exclusiva contra

igno-

Ignobiles, ac Villanos, locum habet, tametsi illi *hederam* non exponant, vel vinum non *in*, sed *extra* Pagum, in campo, aut *sylvis* educillarent: ita ut quot vasa vini comperta fuerint, toties 12. *florei* exigatur per Vice-Comites, vel Judlium, vel medio Vice-Judlium Regionum, vel in horum defectu, medio Vice-Judlium, vel Juratorum Sedium. Nec Nobilis portionatus, Jus suum educillandi, in personam Ignobilem, ac Jobbagyonem transferre possit. *Compil. P. 3. T. 6 A. 1. 4to.* Siculi (cum vino careant) indifferenter omnes possunt Cervisiam educillare. *Ibidem. A. 2.*

Fiscus.

N. 1. *Primo.* Bona Fiscalia (*Ungaris Proventus Regii,* seu ad S. Coronam pertinentes; ut sunt Civitates Liberae, Tricesimae, Fodinae &c. juxta Ulad. A. 3, 1514) post annum 1588. perennaliter ab alienatæ, ad Fiscum redeant, ab iis tamen Patriæ filiis, quibus vel propter merita, vel ob pecuniam data sunt, simpliciter non auferantur; sed vel in debita summa inscribantur, vel ipsi aliter contententur. *Approb. P. 2. T 8. A. 2do.* Bona Fiscalia ab Anno 1615 inscripta juxia tenorem, Donationalium, suis Possessoribus relinquuntur, usque ad summae inhaerentis depositionem, ac relutionem: quorum collatio, etiam imposterum Fisco sit libera; modo nec perennaliter, nec supra valorem inscribantur. *Ibid. 3to.* Si quis ex Bonis inscriptis Jobbagyones munumitteret, vel in aliam possessionem translocaret, ac tempore relutionis, seu redemptionis, restituere non posset; id ex summa inhaerente defalcetur. *Ibidem. ubi etiam poena, Bona non remittentium.*

2. 4to. *Fiscalia* hujusmodi *Bona* (in quantum peculiares Principis proventus significant) connumerauntur sequentia: Huszt, Kövár, Szamos-Ujvár, Varod, Gyalu, Kolos-Monostor, Fejér-vár, Déva, Fogaras, Görögény, Karán-sebes Lugós, Liberae Civitates, et Oppida libera, Telonia, Tricesimae, Fodinae omnigenae, resvara, Lippa, Jenö, et Mallei (Vashámorok) ab an-

antiquo Fiscales: & hæc, sensu etiam A. 3. 1514. cit. abalienari perennaliter nequeunt, neque ab illo præscribi. *Approb.* A. supra cit. 5to. Porro cætera Bona, ad Fiscum, seu titulo defectus, seu per Notam, aut qualitercumque devoluta, vel imposterum devolvenda, libere per eundem possunt, etiam in perpetuum abalienari: ita tamen, ut Bona per defectum, aut Notam, devoluta, Princeps pro se, vel Consorie, vel Filiis suis, absque consensu Regni, non reservet: sed personis bene meritis conferat. *Ibidem.* A. 4. & *Compil.* P. 2. conditione. 21. item. P. 4. T. 10. A. 14. quo Titulo, Terra Fogaras, & aliæ quædam possessiones, exemptæ sunt a Fiscalitate. Vide in horum recuperatione Processum eodem Titulo *Approb.* suse descriptum. 6to. Si quis Nobilium, in Bonis Fiscalibus habitantium, Vineam desolatam cultivare vellet, prius cum Praefecto Fisculi conveniat: & si locum eundem Jobbagyones colere nollent: ipse erga Decimam possideat libere *Approb.* P. 5. *Edic.* 23. quid in casu defectus faciendum sit? habes *Approb.* P. 2. T. 8. & P. 5. T. 3

Jobbagyones.

N. 1: **P**rimo. Domini Terrestres, legitimas, & DEI, ac Regni legibus, non contrariantes Subditarum suarum nuptias, impedire prohibentur; sub poena 100. flor. 1. vero illæ clam nuberent; eandem poenam incurvant. 2do. Relicta Jobbagyonis, unam duntaxat Bonorum mobilium tertialitatem habet; duabus tertialitatibus Domino Terrestri remanentibus. 3to. Filia Rusticana, nuptui tradita, præter vestitum, nihil ex Bonis paternis secum auferre potest: Bona vero immobilia, ex toto sunt Domini Terrestris: exceptis tamen locis, hac in reprivilegiatis, & longo usu roboratis. *Approb.* P. 3. T. 30. A. unico. Nec subditus vadimonium (Keszeg) cum præjudicio Domini Terrestris, sine ejusdem consensu, præstare potest. *Arg. App.* P. 4. T. 5. in fin.

2. 4to. Uxores Jobbagyorum, sine consensu Domini Terrestris, militiam profitentium, vel aliter abeuntium, servire pro sua conditione tenentur: uti & quantum portionale solvere. App. P. 3. T. 31. A. 3. P. Edic. 29. Fugitivi pariter, & pro portionali quanto jam calculati, post reductionem, partem sibi obtingentem, & ab aliis solutam, refundere tenentur. Approb. T. 31. P. 3. A. 7. Repetiti vero Coloni, restituvi debent, sub poena 100. flor. Ibidem. A. 8. 5to. Repetitio porro Colonorum fiat medio Judicis Nobilium: si ad ejus petitionem non restituatur Colonus; tunc Pars in causam attracta, citetur ad Sedem Comitatus, intra octiduum in Transylvania. in Partibus vero intra quindenum: ubi si Incertus dilationem petat ad producenda testimonia ulteriora, dabitur quidem ei, sed in proxima Sede convictus abscissis omnibus Juridicis remediis, cum homagio, & poena minoris potentiae condemnetur si vero ante Sedis securitae diem, restituat; nulli poenae sit obnoxius. In causa convictionis per non venientiam, Convictus remedio prohibitionis, vel Novi simplicis, uti poterit; sub poena praedicta, sententiam accepturus. Approb. P. 4. T. 5. A. 1.

3. Ceterum liberum erit Actori, causam hujusmodi Repetitionis, agere etiam in Tabula. Com. P. 4. T. 1. A. 1. ubi A. 2. datur novus processus, vi cuius Jobbagyones ab Anno 1657. a suis Dominis abalienati, ex omnibus locis, etiam Fiscalibus, ac Podinis, producta, Prætendentis, Relatoria, compertaque rei veritate, locorum ejusmodi Possessores, Magistratus, Praefecti, ac Officiales, ad simplicem requisitionem; vel de facto, vel ad octavum restituere teneantur, sub poena 200. flor. si vero aliqui Executionem sive Repulsive, sive aliter non admitterent, tunc ubicunque talismodi loci Incolae, vel Bona reperirentur: satisfactio exinde fieri possit. Ibid. A. 5. similiter Jobbagyones, calamitate temporum, atque coacti, ac deum ad priores Dominos redire volentes; sub poena Articulari dimitti cum Bonis suis debent: Vadimonio cuiuscunque vel Juramento nihil obliante, nec ullum hac in parte, ligante. Ibidem. in Compil. A. 8.

4. 6to. Si dicta Repetitio fiat a Communitate, seu Universitate Saxonica, vel Siculica auta Civiatisibus, seu deinceps per Officiales, seu per Mandatum praecepcionis, & Colonus per eos non restituatur; ex tunc ad Tabulam evocentur: ubi compertu Actoris justitia, in causam Attracti, in 200. fiorenis, præter restitutionem Coloni, convincantur, id quod, præter Fogaras, ad omnia loca, & possessiones extenditur. in Approb. P. 4.
 T. 5. A. 1. 7mo. Jobbagyo Nobilem personam, in uxorem dicens, inque Nobilitaribus ejus Bonis residens, ab uxore repetatur, modo prævio: si vero non in Bonis uxoris, nec in obsequio certi Domini, sed tamen in fundo libero habitet; tunc medio Judicium admoneatur ipse, ut redeat: quod si recusaverit, in proxima Sede, judicetur peremptorie, & convictus restituatur Pruetenti: si autem sit alicui Domino obligatus, anno suo expleto, restituendus erit. Ibidem. Ethæc procedunt etiam quoad liberos subditorum, cujuscunque demum ætatis sint. T. 6. A. 4. vide etiam P. 5. Edic. 22.

5. 8vo. Liberum est Dominis Terrestribus, sive Equos, sive Boves Jobbagyonibus suis permittere præ suis usibus. Approb. P. 5. Edic. 47. 9no. Personæ Ignobiles, aliaque Inquillinariæ, in fundis Nobilitaribus residentes, si territorii beneficio, vel scilicet pro se agros colendo, vel extra Sessionem Nobilitarem, jumenta sua pascendo, non fruantur; onus Civitatis, aut Pagis ferre non tenentur. Ibidem. Unde patet, a contrario ad quid teneantur. 10mo. Si qui ex ordine militari (hadi Rendböl) vel quæcunque personæ liberæ, Jobbagyonem alicujus potentiose abducerent; tunc siquidem capi possunt, capiantur: sin minus, apud Judicem competentem accusati, tanquam publicarum Regni constitutionum Vigintatores, puniantur. Approb. P. 5. Edic. 31.

Judicium, seu Processus Juridici.

N. 1. Primo. Abolis veteribus Judiciorum Terminis Octavalibus, statutum est: ut Terminus Judiciorum Octavalium, pro Nobilitate Transylvanica,

ab Octava post Festum S. Lucae, die, duret uno mense, pro Partium vero, a prima Decembris itidem per tres hebdomadas: pro Siculis, ab Octava Epiphaniae, usque ad tres hebdomadas: Dominicos dies nullibi computando. *Approb. P. 4. T. 1. A. 2. 2do.* Ut Causantes, ac Judices ipsi securius procedere possint; nemo hominum, cujuscunque status, & dignitatis, eos in f. nitione sua turbare præsumat: secus juxta contenta Decreti puniendus. (*Ulad. D. 5. A. 5.* hujusmodi Turbatorum pœna est majoris potentiae) si vero vel Causantem, vel Judicem ejus comminationibus aliqui terrorerent, in 200. flor. convincantur. *Approb. P. 4. T. 1. Art. 4.*

2. 3to. Processus Juridici Mandatis illegitimis ne interturbentur; sed juxta seriem sententiae latae, Officiales ubique libere procedant: secus Provisores, aliisque Bonorum, in quibus r̄es exequenda esset, Curatores, Executionem impedientes, de propriis Bonis convincentur, & cum refusione dannorum, in poena minoris potentiae condemnentur. *Ibidem. A. 8. 4to.* Causæ brevi processu agitari solitæ sunt: Quinque Casuum: Actuum potentiariorum majorum, et minorum: Homicidii deliberati: Dotum: Paraphernal. Quartalit. Tutel. Bono um Impiganor. Obligaminum: Depositorum: Diffamationum: Falsorum delatorum: Repetitionis literarum: nec non Zobbagyonum servorumque fugitivorum: aliorumque specificè sparsim in Articulis denotatorum. Has igitur Causas brevis processus, potest quis vel in Tabula Judicia Regni, vel in Seibus prosequi. *Ibidem. A. 11. & 12.*

3. 5to. Ubi tamen agitur de Perpetuitate Bonorum, ac necessaria Privilegorum productione, immediate in Tabula: si vero causa notam concernat; in Diaeta Generali erit prosequenda. *Ibidem. 6to.* Evocatione: ad Tabulam, siant ad octavum: si autem evocandus esset ex partibus; ad decimum quintum. *Ibidem. A. 13. 7mo.* Si quis alterum personaliter evocaret in Casibus, quibus personalis comparitio non requiritur; in mortuo (integro) homagio convincatur. *Ibidem. A. 16. 8vo.* Causa porro quinque Casuum, & in his violentarum occupa-

tionum, ac homicidii deliberati, requirunt personalem comparitionem, non item aliæ: nisi specificè in Articulis, ac Legibus denotarentur. Ibid. A. 15. intelligendum tamen semper videtur: nisi legitimum, juxta Decretum, habeat veniendi impedimentum: tunc enim comparere in persona non obligabitur: cum nemo ad impossibile obligetur. vide dicta de Excusatione Rationabili P. I. Synt.

4. 9no. Si quis per non venit, sententiatus est, poterit uti Inhibitione, vi cuius, Executio sententiæ suspendatur: modo tempus executionis præveniat, aut intra quindenam, literarum Relatoriarum extraditionem antevertat. Ibid. A. 17. 10mo. Qui vero has causas in Sedi bus vult prosequi, Citationem, cum brevi cause declaracione, medio Judicum, aut Vice-Judicum Nobilium, vel Regionum, sigilloque orundem munitam, insituere debet: nulla ad hoc, e fede exmissione requisita. Ibidem. A. 19. 11mo. Beneficio novi Judicij (quod seu sit Gratiae, seu simplex, utraque Cancellaria dare tenetur) uti quisque debet, ante extractionem literarum Transmisionalium, ad Forum altius sonantium. Processus vero novi Judicij, est hujusmodi: ut si quis sententiæ in per non venit, latam, prohibuit (etiam verbalis prohibitio valeat) teneatur ad proximam sedem comparere, rationem suæ prohibitionis redditurus, judiciumque pro merito subiturus: quo si non sit contentus, Novo uti poterit. Cæterum Novum potest esse cum, vel sine Prohibitione. Modo 1mo. probe sit paratus ad prosequendam causam suam; nam in eadem sede, nullum illi amplius juris remedium relinquitur: nisi sola Appellatio. 2do. Novas adferat allegationes, & exceptiones: nam penes Novum, recursus ad easdem rationes, quæ jam prius ventilatae erant, non conceditur. Ibidem. A. 20. & 21. de his vide infra verbo: de novo Judicio, juxta continentiam Decreti, descripto. 12mo. In omnibus hisce Casibus potest appellari: sed in quinque Casibus, & homicidio deliberato, Reus detineri debet; vel non nisi ad Vadimonium, dimitti: usque ad finalem appellationis revisionem. Reliquis remediis Juridicis exclusis, Ibidem.

A. 25. 13to. Volens ad *Evictorem* recurrere, *rationibus meritoriis*, ad *Evictoratum* pertinentibus, ne utatur: *secus enim ille evincere non tenebitur.* *Ibiaem.* **A. 26.** si autem Pars J. nihil agat, neque excipiat, sed *simpli-*
citer se ad Evictorem revocet; tunc *Prorogatoriam* su-
per eo *Sententiam* a sede habebit. *Ibidem.* **14to.** In
cauis *Divisionis*, inter *Fratres*, & *Sorores carnales*,
Patrueles, & *Matrueles*, fienda *Inhibitio* non admitten-
da: nihil tamen hic de *Siculis* disponendo. *Ibidem.* **A.**
36. **15to.** Nullis in causis *Appellatio* admittatur, ante
Sententiam definitivam; nisi *exceptio* occurreret *perem-*
ptoria: quales sunt: *Calumniae*, aut *Praescriptionis*. *Ibid.*
A. 44. plura ad *Processum Juridicum* pertinentia, vide
suis locis in hoc Synt.

Literæ variæ.

N.1. **P**rimo. Si quis missiles alterius (non suspecti, *et*
pacis tempore) literas interciperet, aut aperiret;
in homagio *scribentis*, & *damni* inde *emergentis*, ac
expensarum *refusione* *convincatur.* *Approb.* P. 3. T. 2.
3. **A. un.** **2do.** Si quis in literis *Evocatoriis*, *Adjudica-*
toriis, & *Relatoriis* error irrepserit, & manifestum sit,
eum a *Magistris*, vel *Executoribus* commissum esse;
corrigatur in facie *Tabulae*, si *Executores* *presentes*
sint: si vero non: mediantibus literis *Praeceptorii*. *Ap.*
P. 4. **T. 1.** **A. 34.** **3to.** Nulli ex *Cancellaria* detur *Mis-*
file Mandatum, ad occupationem bonorum aliquorum;
& si datum fuerit, viribus careat; insuper *Impetrans*,
pœna, *Mandata illegitima Extrahentium*, multetur:
sed istud fiat medio *Juris*, ac *legitimorum Regni Execu-*
torum. *Approb.* P. 4. T. 12. **A. un.** nec valent literæ,
ac *Privilegia*, pro *Exemptione* a *communi onere*, aut
contra Decretum, & *libertatem Nobilitarem*, emanantia.
Comp. P. 3. T. 8. **A. 8.** & P. 4. T. 12. **A. 2.**

2. **4to.** Literæ *Donationales* non dentur cum clausu-
la: *salvo jure Fisci*: vel certe hæc *clausula* pro non ad-
jecta habeatur. *Approb.* P. 4. T. 13. **A. 1.** **5to.** Si quis
literas, se, suaque *Bona* concernentes, apud aliquem •
prae-

Praeter viam Juris, delitescere prætenderet: eum vel in Tabula, vel in alio Foro competente, jure conveniat: ubi comperto eo, quod literae apud eum sint, quodque illum legitime non concernant, neque tamen ad Repetitionem Præmissam, restituerit: in refusione omnium Expensarum, a die Receptionis factarum, condemnatur: insuper, si ad Terminum, a Judice præfixum, literas non reddebet, aut delatum forte sibi Juramentum, non deponebet, tunc juxta contenta Decreti. P. 2. T. 84. non solum Evictor Actoris, relate ad ejusmodi Bona, sed etiam Debitor (siquidem extra eorum Dominium Actor sit) esse, Judicialiter declaretur. Approb. P. 4. T. 11. A. 1.

3. Vel juxta Comp. P. 4. T. 11. A. 2. curet Praetendens prius legitime admoneri ejusmodi literarum Dentorem: deinde requirat Officiales, qui si tergiversarentur, eadem poena teneantur: ubi autem erit productio literarum, facienda, præter supremum Judicem, adsint ad minus quatuor Assessores ejusmodi Tabulae, Comitus, aut Sedis. 6to. Taxa literarum, juxta antiquum usum, in Approb. P. 4 in fin. notatum, servetur. Ap. P. T. 11. A. 4. 7mo. Ne Dotalistæ legitimos Hæredes detinione literarum vexare possint, statutum est, ut ubi Vir Nobilis moritur, Officiales ejusdem Comitatus, vel Sedis, statim obsignent omnia documenta literaria Defuncti: ac post sepulturam, dent ei, quem literarum conservatio (vide Conservatores. Inst. lit.) juxta Decretum concernit: Imposito prius Relictue juramento: quod nil literarum occultaverit. Comp. P. 4. T. 11. A. 1. id quod etiam ad alios, e.g. familiares, & Domesticos, hac in re suspectos, extendendum videtur.

Officiales, ac Judices.

N. 1. *P*rimo. Officialestum in Comitatibus, tum in Sedibus Possessionati, ac Patriæ Filii esse debent: item Jurati tum Principi, tum Regno, ad tuendam ejus libertatem, ac iura. Comp. P. 2. T. 15. ac Vice-Officiales quidem annuatim valedicant, supremi vero, sine consensu Comitatus, ante evolutionem anni, sub-

poena 200. flor. valedicere non possunt. *Approb.* P. g. T. 42. 43. A. 1. & 2. & supremi Comites minimum 1000. flor. possessionem in tali Comitatu habeant. *Comp.* P. 2. T. 1. condit. 16. 2do. *Officiales tam Comitatenses, quam Siculicales, ac Saxonicales, ceterique omnes, in Officio negligentes, juxta continentiam Decreti, & Articulorum puniantur:* si qui autem Executores constituti, muneri suo non satisfecerint, ad instantiam Querulantis, in poena Articulari, id est: in 200. flor. imo etiam ammissione officiorum. *Approb.* T. 42. P. 3. A. 2. item. T. 43. A. 1. & *Comp.* P. 3. T. 11. A. 3.

2. 3to. *Birsagia Judicialia* (vide de *Birsagiis*) *Officiales Iuxta contenta Decreti,* partiantur: neque ex poena homagiali (quæ solum Actorem concernit) sibi quidquam vendicent. *Comp.* 5. *Edic.* 2. *de Taxis variorum literarum*, vide *Approb.* P. 4. *in fin* & aliquid infra verbo: *de Taxis.*

Pignus, & Impignoratio.

Primo. Causæ pignoris, 100 florenos non excedentis, in Sede inferiori cerminentur, absque ulla *Appellatione* more solito, prius medio Judicis Nobilium, summa offeratur Pignoratario: quam si is non levaverit, in proxima Sede, iterum oblata summa, Pignus deponatur. 2do. Si nec tunc levaret: exclusu, velut in re certa, omni condescensione, Incattus ad meritum respondere teneatur: vel si causantes ipsi velint, pro Testimonio exmittantur. *Approb.* P. 4. T. 7. A. 2. vide de *Admonitionibus, Impignorationibus.*

Pœnæ variae.

N.1. **P**rimo. Violatores publicorum Regni constitutum in 200. fl. condemnantur; idque, sive hæc poena in Articulis, ac Edictis, specificè sit expressa, sive non. *Compil.* P. 5. *Edict.* 1. quæ poena ordinarie dici solet Articularis. Eadem poena manet eos, qui sine causa legitima ad Congregationes Regni, vel non comparent, vel primo post lectum Catalogum adveniunt: vel ante finem

Si nem sine facultate D. Praesidentis, abeunt; cuius poena executio incumbit D. Praesidenti: sub eadem poena. Com. P. 5. Edict. 18. Item eos, qui executioni legitimorum Mandatorum obfisterent, vel iis non obtemperarent: vel illegitima extraherent: vel alios indebite evocarent. Approb. P. 4. T. 9. A. un. 2do. Malefactoribus, ad mortem sententiationis, Officiales, propria authoritate, Gratiam vitae dare, vel etiam ante sententiam, eos dimittere non presumant; sub poena 500. fl. per Directorem desumendorum, ac refusionis damnorum. Approb. P. 3. T. 47. A. 1.

2. 3to. In furto rei unum florenum adæquantis, ter quispiam deprehensus suspendatur: Si vero remi ultra valorem triplum flor. aliquis furetur; absque ulla dilatione s. spendio plectatur: nisi cum Adversario concorduvet ante Sententiam. Nam facta inter illos concordia Reus in suo duntaxat homagio, pro prima vice condemnatus: quod si præstare non posset, auricula ipsi præcideretur. Si secunda vice in furto ejusmodi deprehensus fuerit, suspendatur: tametsi cum parte adversa concordaret. Ibidem. A. 2. 4/0. Villani (Falubéliek) ad mandatum Officialium, sub poena 200. flor. teneantur eos capere, qui vel suspecti de maleficio, vel jam accusati sunt: nec id DD. Terrestres, sub eadem poena, impedire præsumant. Si autem hominem captum elabi casu finant; intra quindenam sub eadem poena comprehendere, & Officialibus assignare sint obligati. At si voluntarie, vel ab aliis captum, ac sibi in Custodium traditum, dimittent; in poena 500. flor. convincantur. Ibid. A. 5.

3. 5to. Sub poena 200. flor. ac refusione Damni tenentur Villani confuscare, audita Furis proclamatione ac signo aeris campani dato: eumque comprehendere, & usque ad Judicij celebrationem ad instantiam Actoris servare. Ibid. A. 6. Si quis privatus, Malefactorem latitatem foveret, reciperet, victum bministraret, nec tamen illum proderet, poena mortis puniatur. Ibid. A. 10. 6to. Poena Adulterii, mors esto. Fornicatores non per Birsagia: sed virgis puniantur. Blasphemi pariter

riter mortis poenis, ac si res exigat, etiam morte plestantur. *Ibid. A. 21. et 22.*

4. 7mo. Si tamen Blasphemus sit Nobilis: tunc is non in loco delicti, sed coram suo Judice competente, via juris accusetur. & Judex teneatur, sub ammissione Officij, illum punire: quo tamen casu, si causa esset ad mortem, persona Ignobilis testari contra Nobilem nequit. *Comp. P. 3 T. 14 A. 2. 8vo.* Si in aliquo Pago, vel Territorio hominis occisi cadaver repertum fuerit; tunc omnes loci illius Incolæ, a 18. aetatis anno, exclusive computando, juramento mediante, se purgent; secus habendi pro Reis. *Ibidem. A. 4.* Cætera vide suis locis: uti de Gratia, de Homicidio, &c.

Procuratores, seu Causidici.

N.1. **P**rimo. Nullus in una, eademque causa plures Procuratores, quam ad summum, duos pro se habere; vel cum iis, cum præjudicio partis adversae, colludere præsumat; sub poena homagii. Procuratores vero, Judice sic ordinante, teneantur assistere Causantibus destitutis, erga solitum taxam, sub eadem poena. *Approb. P. 4. T. 19. A. 1. 2do.* Omnes Procuratores, ad peragendam rite suam functionem, quemadmodum & Judices, coram Magistris Tabulæ, ac Praesidente, juramento se se obligent secus causas agere, sub ammissione honoris, prohibentur. *Ibidem. A. 2.* Unde officio non satisfacientes, merito perjuri esse arguuntur.

2. 3to. In Salario non sunt nimii; sed juxta conscientiam Jucicum limitationem, contenti esse debent, sub poena homagii. 4to. Si Procurator munere suo male fungeretur vel cum Adversario Principalis sui colludendo, vel documenta ejusdem, ante tempus notificando; tunc per Directorem Fiscalem convincatur, tanquam fidei (fidefragus, seu perjurus) obligationisque suæ violator: si vero literas Principalis sui perdat; vel collusione sua, ipsi damnum aliquod creavit; tunc suis modis Judicium pati debet. *Ibidem. A. 3. 5to.* Fiscales

Di-

Directores, in qua causa aliquando erant **Judices**, in eadem **Actores** esse nunquam possunt, nec econtra. **Approb.** P. 4. T. 17. A. un.

Telonia, & Tricesimae.

N. I. **P**rimo. **T**ricesimatores, contra statuta, ac libertatem Regni, delinquentes, evocentur ad Comitatum, aut Sedem, in qua resident, juxta arbitrium **Dannificati**, si is privatus homo sit: ubi comperta rei veritate, in 200. flor. & refusione damni, convincantur. Et si quando Iesus litigare ob simplicitatem non posset, vel non auderet; tunc ipsi **Officiales**, per eum requisiti, Actores esse possunt: medietatem dictæ poenæ pro se accepturi. **Approb.** P. 2. T. 12. A. 3. 2dō. **I**ntrū limites Regni, et Partium, a nemine mortalium, ultro, citroque comeantium, cujuscunque sint ordinis, **Tricesima** exigatur, sub poenu predictu. **Nobiles** vero omnes, & singulos bonorum suorum fructus (**Allodialia**) etiam extra Regnum efferre, vendere, aut mittere per suos (exempti enim sunt etiam Jobbagyones ac Famuli, res Dominorum suorum habentes, aut in eorum obsequiis proficiscentes) vel etiam ex Bonis suis, in Ungaria habitis: uti pecora, frumentum, vinum, &c. infarre pro suis necessitatibus (non item pro quaestu) libere, & absque omni **Tricesima**, aut **Telonio** possunt. **Ibidem.** A. 4. & P. 3. T. 39. A. 3.

2. **Nobiles** tamen res suas, **Tricesimis** non obnoxias, extra Regnum mittentes, aut vendentes, dent **Testimoniales** super eo, quod pecora, aut res ejusmodi, sint propriae nec ab ullo **quaestus gratia** comparatae. **Ibidem.** A. 5. 3tio. Ab iisdem pecoribus, ubi nempe, cum yendi non potuerint, iterum repelluntur, his **Tricesima** non est exigenda nec ullis exactiōibus indebitis, ac infilitis vectigalibus Quæstores vexandi, sub poena 200. flor. **Ibidem.** & A. 4. quam **Officiales** Comitatenses vigore A. 2. T. 3. P. 2. Comp. desument. 4to. Si qui vero, penes supradictas **Testimoniales literas**, fraudu- lenter egisse, in **Territorio** adhuc **Tricesimali** existen-

tes, animadvertantur; tunc convocatis ejus loci, aut Comitatus Officialibus, statim causa discutiatur; & comperta fraudulentia, Reus in amissione pecorum (idem videtur de aliis rebus intelligendum) ac expressarum expensarum, ipsi Tricesimatori fienda refusione, condemnatur: abscissis omnibus juridicis remediis; si vero tardius directa fraudulentia animadverteretur, Fraudulenti citentur ante octavum, ad Forum competens, & ibidem convicti, ad triplum pecorum condemnatur: Executores pariter solitam sibi mercedem 12. flor. exequantur. *Ibid. A. 5.*

3. 5to. Ubi aliquos aliis viis, Tricesimam subterfugientes, Tricesimator affectus fuerit; tunc captos, ejusdem Territorii Officialibus (sive sint Comitatenses, sive Dominales) in manus assignet, post quindenam poena articuli plectendos: ad quos capiendos, *Villani* requisiti, proclamatione furis (*Tolvaj Kialtaffal*) certificati insurgere tenentur, sub poena 200. flor. *Ibidem A. 6. & 7.* 6to Dominus Telonii, pontes, ac vias, a quibus Telonium accipit, reparet diligenter: secus per Officiales Comitatum, aut Sedium (quibus id investigare incumbit) in 12. florenis, ac refusione damni, si quod exinde viatoribus accidit, mulctetur: si vero Telonium pertineat ad Civitatem aliquam, requirendus per dictos Officiales erit Director *Fiscalis*; qui mediantibus Praeceptoribus, 200. in illa florenos exequatur. *Approb. P. 3. T. 39. A. 1.* Imo talibus possessoribus Telonium tollitur; ut habetur Comp. P. 3 T. 3. 4. 3. nec ullus Telonium erigere potest, nisi ex privilegio Principis. De quibus vide plura infra, de *Privilegiis*, ac de *Teloniis*. Addo hic *Ulad. D. 1. A. 85.* ubi præcipitur Telonioribus, ne Ecclesiasticos, & Nobiles ad loca Tributorum ire compellant, sub poena vivi homagii, talis compulsi: sed libere possint ire per portas, & vias, quas voluerint. Idem est de euntibus ad molas, qui sub eadem poena *Tributis* onerandi non sunt.

§. III.

De Statutis Siculorum Tripartitalibus.

N.1. **S**unt præterea (*inquit Verböczius*) Transylvanis in partibus Scythuli Nobiles privilegiati; quos corrupto vocabulo, *Siculos* appellamus: diffimili consuetudine gaudentes: Rerum bellicarum expertissimi qui per *Tribus*, & *Generationes*, atque lineas *Generationum* (*antiquorum more*) Hæreditates, ac Officia inter se se partiuntur. De his *Leopold. Imp.* in Diplomate suo *An. 1691*, qua res Transylvanicas ordinabat:

Art. 140. sic loquitur: *Siculi, genus hominum bellicosissimum, ab omni tributo, ab omni hybernorum, aut aestivorum molestia, a Decimis, et Praestationibus, sint penitus exempti: econtra pro defendenda Transylvania, propriis stipendiis militare obstricti.*

2. Horum consuetudines, quas legis instar observant, recensentur *P. 3. T. 4.* & sunt sequentes: *1mo. Homagia ipsorum, 25. flor. compensantur. 2do. Emenda linguae, ad 12. florenos, et 50. denarios taxatur. 3to. Emendæ capitis sententia, 24. Marcas, totidem florenos facientes, continet. 4to. Convictus in Capitali sententia (*municipali*) hæreditatem non amittit: sed ad hæredes, successoresque ejus derivatur: caput etiam, demptis catibus *Noeae Infidelitatis*, & *Causis crimina libus*, salvum permanebit.*

3. *5to. In Sede ipsorum Judiciaria, quælibet Marca, 50. duntaxat denariis compensatur. 6to. Comes, & Vice-Comes eorum (seu, ut nunc vocant; supremus, & Vice-Judex Regius) in quavis causa statim post latam sententiam, portionem suam Judiciariam (licet convictus cum Adversario concordaret) exigendi habet auctoritatem. 7mo. Causæ in facto haereditatum, in medio ipsorum motæ, si fuerint ultra valorem trium florrenorum, in Curiam Regiam Regni Transylvaniæ appellari possunt ac solent; servatis tamen Appellationibus solitis. Hactenus Decretum Tripartitum. Præter hæc,*

ad-

ad jungimus ex Approbatis, & Compilatis Transylvanicis
Constitutionibus sequentia.

§. IV.

De Novellis Siculorum Legibus.

N. 1. **C**Apitaneorum apud Siculos Creatio est penes Principem: Judices vero Regios & eligunt, & mutant ipsi: *salva tamen etiam in hoc, autoritate Principuli.* Approb. P. 3. T. 76. A. 1. 2do. Equites Siculi (*Láfö Székelyek*) pari cum Nobilibus jure, hæreditates suas (præter earum abalienationem, ac venditionem) libere possideant. *Ibidem. A. 3.* At licet deficien-
tibus haeredibus bonorum ejusmodi, in quibus aliquan-
do *Jus Regium* latuit, hoc ipsum jus, pacifica dein *Novum Acquisitoris*, per 32. annos possessione, aboleatur; ta-
men si legitimi ipsi possessores, aut successores, in aliqua
bona *Jus Regium* invehant, eidem semper subesse dig-
noscuntur. *Ibid. A. 7. 3to.* Universi Siculi, juxta Con-
stitutiones Regni, parati semper esse debent (accepto
legitim) mandato) ad insurgendum: sub *ammissione ca-
pitis*; non item bonorum. Excipiuntur tamen illi, qui
in alieno servitio versantur, nec possessiones, vi quarum
militare teneantur, habent. *Ibid. A. 8. & 20.*

2. 4to. Liberæ, Equitum, ac Peditum (*Darabont*)
hæreditates, deficiente sexu masculino, vi successionis
mineae, in alios non devolvuntur: sed exolutis fœ-
minis, juxta verum Bonorum valorem, eadem a consan-
guineo propinquiore possideantur. *Ibid. Edic. Rákóczi,*
punct. 4. 5to. Siculi ad Tabulam Regni judicariam,
vel ad Diaetam, extra casus lege definitos, pro prima
instantia, ne evocentur, sub poena 200. flor. sunt autem
casus lege definiti, potissimum sequentes: 1. Repetiti-
Colonorum. 2. Dum statutioni contradicitur. 3. Non ob-
servantia mandatorum legitimorum. 4. Nota infidelita-
tis. *Ibid. A. 13.*

3. 6to Nec bona eorum, sub lite existentia, seque-
strari, nec ullus eorum etiam subditus, ad decimus
Fisco

Fisco dandas, in terris suis cogi potest. Ibid. A. 14. & 15. 7mo. A Jobbagyonibus Siculis, nemo sine consensu Domini terrestris, hereditatem emere possit; sub poena 500. flor. uti neque ab Ordine militari (exceptis Nobilibus) vel iisdem vendere; sub eadem poena: Nisi sub his conditionibus. 1. Præmissa legitima admonitione, erga consanguineos, ac vicinos. 2. Non supra condignum valorem: secus enim, quod supra hunc esset, illud amitteretur: valor tamen Edificiorum, ab Empatore positorum, refundi debet. 3. Non perennaliter: excipiendo Nobiles: sed solum per impignorationem, sub poena prædicta. Ibid. A. 16.

4. 8vo. Sublato communis aestimationis usus, caritatis summae habenda ratio. 9mo. Siculi in suis Foris, causas omnes dijudicent, omnibus juris remedii adhibitis: nec Transmissio, seu appellatio ad Tubulum fiat, nisi pro finali decisione referenda, Brevi causarum processu etiam ad Siculos extenso, apud quos verbalis prohibicio etiam in his processibus admittitur: ita tamen, ut vim habeat Repulsionis, & non nisi semel, in eadem causa fieri possit. Approb. P. 4. T. 14. A. 2. & 3. 10mo. Causæ ad Tubulas transmitti solitæ, prius ad Sedem generalem (Derék Szék) provocentur; & inde ad Tabulum, sub poena 200. flor. toties, quoties. 11mo. Officiales, nullæ prohibitiones, aut Birsagia, citra communem universitatis consensum, statuant, vel exigant, sub poena 200. fl. Approb. P. 5. Edic. 52. 12mo. Si qui Peregrini, Vagi, ac nulli Domino terrestri obnoxii, nec militiae adscripti, se ipsos jure Jobbagyonatus, cuiquam obligarent; tales nec in Comitatu, nec in Terris Siculicis, a Fisco quam conferri possint. Ibidem. Edic. 66.

5. 13to. Qui in fundo, ab hominum memoria, pro Parachiali habito, resident; in medium Pagi solvere non tenentur. Ibid. Edic. 68. 14to. Circa Malefactorum punitionem, servetur modus, ac Processus, in Approb P. 3. T. 47. A. 3. supra relatus. Hujusmodi vero Latrones, ac Malefactores, nemo protegat; vel tali casu, in Jobbagyonem suum, eorum aliquem recipiat; sub poe-

na 200. flor. Compil. P. 3. T. 8. A. 5. 15to. Si qui Extraneorum cum Három-székiensibus litigarent; extunc Három-székienses legitimis ejusmodi Extraneorum Relatoris locum dare in judicio teneantur: sub poena Anticulari. Ibidem. A. 13. 16to. Tametsi per A prob. Constit. omnis super condescensione exceptio subata fuisset; tamen Dominis etiam Siculis imposterum licitum sit, duabus uti exceptionibus: modo a frivolis abstineant. Comp. P. 4. T. 2. A. unico.

Sed hæc, ultra forte, quam compendii ratio ex gat, in gratiam singulariter juventutis Dacicæ, legum suarum perquam studiosæ, & Approb, ac Comp. Constitutionibus sæpe destitutæ, adduxisse sufficiat: quibus (nisi quis omnino ignavus sit) facile ad scrutanda penitus jura incitabitur.

§. V.

TRunsvlaniam veluti ad S. Règni Coronam pertinente: tam moderna Regia Majestas, quam alii Reges futuri, qua Reges Ungariæ gubernabunt. A. 18. 1741. vide Reincorporatio. His adde Constitutionem, de Salis Depositorio, in Comitatu Nitriensi, eriendo. Item ut in quovis centenario 15. cruciferi relaxentur. Item ut Vectoribus salis, competens stipendum persolvatur, neque Incolæ ad ejus vecturas, per executionem compellantur; ut denique pretium salis ubique publicetur. A. 34. 1741. Ut Familiae Erdödianæ, circa appertinentias Montis Claudiæ &c. satisfiat, statuitur. A. 51. 1741. sensu denique A. 7. 1741. Majestas Regia promittit, se in Ungaria residere velle: neque eorum quidquam omissuram, quæ ad restituendam pristino flori Ungariam factura videbuntur.

T I T U L U S LXXIV.

De Libertatibus Nobilium.

N. i. **Q**uod nemo Nobilis, nisi per solum Principem, legitime coronatum, creari possit: juris est

est explorati apud Ungaros. P. 1. T. 3. Unde patet : neque per Palatinum, tametsi is Cessiones Colonicales cuiquam Ignobili conferret: neque per Primatem Regni Hungariae, dum is antiquo Privilegio suo, certa Praedium, pro sexu duntaxat masculino, in Feudum confert; verorum Regni Nobilium Collegio, quemquam Donariorum (sic vocantur, quibus aliquid donatur) aggregari. Quamvis enim Nobiles Praediales (uti dicuntur Archi-Episcopales) in exemptione a solutione Tricesmarum, Teloniorum, ac Dicæ; quin & in Homagiis suis, ac Juramentis, aliis Regni Nobilibus, seu a Principe creatis, equiparentur. A. 14. 1567. tamen ab Armalisticis, ceterisque Nobilibus contradistinguuntur, sensu A. 26. 1647. item A. 14. cit: & alibi paucim. Art. 14. cit. sic habet : statutum est, ut Praediales quarumcunque Ecclesiarum, qui in Ungaria, et Sclavonia, iisdem semper fere prærogativis usi sunt, quibus alii possessionati Nobiles non dicentur : potissimum quando cum DD. Praelectis, et Baronibus (unde vides etiam alicet habuisse Praediales hujusmodi Nobiles, qui hos ipies Dominos, sicut alii Regem, in bello sequi debebant) in quorum bonis resident, personaliter, sineque sumptibus exercituare teneantur. Et hujusmodi Nobiles, uti & Armalistæ, etiam in liberis Civitatibus habitantes, & Portas non habentes, Dicari, seu Taxari per Vice-Comites jubentur. A. 26. cit:

12. Veri Hungariae Nobiles creantur a Rege, duobus potissimum modis. Imo. Per viam Donationis : cui enim Rex, ob fidelia servitia, donat Castrum, Villam, vel quocunque Ius possessionarium ; hoc ipso Nobilitat. P. 1. T. 4. modo Donatarius, in Bonis donatis, se legaliter statui, intra anni revolutionem faciat. Ibid. et T. 32. Quare nihil obstabit, licet in literis Donationibus, expressa mentio non fiat, de Nobilitando Donatario. Atque talium Nobilium Filii, merito Hæredes, & Liberi nuncupantur. Sufficit autem donasse (non item tantum inscripsisse vel oppignorasse, nisi aliud in Contractu exprimatur) Subditos aliquot, licet paucos ; vel

Praedium, aut *Villam*, cum suis appertinentiis: quia hæc vere sunt jus possessionarium. 2. *modo Nobilitatur quis, etiam absque Bonorum donatione.* P. 1. T. 6. cum scilicet Rex; citra omnem possessionis collationem aliquem veris Nobilibus adscribit. Et hæc *Nobilitatio* dicitur fieri per *Armales* (unde hi vocantur *Armalistæ*) quia in literis super tali Nobilitatione confectis (pro quibus dantur 25. *floreñi*, sine *Scriba*) exprimi plerumque solent arma gentilia, sive insignia. Ad hos modos Nobilitandi revocantur cæteri: ut es. 1. Per *Praefectionem* filiæ in filium: cum nempe Rex filias Parentum filiis destitutorum, in Hæredes masculos præficit: ut sic Nepotes eorum, licet a Patre ignobili progeniti essent, veri Nobiles, & Bonorum Aviticorum successores efficiantur. Vide *Titul. de Bonis jus foem.* 2. Per *Adoptionem*: de qua egimus suo loco 3. Per *Generationem*: quatenus proles ex Nobili Parente progenitæ, veris Nobilibus annumerantur. P. 1. T. 7. Unde hæc Nobilitas dicitur *Generationalis*. 4. Demum per *Receptionem*: ut cum Exteri in *Indigenas*, & veros Hungariae Nobiles, erga solitam *Taxam*, aut *meritorum rationem*, per Regem, ac Regnum recipiuntur. Et hæc Nobilitatio passim vocatur *Indigenalis*, & *Receptiva*: a qua Poloni per A. 18. 1575. & Veneti per A. 32. 1484. excluduntur: quibus idcirco nemo potest Bona immobilia vendere, inscribere, aut donare; uti nec Polonis. *Ibidem.* & A. 94. 1647.

3. *Cives, aliæque Personæ liberæ, in Civitatibus liberi degentes, Nobilitari per Armales non possunt;* nisi a Civitatibus ipsis, & a duobus ad minus *Consiliariis Regis* commendentur. A. 15. 1649. *Indigenae vero liberæ personæ, ad commendationem trium ad minus Confiliariorum, aut alicuius Comitatus.* A. 30. 1630. *Ad Nobilitandum deique Colonum, requiritur 1. Consensus Domini Terrestris.* 2. *Eiusdem, & Comitatus, in quo residet Colonus, Recomendatio.* 3. *Publicatio Armarium, in eodem Comitatu.* A. cit. Nec non A. 17. 1622. *Militares vero, ac literatae Personæ specialiter conside-*

trari

jubentur. *Ibidem.* pro quibus duorum Cosiliariorum commendatio censetur sufficiens. *Extranei* demum, priusquam in Hungaros, & Indigenas recipiantur, Nobilitari per *Armales* non possunt. A. 3. 1630. Nisi jam Civitati alicui liberæ adscripti essent; sensu A. 15. 1649.

4. Nobilitas porro in *Foro contradictorio* probari, potest. 1. Per *Literis Donationales* Ju*gium* possessionariorum a Principe emanatas, P. 1. T. 6. 2. Per *Literas statutorias*, cum Declaratione possessionaria collationis. *Ibidem.* 3. Per *Literas expeditorias*; sive conferetas de solutione Quartalitiorum; modo tempus *praescriptionis Jurium Regalium*, i.e annos 100. transcedisse dignoscantur. *Ibid.* 4. Per ostensionem Genealogiae, sive descendentiæ, a Patre, aut Majoribus Nobilibus. 5. Denique per *Literas*, aut *humana testimonia*: ut cum aliquis, aliquo, ex supra recensitis, Notilitandi modo, se verum nobilem esse ostenderit

5. Quamvis autem multæ, magnæque sint Nobilium Regni Hungariæ libertates, ac privilegia; ea tamen potissimum sunt sequentia. Imo Quod Nobiles Hungari ad cuiusvis instantiam, preces, clamores, aut accusaciones, in persona sua capi, aut qualitercumque detineri per neminem possint, neque in Bonis suis ullo modo damnificari; nisi prius citati, vel evocati, & ordine *Judicario* condemnati fuerint. P. 1. T. 9. Unde in omnibus causis, etiam criminalibus: aut *Notae infidelitatis*, necessaria est ad eos capiendos *citatio*, imo etiam *convictio*, & *sententiatione*; ac proinde ex ipso etiam *Judicij* loco, ante sententiam, libere abire, ac fuga sibi consulere possunt. And. II. Reg. A. 2. & A. 5. 1723. vide exceptiones verbo: *de Casibus, in quibus Nobiles capti- vari. &c.* item de *Nota infidelitatis*. 2do. Fundamen ale Nobilitatis privilegium est quo nullius, nisi Principis legitime coronati, subsint potestati, qui tamen etiam eosdem, præter viam juris, i.e non citatos, & non convictos, in persona, aut rebus suis punire non potest; excepto Crimine luesae Majestatis. P. 1. T. 9. & A. 5. 1723. 3to. Quod ab omni Datiarum, collectarum,

Tributorum, vectigalium, Tricesimarumque solutione, per omnia sint immunes: Militare duntaxat pro Regni defensione obligati. *Ibidem.* Intra Regnum quidem, quisque Nobilis sine stipendio Regis: extra Regnum vero, non nisi pro stipendio. *And. II. Reg. A. 7.* Confer hæc cum dictis de *Teloniis*, ac *Tricesimis*. *4to.* Quod si quis Regnum, libertates Regnicolarum violasset, ei sine Nota resistere, & contradicere potuerint; sed hoc per *A. 4. 1687.* abolitum est: *salvis tamen reliquis*, in *Decreto And. II.* contentis.

7. His privilegiis, veluti fundamentis cæterorum adde sequentia. *1mo.* Decimas de rebus suis non solvunt. *And. A. 3. & A. 50. 1492.* vide de *Decimis*. *2do.* Nonam partem omnium frugum & vinorum, a subditis suis accipiunt. *A. 6. 1351.* & Prælati quidem a suis subditis prius *Decimam*, deinde Nonam exigunt: alii vero Domini Terrestres prius a suis Nonam, deinde Prælati *Decimam* colligunt: *ibidem*: & *Artic. 39. 1498. 3to.* Domus, & Curiæ Nobilium, nec non Parochorum Catholicorum, & quorumvis Ecclesiasticorum, ac Religiosorum, immunes sunt a *Quarteriis*, & condescensione militum, sensu *A. 15. & 22.* *And. II. Reg. & A. 39. 1567 4to.* Vina quoque libere quisque in Bonis propriis educillare potest. *A. 38. 1567* præsertim in Curiis privilegiatis. *A. 1598.* quæ nec seriem servare tenentur. Nec in horum præjudicium, miles in Præsidiis educillet. *A. 22. 1584.* pœna vero illegitime educillantium, est amissio vini. *Arg. A. 51. 1559.* confer hæc cum *Titul.* de *Fobbagyon.* Cæterum enim *Nobiles*, in medio alieni Territorii degentes, non habent plus juris educillandi, quam alii coloni. *A. 51 cit. 5to.* Supremus Postarum Magister, semet *A. 22. 1715.* accommodare tenetur: ubi præcipitur ut subalternos Postarios, & Veredarios per Hungariam, Nobiles duntaxat Hungaros, & quidem Possessionatos, legibusque Regni, extra officium, subiectos; quamprimum assumat: Postaque in prioribus locis relinquit. *Ita ibi.* Præterea, ut in omnibus Tribunalibus, etiam Comitatibus, & Ci-

Vitatensibus ex officio; & vicissim ab inde ad quasvis Instantias, sub publicis sigillis, & que ex officio scriptæ literæ, gratis extradentur, & acceptentur. A. 31. 1741.

7. Indigenatus Taxa, imposterum erit duorum milium Aureorum Ducatorum, alia quoque conditiones sensu A. 26. 1687. observandæ præcipiuntur. A. 41. 1741; vide de Lib. Nobil.

T I T U L U S LXXV.

De Literis, earumque varietate.

N. 1. **V**aria sunt Literarum genera, de quibus strictim
habe sequentia. 1mo. Literæ statutoriae sunt,
vi quarum *Donatarius*, in Boni a Rege sibi collatis
statui: aut in illa introduci solet; formanturque dupli-
citer; 1mo. quidem cum clausula: *cum nos &c.* & hæ de-
clarant totam donationis seriem, ac motiva: durantque
pro executione per totum annum, ac in judicio probant
sufficenter; etiamsi *Donationales* seorsim non produ-
cantur. Unde vocantur statutoriae cum declaratione
Donationis. P. 1. T. 33. & 34. idem est de Literis Re-
giis *Consensualibus*; per quas Rex consensum præbet,
aliquam *Fassionem* celebrandi ubi si *series Fassionis*
Literis illis inseratur, ubique probant; secus non. *Ibid.*
T. 35 2do. Formantur Literæ cum clausula. *dicitur no-*
bis &c. & hæ durant pro executione, tantum per *sexa-*
ginta dies: nec continent in se *Donationis seriem* ideoque
nec probant in judicio; nisi simul producantur *Donatio-*
nales. Omnes denique etiam aliæ Literæ: uti *Recaptiva-*
toriae, *Reumbulatoriae*, *Admonitoriae*, *Evocatoriae*, *Præ-*
ceptoriae &c. per *Dicitur nobis &c.* inchoatæ & cum
clausula: *Ad Terminum competentem &c.* expeditæ post
sestaginta dies, nisi interim iis ad quos sonant, præsen-
tentur, exspirant. *Ibidem*. T. 33. De Literis *Charto-*
Biancis vide verbo: *Debita*.

2. Literæ *Procuratoriae* generaliter emanatæ du-
rant per *Annum*: ad hanc vero, vel illam causam ex-

peditæ, aut usque ad Revocationem emanatae Plenipotentiæ, durant juxta ipsius Patentis limitationem. Eorum denique, qui causa Studiorum, Servitii, Militiae, Peregrinationis, aut Legationis absunt, vigorosæ sunt usque ad eorum redditum, possuntque deinde in omnibus locis *Authenticis* revocari: non tamen sine Partium interestatarum notitia. A. 14. 1504. A. 35. 1723. Literas Pignoratitius, vide de Admonitione. In Literis Contractualibus, & Obligatoriis, prout quis se obligat; ita stare tenetur. Math. Reg. D. 6. A. 17. Vlad. D. 1. A. 38. quibus & Judices, & Actores se se accommodare debent. A. 31. 1723, vide A. 13. 1687.

3. De Occultantibus alienis Literis, observa sequentia. 1mo. Si Actor unicam duntaxat, vel duas ad summum Literas Inquisitorias super ea re produixerit, quinquagesimo; si vero nullas prorsus exhibuet, sed simpliciter, vel Juridica admonitione, quempiam Literalia instrumenta habere astruxerit; vigesimo quinto se Nobilibus juramentum Reo deponendum adjudicatur. In ejus depositione si defecerit; tunc debet esse Evictor omnium ejusmodi Bonorum. P. 2. T. 34 sed hic numerus Conjuratorum non amplius observatur. 2do. In Literis tamen Evocatoris, ad Literarum Detentorem directis, instrumenta Literalia, quae? & qualia sint? expresse denotari debent; nisi universus Literas, bonum aliquod tangentes, apud eum existere proposuerit: nam isto casu sufficit: si nomen tali boni, situmque describat, accidat: Me, et Bonum hoc, vel illud; hoc, vel illo loco adjacens, tangentia Literalia instrumenta r peto; quia sub genere quaevis species continetur. Ibid. 3to. Sive vero homines foemini sexus, a Fratribus carnalibus, vel aliter indivisis, Literas repeterent; tunc solus Frater major natu, utpote Literarum Conservator, jurare, & quidem quinquagesima manu deberet. Ibidem.

4. Sed hæc (præfertim quoad numerum Conjuratorum) jure antiquo Tripartiti: per Leges Novellas vero statuuntur sequentia: 1mo. Ut violenti occupatores Bonorum cum Bonis teneantur etiam Literas restituere; imo sub

sub amissione (siquidem literas Actoreæ Partis ad se receperissent) Bonorum litigiosorum, idem præstare jubentur quicunque. A. 14. 1622. 2do. Si vero tales Occupatores, vel Detentores, literas se habere negarent, & restituere nollent; tunc ad proximam Sedriam, vel Congregationem Comitatus citandi sunt, ibique sola sua in Personam jurare debent: quod si nolint, ad Tabulam Regiam evocati, illic ut in unico termino ad perpetuum Evictorem condemnantur. *Ibid.* vide de Evictione. 3to. Si illegitimi qualcumque literarum Possessores, pro iis Bonis quæ tales literæ concernunt, litem moveant, silentium ipsius imponitur, & ad restituendas literas compelluntur. A. 75. 1622. 4to. Statuitur: ut a violentis hujusmodi Detentoribus, literæ repetantur sub poena 500. fl. in medio Judicum Comitatus, quæ si prævio eatenus jureamento restitutæ fuerint, bene quidem: sin minus, ad Sedriam Comitatus citentur: Ubi si absque pecuniaria solutione restituere noluerint, vel se juramento purgare, aut aliter excusare nequierint; poenam fl. 500. in duabus Actori, in tertia vero partibus; Judicibus cedendorum, indilatæ toties, quoties incurvant, salva poena perpetui Evictoratus, pro iis, qui eadem uti voluerint, permanente. A. 43. 1659. dicta tamen poena 500. fl. non incurritur sæpius, nisi post singulas admonitiones, novi in Comitatu Processus instituantur. A. 35. 1662. 5to. Prædicti tamen Articuli sonant de talibus duntaxat Detentoribus, qui pro Extraneis reputantur; proinde qui a successione Bonorum sunt alieni: si enim Fratres Fratribus, aut Sororibus condivisionalibus, literas Bona communia tangentes, denegarent; Proditores Fraterni sanguinis censerentur, sensu P. I. T. 38. 6to. **Literas** acquirere cupiens, Activitatem docere debet: ad quod sufficit, in defectu alterius probæ, Bona talia aliquando a Prædecessoribus suis possessa fuisse. In casu autem, quo Extranei Bona aliqua, una cum prætensis literis possident: nisi Actor violentam, aut aliam, illegalem ex talibus Bonis, sui vel Antecessorum ejectionem edocuerit; tales Possessores ad productionem literarum non

tenebuntur. Com. Syst. niti forte tales literas (*sensu A.* 75. 1622.) Bona illa concernentes data pecunia, vel aliis variis viis, & artibus acquisivissent, hisque literis mediantibus, Partem illis deflittutam, vexarent, Bonisque privare niterentur. Eadem Com. Syst.

5. Quod transumptionem Literarum attinet; illa est alicujus Privilegii, vel alterius instrumenti literalis non *sensu auct.*, sed *verbali*, in aliud Privilegium translationis, que in aliquo Loco Credibili, vel coram Persona authenticā. *A. 2. T. 15.* Unde pa et : literas e usmodi de verbo ad verbum; & non de *sensu* duntaxat ad *sensum* transumentis, seu parandas esse. Que autem Transumptiones valeant; vide de Conservatore Liter. instru. N. 2. et 3. Differt Transumptio a fidimatione, quia hæc non sit in loco authenticō, aut coram publica persona authenticā; sed per authoritatem duntaxat alicujus Notarii, vel etiam Proto-Notarii, sine authenticō sigillo, privata nominis subscriptione, ad fidem, solum extra Judicium, facienda: non item in Judicio.

6. Instrumenta in locis credibilibus celebrata, atque etiam Relatorias super qualibet executione, Partibus conrahentibus, Inhibentibus, vel Inhibitibus &c. eorumdemque successoribus, taliterque interessatis: intra anni spatium, sine ullo Mandato requisitorio, aut Praeceptorio, Capitulares, & Conventuales sub pena refusonis damnorum, extradare tenentur. *A. 42. 1723.* quem vide. Quare Mutualum Requisitorium non est necessarium, nisi lite & extraheendæ jam anno integro fuissent in loco Credibili, seu Capitulo, aut Conventu. Cum autem nemo sibimet testimonium dare possit: hinc Capitula quoque, & Conventus pro se, & in propriis negotiis, coram seipsoſ Faſiones celebrare nullas possunt. *A. 41. 1723.* Quoad Literas, vide plura de Conservatore Liter. de Cognitione aliorum Literarum. Item de Fusionibus, & alibi suis locis.

Marcæ vide de Homagio.

T I T U L U S LXXVI.

De Matrimoniiis licitis, & illicitis.

N. 1. **N**on solum juxta Sacros Canones, sed & Legibus Ungariæ, Consanguinitas, & Affinitas usque ad quartum gradum inclusive, Matrimonium facit nullum: nisi a potestate legitima dispensetur: Imo omnia, & singula, ad substantiam Matrimonii pertinentia, conformiter ad *Jus Canonicum* definienda esse, statuitur pluribus loci: *Episcopi enim* (ait *S. Steph. Lib. 2.c. 2.*) *habent potestatem, res Ecclesiasticas, ac Spirituales providere, et gubernare, atque dispensare secundum Canonum authoritatem:* Idem habetur *A. 22. 1553.* & passim. Matrimonium autem ad Forum Spirituale pertinere, & eatenus causis Ecclesiasticis adnumerari, manifestum est ex illis, quæ diximus verbo *de Dotे*. Item de Foro competente: utque in facie Ecclesiae contrahatur, & praesente Sacerdote, peccipitur *Colom. Reg. lib. 2. c. 15.* *seus non conjugium, sed opus fornicationis.*

2. Si Matrimonium sit invalidum, ob ignoratam consanguinitatem, vel affinitatem: Mulier Dotem, & Paraphernalia, facto divorcio, rehabebit: Proles pariter, ex tali Matrimonio suscepτæ, in utriusque Parentis Bonis succidunt: ac proinde sunt legitimæ. *P. 1. T. 106.* si vero scienter, & contra prohibitionem Consanguineorum, talibus Conjugibus succedere debentium, Matrimonium hujusmodi initum fuerit; tunc nec proles in Juribus Parentum succedere, nec Mater Dotem rehabere potest: sed bona ad Successores legitimos, aut Fiscum devolvuntur. *Ibidem.* Qua in re neque Sunimus Pontifex, neque Princeps noster, in praejudicium, & contra voluntatem legitimorum successorum (nisi legitimus successor sit *Fiscus*; tunc enim Princeps potest facere, quod luet) suffragari sua legitimatione talibus prolibus potest. *Ibid. in fin.* Contrarium sentiendum, ubi tale Matrimonium legitima Ecclesiae dispensatio præcessit. Præsumitur autem Matrimonium, ob Consanguinitatem,

aut *A finitatem*, invalidum, scienter contractum; si, vel consanguinei reclament, vel aliunde pateat, impedimentum non potuisse esse ignotum contrahentibus.

3. *Inceitum in primo, & secundo, gradu (seu in, seu extra Matrimonium fiat)* committentes, & e iam Novvercarum, ac Privignarum violatores, & stupratores, pena mortis puniuntur. In tertio autem aut quarto gradu, *scienter incestuosí*, priores quidem trium; posteriores duorum annorum carceribus addicuntur. A. 11. & 12. 1723. Quod si incestuosum, ac invalidum hujusmodi Matrimonium dispensatio non pæcedat, sed eidem scienter contracto superveniat; tunc nec Liberos legitimat in ordine ad Bona; nec contrahentes a poenís legalibus ex initio nisi consensus Regius, super dispensatione, impetratus fuerit. Ex his patet validitatem, aut invaliditatem Matrimoniorum, ex sacris Canonibus dijudicandum esse. vide de Dote N. 3 item de Poenis.

T I T U L U S LXXVII.

De Metis, ac Metalibus.

SN. i. Ciendum est, quod roborato Regni Hungariae folio, gloriofissimi ejusdem Reges D. Stephanus, & D. Ladislaus, ali que horum legitimi successores, pluriimas Terras (*Possessiones*) a Castris Regalibus sequestrantes, tum Monasteriis, & Ecclesiis; tum servientibus (*Nobilibus*) in perpetuam hereditatem contulerunt, ea dem certis metis distinguentes. Unde & Metales controveriae, Reambulationes, ac Rectificaciones ortae. Multiplicatis enim subinde *Nobilibus Donataris*, eadem Possessio, in plures nullisque aliquando Metis, sed solo usu distinctas Possessiones divisa, ad diverorum manus devenit: cumque Metales primævis literæ, apud aliquem ex Possessoribus remansissent; earum deninde vigore successores ejusdem, totam illam Terram, primævis literis inclusam (divisionibus etiam legitimis, non curatis) ad se attrahere conati sunt. ita Verböczius P. 1. T. 84.

2. Pro Metalium igitur controversiarum Rectificatio-
ne, sic statuitur. *imo.* In Metis rectificandis, præscri-
ptio non est admittenda: quare allegatione Praescriptio-
nis non obstante, particulae, & quantitates Terrarum,
& sylvarum, pratorum &c. a principali membro qualiter-
cunque avulsa, ac distractæ, vigore literarum Metalium,
per Actorem juramento mediante (quamquam si ex li-
teris constet, juramentum non videatur necessarium)
quandounque rehberi possunt. P. 1. T. 82. 2d. Nihil
ominus tamen virtute Metalium duntaxat literarum
(altero in usu pacifico, & corporali possessione constitu-
to) possessiones, aut Villa integræ, occupari non pos-
sunt: tempore enim fundationis, seu dum talis Villa po-
neretur, aut usuaretur Possessio; Reclamatio, & Inhibi-
tio (ne ibi Possessio, aut Villa exstrueretur) per eum, ad
quem Terra, vel Meta pertinebat, fieri debuisset, *Ibid.*
3to. Unde in hoc casu, juxta æquam Judicis ordinarii
limitationem, & diuturnum usum, ac reale ejusmodi Ter-
rarum, aut Possessionum Dominium, per hos, vel illos
Colonos habitum, distinctio Metalis erigi debet: ita, ut
Coloni utriusque villa, prata, agrosque, & cætera ha-
beant sufficientia. *Ibidem.* Quoad Praescriptionem in hac
materia; vide de Divisione Bonorum. N. 3.

3. Ex Literis Metalibus aliæ valent, aliæ non: qua-
re bene sunt examinandæ. Valent *imo.* si ex Juridica
commissione quorumcunque Judicum Regni ordinario-
rum, sint confectæ. 2d. Vel ex legitima Reambulatione,
inter Partes, in id consentientes, formatæ. 3to. Vel per
modum Concordiae, & Fassionis, inter aliquos celebra-
tæ: dummodo aliena Jura, & Terras inter se non divise-
rint. 4to. vel ex consueta Reambulatione (határ járá-
ból) per Regium, aut Palatinalem, & alicujus loci Te-
stimonialis hominem, præsentibus Vicinis, & Comme-
taneis Terrarum, patam (non item, si occulte, & Parti-
bus interessatis insciis, & legitime confectæ. 5to. Metæ
denique in Donationalibus Regiis, vel Palatinalibus
denotatae, semper observantur: dummodo eadem pos-
sessiones non fuerint postea legitime aliter subdivisæ, &

metaliter, successu temporum, per usum, ac reale dominium segregatæ. P. 1. T. 86. Si quis vero Literas Metales produceret; de Terra aliqua, præsertim cum clausula: *Dicitur Nobilis &c.* & non posset probare, se vi-gore talium literarum fuisse in usu talis Terræ; tunc illæ censerentur esse inefficaces. *Ibidem.*

4. Praxis horum Jurium, describitur per *Novellas*, in hunc modum: Metæ duorum Comitatum, aut Possessionum, duos Comitatus concernentium. per D. *Palatinum*, vel ejus *Commissarios* complanentur A. 19. 1635. Metas vero *Arcium*, *Civitatum*, *Pagorum*, ac *Praediorum* controversas, & in uno Comitatu adjacentes, Comitatus ipse ad requisitionem utriusque vel alterius trius Partium, revideat: e medio sui, vel si videbitur, etiam ex vicinis Comitatibus convocatos, certos legum peritos Nobiles exmittendo: qui cum supremo, vel Vice-Comite, & altero Judice Nobilium, nec non aliquo ex Praelatis, vel Capitularibus personis, si commode haberi possint (mediocribus, & pauperioribus causantibus, solo Vice-Comite, & uno Judice Nobilium contentis ad faciem talium Metarum profecti, auditis Partibus secundum Deum, & Justitiam, determinationem facere, ac signa etiam Metalia erigere possint, salvo tamen jure utriusque Partis, causam, post executionem istam, prosequendi: si vero neutra Partium sufficientia pro se videatur habere documenta; tunc iidem *Exmisi* authoritatem habeant, Terras controversas, pro rata dividendi, ac sequestrandi: donec Partes, jura sua melius edocere possint. A. 20. 1635. qui una cum Art. 19. ejusdem anni, confirmatur per Art. 40. 1715. Executio tamen in his, fit post reportationem ad sedem Comitatus, ejusque Approbationem: *Inhibitione*, aliisque juris remediis non obstantibus. A. 23. 1615. succumbentes vero, extra Dominum, novo Judicio uti possunt. A. 45. 1659.

5. In Metarum igitur Reambulationibus Vice-Comes (nisi sit interessatus, vel suspectus; tunc enim potest per supremum Comitem alias substitui) ad instan-

tiam

tiam Partium, vel ad mandatum exi⁹ issus, Metas re-
ctificat, juxta cit. A. 20. 1635. & forte, respectu con-
troverſia minoris momenti etiam Jūdex Nobilium, cum
Jūrato Aſſeffore id p̄fāſtare poteſt. Tēſtes etiam (vul-
go Conjuratores, hic tamen magis de veritate, quam de
c̄redulitate jurant̄ es) qui rei notitiam habere p̄fāſumun-
tur, affumi ſolent; quorum tamen testimonium ultra
60. annos extendi non poteſt juxta P. 1. T. 39. & 47. ubi
ſi is, cui juramentum impositum fuit, ſuccumbat; Ter-
ram controversial amittit. P. 2. T. 36. In cauſis Me-
tārum recentioribus, & 60. annos non excedentibus,
ſenſu A. 127. 1647. poteſt procedi etiam juxta Articu-
los de violentiis editos, ſi quando vero utraque Par-
uſum, per Tēſtes ſufficienter probavit, cauſa illi erit
adjudicanda, quæ antiquiore uſum pacificum oſtende-
rit: niſi producantur literæ in contrārium. Arg. P. 1. T.
85. §. verum juxta aequam &c. Comm̄etanei demum ac
vicini, non iſtar Tēſtium, ſed pro Convocatis adhiben-
tur. De Violentiis, quæ ſaepius in hac materia occurruunt,
vide verbo: de damnis. Cæterum ad evitandam in Metis
omnem confusionem, probe notanda ſunt Comm̄etaneo-
rum, locorumque uti fluviorum, montium, &c. nomina,
distantia, ac ſitus relate ad Orientem, Occidentem, &c.
cumque nomina rerum facile mutentur; p̄fāſibilius eſ-
ſet, certa ſemper ſigna erigere, eaque iis, quorum inter-
eſt, p̄fāſentibus, ſaepius renovare.

Mutuum V. de Debitis.

Nobilis V. de Libert. Nob.

T I T U L U S LXXXVIII.

De Nota Infidelitatis, & Crimine laſe Majestatis.

N. I. **N**ota Infidelitatis infert amissionem Capitis, &
bonorum universorum mobilium, ac immobi-
lium p̄cīſe ad portionem Delinquentis cedentium: &
quidem irredemptiblēter, ad Fiscumque devolvendo-
rum. P. 1. T. 14. & A. 9. 1723. Crimen vero laſe Maje-
statis eſt, vi cuius caput, & omnia Rona, quantumvis Pa-
terne

terno Avitica velut pleno reali ipsius Dominio subjecta, & in quibusdam casibus etiam quoad filiorum portiones ab alienabili, exclusis cuiusvis etatis, & ordinis filiis, Agnatis, & Cognatis, salvo non nisi Aere, a jure alieno, amittuntur. A. 9. 1715. ubi haec subne-
ctuntur: Liberorum autem Paterno criminis non implicitarum, non equidem ex dictamine Legis, sed de Regia clementia, pro meritis, et status eorum competentia, etiam pro personarum, et rerum circumstantiis, integra filiali portione relicta, specialis habebitur reflexio. Econtra vero ex eadem ratione, Arguin. Titulorum 49. 32. & 59.
P. 1: Filiorum cum Patre indivisorum, crimen istud in-
currentium portiones, Patre innocentem, via divisionis se-
questrari, et per Fiscum Regium acquiri non possunt: id,
quod multo magis de aliis casibus, Notam inferentibus,
intelligendum. Portione tamen Fratrum innocentium, et
cum Delinquenti indivisorum, prout et legali Uxorij
jure, maternis item, et Materno aviticis Bonis, ac juri-
bus, ad rationem Filiorum, criminis Paterno non impli-
citorum, salvis semper permanentibus. Legibus tamen
Regni, respectu Bonorum Paternorum, in omnibus aliis
casibus, etiam Notam Infidelitatis inferentibus, extra
solum Crimen laesae Majestatis, seu Perduellionis, in suo
vigore relictis. Ita ibi.

2. Ex quibus patet luculenter differentia inter Notam, & Crimen laesae Majestatis: quamvis haec duo Ver-
boezius confusisse videatur. 1mo. quidem, quia Notam
judicat Regnum Diaetraliter (nunc Tabula Regia A. 26.
1723.) Ulad. D. 2. A. 3. et P. 2. T. 75. quamvis etiam
cit. Ulad. D. sententia Judicium Regni Ordin. hac
in re, valeat. 2do. Notarius capi non potest, nisi legi-
time citatus, & convictus. P. 1. T. 9 & A. 5. 1723.
Nec Bona illius confiscantur, nisi legitime convinca-
tur. P. 1. T. 14. & A. cit. Nec portiones Filiorum
innocentium; licet indivisorum, amittuntur. Econtra
vero in Criminis laesae Majestatis: 1mo. Judex Or-
dinarius est solus Rex, qui si in persona causam cognos-
cere velit, potest id facere in, vel extra Regnum,
cum

cum Consiliariis Hungaricis, si autem per alios ;
Judices Ungaros, pro suo arbitratu diligere debet: qui
omnino intra Regnum juxta leges patrias causam a se
discussam, ad Regem referunt. A. 7. 1715. 2do. Reus
laesae Majestatis, ubique in Regno, & Partibus eidem
annexis, sine prævia citatione capi, ac detineri potest.
Ibidem. et A. 5. 1723, 3to. si in flagranti deprehenda-
tur, licet capi non possit, articulariter tamen, ac mani-
feste Reus esse judicetur: potest Fiscus Regius omnia
statim ejus Bona mobilia, & immobilia apprehendere,
A. 7. 1715. secus autem tantum sequestrantur, usque ad
sententiam finalem.

3. Committitur autem Crimen lœse Majestatis ; si
quis manus impias in personam Principis nostri injec-
rit, vel capiti ejus gladio, aut veneno insidiatus fuerit :
sive murum, aut domum, in quo; vel qua Princeps exsti-
terit, violenter invaserit. P. 1. T. 14. item si quis in
Regem, aut Regnum conspiraverit, aut conspirare aliquid
tentaverit, seu Tentanti scienter consenserit: vel si quis
hujusmodi aliquem noverit, et probare valens (quod be-
ne notandum) non indicaverit. S. Steph lib. 2. c. 51. &
A. 7. 1715. si tamen aliquis alterum malitiose incuset,
dubia pro veris affirmando, & in proba deficiat; arbi-
traria omnino severiori poena, vel pro circumstantiis,
etiam *Talionis*, per eosdem Judices puniatur. *Ibidem.*
si quis autem ex pura erga Principem fidelitate (quod
ad evitandam etiam, si quid ei notum eatenus fuisse de-
inde cognoscatur, sui punitionem; facere tenetur) sim-
pliciter retulerit, nec factum affirmaverit, aut probam
se assumpserit, nulli poenæ subjacebit. Ut si diceret,
aliquid sinistri se audivisse de aliquo, vel agravantia
de jure indicia advertisse. A. 7. cit.

4. Notam Infidelitatis incurruunt adhuc sequentes :
1mo. Evidenter sepiet erigentes, & opposentes con-
tra statum publicum Regis, & Coronæ. 2do. Judices,
& fide dignitates, authenticis ex officio sigillis fungen-
tes caliterque falsas literas conficienes, ad sensum P.
2. T. 16. uti dictum est verbo: de Cognitione falsarum
Lit.

Lit. 3to. Cusores falsarum Monetarum, vel his scienter, & publice in quantitate 50. circiter florenorum, utentes. *4to.* Inductores, & Conductores quorumcunque hominum, ad spoliandum, & disturbandum internum Regni statum. *5to.* Hæretici publici, damnatae scilicet Hæresi adhærentes. *6to.* Malitiosi Amissores, & Traditores castrorum finitimorum Regni, ejusdemque partium. *7mo* Administratores armorum: & belli tempore etiam Viëtualium, Turcis, & aliis Infidelibus, Regni hujus Æmulis, & Hostibus. *8vo* Turbatores, Detentores, & spoliatores illorum, qui sectæ Gentilium renunciantes, ex Turcia ad istud Regnum, vel partes ejus configuiunt moraturi. *9no.* Tricesimatores, & alii, qui in diminutionem Regiorum proventuum, aurum, vel argentum conflatum, clam e Regno efferunt, vel cum Efferentibus conspirant. Hi igitur etiam per *Novellas leges*, nominatim vero per *A. 9. 1723.* adhuc *Nota Infidelitatis*, amissione nimis capitis, & Bonorum mobiliū, ac immobilium, ad portionem Delinquentis cedentium, feriantur.

5. Casus aliquo; antea *Notae Infidelitatis*; nunc in *Actus majoris potentiae mutatos*; vide verbo: de *Actibus potentiaris. N. 7. 8. 9.* Alios ad pœnam mortis relativos; habes verbo: de *Homicidio N. 2.* Alii præterea casus olim *Notori*: hodie pro ratione delictorum, ad diversas pœnas reducuntur. Utpote *Confectores falsarum literarum*, vel iisdem scienter, & evidenter in *Judicio* utentes, & non in vita, sed tantum in Bonis que in piam damnificare intendentis; ultra refusionem dannorum, & expensarum, in pœna etiam infamia: *Pafſualium* tamen, & *Missilium literarum*, in levioribus casibus *confectores*, vel talibus scienter utentes, licet nec honori cuiuspam obessent, nec ullum damnum causarent; tamen juxta prudens *Judicium*, pœnæ promeritæ per *Tabulam Regiam*, vel *Comitatus*; respectu vero *Civium*, per eorundem *Magistratus*, puniendo sponjiciuntur. De *Incestuosis* vide verbo: de *Matrimoniis*. Nolentes vero ire ad bellum, vel militem non mit-

mittentes, Rege insurgente; pariter & Capitanei, ad falsos rumores, Gentes levantes, poena pro circumstantiis arbitraria; liberos autem Haydones intertenentes, quoad personas; æque pro circumstantiis, poena delicto proportionata; quoad vero causata per eos damna, in eorundem cum expensis fienda refusione multandi: si qui demum præter supra nempe. ex A. 9. 1723. N. 4. hic allatos, adhuc alii Notorii dicendi essent; tales pro ratione facti, ad poenam delicto conformem, pro reductis declarantur. Ita statuitur A. 12. 1723. Unde multi casus in Titulo 14. P. 1. & in Cynosura Juris Ung. sub nomine Notiorum relati, jam non sunt Notorii. Confer hæc cum dictis, de Capitali sententia &c. Item de Homicidio, ac de Actibus potentiariorum.

T I T U L U S LXXIX.

De Novo Judicio.

N. 1. **N**ovum Judicium, est Juridicum remedium, quo Pars in causa succubens, iherum eam resuscitare, ac omnia allegare, excipere, non productas literas producere, & generaliter omnia, quæ juris, & justitiae; nec non defensioni, causæ suæ proficia esse cognoverit, peragere valeat. Ita Kitt. c. 8. q. 14. & P. 2. T. 77 in Princ. Unde patet imo. Quod Novi Judicii collatio, aut Procuratoris revocatio semper præsupponat errorem, et defectum aliquem: non enim est necesse Novum Judicium impetrare, vel responsionem Procuratoris revocare, nisi in processu causæ erratum fuisse prius, deprehendatur. P. 2. T. 75. 2do. Quod in Novo Judicio, præter recapitulationem priorum, debent fieri novæ allegationes, exceptiones, et objectiones, ut habetur P. 2. T. 77 earundem enim Allegationum repetitio, nil nisi illusio Partis adversæ, ac damnosa litis prorogatio videri posset.

2. **N**ovum Judicium impetrari semper potest (nisi omnia omnino remedia juridica excludantur) verumtamen, ejus vigore Partem alteram ab executione senten-

tentiae, literarumque Adjudicatoriarum extractione, vel extraditione, Judices ordinarios, eorumque Protonotarios nequaquam valeat quispam impedire. Imo ipsa Pars triumphans, hujusmodi literas, non obstante *Novo Judicio* sic impetrato, executioni dari facere; Pars vero *Novum impetrans*, non nisi *extra dominium* prosequi poterit. *Ibidem sub fin.*. Excipe hinc casum, quo aliquis legitime impeditus (vide verbo de *Excusatione rationabili*) ad Judicium comparere non potuisset, ac per non venientiam convictus fuisset: tunc enim & Judices ab extraditione dictarum literarum, & Partem adversam ab extractione earundem inhibere valebit. *Ibidem*. Ubi observa; quod causa per formam *Novi inchoata*, unico termino juridico, & ante omnes causas concludi soleat. *Ibidem*. neque *Novum impetrare* potest in aliqua causa, qui in ea non egit: mortuo tamen illo, qui in tali causa succubuit: Hæres ejusdem ac successor, eo facto, potest impetrare *Novum Judicium*. P. 2. T. 78. In eadem tamen causa secundo ab eadem persona impetrari nequit P. 3. T. 11. §. quoniam unaquaque Partium &c. Confer hæc cum infra dicendis.

3. *Novum Judicium, quadrifariam dividitur.* Imo In *Novum cum Inhibitione*, quo nempe uti potest is, qui per non venientiam convictus, rationabilem tamen; nec per se, nec per Procuratorem veniendi causam allegavit: ac proinde intra dominium Ulad. D. 1 A. 51. & P. 2. T. 77. si autem justam absentia causam non alleget; non nisi *Novo simplici*, & *extra dominium*, uti permitetur. *Ibidem*. Confer his A. 55. 1 50. ibi: *Inhibitio his, qui tunc in Judicio comparent, vel cum aliis in judicio agunt, non detur et si quis quacunque via indebita impetraverit, in poena Emenda Linguae convincatur.* Quod si tamen sententia nondum fuerit extradata; poterit *Novizans* etiam absque literis inhibitoriis, tam Judices ab extraditione literarum sententialium, Partem adversam ab extractione earundem inhibere. Kitt. c. 8. q. 15. Dividitur 2do *Novum Judicium*, in *Novum cedendo Appellacioni*: quando scilicet quis in causa

causa succubens, appellat ad Forum altius; sed postmodum rebus perpenfis, vel *appellacioni* statim cedens, adhuc in *Partibus Novum* impetrat; vel cum in *Foro Appellationis* causa revendetur; allegat, se *Novo Judicio* nondum usum fuisse, illudque petit: quod si nil obserret, a quoconque Judice ordinario eidem statim conceditur. *Kitt.* c. 8. q. 18. 3to. Dividitur in *Novum simplex*, sic dictum: quod absque ulla prævia *Appellatione*, *Inhibitione*, vel *Gratia* pure ex novis Partium responsionibus instituatur. 4to In *Novum cum Gratia*, quod a solo Principe nostro dari solet. Atque de hoc potissimum intelligenda, quæ supra N. 2. adduximus: hoc enim uti nemo permittitur, nisi *extra dominium* (quoad *simplex*, habes *infra*) nec per hoc potest executio impediari. Potest autem hoc *Novum* etiam in illis causis adhiberi, in quibus jam semel facta est *Repulsio*. P. 2. T. 7. §. in quo tandem &c. in iis enim non secundaria *Repulsio*, utpote valde penalitatis; sed *Novum cum Gratia* arripi solet. Vide quædam *huc facientia*, de *Appel.* N. 1.

4. Pro horum *Novorum* usu, præter dicta, sciendum est imo. Quod *Novum cum Inhibitione*, differat ab *Inhibitione simplici*: quia *Inhibitio simplex* in causis præsertim *longi Processus*, in *Tabula Regia*. *Novum* autem cum *Inhibitione*, etiam in aliis causis, & *Tribunalibus inferioribus* locum habet. Quia in re consulenda *Praxis locorum*. 2do. Quia *Inhibitio simplex* vadit *cum onere*; non item adjuncta *Novo*. Sciendum præterea, quod si sententia per non venientium lata, ante exhibitionem *Novi cum Inhibitione*, jam executioni sit mandata, nec *Novizans* usus sit *Repulsione*; quod inquam tali casu, si justam non comparitionis rationem habeat, tunc prius *Bona reexecuenda* erunt, actum *Novo* intra *dominium utendum*. Arg. P. 2. T. 77. §. casu vero &c & P. 2. T. 59. Nam sine culpa, nisi subsit causa; non est aliquis puniendus. *De Regi. Jur. in 6* nec est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

5. Observandum præterea imo, *Novum* cedendo *Appellacioni*, in causis vñolentiarum *extra Dominium* dun-

taxat admittitur. A. 23. 1613. vide de Appellationibus.
 2do. *Novum simplex*, quilibet olim Judex Regni Ordinarius dare poterat: at hodie potest quis *Novo* uti, sine omni Mandato, penes novam duntaxat Actionem, causam fuscitando. A. 33. 1723. 3to. Non acceptatur *Novum simplex* a Judice nisi post executionem sententiae; adeoque extra dominium: uti praxis habere videtur: idque maxime in causis violentiarum, & acquisitione rerum mobilium. A. 29. 1609. 32. 1662. 4to. Quamvis haec *Nova*, nonnisi semel in eadem causa admittantur: ubi tamen aliquis prioribus duobus jam esset usus, poterit adhuc impetrare *Novum cum Gratia*. praxis. 5to. In causis appellatis, & in Tabula Regia revisis, post Revisionem, tantum *Novum cum Gratia* habet locum, & non *simplex*: ut judicatum est Posonii. 1702. 9. Junii. 6to. Mandatum Novi Judicij, sonare debet ad judicem primae instantiae. A. 53. 1655. & 126. 1659. eo autem interim mortuo, aut mutato, ad successorem ejusdem: secus nil roboris habet. A. 126. cit. 7mo. Non tantum in causis Civilibus, sed etiam Criminibus (nisi excipiuntur) *Novum Judicium* habet locum: ut patet de *No-ta Infidelitatis*, & ex A. 41. 1563. ubi etiam homicidis datur facultas, utendi *Novo*: modo illud non contineat in se Gratiam vitae. Quamvis jam nec haec continentia videatur obesse: cum per A. 48. 1715. deliberatis etiam homicidis Rex Gratiam conferre possit. Praxis fert, ut, *Novo* rem. per sententiam Judicis amissam, prosequens: ante omnia deponat priorem citationem, & Actionem: ne dupli via calumniam incurrat. Petitur autem produci Processus prior determinato tempore, loco, & Judice, & Actore, & Inca: quando? ubi? quis? contra quem? coram quo succubuit? & una, ut, si non producatur: per sententiam Judicis cassetur.

6. 8vo. Ubi generatim excluduptur omnia Juris remediū, etiam *Novum* habetur pro excluso: nam in toto Partem, non est dubium contineri. Reg. J. in 6. si autem certa duntaxat Juris remedia præcludantur, tunc aliis remediis, ibi non expressis, potest quis uti. Ubi ta.

tamen observa, quod literæ sententiales, & executio-
nales cum clausula: *Abscissis cunctis Juridicis remedii*
&c. non præcludant viam utendi Novo Judicio extra
dominium; sed solum intra dominium: ut clare habe-
tur A. 38. 1729. *Imo. Novum Judicium cum Inhibitio-*
ne impetrans, & literas relatorias super illius executio-
ne, in tempore extrahere negligens, in facto Calumniae
condemnatur. Ulad. D. 5. A. 11. quod alii sic efferunt:
Novum Judicium impetrans, & illud non persecutus,
calumniatur: ut in Enchirid. Juris Ungarici.

Occulta Revisio. V. de Probat.

T I T U L U S LXXX.

De Officiis, Officialibus generatim.

N. i. **V**eri Barones Regni Hungariae sunt: *Palatinus.*
Judex Curiæ Regiae. Banus Dalmatiæ,
Croatiae, &c. Vayvoda Transyl. & Siculorum Comes,
Bannus Zavriniensis. seu Severienlis (erat prope
*Orsavam ad Danubium) Bannus Machoviensis. Magi-
stri item Tavernicorum, Janitorum, Pincernarum, Da-
piferorum, Agazonum Regalium, & Reginalium: nec
non Temesiensis, & Posoniensis Comites. P. 1. T. 94.
quibus adde Magistros Cubiculariorum, & Curiæ Re-
gis. Atque hi intelligendi, quando in Jure fit mentio
de Baronibus Regni. Eorum Officia sunt *imo.* In
Octavis, ac brevibus Judiciis duo interesse debebant.
Ulad. D. 3. A. 2. & juxta A. 38 1559. etiam terni.
2do. Juramentum illorum, pro 10. Nobilibus reputa-
tur. P. 2. T. 4to. Baronum denique violatores incur-
runt Majorem potentiam, sensu A. 10. 1723. Vocan-
tur olim *fobbagyones Regni.**

2. *Officia Baronum:* aliaque *Regiae Collationis*
munia, tam *majora*, quam *minora*, *Ungaris conferri vo-*
lunt Constitutiones Regni plurimæ; uti *Ludov. II. A.*
17. 1523. A. 33. 1536. &c. Vide *Tit. de Authoritate*

Regis. Officia porro publica assumere Nolentes, qualia hic enumerantur: Vice-Comitis, Judicis Nobilium, Juratorum &c. pœna Decretali puniri jubentur. A. 54. 1559. Quæ pœna olim varia, juxta Ulad. D. I. A. 34. reducta est ad 25. *Marcas.* ubi additur: neminem secundo ad officium semel gestum, intra quinquennium cogi posse relate ad officium Judicis Nobilium.

3. *Officiales Districtuales*, sententiam per non venit, latam, per 15 dies Juridicos, ab Executione suspendere jubentur. Quod si interim Pars convictu adveniat, legalem efferens excusationem non comparitionis; tunc sine ulla poena, aut nova certificatione, Processus erit continuandus; si vero excusatio non subsistat, illico expensae ob moram factæ, Parti triumphanti refundi, ac sententia executioni dari debet. A. 32. 1723. Quod tamen limitatur per A. 38. 1729. ut etiam in casu non legalis absentiae, cum onere refundendarum expensarum, possit Pars convicta causam prosequi: nisi illa, ex natura sua esset unius Termini, hæc tamen omnia, extra Forum Tabulare, ac Districtuale, non habent locum. Ibid. Officiales porro Districtuales, ad minus tres Judicio semper interesse, ac secundum pluralitatem, sententiam ferre debent: in casu vero, quo vota bifariam dividerentur; cui Parti Praeses, vel ejus vices gerentes adhaerit, illius sententia standum erit. A. 31. 1723. vide. de Foro Compet.

4. *Officiales Comitatenses* debent esse Possessionati in Comitatu, in quo præsunt: item Nobiles, & Disinteressati, nec Dominis Terresribus ejusdem Comitatus, ullatenus obligati. Math. Reg. D. 6. A. 61. item A. 56. 1723. Et Inferiores quidem Officiales, cum consensu totius Comitatus, ad sensum A. 70. 1548. eligendi, & coram Comitatu, statim juramento adstringendi; neque secus eis parere quisquam teneatur. Ibid. & A. 61. 1486. supremus autem Comes, coram Rege, vel per A. 38. 1542. etiam coram Comitatu, qui jubetur residere in Comitatu, cui praest (imo per A. 2. 1504. non potest fieri supremus Comes, si extra Regnum residenceat, aut Extraneus)

neus sit,) & singulis trienniis, Restaurungen peragere, & 4 Candidatos, cum priori Vice-Comite numerando, pro hoc officio pri ponere A. 36. 1536. & A. 36. 1723. Nec pro supremis Comitibus, Minorennes, aut in Comitatu Bona non habentes, ponantur. A. 33. 1638.

5. Hujusmodi *Officialies*, in minoribus apud Regem Calumniose deferens, in 100. florenis, ac damnum, & expensarum resuione; in majoribus vero, in poena *Tulionis*, coram *Tabula Regia* convincatur. A. 9. 1567. & 63. 1715. Neque Comitatenses, aut Civitatis Officiales, cum militia accordare, vel *Excessus* condonare, aut *discretiones* offerre possint, sub poena dupli *discretionis*, & *Excessus* condonati, sed neque Dominis Terrestribus, ex parte subditorum: aut *Judicibus* locorum, hanc accordam facere, aut *discretiones* dare licet: sub eadem poena. A. 18. 1729. vide plura Tit. de *Excessibus Ecclesiasticorum*, eorumque *Officialium*. Item de *Foro Competente*. *Officialies* enim cuncti, etiam *Regii*, jubentur se accommodare legibus Patriæ secus juxta easdem puniendi. A. 48. 1638. *Officialies* vero salis, eorumque *Obequitatores*, non nisi adjuncto sibi *Judice Nobilium*, salem in dominibus Regnolarum exquirere possunt. A. 13. 1715. neque præter solitum pro ponderatione grossum, variis titulis quidquam exigant. A. 6. 1729. *Officialies* demum *Domorum*, & *Nobilium*, in testificando *Nobilibus* aequalitantur. P. 2. T. 27. habentque authoritatem, cum *Procuratoriis Principalium* suorum, subditos officio suo subjectos, contra quosvis defendendi; aliisque *Querulantibus*, justitiam de ipsis administrandi. P. 2. T. 53. P. 3. T. 18. & 32. vide etiam de *Sede Dominali*. Item de *Damnis &c.* ut & de *Judicibus*.

T I T U L U S LXXXI.

De Oneribus assumendis.

N. I. *O*nus assumere, est, fidejussionem quandam, super observatione Paternae, vel Fraternae Fassionis, Emptori bonorum aliquorum facere. P. I. T. 19.

Oneris vero *assumptio tripliciter fieri potest.* *1mo.* Simpliciter: nulla scilicet rationabili causa: ut si bona *indivisa* venderes, aut inonerares, *gratia commessionis* duntaxat, vel *ex invidia*, vel *alio quovis affectu*, erga tuos condivisionales *inordinato*. Et hæc oneris *assumptio* non tenet *in Judicio*, sed de *plano* invalidatur. *2do.* Assumuntur onera ex *causa rationabili*: ut si portionem, Filio, vel Fratri cessuram, abalienares; *Molas*, aliaque ædificia *Haeredi* utilia *exstruendo*; vel alia *Bona* *utiliora redimendo*, vel denique *utiliter concambiantudo*: & hujusmodi *Fassio*, ac oneris *assumptio* tenet *in judicio*. *P. 1. T. 59.* Nec de *plano* invalidari, ac revo-*cari* potest: modo *assumptio* non fuerit tantum *genera-*
liter concepta. vide *Tit. de Bonis Aviticis non abalien.*
N. 2. 3to. Potest fieri oneris *assumptio*, *extrema ne-*
cessitate urgente: ut *li capitaliter sententionatus*, cum
Adversario *concordare*; vel *in hostili captivitate exi-*
stens, se *redimere* non posset: nisi *Bona* *abalienando*,
aut inonerando. Et hæc oneris *assumptio*, est *irrevo-*
cabilis; ita ut licet esset *unica*, & *singularis persona*,
ac defectui proxima, *Fatens ipse*, aut portionem *fili*
(ante divisionem tamen) *abalienaret*: tamen neque
consensus Regius, neque *Filii*, vel *Fratum* *condivisionalium* requiretur. *Ibidem, sub medium.* Ex his patet,
quod possessionaria venditio sit triplex: nempe *Simp-*
plex, Rationabilis, & Necessaria. *1ma.* *nunquam valet*:
2da. *aliquando valet*, ut dictum est, *aliquando non*:
3ta. *semper tenet*, nec *unquam invalidatur.* *P. 1. T.*
59. cit. vide etiam *de Fassionibus.*

Oppositio. V. de Repulsione.

T I T U L U S LXXXII.

De Palatino, ejusque Officiis.

*N. 1. P*alatinus Regni Ungariæ (qui anno 1741. re-
nunciatus est Excell. ac Illustriss. Dom. Com-
Joannes Palffy ab Erdöd, sago togaque Inclytus) ex
qua-

quatuor Magnatibus per Regem Candidatis, eligitur per Regnicolas. A. 3. 1608 ante Coronationem. Palatino decedente, Diæta intra unum annum indici, pro Novi electione, debet per Regem; vel ipso nolente, per Judicem Curiae, aut Tavernicorum Magistrum; sub poena ammissionis officiorum. Ibidem, & pluribus aliis Articulis: debetque ejus electio ante omnes alias Tractatus, ipsamque propositionum extraditionem, insti-tui. A. 3. 1622.

2. Officia Palatini recensentur per 12. Articulos Anni 1435. occasione Emerici de Zapolya, sub Math. Rege, in Palatinum electi, nempe: quod in Electione Regis, habeat primam vocem, sitque Tutor, vel Cura-tor Hæreditis Regni: quod Rege non existente, vel in tenera ætate constituto, Diuetas, indicere teneatur: insurgentes Regnicolas, tanquam supremus Capitaneus Regni, juxta arbitrium tamen Regiae Celsitudinis, gubernat: discordias inter Regnicolas, vel inter hos, & Regem, sedat: audit Oratores, Rege eos audire neque-unte: querimonias Regnicolarum, Regi defert: est maxi-mus Judicium Regni: Rege absente, & ejusdem Locumtenens in omnibus, quæ Regiæ Authoritati specia-liter non essent alligata: denique Judex Cumaniorum; cum salario trium millium aureorum, totaque Dalmatia Judicio ejus subjacere debet.

3. His adde, quæ per Novellas deinde constituta, aut confirmata passim habentur. 1mo. Officium Palatini est perpetuum, nec auferi ab eo, vita comite, potest, nisi ob crimen, vi cuius & caput amittat. Lud. II. A. 22. 1526. 2do. Omnes Gentium Praefecti, Praesidiarii, eorumque Capitanei in Hungaria dependent ab eo. A. 10. 1555. A. 4. 1618. 3to. In Bonis, & Juribus pos-sessionariis, quoconque Titulo ad Fiscum Regium de-volutis, potest conferre 32 Sessiones Jobbagyona-les. A. 66. 1609. A. 30. 1659. uti & Tutelas. Per postremos tamen Diaetales Articulos, eiusdem authoritas non nihil est circumscripta nam Bona, semel a Fisco appre-hensa, ac possessa; conferre amplius non potest. A. 4. 1723.

licet conferre adhuc possit quæ Fiscus nondum apprehendit effective: absque tamen avulsione a reliquo possessionis corpore; ut habetur etiam inter facultates Joannis Hunyadi Guber. 1446. Donationales nihilominus communicandæ erunt cum Cameris Regiis, intra annum: sub nullitate Collationis sive Regiae, sive Palatinalis. A. 33. 1715. plura forte de his in Diaeta anni 1741. sed cuius statuta videre Nobis nondum licuit,

4. Palatino supra Armorum Regiorum, per Ungariam, Praefecturam data, & de Salario provisum, & lege adjunctum, Locumtenentiale officium, confirmatum est: statutumque, ut hæc dignitas ultra annum non vacet, & in pristinam, ac legalem authoritatem plene reponatur, eaque fungatur: neque ei Corregentia quidquam præjudicet. Artic. 5to. 9. & 4. 1741.

TITULUS LXXXIII.

De Patris, Filiique mutuo Officiis.

N. I. Quid, ratione Bonorum, Patrem inter & Filium; officii intercedat? dictum est suis locis; scilicet verbo; *De Bonis Aviticis &c. de Divisione Bonorum, de Fassionibus.* Item de Casibus, in quibus Pater potest Filium ad Divisionem compellere, et vicissim &c nunc primum de Patria potestate: tum de aliis quibusdam Patris, & Filii officiis. Omnes Filii, & Filia, legitimae, & illegitimae ætatis, sub patria sunt potestate; donec legitime emancipentur. Fit autem emancipatio. Ex parte quidem Filiorum, per Bonorum divisionem cum Patre: ex parte vero Filiarum, per matrimonii consummationem, seu emaritationem. P. I. T. 51. 2do. Per mortem Patris, si Tutores testamentarios, Filio illegitimæ ætatis, non substituit: modo Pater jam fuerit suæ potestatis: secus enim Nepos in potestatem Avi recidet. 3to. Si Pater ob Notam, vel alios enormes excessus, Bonis privetur, & Capitali sententia damnetur. 4to. Si Pater in captivitatem hostium in-

ciderit: nam qui captus est alium in potestate sua habere non potest: idque quandiu durat captivitas. Ita hæc statuuntur. P. 1. T. 56. addunt *Jurisperiti*, tolli patriam potestatem, etiam per matrimonium, & per mortem Patris qualemcumque. *Furiosus* autem, aut mente captus (idem est de *Furiosa*) semper est in potestate Patris; vel ea non existente, Fratris majoris natu. P. 1. T. 55.

2. Patriae potestatis effectus sunt. 1mo. Filius non emancipatus, de Bonis mobilibus, aut immobilibus paternis, nil vendere, vel aliter abalienare, neque Contractum ullum super illis facere potest, Patre non consentiente. P. 1. T. 51. 2do. Potest Pater talēm castigare, licet sit ætatis legitimæ, imo pro ratione delicti, etiam incarcерare: quod si Pater negligat: potest id ipsum ejus loco facere Magistratus. A. 105. & III. 1723. 3to. In necessitate rationabili, potest onera Filiorum assumere; in extrema vero necessitate, etiam Bona eorum vendere. 4to. Invito Patre: nemo Filium apud se retinere potest. 5to. Potest Filium pro se obſdem dare; non econtra. 6to. Filii non possunt testari quidquam de rebus mobilibus paternis, nisi quantum Pater admiserit: possunt tamen super rebus, proprio eorum servitio, aut labore acquisitis; etiam præter voluntatem Patris, libere testari. Ita hæc P. 1. T. 51. cit.

3. Filius pro delictis Patris (excipe Crimen laesae Majestatis) & e converso, nec in persona, nec in Bonis, ac juribus condemnari, vel aliter puniri potest. Ulad. D. 1. A. 74. & P. 1. T. 79. P. 2. T. 60. 2do. Filii Parentum verberatores, aut vulneratores, pro rerum, ac factorum circumstantiis, morte plectuntur. A. II. 1723 nec Filius Patrem criminaliter accusare potest; nisi dum causa in perniciem Principis, vel totius Regni vergeret. P. 1. T. 51. & 53. 3to. Pater ex Aviticis filium exhæredare non potest, nec in ejus præjudicium Bona abalienare. P. 1. T. 52. 58. 61. 4to. Pater acquirit Filio, & vicissim. P. 1. T. 53. in fin. 5to. Pater, ut Tutor naturalis, ad dandas Filio rationes, non obligetur. A.

218 *De Pœnis variorum Excessuum.*

68. 1715. vide plura in suis locis, supra N. i. cit. & Tit. de Conservatore Literarum.

Perjurus. V. de Pœnis.

Personæ Eccl. V. de Immun. Eccl.

Plenipotentiarius. V. de Proc.

T I T U L U S LXXXIV.

De Primate.

Dignitas Primatialis, & Archi-Episcopaloris; in plenam Authoritatem, ac Jurisdictionem reponitur: duplexque eidem sigillum, ad omnem usum legalem, confignatur. A. 10. 1741.

T I T U L U S LXXXV.

De Pœnis variorum Excessuum.

N. i. **Q**uamvis de Pœnis satis jam, uti Tit. de Homicidio. Gratia. Infamia. Calumnia. Birsdag. aliisque locis actum sit; tamen pro pleniore notitia, juvat hic speciatim aliquas asserre: ut cognita legum severitate, a moribus dissolutis arceantur, qui amore aequi, ac honesti, ad observantiam adduci non possunt. Igitur imo. de poena Depositoriarum; si qui, res, ad fidèles eorum manus, pro custodia depositas, legitime admoniti, restituere nollent; tunc ad proximum terminum sive Brevium (vide de Foro Competent.) sive Octavalium evocati, in unico termino, in duplo, & pœna Infamiae convincatur: excipiendo casum, quo res deposita casualiter, & invito Depositario, prædicta fuisset. A. 16. 1622. deinde vero statutum est: ut contra tales, medio Judicium admonitos, tanquam contra violentos, vigore brevis processus, etiam cum refusione dæmonorum, exinde secutorum, procedi possit. A. 28. 1638.

2. 2do. Perjurus, seu *Aucarius* est, dum quis juratam (*in licitis*) promissionem, aliquid alteri faciendi, aut omittendi, frangit; vel in fraudem jurium aliorum, *malitiose* jurat. Ejus *poena* est *amissio universorum Bonorum*, ac *perpetua infamia*. Et hoc eo casu, quando *Perjurus* contra *jus Sacrae Coronae*, falsum testimonium perhibet. *Com. syst. et P. 2. T. 30.* nam *respectu Actoris* (*alterius*) tantum in *homagio*, & *emenda capitis* convincetur. *Ibidem.* & quamvis a *poena juratae possessionis*, excusat *gruvis aegritudo*, aut alia adimpletionis *impedimenta*; nihilominus tamen implere deinde compellitur: nam *promissum cadit in debitum*. *Ibidem. 3to.* Si quis adversus *Conjuratorem* alicujus excipiens, dicat esse *infamem*, & probare non possit; in *homagio ejusdem* convincendus. *P. 2. T. 36.* ita. ut si *Conjurator* fuerit *Nobilis*, in 200. *secus in 40. florenis*.

3. 4to. Furtivam rem *scienter* emens, punitur ut *Fur S. Lad. l. 2. c. 7.* Si vero in castris, equus furto sublatus, apud aliquem repertus fuisset, sub fidejussione usque ad finem talis *Expeditionis*, relinquebatur apud suum Possessorem; ac tum coram *Agazonum Magistro*, judicium fiebat. *P. 3. T. 34.* hodie vero *Officiales militares*, statim satisfactionem impendant: qui quidem milites, in *militibus*, *militari*, in aliis autem, *Tribunali Regni* subsunt. *A. 11. 1723.* Ubi vero in causa equi, vel *alterius animalis* furtim alienati, & non in, sed ubique *extra Castra* inventi, *Reus* *conventus* non posset super ejusdem emptione, evidens producere testimonium; tunc *Actor tertio se*, sibi similibus *jurabit*, ac rem furto ablatam, hac ratione recuperabit. Ubi si in *causam attractus* dixerit: se rem ejusmodi emisse, neque tamen *Evictorem*, seu *Expeditorem* (*hominem nempe, a quo emit*) statuere intra *sex hebdomades*: nec alium quempiam, qui mercipotum (*dildomas*) more solito benedixisset, remonstrare possit: patibulo reus erit. *P. 3. T. 34. & S. Lad. l. 3. c. 9.* quamvis etiam *alius*, *hujus emptionis conscius*, testari possit. Fur vero *manifestus*, ubique capi potest, in que

que loco delicti puniri. *Ibid.* & *Prolog.* T. 9. Furem autem captum dimittens Plebs, vel Communitas, homagium ejus, Comiti Parochiali; laesis damnum persolvet. *Math. Reg. D. 6. A. 38.*

4. De pœna *Incestus*, & *stupri*, relate ad *Novercam*, aut *Privignam*: vide de *Matrimoniis*; pœnam vero *Adulterii*, habes verbo: de *Concordia Litigant*, cui addere: quod *Uxore*; ob adulterium, ad mortem damnata, ejusdem *Dos Marito*; *Paraphernalia* vero liberis, vel *Consanguineis* cedant. *P. I. T. 105.* confer cum dictis de *Dote N. 5.* si qui autem *Rustici*, puellas, & mulieres *Nobiles* violarent, *horrenda morte*; Posteri vero eorum *perpetua infamia* plecti jubentur. *A. 47. 1514. Art. vero 36. 1622.* omnes (de militibus loquitur) Ecclesiarum, Mulierum, ac Puellarum violatores, capitali sententiæ subjiciuntur. *Stuprum* denique virginis, aut mulieri cuicunque; & a quoconque per vim illatum, homicidio comparatur. *S. Lad. l. r. c. 32.* peccatum vero *Sodomiticum igne* punitur. *Gen. c. 19. Polyvyria* denique morte. *A. 6. 1625.* idem est de *Polygamis*. *A. 39. 1599.* licet neutrobi poena exprimatur. Possunt capi etiam *Nobiles*, præmissa inquisitione.

5. Si quis Colonum (quod hic, & alibi dicitur de *subditis injuriatis*, vel *injuriantibus*; idem de *Familis ignobilibus* intellige) propter debita Domini Terrestris, arrestaret: in vivo homagio arrestati, & rerum arrestatarum aestimatione convincatur. *Ulad. D. 1. A. 90.* nam arrestare pro alienis debitis, neminem licet; sub poena *Articulari A. 79. 1781.* nisi Judex talis Civitatis, aut Dominus Terrestris requisitus (quæ requisitio constare debet, testimonio Judicis requirentis) justitiam denegasset. *Sigif. D. 6. A. 13.* Cæterum omnes arrestationes licetæ, non propria authoritate, aut terra; sed medio *Judicis*, & in loco communi fieri jubentur. *Ibidem. A. 15.* Secus facientes, pœnam potentiae incurunt. *Sigif. D. 3. A. 5.* juxta *Ulad.* autem *D. 6. A. 13.* pro indebito arresto tres *Marcae*, cum altero *Birsagio* itidem *trium Marcarum*; imponuntur. Qui autem statim arrestari

¶ari possint? vide de *Casibus*, in quibus Nobiles capti-
vari &c. Malefactorem, ultra triduum, apud se deti-
nens, & Officiali non assignans; in homagio ejusdem
punitur. *P. 1 T. 32.*

6. Milites sine licentia, ex Castris recedentes, vel
tarde, post conflictum venientes; si *Nobiles* fu-
rint, Bonis preventur: *Ignobiles* vero caput amittant. *A. 13.*
1453. sed per *A. 12. 1652.* etiem *Nobiles* capite mul-
tantur. Eadem poena manet eos, & simul amissio o-
mnium bonorum, qui in *Domibus Nobilium*, vel Eccle-
siasticorum condescendunt. *A. 3. 1536.* poenam vero *A.*
13. cit. incurrit etiam illi, qui levato stipendio, clam-
te subducunt. *Ibid.* & *12. cit.* Aufugientes vero, Co-
mitatenses, & Villani capere possunt. *A. 31. 1598.*
Quoad modum, & poenas, tempore *Insurrectionis*, vide
A. 46. 1681. Milites in Territorio bona habentes, ejus-
dem loci Magistratibus obtemperare debent. *A. 78.*
1681. &c. *A. 11. 1723.* de pénis, in *Accordas*, cum
militibus ex dentibus, consentientium; dictum est Tit.
de *Officialibus*. De pœna in *Facto Honoris*, vide Tit. de
Infamia, provenit autem hæc pœna ex his casibus. *1mo.*
Si quis pactis, sub fide, honore, & humanitate initis,
non stetit. *2do* Si contra suum suum conductum, seu
proprias literas assessorias, aliquem violavit. *3to.*
Si Contumeliis, vel scriptis aliquem læsit. *4to.* Si infide-
lem, improbitum, meretricis filium, perjurum, fidefra-
gum, & mentitum aliquem dixerit. *5to.* Si nullo spe-
stante, in itinere spoliat alterum. *6to.* Qui aliquid ad
secretas aures dictum alteri, negat a se dictum esse, ut
habetur in *Corp. Jur. Ung.* post *Decreta Leopol.* De-
hujus pœna, tam relate ad *Tabulam Regiam*, quam in
ordine ad *Comitatum*, dictum est. *Tit. de Infamia.*

7. *Incendiarii publici*, vivi crémantur: privati autem,
ex præconcepta malitia, ignem tectis injicientes, &
comburentes: in *gravioribus*, pari pœna: in *leviori-
bus*, mitiori quidem, sed tamen morte puniuntur. *A. 11.*
1723. Non admittentes vero, vel turbantes (excipe-
nasum legitimae Repulsoris) *Judiciarias Executiohes:*

præter pœnam homagialem 50. Marcurum gravis pœnaris, etiam in refusione expensarum. & damnorum condemnantur. A. 31. 1681. qui confirmatur per A. 33. 1723. cætera pœnarum genera, vide suis locis, uti de *Birisfugiis*, *Violentiis*, *Bonis Furum*, *Judicibus* &c. sèpius etiam pœna est ad arbitrium Judicum, diciturque arbitraria. Pœna denique *Anabaptistorum*, *Christianum* rebaptizantium sunt 500. Imperial. A. 26. 1635.

T I T U L U S LXXXVI.

De Præscriptionibus.

N.1. **P**Præscriptio, est termini, ad juridicam, tum re-tentionem, tum reacquisitionem Bonorum, de jure statuti temporis completio. P. 1. T. 78. Unde vides, totam præscriptionis essentiam, majoremque, aut minorē temporis diuturnitatem, non aliunde, quam a legis placito dependere. Introducta est, ob Bonum Reipub. estque jam omni jure approbata. Hinc non solum in *Foro externo*; sed etiam in *Foro interno*, seu in conscientia, locum habet: ita ut, qui legitime præscripsit, postea non teneatur ad rem illam restituendam; quamvis resciat fuisse alienam. Quatuor conditiones ad legitimam præscriptionem communiter requiruntur. 1. Posseffio, vel quasi posseffio. 2. Bona fides possidentis. 3. Tempus a lege definitum. 4. Titulus aliquis; ad transferendum alicujus rei Dominium, de se habilis. Tales Tituli sunt: *Emptio*, *Donatio*, *Successio*, *Legatio*, *Dos*, *Dereictum*&c. ubi tamen necesse non est, utsit legitimus, & verus Titulus; seu ut sit vera *Donatio*, vera *Emptio* &c sic enim citra omnem præscriptionem, Dominium talis rei acquireretur: sed suffici, esse Titulum coloratum, seu putatitiam emptionem, legationem, aut successionem. Ut si haeres tradat alicui rem aliquam, putans eam illi, a Patre suo legatam esse: quamvis non sit legata: vel cum succeditis alicui, rem non suam possidenti, illamque deinde ut tuam possides.

2. Bonam fidem, & ad præscribendum necessariam censetur habere ille, qui rem aliquam, ignorans esse alienam, possidet tanquam suam: aut saltem non, velut alienam. Malae fidei vero possessor dicitur is, qui rem, a se possessam, judicat esse alienam: vel se agere illucite, illam, pro sua, possidendo. Et hujusmodi Possessor nunquam præscribit, tam jure Canonico, quam municipali Hungariae: cum Prolog. T. 9 expresse habeatur, quod nulla statuta valeant, contra jus Canonicum, in iis, quae salutem animae respiciunt. Possessionem vero malae fidei, cum peccato conjunctam esse, adeoque salutem animæ respicere, clare definitur in Conc. Gen. Lateran. IV. ubi sic habetur: quae (præscriptio cum mala fide) absque mortali peccato, non potest observari: unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte (ad præscriptionem requiliti) rei habeat conscientiam alienae. Hinc recte monet Com. syst. si ubi jura nostra, Possessorem malae fidei præscribere innuant: pro mala fidei, ponendum esse, vel certe intelligendum: illegitimo titulo possidentem. Anni enim, in mala fide transacti, præscriptionis capaces esse, nequaquam censendi sunt. Tum addit: præscriptionem allegans, non tenetur probare Titulum, sed solam possessionem: penes quam & bona fides in præscribente præsumitur, nisi mala esse probetur.

3. Ex his infertur 1mo. Quod sicut præscriptio cum mala fide, inchoari non potest: ita neque continuari: sed illam statim interrumpi. 2do. Eum, qui succedit in bonis alterius, posse præscriptionem ab altero inchoatam, continuare, ita ut quot ille annis Bonum aliquod, bona fide possedit: totidem successor, ad complendos præscriptionis annos, pro se numerare possit, quasi ipse possedisset: poteritque præsumere (nil contrarium constet) in illo fuisse bonam fidem 1mo mala fides Antecessoris, seu prioris Possessoris saltem in ordine ad præscriptionem 32. annorum, nihil obest successori particulari: qualis est Emptor, Donatarius &c, ut habet Pichler, & Huth. 3to. Quamvis generaliter

ter obsit *bonae fidei* scientia juris alieni: seu quando scis, te ad aliquid alteri faciendum, reddendum, vel omitendum obligari; potest tamen, pro *Foro externo*, fieri aliquod statutum, ad lites cavendas, & corrigendam Dominorum negligentiam; ut si intra certum tempus *Creditor* solutionem non urserit, vel is, cuius iura lèduntur, non contradixerit: deinde jus omne solutionis petendæ, aut alteri contradicendi amittat. Ita *Pirrhing.* Notanda est h[oc] lex in A. 37. 1729. ubi sancitur: ut penes literas *Chartabiancales*, vel etiam *formales Obligatoriales*, quæ tempus 32. annorum præscriptionis capacium, transcendissent, procedi contra debitorem non possit: nisi Actor edoceat, ante completionem 32. annorum, *Interesse* solutum esse, vel faltem prætensum aut admonitionem sive judiciariam, sive amicabilem, vel insinuationem aliquam factam fuisse: idque seu relate ad debitorem, seu ejus successorem: sive per Creditorum, sive per ejus successorem. Ubi tamen (*sul tem pro Foro interno*) totis illis 32. annis durare debet bona fides: secus enim non videntur illi anni esse capaces præscriptionis: quod tamen lex requirit. Confer cum dictis supra, uti etiam de *Debitis*. Alia est doctrina circa debitum poenale, vel onus (*servitutem*) a te alteri præstandum: licet enim scias, alterum habere jus, pœnam ejusmodi, vel onus ate exigendi (ut per agrum, vel aream tuam, illum v. g. ire permittas) modo tamen inculpabiliter judices, te ad solvendam talem pœnam, ante exactionem, non obligari (uti nec ullus, ad urgendum sui punitionem, obligatur) poteris præscribere; ita ut adveniente præscriptionis termino, non tenearis amplius talem pœnam, vel onus subire. *Pirrhing.* In his enim casibus habetur practice *bona fides*. 4to. Impeeditur autem *præscriptio*, si Possessori, ante completionem temporis requisiti, lis intendatur: vel etiam absque litis motione; si literae prohibitoriae, & protestatoriae, coram personis authenticis, vel in locis Credibilibus legitime confectæ, in judicio producantur, dixi: *ante completionem temporis requisiti*; nam post elapsos legitimos

timos præscriptionis annos, nec prohibitio ulla, nec admonitio, aut litis motio quidquam operatur. P. I. T. 79. & Kitt. c. 4. q. 20. Unde Contradictiones, ac Prohibitiones renovari infra tempus præscriptionis debent: ne ab una contradictione, aut litis motione usque ad alteram computando, tempus præscriptionis compleatur. P. 3. T. 15. & Kitt. loco cit. Unde patet, possessionem deberre esse pacificam, i. e. Possessor non debet contradictione legitima, aut litis motione interpellari: secus enim non habebit possessionem ad præscribendum requisitam.

4. Quod tempus præscriptionis attinet, insistendo Juri Civili, ex quo nostrum est: aliud est breve, aliud longum, aliud longissimum, aliud immemoriale. Præscriptio brevis temporis dicitur: quæ tribus, & pluribus, aut paucioribus infra decennium: longi temporis: quæ decem, viginti (quæ duo tempora, dicuntur etiam ordinarii) longissimi temporis; quæ 30. 40. &c. annis completur. Præscriptio immemorialis temporis est: cuius initium superat memoriam hominum nunc viventium: quod Jure Civili, & Canonico, annum centesimo; Jure autem Ungarico, sexagesimo majorem comprehendit. Unde etiam testimonia hominum, ultra 60. annos non acceptantur. P. I. T. 39. brevi tempore præscribuntur res mobiles: longo tempore vero res immobiles: inter absentes quidem 20. inter praesentes autem 10. annos complectente, ita Jus Civil. & Canon.

5. In Hungaria præscriptio super Bonis, ac Juribus possessionariis, Regalibus, centum; Ecclesiarum, quadraginta: Nobilium, triginta duorum: Civium vero olim duodecim, nunc instar Villarorum, anni unius, & diei curriculis expletur. P. I. T. 78. & P. 3. T. 15. in actibus quoque potentiaris, etiam inter Fratres indivisos: post 32. annos præscriptio incurrit: Ibidem. Ubi notat Kitt. hanc præscriptionem, non tantum ad Bona, ac jura se se extendere; sed etiam ad Processus causarum, super iisdem Bonis motarum, aut movendarum: ita ut post 32. annos, litem de iis movere, aut motam suscitare, nemo valeat. c. 4. q. 24. contra vero,

A quæ Bona non subsint præscriptioni, nec motiones causarum circa eadem Bona, suberunt præscriptioni: motiones enim causarum, ac processus, sequuntur naturam ipsorum Bonorum. *Idem. q. 21.*

6. Cæterum nec Personæ omnes præscribere, nec res omnes præscribi possunt. Tales Personæ sunt, quæ rem non possident suo nomine, sed alieno; ut est *Debitör ex mutuo*, *Usufructuarius*, *Depositarius*, *Pignorarius* &c. item omnes illi, qui sunt incapaces Domini acquirendi. Confer hæc cum iis, quæ de *Debitis*, ac de *Impignorationibus* diximus. Similiter res aliquæ non possunt præscribi: uti sunt *viae*, et *plateae publicae*, res *sacrae*, & ad cultum Dei immediate deputatæ; uti *Calleries*, *Templa*, *Coeneteria* &c. item res *furtivæ*, vel *occupatae*, nonnisi *longissimo tempore* præscribuntur, idque non ab ipso *Fure*, vel *Occupatore violento*; sed ab alio bona fidei Possessore: nisi prius vitium purgatum sit, i. e. nisi res talis, ad suum Dominum redeat, vel ad bonae fidei possessorem, a *Fure* primum; deinde ab hoc ipso Possessore ad tertium perveniat. Ita *Pirring*, *Pichler*, *Kitt.* &c. Hin si rem *furtivam* a *Fure* ipso emas, vel dono accipias, eamque bona fide per 32. annos possideas, tunc illam præscribis. Si vero tu rem eandem iterum alteri des: tunc is (modo uterque habueritis bonam fidem) etiam tempore breviori præscribet: sic enim jam tollitur vitium. Item præscriptio inter Fratres indivisos, relate ad bona communia, locum non habet: Sorores tamen, ubi in pacifico Dominio bonorum, jus fœmineum non concernentium, per 32. annos fuerint, præscribunt contra Fratres: qui istæ hac in parte pro *Extraneis* reputantur. *P. I. T. 16 & 78.* & *Kitt. q. 1 c. 4.* item in *Metis* restitucandis. *P. I. T. 78. & 85.* quantum nempe ad *particulas* quasdam, a membro principali, sive per exundationes, sive aliter avulgas: nam *integræ possessiones*, e g. *Villa*, in alieno fundo, sine ullius contradictione erecta, & pacifice possessa, præscriptionem admittit. *Ibidem.* confer hæc cum dictis de *Divisione Bonorum*. item de *Metis.. Deni-*

Liquo

que in Dotulitiorum, & Quartalitiorum solutione nunquam præscribitur. P. 1. T. 103.

7. Postremo *Dormire* dicitur præscriptio, tempore hostilitatis intestinæ, vel contra personas, in captivitate apud Infideles detentas. P. 1. T. 17. Quod *Kitt.* extendit etiam ad eos, qui domi capti deinentur c. 4. q. 22. item contra eos, qui ex pietate, vel metu Principis, secuti sunt Patrem in exilium. T. 79. cit. si tamen prius inchoata fuit præscriptio, tunc cessante hoc impedimento, iterum incipit currere, & cum tempore præcedente continuari. Demum contra eos, qui ob actatem illegitimam, vel alias legales causas: ut quia sunt sub aliena potestate, agere pro se non possunt. *Kitt.* c. 4. q. 22. ideo autem contra hos, aliosque hic relatos, dicitur *dormire* præscriptio: quia adversus illos, in his circumstantiis præscriptionem allegare nemo potest. *Jure Ungarico* dormivit præscriptio, præter alia tempora, novissime a Festo S. Georgii an. 1703. computando, usque ad idem Festum anni 1711. ut habetur A. 70. 1715.

T I T U L U S LXXXVII.

De Privilegiis variis.

N.1. PRIVILEGIUM communiter definitur: quod sit lex privata, speciale aliquod beneficium, vel favorem, contra, aut praeter jus concedens, ut cum a legitimo superiore, uni, vel pluribus personis particularibus, aut etiam Collegio, Communitati, Ecclesiae, Oppido, vel Villae, cum aliqua stabilitate conceditur facultas, aliquid præter, vel contra legem communem agendi, aut omissiendi. P. 2. T. 7. omnia autem privilegia, cum clausula: de cuius, vel quorum notitia, Nostalis homo certificavit, vel assecuravit &c. annulantur. P. 2. T. 16.

2. Duplex autem est Privilegium; nempe generale, & speciale. Generale est, quod Universitati, vel

Collegio, ut Civitati, vel Capitulo conceditur; & illud est *perpetuum*. Speciale vero est: quod personæ dunt taxat datur, & istud cum persona extinguitur, nisi ad Hæredes extendatur: ut eit Privilegium Nobilitationis.

P. 2. T. 7. clarius hæc ipsa Canonistæ, ac Civilistæ: qui Privilegium diuidunt in Reale, & Personale. Personale est, quod immediate, ac directe confertur certæ personæ, ratione solius personæ. ut si quis vita comite, eximatur a communi aliquo onere: & hoc Verböczius vocat *speciale*, extinguiturque cum eo, cui datum est. Reale est, quod rei, a persona distinctæ, confertur immediate; licet mediate redundet in utilitate personæ, talem rem possidentis: sive demum illa res sit Fundus, aut Dominus, seu Communitas, aut Dignitas, vel Officium: & hoc Privilegium, a Verböczio dicitur Generale, estque *perpetuum*; nempe quamdiu talis res, officium, vel communitas durat: nisi clare ad certum tempus restringatur. Talia Privilegia sunt Civitatum Academiarum, Officiorum, ut Palatinatus, Praelatura, Judicatus &c. huc revocatur Jus Nundinorum, Vadorum, Feloniorum exigendorum, Exemptionum a Decisionis &c. hæc enim Privilegia ipsis locis, ac rebus inesse censentur, cum quibus transeunt in eos, qui talia loca, res, vel officia obtinent, aut talis Communitatis membra fiunt. AA. communiter.

3. Unde videndum est, utrum Privilegium dirigatur ad Personam? an ad Rem, vel Officium personæ: quando enim Privilegium confertur alicui, sub nomine dignitatis; ut NN. qua hoc, aut illud officium gerenti, vel cum addito: tibi, aut vobis, ac pro tempore constitutis &c. vel si solum Officii nomen ponatur; tunc enim est Privilegium reale, ac *perpetuum*, ita ut quisunque illud officium habeat, eodem Privilegio frui possit. Contrarium fit in Personali, quo, si persona privilegiata moriatur, alter uti non potest. AA.

4. Inhærendo jam Textibus Juris Ungarici, sciendum est imo. generaliter omnium, & omnia Privilegia, per jus commune, seu per Decretum tolli, & invalidi-

validari: idque in illis casibus, in quibus *expressa mentio*, de aliquo Privilegio facta fuerit. Privilegium autem, cui non fuerit *expresse* derogatum, per *legem contrarium*; non invalidatur, etiam stante lege contraria. P. 2 T. 8. vide de *Legibus*. N. 4. 2do. Potest duplum considerari Privilegium: nempe in quantum ex mera *authoritate Principis*, riteque, ac *legitime* procedit: & in quantum non: sed in *damnum aliorum* vergit, vel alias *constitutioni communii* contrariatur *primum* (ad quod pertinet Bonorum caducorum *Donatio*, aut *exemptione*. a *Tricesimis &c.*) semper observari debent: modo *juribus aliorum manifeste* non *præjudicet*. P. 2. T. 9. Neque enim, Principi data est *authoritas*, *legibus*, *communi Regni consensu* firmatis, cum *manifesto Regnico-licrum præjudicio*, contraveniendi. Arg. P. 2. T. 3. et T. 11. vide de *Legibus*. Unde secundum Privilegium: si in *præjudicium alterius*, jam prius privilegiati vergat; tunc nec est *legitimum*, nec *validum*. Hinc si prius Princeps tibi contulisset Privilegium, exigendi a certa *Civitate Tributum*, illamque deinde sine tuo consensu libertaret a tali *Tributo*: hujusmodi *libertatio*, utpote tuo Privilegio *præjudicans*, non teneret, censeretur que Princeps non fuisse per *talem Civitatem* bene informatus P. 1. T. 9. Quare nec Jobbagyone alicujus, Princeps nobilitare potest, cum *præjudicio Domini Terrestris*, ut dictum est verbo: de *Jobbagyonibus*. N. 3. nam *Rex omnia possidet duntaxat Imperio*: singuli autem Dominio. ita Seneca.

5. Privilegium duobus modis intelligitur *juribus aliorum præjudicare*. Imo. *ratione temporis*: quia prius emanavit Privilegium alterius *contrarium*: quod non potest tolli per posterius, etiam cum *clausula derogatoria*. P. 2 T. 10. Unde non habet, in materia Privilegii, locum Brocardicon illud: *priora per posteriora tolluntur*: nisi in casu, quo juri alieno per posterius Privilegium, manifeste non *præjudicatur*. *Indultum nempe a iure* (seu *privato*, seu *communi*) *beneficium*, non est alicui *sine causa auferendum*. Reg. *Jur. 17. in 6*. Quare siquod

Privilegium juribus tuis contrarium, per quempiam, a Principe impetratur, debes solemniter, præfertim tempore publicationis, contradicere, ac protestari: ne tacens consentire videaris, quamvis neglecta, tempore publicationis protestatio possit etiam in loco authenticō interponi, extractis superinde literis testimonialibus; vel denique tunc, cum primum innotescit, præjudiciosum tibi Privilegium emanatum esse. *Praxis.* Ac siquidem vi talis Privilegii, ante cognitam judicia-liter illius legitimatem, non curatu contradictione, aliquis se in jus tuum ingerat: tunc si ad primam Comitis, vel Vice-Comitis admonitionem, non desistat, in communi talium jurium aestimatione convincendus, & vi ejiciendus erit. *A. 59. 1492 & A. 78. 1655.* Cæterum si tu habeas antiquius Privilegium: quantumcunque alter, recentius privilegiatus, protestetur; tu jure tuo mordicus utere. Excipe casum, in quo aliquis ex Rustico Nobilis factus esset; talis enim ipso factō a quibusdam ut a solutione Vectigalium &c. eximitur. *P. 1. T. 6. 2do.* Præjudicat Privilegium juribus alienis, ratione loci: quia Vectigalia fluviorum, seu Vada concedi de jure non possunt, nisi ea loca, in quibus conceduntur, ab aliorum Dominiorum locis, pro quibus jam prius erant concessa: distent ad minus uno milliari. *P. 2. T. 10* licet possint etiam propinquius concedi: ~~vel~~ priora jam defuissent, vel illis, per Vada posteriora, notabile damnum non adferretur. Idem est de Nundinis, quoad distantiam locorum: modo eodem die non celebrentur Nundinæ posterius concessæ, quo celebrari solent prius concessæ, cum manifesta harum destructio-ne. *Ibidem.*

6. Ex his deducitur: non valere Privilegia, sive contra jus privatum, sive contra leges Regni, & approbatam ejusdem consuetudinem, a Principe emanata; ut si cui Rex statutorius literas concederet, *cum Gratia*, quod scilicet non obstante annuali revolutione jam transacta, *Donationem aliquam*, *Judices executioni demandare tenentur*, quia nempe istud legibus Regni hu-jus

Jus aperte contrariatur. Idem est, de iis Privilegiis, quæ aliquibus concederentur, idque sine Regni consensu; quod in Sedibus Judicariis Comitatum, coram Comitibus Parochialibus, respondere ad cujusvis instantiam non teneantur: vel juramentum sibi adjudicatum, in persona deponere non sint obligati, P. 12. T. 11. et A. 78. 1655. ubi, non obstantibus hujusmodi illegitimiis Privilegiis, usque ad cognitionem illegitimitatis eorumdem, prioribus juribus insistendum declaratur. Hinc semper adscribi solet, ac debet clausula: *salvo jure alieno.* P. 2. T. 9. & A. cit. quæ *clausula*, licet *omissa*, habet tamen debet pro *expressa*: cum semper præsumendum sit de Principe, quod is plus facere non velit, quam legitime possit, seniorque est hæc argumentatio: *Princeps non potest facere hoc sine laesione juris alicujus, aut Legum patriarcharum, quas se servaturum sancte promisit: ergo non vult hoc facere efficaciter.* Quam hæc: a Principe datum est Privilegium, aut Rescriptum, ut hoc fiat: ergo vult efficaciter, potestque velle legitime, ut hoc fiat. Cum certum sit, sæpe Principe male informari, & ex mala Exponentium, informatione, sæpe dari Rescripta manifeste illegitima, neque ad faciendum, aut omissendum aliquid, obligantia.

7. Qær. Quot modis amittatur Privilegium, careatque firmitate? *v.* Præter dictos hactenus modos, invalidatur Privilegium, ac cessat *imo* per usum contrarium P. 2. T. 12, ut si habeas Privilegium, non solvendi Decimas, aut Telonium: ut tamen, id exigenti, absque ulla protestatione persolvas: *id quod extendunt AA.* ad omnia Privilegia onerosa negativa (non item, si sint mere gratiofa, ut est Privilegium non jejunandi) seu quæ sunt in præjudicium alterius; uti exemptiones a solvendis Tributis Telonii: a jurisdictione Ordinarii &c: Idem videtur censendum, saltem quoad aliquos effectus, si sylva, aut pratum tuum sit exemptum a quibusdam aliorum usibus: tu tamen alias illis pacifice uti, scienter permittas: modo Privilegium sit tale, cui quis etiam expresse renunciare possit: secus

enim, licet quis non contradicat; nec tacite censetur renunciare. Quos vero *actus*, quantumve *temporis*, hac in parte requiratur? fere arbitrio *Judicium* relinquitur: in multis sufficit *usus annualis*: in aliis etiam brevior. Vide de *Dannis*. 2dō. Tollitur *Privilegium*, per *malum ejusdem usum*, seu *abusum*: ut si habens *jus Gladii*, malefactorem comprehensum, non punias; sed eum pro pecunia, vel alio ex respectu, dimittas impune. P. 2. T. 12. hoc referit *Excessus*, quos aliquis *confidentia Privilegii*, patraret: *quia meretur Privilegium amittere*, qui *concessu sibi abutitur potestate*. Ibidem. 3to per *nūnusum*, seu dum quis tempore debito, non utitur *privilegio*, ut si quis a *Rege* (vel *Palatino*) Bonum aliquod *Fiscale* dono accipiat, & se *intru unum annum* statui non curet. Ibidem. & P. 1. T. 32. et A. 48. 1715. Idem sciendum est de aliis *literis Privilegiis* libus, puta: *Nundinas*, aut *Vada* cuiquam indulgentibus: quæ pariter promulgari in Comitatu *intra annum* debent. P. 2. T. 12. Huc referunt communiter etiam literas *Armales*, aut *Teloniales*. *Privilegia* pariter *obsoleta*, quæ scilicet longo tempore non erant in *usu*, vim nullam habent: licet de novo confirmarentur. A. 17. 1622. & A. 45. 1649. In his enim *Gratia Regis* nihil operatur. P. 2. T. 11. Error tamen aliquis *in processu* talium literarum, ex parte *Executorum* commissus, non vitiat *Donacionem* ipsam: modo, ubi cognitus fuerit, corrigatur. Ibidem 4to. Perditur *Privilegium*, per *Crimen laesae Majestatis*, aut *Notam Infidelitatis*. 5to. Si in alterius *enorme damnum* redundet. 6to. Si judicialiter decidatur, illud esse *nullius valoris*: aut sententia contra illud, jam exhibitum, lata sit: secus autem est, si *erronee Privilegium* damnatur; tunc enim per *Novum judicium* resuscitatur. 7mo. Per *expressum*, aut *tacitum renunciationem*: id quod non habet locum in *Privilegiis*, *Communitati*, aut *Officio* alicui concessis: his enim *Privilegiis*, *nemo privatus* valide renunciat: neque *tacita renunciatio* fieri censetur, per quemvis *non usum*, sed solum tunc, quando quis *Privilegio suo uti poterat*,

rat, atque etiam debebat, & tamen non est usus. 8vo. per posterius derogatorium prioris: idque vel in toto, vel tantum in parte, quando videlicet utrumque emanatum est ad eandem personam, vel Communitatem. 8vo. Perditur Privilegium per expressam Principis concedentis revocationem: cum nempe ex causis rationabilibus clare insertis, Privilegium a se concessum, revo-
cat: secus enim nec Principis revocatio tenet. Ita hæc quoad substantiam. P. 2. T. 12. Quibus adde gene-
ratim Privilegia illa, quæ cum insolitis clausulis, vel a non habente potestatem, emant: vel non cum debito sigillo, aut subscriptione expediuntur: vide de Co-
gnitione falsarum Liter. Item de Literis.

T I T U L U S LXXXVIII.

De Probationibus, & Praesumptionibus.

N. I. **P**rebatio, est Ostensio rei dubiae, et controver-
sae, Judici legitime facta: Eaque fit per
Testes, Scripturas, Conjecturas, Confessionem propriam,
Fusjurandum, per Evidentiam facti, aut Praesumptio-
nem &c. quæ exprimuntur his versiculis:

*A*spectus sculptum (sigillum) Testis, Notoria scriptum.
*F*urans, Confessus, praesumptio, famu probabit.

Ubi tamen observa: famam saltem per duos Testes con-
stare debere: nec ad probandum sufficere, si quis dicat:
*F*amam de hoc, aut illo facto esse, seu homines passim
sic loqui. Nisi saltem duos determinate nominet, a qui-
bus id audivit. ita *Communis*. Alia probatio est plena:
aliam semiplena. Plena est, quæ se sola, plenam fidem Ju-
dici facit: ac proinde ad ferendam sententiam sufficit:
qualis fere est *occulta redacio*. P. 2. T. 41. Semiplena
est, quæ al quam, non tamen plenam fidem facit: adeo-
que non sufficit ad ferendam ordinarie sententiam. Ta-
lis proba resultat, si unicus; vel plures quidem, sed sin-
gulares Testes deponant; i. e. si diversi diversimode
testantur: item si instrumentum sit tantum privatum;

juramentum suppletorum : item fama, auditus simplex &c. A.A. passim, & P. 2. T. 27.

2. Effectus plenae probationis sunt 1. secundum illam ferenda sententia. 2. Plene probans intentionem suam, eam juramento firmare non debet. 3. Is, contra quem plene probatum est, non permittitur juramento se purgare. Effectus Semiplene probationis sunt: 1. Dat locum juramento Suppletorio per Actorem praestando. 2. Duæ semiplene, faciunt unam plenam, idque in causis Civilibus non arduis. 3. Illa nunquam sufficit ad ferendam sententiam condemnatoriam: nisi in causis modicis, aut valde obscuris. vide Canonistas, & Civilistas h. t.

3. *Praesumptio*, qua sœpissime utimur, est triplex. 1. *Violenta*, ut si suspectus cum suspecta: nudus cum nuda (si sint mali capaces) in eodem lecto reperiatur: tunc enim peccatum praesumitur. Et hæc praesumptio, nisi contrarium certo constet (*Praesumptio enim cedit veritati*) sufficit ad alicujus condemnationem, saltem extra poenam capitalem. Kitt. c. 6. q. 7. Vivium citans. 2. *Probabilis*; & hæc probat semiplene tantum: penes quam ad Torturam procedi potest. 3. *Levis*, quæ oritur ex levibus fundamentis, ut ex locutione levium personarum: &c. & hæc praesumptio nihil per se probat, ideoque rejicienda est a Judice. Kitt. loc. cit.

4. Regulariter *Actori*, incumbit proba in omnibus causis: nisi forte is *præsumptionem* aliquam pro se habeat: eoque non probante, Reus absolvendus. P. 2. T. 32. Unde Actor semper paratus esse debet. P. 2. T. 84. Cæterum etiam Reus debet probare, si quid contra Actorum affirmet: non item sibi objectum, simpliciter neget: nisi ultiro in se recipiat onus probandi, vel juramentum eidem a Judice deferatur, quamvis interdum uterque Reus, & Actor est, in quantum uterque probat, & respondet. Potissima probatione species est *Oculata Revisio*, qua utimur *imo*, in Bonis per alium violenter occupatis. P. 2. T. 41. 2do. In causis pignoratiis Bona reluendo. 3to. In *danno infecto*: seu dum per Judicem

•em monemus vicinum, ut ruinam ædificii sui præver-
tat, ne nobis inde aliquod damnum creetur: curamus-
que visitari tale ædificium. 4to. In causis Metalibus.
5to. Dum quæritur: an *vulnus* aliquod sit *lethalē*? 6to.
Dum per pecora aliena, nostræ segetes, vineae &c. da-
mnificantur, & hic fere ut in *Communi inquisitione*,
adhiberi solent Personæ juratæ, Testes, ac vicini. vide
de Juramentis, Testibus.

T I T U L U S LXXXIX.

De Procuratoribus, seu Advocatis.

N. 1. *Procurator, per Canonistas, & Civilistas, in ge-*
nere, est ille, qui aliena negotia, mandato Do-
mini administrat, ejusdem personam gerendo; Advocati-
sos etiam toties, quoties necessum fuerit, constituendo,
& de jure revocando. Quem sic descriptum, Nos Ple-
nipotentiurum vocamus: qui constitui potest vel gene-
raliter ad omnes causas, vel specialiter ad denominatas
in plenipotentialibus aliquas. idque coram locis Authen-
ticis, vel Principe nostro, Judicibusque ordinariis, eo-
rundemque Protonotariis. P. 2. T. 13. Ulad. D. 1. A.
97. Imo per A. 35. & 723. etiam in sede, vel Congrega-
tione Comitatus, aut coram Supremo, vel Vice-Comite
cum Judice Nobilium, & Jurato. Archi-Episcopi ve-
ro, & Episcopi, nec non Comites perpetui: uti Poso-
niensis, Temesiensis (non tamen alii, uti nec Episcopi
Titulares. Com. Syst.) sub propriis sigillis possunt con-
stituere. P. 2. T. 13. & licet Procuratoris, seu Advocati
responsio revocari possit: non tamen Plenipotentiarii:
cum ejus responsio habeatur pro proprio Principalis re-
sponsione, propria vero responsio revocari non possit.
Ulad. D. 5. A. 15. & Kitt. c. 8. q. 23.

2. *Procurator, Advocatus, & Causidicus, more*
nostro, idem significant, potestque constitui vel lite-
ratorie, eo, quo supra dictum est, modo, vel a Praela-
tis quidem, Baronibus Regni, ac perpetuis Comitibus,
etiam

etiam sub proprio sigillo. P. 2. T. 13. vel per quemvis Principalem etiam verbaliter, coram Judice cause. Quæ verbalis constitutio, olim durabat, in Tabularibus quidem, pro eo tantum termino, in Comitatu autem per tres Sedes Judicariás. Kitt. c. 10. 11. q. 7. 26. qua in re praxim locorum consule literatoriae constitutus Procurator, coram Judice allegative dicit: comparere se cum litteris Procuratoriis; declarando Judicem, vel locum authenticum, ubi expeditæ sint, & eas Adversario petenti producere tenetur. A. 34. 1574. Verbaliter autem constitutus comparet, allegando: Cum Nostris (quod si absque ullius Mandato comparuisse deprehendatur convincitur in Emenda Linguae. Kitt. c. 10. q. 25. Eadem poena manet illos Procuratores, qui prorogationem indebitam pro suo Principali impetrant. Math. Reg. D. 6. A. 7. vide quedam hic pertinentia, de Litteris, ac Birsagiis.

3: Procuratores, ad imitationem juris Canonici, & Civilis, olim sensu D. 5. Math. A. 7. juramentum Calumnia deponere debebant: quod nempe scienter nullam causam injustam susciperent, neque ullo pacto cum parte adversa colludere vellent: secus facientes, in poena Aucariorum, seu perjurii, convincebantur, A. 27. 1567. sed hoc juramentum sublatum est per A. 34. 1574. At juxta A. 38. 1723. iterum consuetum juramentum (semel tamen duntaxat) deponere prius, quam Causas agant, obligantur. Vi cuius non tantum a collusione, cum Adversario, abstinere; sed neque causam susceptam se se deserturos, aut amicabilem impedituros, diserte jurant. Ubi licet nulla poena sit posita: si tamen hoc juramentum violarent, poenam Aucariorum, sensu P. 2. T. 30. haud effugere viderentur. Testimonium autem sui jurisjurandi, ab eo habere debent, ac solent literatorie, coram quo juramentum deposuere. Salario denique, per Judices determinando, contenti esse, non de quota litis, & parte acquisitionis, cum Causantibus convenire, nec profusas Allegationes, vel Exceptiones tribus plures facere jubentur. A. 38, cit. & A. 43. 1729. Ubi nec Alle-

Allegationes, ultra quadruplicem, extendere permittuntur.

4. Inter alia *Juris* remedia, est *Revocatio* Procuratoris: quod nihil est aliud, quam responsum ejus, tanquam madosam, in judicio factam, retractare. P. 2. T. 79. Circa hoc observanda sequentia. 1mo. Hæc Revocatio debet fieri per ipsum *Principalem*, aut ejus *Plenipotentiarium*: quem Procurator, se male respondisse animadvertisens, de hoc admonere debet. 2do. Revocatio fieri debet (seu in, sive extra judicium) coram eodem Judice, vel homine, per ipsum deputato, coram quo responsum facta suit, si autem causa est appellata, vel prior Judex officio decessit; tunc coram Judice *Appellationis*, vel qui priori succedit. Ibidem. 3to. In longis Causarum processibus, ante; in brevibus etiam post sententiam definitivam, fieri potest. P. 2. T. 80. confer A. 29. 1729. ubi in causis Curiae Regiae, iisque longae litis, in ultimo earundem termino: non nisi ante definitivam: in anterioribus vero terminis, etiam post definitivam; in causis vero brevis litis, cujuscunque *Fori*, semper ante sententiam fieri præcipitur. Excipe, quoad breves lites, casum, quo post sententiam quidem, Procuratorem revocaret: sed executionem sententie non impediret, verum exira Dominium penes Novum ageret. A. 39. 1729. 4to. In Tabula Regia, sub eodem judiciorum termino, semper cum minore onere, sex videlicet flor. peragitur. P. 2. T. 80. Eodem tamen die, quo sententia fertur, sine ullo onere. Ibidem. In termino autem sequenti, cum majori onere, nempe 200. flor. nisi (ut habetur A. 39. cit.) aliud etiam Remedium *Juris*, executionem per se impediens, ipse revocans adhibeat, catuque non facto ipsiusmet Judicis, seu per consuetam *Rejectam* Judiciariam, in alium terminum extensa fuerit. 5to. Ultimo Judiciorum die, non admittitur Revocatio, nisi in casu legitimo; ut si hac ipsa die responsum erroneous fecisset: vel *Principalis*, ad locum Judicii, prius comparere nequivisset. P. 2. T. 80 sub fine. 6to. Ut olim in *Foro Proto-Notariali*, sic ho- dje

die in Districtuali ; & alio quovis Foro, per Principem, aut articulariter delegato: item in Foro Ecclesiastico Metropolit. cum onere 6. flor. 7mo. Coram quibusvis Judicibus Comitatensibus, sive in Sede, sive in Partibus, cum onere 3. duntaxat flor. P. 3. T. 6. & Kitt. c. 8. q. 27. quod usus extendit etiam ad Forum Ecclesiasticum Dioecesanum, ac Civicum, sensu P. 3. T. 11. Nota hic incidenter: ex Judicibus, eorumque Assessoriis cuiusvis Fori, Procuratores fieri in eadem causa haud possunt. *Math. Reg. D. 3. A. 14.*

5. Ut autem hoc Remedium revocationis utile sit, præter depositionem oneris, ratio Revocationis dari debet: neque revocatae Procuratoris allegationes reiterari possunt: sed novæ in continenti afferendæ: nisi neglectis mediis depulsoriis, Procurator præcipitanter se in causæ meritum immisisset, & ideo revocaretur; tunc enim possent allegari eadem rationes meritoriae. *A. 39. 1729. & Kitt. c. 8. q. 28. 2do.* Si Revocatio fiat in Judicio, tunc onus statim deponi debet: non item, si extra Judicium: sed satis est, illud Judici, & Adversario promittere. Hic tamen cautus sit, in recipiendo ad se dicto onere, quia deinde cogitur admittere revocationem Procuratoris. *Kitt c. 8. q. 22. 3to.* Ante finalē sententiam revocari potest in omnibus causis, in, & extra judicium, cum solito onere, & sine Gratia Principis, aut beneficio *Novi*. *P. 2. T. 81.* ita ut omnis processus, puta: *Inquisitionis. Revisionis &c.* in mendoza response Procuratoris fundatus, corruat imo etiam *Fassio* Procuratoris damosa, sub onere 200. floren revocatur. *Ibidem. in fin. 4ta.* Admittitur hæc Revocatio, etiam post calumniam allegatam, ac productionem litterarum: sed in secundo casu, non secus quam si Causans personaliter, vel ejus Plenipotentiarius adsit. Revocatus vero potest causam continuare, vel ei alter substitui. *A. 39. 1729. 5to.* Non admittitur hæc revocatio in quinque Casibus, & aliis per *A. 10. 1723.* ad actum majoris potentiae reductis. *Ulad. D. 4. A. 13. A. 51. 1550.* vide de *Actibus potentiariorum*, Item de *Judicibus.*

T I T U L U S X C.

De Prorogatione, aliisque Pupillorum Privilegiis.

N. 1. **P**rorogationis nomine, veniunt *Exceptiones* pleraque Dilatoriae: vi quarum causa, vel jam inchoata, condescendit, ac suspenditur: vel inchoati, ante certum terminum, seu tempus, legitime non permittitur. *Kitt. c. 4. q. 4.* atque *17.* Gaudent *Prorogatione*, *imo.* Novi Prælati Ecclesiæ, habentes Bona, a Capitulo, vel Conventu, divisa: ita ut per *unum annum* ab aditis Bonis computandum, ratione talium bonorum, ad litem cogi non possint. *2do.* *Pupilli*, usque ad ætatem legitimam, ita ut respondere infra hoc tempus, in judicio non teneantur. *P. 2. T. 50. & P. 1. T. 129.* His per *usum* annumerantur *Viduae*, per *unum annum* *luctus*. Si autem *Pupilli* sint *legitimae aetatis*, dum *Pater* moritur, tunc relate ad causas, bona possessionaria, ad productionem literarum concernentes. (*nón item in aliis, quod Kitt. c. 4. q. 17.* extendit ad omnes, *Prorogatione gaudentes*) & vivente *Patre* motas, habent pariter *unum annum* *Prorogationis*. *P. 2. T. 50. 3to.* Eadem *Prorogatione* gaudent *Absentes*, usque ad reditum: utpote qui extra fines Regni, in bello, in servitiis, aliisque obsequiis Regiis, vel Regni occupantur. *Math. Reg. D. 2. A. 6. 7. & Ulad. D. 1. & 2. A. 71. & 14.* uti & studiorum causa absentes *Ulad. D. 4. A. 1.* quæ omnia intelligenda: si literæ *Prorogatoriaæ* a Rege, vel Palatino, superinde extractæ fuerint. *Stylus, & Kitt. c. 4. q. 24.* Qua in re, si quis falsam absentia causam alleget, in *Emenda linguae* convincitur. *Math. A. 6. & 7. cit.* falsa autem causa esset, si nullum ex dictis *Prorogationis* titulus haberet. In eadem vero causa nec ob dictos titulos pluries, quam semel datur. *Ulad. D. 6. A. 9.* vide de *Excusatione rationabili*, quam *Kitt.* ad *Prorogationem* reducit.

2. *De Pupillis* nota sequentia. *imo.* Orphani, durante eorum ætate pupillari, in causis contra ipsos motis

respondere (saltem in propria persona) non tenentur: verum productione *Literarum Revisionalium*, ab omni lice, tempore ætatis illegitimæ mota, liberantur: demptis causis, tempore Patris ipsorum inchoatis. P. 1. T. 129. Imo etiam si ex ignorantia responderent: nihil ipsis præjudicaret: in hujusmodi enim non aliter quam per Tutorem respondere tenerentur. Ac si juramentum ipsis in persona adjudicaretur, illud ad primum legitimæ ætatis annum differri deberet. Ibidem. T. 30. 2do. Pariter in casu, quo *Statutioni*, & *Introductioni*, vel *Metali reambulationi* aliquorum Bonorum, nomine Pupillorum quibuscumque contradixerit, ad *Tabulum Regiam* evocari possunt, ac per *Tutores* suos respondere compelluntur: cum in hoc casu magis dicendi sint *Actores*, quam in *causam Attracti*. P. 1. T. 131. Ex hac causalí patet: Pupillos posse agere: licet non possint in causam attrahi. Si tamen *Statutio*, vel *Reambulatio* per aliquos in Bonis, in quorum actuali pacifica possessione Orphani sunt, peragatur: tunc *Contradictione*, & *Inhibitione* uti omnino debent: ne secus juribus priventur: respondere tamen hoc casu nec per se, nec per Procuratores, ante legitimam ætatem tenentur. Ibidem. 3to. Si quis hujusmodi Orphanos, titulo *Actuum* potentiariorum (afferendo per ipsis, aut ex ipsorum commissione eos patratos esse) in jus vocarit: mox in hominio iliorum convincatur. P. 1. T. 32. Et quandiu ad ætatem legitimam non pervenerint, nec cum, nec absque scitu Tutorum aliquid agere possunt. Ibid. Confer hoc paulo ante dictis. 4to. *Aetates* porro Pupillorum revidentur, per *Judices Regni ordinarios*, eorumque *rotontarios*, aut in locis *Credibilibus*: annotando in literis *Revisionalibus* *quiem*, *annum*, *locum*, *Comitatum*, in quo; item *aetatem*, & *nomen*, atque *Cognomen* *Pupilli*, ejusque *Perentum*. P. 1. T. 27. styl. Quamquam *Jurisperiti* existimant, quod hæc *Revisio* etiam per *Juratos Tabulae Regiae*, tum in *Comitatu*, vel *liberis Civitatibus*, coram ejus, vel eorum *Magistratibus* fieri possit. vide de *aetate Puerorum*, de *Fass.* Item de

de Tutor. &c. Quoad præscriptionem contra Pupillos,
vide de Divisione Bonor. N. 3.

Cum Kittonich, Exemptiones vocet nomine Prorogationis: Notandum hic: quod contra omnia Mundata, cum insolitis Clausulis, vel sine Clausula justificatoria emanantia, Partes exciperé possint. Mandata etiam simplicia Reexecutoria, pro illis, qui in causa egerunt, nullius sunt vigoris. A. 30. 1581.

Pupilli. V. de Prorogat.

T I T U L U S X C I .

De Quæstu.

Quæstus. Circa rerum, in Ungaria procreataram eductionem renovantur. A.A. 75. 1715. & 78. 1723. Bonumque in Austriam Inferiorem, & per hanc, in Ditionem Venetam, pulsio libera statuitur. A. 27. & 55. 1741. vide de Teloniis supra. Quamvis Græcis, Armenis, & Judæis quæstus vinorum, sub poena Confiscationis prohibitus sit: qui tamen in Regno, Græci, Armeni, aut Rasciani, jure Civilitatis gauderent, vel in Bonis Dominorum Terrestrium habitarent, quæstum libere exerceant, qui autem Turcæ subjecti essent, ii ab alio, nisi quem Tractatus cum Turca Pacis admitteteret, quæstu arcendi. A. 29. 1741.

T I T U L U S X C I I .

De Quartalitio, seu Quarta Puellaris.

N. 1. **Q**uartalitium, est jus possessionarium, Puellis, & Mulieribus, de Bonis Paternis Nobilitribus hæreditariis, in signum Parentelæ, non perennali, sed redemptibili lege, & conditione deputatum. P. 1. T. 88. solvitur proinde quarta puellaris de Bonis Avi-

tis acquisitis, & solum Sexum Masculinum concernentibus: nam de Emptiis, vel quocunque titulo, etiam Foeminas concernentibus, puellæ habent portiones cum fratribus, æquales. *Ibidem.* & P. I. T. 6. in fin. qualia autem Bona concertant utrumque sexum? vide de Bonis suis Foemineum &c.

2. *Quarta* igitur *puellaris* exolvitur hoc modo: univeria Bona Paterna (non aliorum Fratrum condicionalium) simul cum omnibus pertinentiis, in quatuor partes æquales, segregantur: quarum *quarta pars* aestimatur *communi aestimatione*; & in tanta summa, vel Pars Bonorum, datur jure redemptibili, vel (res enim venales non tenentur acceptare) pecunia exsolvitur, una, & eadem solutione, pro omnibus simul Filiabus, ex eodem patre Progenitis, servitura: hereditate huiusmodi *quartae partis* Bonorum, Fratribus, vel aliis successoribus non extantibus, ipso *Fisco Regio*, remanente. P. I. T. 89, & 10. potest tamen quævis Filium, suum quartalitum, seorsim petere: unde heredes canti esse debent, ne uni (si plures existent puellæ) totam quartam persolvant; sed illam in tot partes subdividant, quot puellæ prætendentes fuerint. *Ibidem.* Si *quarta Bonorum pars*, in sortem resuptionis, puellis perpetuo (sine præjudicio tamen legitimorum successorum) inscribatur possidenda; tum illa sequetur sexum. P. I. T. 17. quid autem faciendum sit, si puella nubat homini *simp possessionato?* vide de *Donationibus*. N. 3. sub *medium*.

3. *Dotalitium Matris*, & *Aviæ*, simul per unam, & eandem personam quæri non potest; nam si queram *Quartalitium Matris meæ*, tunc *Dotalitium Aviæ* (*Materiæ*) & non *Matris* querere debo; si vero ipsa Mater mea querat *quartalitium suum*; *Dotalitium Matris suæ*, & non *Aviæ* querere debet. En obscurum P. I. T. 97. *Textum.* Cæterum tua ex *Filia neptis*, potest querere ex iisdem tuis, tanquam *Avi sui Materi* Bonis, & *quartalitium Matris suæ*, & *Dotalitium Aviæ*

Aviae Maternæ: ut patet consideranti. Et hoc est, quod in Enchyridio Jur. Ung. dicitur. Quartam, & Dotem de iisdem Bonis, respectu diversarum personarum, simul quæri posse. Quartalitum secundario quærens, calumniam incurrit. P. 2. T. 70. Tametsi uni Filiorum extradetur; hoc tamen non obstante, potest altera jure experiri; annon Bona ejusmodi concernant utrumque sexum. P. 1. T. 90. vide plura de *Divisione Bonorum*. Item de *Bonis sexum foemineum* &c.

Reg. vel Pala. Homo. V. de Test.

T I T U L U S X C I I I .

De Reincorporatione.

REincorporatio. Comitatus *Krasznensis*, *Mediocris Szolnok*, Districtus *Kovár*, tam in Contributionibus, quam in Politicis, & Juridicis ex integro; *Záradienis* vero, jam in Contributionibus subjectus, etiam quoad alia, auditis etiam Transylvanicis, Ungariæ jurisdictioni restituatur. Idem est statutum quoad loca militaria in *Buciensi*, *Bodrogieni*, *Aradiensi*, *Csanadiensi*, *Zarandieni*, ac Districtu *Tömösiensi*, *Sirmensi*, & inferioris *Sclavoniae*: inibique supremi Comites præficiendi. A. 18. & 50. 1741. Districtus item *Küttinen*, reapplicetur jurisdictioni Ungariæ. A. 51. 1741.

T I T U L U S X C I V .

De Religiosis Ordinibus.

N. I. **O**rdes Religiosorum *Camaldulensium*, *SS. Trinitatis*, & *Scholarum Piarum*, tametsi (ut *Constitutio loquitur*) aliunde authoritate etiam Regia introduci, & stabiliri potuissent; Status, & Ordines Regni, in Ungariam receperunt, voto tamen, & sessione absque omni eaque sub conditione: ut bona Fundatio-

nalia pure sacerdotalia, & liberæ Fundatorum dispositio-
ni subiecta, jure duntaxat pignoris habere queant: ne-
ve imposterum sine necessitate, & absque Regis assen-
su, Collegia, & Clastra quorumvis Religiosorum au-
gerentur. A. 102. 1715. Omnes porro Ordines Reli-
gioſi, hactenus recepti, pro Regis, & Regni incolu-
mitate, singulis annis duodecim *Missæ Sacrificia* facere
teneantur. A. 96. 1723. Eorumque Superiores, Con-
tractus Prædecessorum suorum, cum sacerdotalibus debi-
te initos, observare sint obligati. A. 97. 1715. Confer
hoc cum A. 65. 1498. & A. 51. 1559 Per hos enim
Articulos, omnis Ecclesiasticorum cum sacerdotalibus, su-
per Bonis immobilibus Contractus cassatur: nemoque
superiorum in præjudicium successorum suorum, quid-
quam de Juribus Ecclesiæ, alteri concedere permitti-
tur. Ordo Dominicanorum in Regnum recipitur, sed
absque voto, ac sessione: erga obligationem duodecim
Missæ Sacrificia, annis singulis pro Regiæ Majestatis,
ac Regni incolumentate celebrandi. A. 65. 1741.

2. Religionem Bonorum capacem ingredientes, ex
Bonis Paterno, ac Materno Avicis immobilibus, quin-
quaginta millium floren. summam præalentibus, conse-
quenterque gradatim descendendo, non plus, quam
ex rata eorundem portione provementem *Decimalita-
tem* habere possint: ex Acquisitis autem, quantum Pa-
rentes voluerint. A. 71. 1715. Religio Societatis JESU,
unaniimi Regis, ac Regnicolarum consensu, Arti-
culariter recipitur, ac Civitate donatur. A. 2. 1687. &
cum aliunde (ut habet *Articulus*) per Majestatem Re-
giam, Regalibus ad Diaetam invitati fuissent: tandem
qua Bonorum, ad Abbatias, & Praeposituras pertinen-
tium, actuales Possessores, collectivo nomine, duo Na-
tivi tantum, ad sessionem cum voto, inter Status, &
Ordines admissi sunt. A. 73. 1715 Ecclesiasticis, &
Religiosis Personis Bona sacerdotalia non conseruantur:
neque propriis pecuniis perennialiter emere, aut pro-
pignore, eadem habere possint (confer cum A. 102.
supra)

supra cit.) nisi Regia Majestas dispensaret: salvo tam
men iure alieno, sed neque sacerdotes bona Ecclesiastica
habere valeant. A. 55. 1498. A. 16. 1715. si qua
tamen eatenus hujusmodi bona, Personæ Ecclesiasticæ,
ac Religiosæ possedissent: in eorundem possessione, do-
nec per sacerdotes reliuantur, permitti debent. *Ibidem.*

Remed. Jur. V. de Inhib. &c.

Repetitio Colonorum. V. de Job.

T I T U L U S XCV.

De Repulsione, & Oppositione.

N. 1. **R**epulsionem unum ex Remediis Juridicis, est Partis
in causa triumphantis, per partem, in eadem
succumbentem, ab executione sententiae Judicariae, vio-
lenta quaedam repulsion. P. 2. T. 73. Ex quibus patet:
Repulsionem, de qua hic sermo, tunc fieri duntaxat,
cum post latam Judicialiter sententiam, Executores
ejusdem sententiae, ab occupatione rei, aut Juris ali-
eius possessionarii, Adversario adjudicari, repellun-
tur. Alia est Repulsion formalis, seu proprie dicta; &
locum habet solum in causis longae litis, in sola Cu-
ria Regia, & quidem non in ultimo, sed anteriori-
bus tantum Terminis, & coram Judicibus Regi ordinariis discuti solitis, ac etiam per Appellationem eo
deductis. A. 13. 1729. nam in causis Inferiorum Tri-
bunalium, & coram Judicibus Pedaneis, non tam Re-
pulsion, quam Oppositio, seu Repulsion improprie talis
adhibetur. *Ibidem.* & A. 33. 1729.

2. Si legitimam *Repulsionis*, aut *Oppositionis* ratio-
nem quis assignare queat (modo fiat Forma legitima)
nulli poenæ obnoxiatur. P. 2. T. 76. & A. 33. 1729.
Sufficiens porro Executioni Judicariæ se opponendi
est ratio: 1. Si sententia lata sit, non præmissa Cita-
tione

tione Juridica. 2do. Si executio extendatur ad Bona, tali Processui Judiciario non inclusa. 3to. Si Judex in causa evidenter intra Dominium tantum transmissibili, Appellatione non curata, Executionem in Bonis Appellantis intentet P. 2. T. 76. A. 33. 1729. Huc refer casum, quo quis in causa non succubens, repellit Executores ab occupatione alicujus Fundi, ad possessionem quidem Partis convictæ, radicaliter pertinens; sed hic & nunc a se legitimo aliquo titulo possessi: item cum Pars triumphans, proprietatem alicujus possessionis obtinuit, quam tu habes titulo pignoris: poteris Triumphantem, priusquam pecuniam tibi depositat, repellere. P. 2. T. 76. Et his casibus, etiam post Appellatam, datur locus Repulsioni. Arg. P. 2. T. 73. & A. 33. 1729. Repulsio autem fieri debet in facie Boni controversi: quod si amplum fuerit, fiat in ejus capite, v. g. Arce, aut Castello, aut Curia. Kitt. c. 5. q. 18. & styl. Item coram Viciis, & Committaneis. Ulad. D. 4. A. 19.

3. Modus autem, & Forma Repulsionis legitime est imo. ut non fiat cum Gentibus, & manibus violentis. 2do. sed per solam Ensis, vel Gladii, seu integre, seu non integre evaginati ostensionem, alteriusve instrumenti, u. baculi, aut clavae &c. factam manibus minaciem exhibitionem, perque alias minas, & terrores. 3to. Ut non fiat bis, aut saepius in eadem causa. P. 2. T. 73. & 74. Ulad. D. 4. A. 19. A. 33. 34. 1729. Bona, contra legalem Repulsionem, occupans, atque intrans, in amissione eorundem bosorum Controversorum, convincitur Ulad. D. 4. A. 19. & A. 33. 1729. in fin. imo etiam ad poenam Violentiae agi posse videtur. Arg. A. 31. 1681.

4. Poena Repulsionis, juxta Formam debitam quidem, sed sine sufficienti ratione factæ, est una marca auri, florenos 72. faciens, inque duabus Judicii, in tertia vero partibus, Parti Repulsæ cedens. P. 2. T. 73. & A. 33. 1729. quod intelligi (sensu A. 33. cit.) de Repulsione formalis, seu in causis Tabulam Regiam directe, aut

aut per Appellationem, concernentibus: nam pœna Oppositionis, quæ est *Repulso impropria*, sive in causis inferiorum Tribunalium, sine sufficienti causa factæ, deponit solum in 36. florenis. Kitt. c. 5. q. 20. quæ pœna perinde inter Judices, ac Partem Repulsam dividenda: si quis autem extra prædictos Oppositionis licet, aut *Repulsionis modo prædicto*, casus, Judicariam Executionem non admittat, vel eandem turbet, aut Bona judicialiter occupata, propria authoritate reoccupet; in pœnis, & oneribus. A. 31. 1681. illico convincatur. A. 34. 1729. pœna autem, ibi declarata, est hæc: ut præter 200. florenos, etiam ad refusionem expensarum, ac fructuum, medio tempore, ex iisdem Bonis perceptorum, condemnetur. vide de *Violentiis* N. 3. Pœna vero Repellentis cum Gentibus, aut vienter se opponentis, est amissio Bonorum controversialium, Ulad. D. 4. A. 19. & A. 33. 1729. Pœna demum secundariae Repulsionis olim erat Nota Infidelitatis P. 2. T. 75. Nunc vero est Actus majoris potentiae. A. 10. 1723. & A. 34. 1729. Ubi observa: Repulsionem non fieri secundario, consequenter nec esse obnoxiam huic pœna, quando eidem sententia, ante reportatum executionis seriem, te opponis secundo, vel etiam sèpius; sed dum post factam de prima Repulsione relationem, iterum ex Sede, Tabula Regis, vel Districtuati, exmittuntur Executores, eosque secundo repellis, P. 2. T. 75. §. Ex reportata serie secundae Repulsionis, & Kitt. c. 5. q. 20. Eadem est autem pœna, seu Oppositio fuerit plurimum, seu pauciorum nomine facta. Ibidem. & Kitt. c. 5. q. 20. circa Contradictiones, Inhibitiones, aut Oppositiones, in statutionibus fieri solitas; vide de Statutionibus.

Notandus est hic specialiter Articulus 33. 1729. ubi Titulus 76. P. 2. sic declaratur; quod nomine Repulsionis, quæ ibidem in casu non præhabitae citationis &c. admittitur, non intelligatur formalis Repulso, sed potius Oppositio (ut jam vocatur) quæ modo non

fiat cum Gentibus, non in prædictis tantum casibus, sed etiam in aliis, uti supra N. 2. allatis, ex vi naturalis defensæ, sine ulla poena admittitur: ac proinde Articulus: 11. 1630. quoad casus duntaxat illos, modo praemissæ Oppositionem admittentes, non autem respectu Repulsionis formalis intelligendus. Confer cum Tit de Divisione Bonorum. N. 5. in fin. De cætero quoad modum Repulsionis, nec non quoad Bona, contra Repulsionem occupantes, Pars 2. T. 74 & Ulad. D. 4. A. 19. observabuntur. ita ibi. Quod si vero in causa, intra Dominium evidenter transmissibili, Appellatione non curata, Executio intentare ur, eaque per Oppositionem repelleretur (casum intellige respectu causarum Tabularum Districtualium, nec non Dalmatiae, Croatiae, & Sclavoniae) tunc quoad Ungariam factum Oppositionis in Curia Regia; quoad prædicta Regna vero, in Bannali decidi deberet. Ubi si Oppositio, vel Reoccupatio Bonorum approbata non fuerit; eandem attentans, in poenis A. 31. 1681. supra relatis convincetur. Si autem post huiusmodi etiam convictionem, Repulsione utatur Pats convicta, tunc demum poenam mortis potentias incurret. A. 34. 1729.

Revocat. Procur. V. de Procurat.

Rex. V. de Authorit. Reg. &c.

Rusticus. V. de Jobbagyon. &c.

T I T U L U S X C V I .

N. 1. **S**edes Dominalis, est Forum, seu Tribunal, in quo Dominus Terrestris, vel ejus Officialis, aut Plenipotentiarius, tanquam Jūdex, jus, & justitiam administrat; quod extenditur ad omnes causas, etiam Criminales, & ad poenam mortis: modo in tali Dominio habeatur Jus Gladii. Ubi observa: per A. 2.

A. 2. 1638. & A. 22. 1647. non toli simpliciter Forum Dominate; sed solum corrigi quorundam Prælatorum, ac Magnatum errorem, qui Nobiles, quibus ipsi, vel Antecessores ipsorum, certos Fundos in gremio suorum Dominiorum, pure, vel inscriptitio jure donarunt; cogebant ad juri coram se standum, cum productione instrumentorum suorum literalium. Quod cum legibus Regni, ac Prærogativæ Nobilitari adversaretur, merito sublatum est: salva in aliis, Fori Dominuli authoritate, ut patet ex A. 18. 1687. Hinc non obstante authoritate Sedis Dominalis; si Nobilis resideat in medio alicuius Territorii Dominalis, & quidem in Fundo, olim ad idem Territorium pertinente; sed legitime in talem Nobilem translato; tunc is non tenebitur producere Privilegia, & Exemptiones circa talem fundum in Sede Dominali: imo nec in Comitatu, sed in Tabula Regia: ut factum memini ratione juris educillandi, per Dominum Terrestrem impediti.

2. Quorum autem causæ, & quomodo in Sede Dominali discuti soleant, habes Tit. de Impensione Judicii. Excipiendi hinc sunt Rustici, & alii omnes Ignobiles, qui Personas Nobiles in Uxores duxerunt, inque earum Bonis Nobilitaribus degunt, atque inde violentias patranc. Hi enim non Impensorio, nempe coram Domino Terrestri; sed processu queruloſo, seu coram Vice-Comite conveniendi sunt, & instar Nobilium in 100. florenis convincendi, Executioque de Bonis Uxorium peragenda. A. 70. 1659. Id quod etiam ad eorundem Filios, & successores, in Bonis Maternis existentes, extensum est. A. 18. 1681. qui si in Fundo coloniali habitent, & alicui Domino subsint, Judicium in Sede Dominali recipiunt, inque homagio dunataxat suo, 40. florenos faciente, ut alii Ignobiles, propter violentias convincuntur. Si quis autem in tuo Fundo Vineam, Prutum, vel Agrum, erga jus montanum, aut Terragium, possidens, sit Nobilis, aut tibi non subjectus; & causa ad rehabinet vineæ, vel

agri, aestimatione mediante instituatur, vel de neglecta solutione Terragii, aut *Juris montani* (quæ negligētia per Ulad. D. I. A. 49. amissionem talis terræ, eo facto infert) in sede tua Dominali agatur; tunc *Judicium*, talem Possessorem, ad *Sedem Dominalem* citare solet, cum præfixione termini: quo adveniente, etiam ipse *Judicium* una cum *Jurassore*, ad eandem sedem comparat. Cæterum si *Judicium* impendendum sit, inter Actorem, & Reum, utrumque tuæ Jurisdictioni subiectum; aut pro Parte *Fisci Dominalis*, contra aliquem ex tuis subditis, tunc illud brevissime Parte utraque audita, expediri solet: condemnando scilicet convictum in pœna debita. Arg. P. 3. A. 25. in fin. Quamvis jam ordinarie aliquis ex *Judicibus Nobilium*, ac *Juratis*, adhiberi soleat. Vide de *Impensione Judicii Rusticorum* vero *Convictorum Domini*, possunt novum impetrare ad Comitatum. A. 17. 1633,

3. Et cum P. 3. 25. expressum sit, Ignobiles, ratione quorumvis negotiorum, in *Foro Dominali* primum conveniendos esse; inde sit manifestum, *Impensionem Judicii*, etiam ad liquida debita activa, & passiva *Colonorum*, extendendam esse: ita ut ad admonitionem *Judicis Nobilium*, Dominus Terrestris *intra quindam* (vel pro ratione loci, ut in Transylvania, intra Octiduum) satisfactionem impendere teneatur: sub pena non *impensionis*. Quid autem factio opus sit, si *Colonum tuum*, aut *Familium Ignobilem*, *Nobilis* iudicat, dictum est verbo: *de Zobbagyonibus sub fin. cit.* ad *Sedem Dominalem*, fieri solet per *Currentales literas Officialium Dominii*, de Pago ad Pagum transmittendas: vel si pauci sint in jus vocandi; per hominem, e. g. *Hajdonem* *Dominalem*, solum verbaliter. Ubi quis *Nobilis*, aut *Civis*, vel cuiusvis conditionis homo causam habeat contra tuum *Rusticum*, erga *Citationem* ejusmodi, per se, vel per alium comparere debet: nec *Fori incompetentiam* allegare potest: cum *Fundus*, de quo agitur, supponatur esse *rusticanus*: adeoque

adeoque quoad meritum rei, concernat Forum Domi-
nale: nam minus principale sequitur ad magis principa-
le, & Argum. A. 20. 1649. Actor enim sequitur Forum
Rei. Appellatio demum a Sede Dominali, in causis Co-
mitatensibus, fit ad Comitatum; inde in Curiam: in
aliis vero directe ad Curiam. P. 3. T. 25. & licet in
aliis Foris negetur; in hoc tamen etiam a sententia in-
terlocutoria, potest ad Comitatum appellari. A. 41:
1729. quo casu Dominus Terrestris, sub pena non
impensionis, processum in originali, cum productis,
ad manus Judium ibidem presentis, & in Comitatu
relationem in Sedria proxima facturi, resignare debet.
Ibidem, Ex quo iterum patet, Judicem Nobilium in-
teresse debere in celebratione Sedis Dominalis. Vide
plura de Impensione. de Jobbagyonibus. de Appel-
latione &c.

Sentent. V. de Cap. Sent. de Viol.

Servitor. V. de Job. de Exc. &c.

Sigilla. V. de Cogn. fal. lit. de Faf.

T I T U L U S X C V I I .

De Statutionibus.

N. 1. *Statutio* est legitima introductio in Bona, per
Regem donata; omnes enim Donationes Re-
giae, quales sunt: 1. per defectum feminis. 2. per No-
tum, aut Crimen laesæ Majestatis. 3. nomine juris Re-
gii latentis. 4. Titulo novae Donationis. 5. per Prae-
fectionem filiarum in sexum Masculinum. 6. per Adop-
tionem. 7. per acquisitionem Bonorum Fiscalium quo-
cunque titulo compellandam: omnes inquam hæ Dona-
tiones debent per Regium, aut Palatinulem Hominem, &
Testimonia Capituli, vel Conventus, intra revolutionem
unius anni (a die emanatarum literarum Donationa-
lium computando) legitima statutione, seu introductio-
ne

ne firmari, secus enim *Donatio exspirat*, ac de novo iterum impetrari debet. P. I. T. 32. Confer hæc cum D. I. Sigis. Reg. ubi §. Praeterea &c. sic habetur: *qui-cunque fidelium nostrorum, in Dominium possessionum, ob Notam Infidelitatis alicujus, per Nos sibi donatarum infra anni revolutionem, hucusque aut ob metum, potentiamque sui Adversarii, vel de nostra commissione, seu mandato, aut Prorogatione, se statui facere nequisset: per hoc nolumus perdi vires Donationalium.* Quod alii in casu solius *Notæ*, locum habere putant: alii tantum ad *Donationes*, a *Sigismundo Rege*, occasione illius *Tumultus* factas, extendunt: instar *Donationum*, ab anno 1604. usque ad 1608. factarum, sensu A. 18. 1608. vide de *Donationibus in fin.*

2. Statutio itaque *legitima* habere debet sequentia: 1mo. Ut fiat in facie loci, sive Bonorum Donatorum. Nisi ob metum hostium, ibidem fieri non possit: tunc enim peragi potest ex loco viciniori, præsentibus Vice Comite, & Judice Nobilium (siquidem hi in illo Comitatu fuerint, & communium rerum administrationem habuerint) aliisque Nobilibus, & Ignobilibus. Illis vero non existentibus, faltem coram Nobilibus, & Ignobilibus publice peragatur. 2do. In *propria ditione*, aut aliter *occulte*, coram privatis Personis peracta non valet: imo si hac ratione, in *fraudem Hueredis*, perageretur; tunc *Donatarius ad Tub. Reg. evocatus*, in *perennali Bonorum statutorum aestimatione* convincitur, & Bona Hæredi restituuntur; *Contradictione, Inhibitione, Repulsione* non obstantibus. A. 45. 1563. 3to. Ut non fiat in Bonis eorum, qui in *Commissionibus Regni*, vel *Regis*, aut in *Diaetis* occupantur, A. 32. 1655. A. 135. 1647. & *Argum. Math. Reg. D. 6. A. 6. & 7.* 4to. Est etiam *illegitima* statutio, adeoque nulla: quæ facta est post *indebitam*, ac *violentam* Bonorum occupationem; ubi non obstante statutione, *violentus* occupator ejici jubetur. A. 35. 1543. 5to. Ut fiat *intra annum*, a Date Dona.

Donationalium computandum. P. I. 32. 6to. Ut aliter non fiat, quam *Viciniis*, & *Commetaneis* possessionum statuendarum, legitime convocatis, eorumque *Nomini- bus*, in literis superinde emanandis *seruim* conscriptis. A. 43. 1492. 7mo. *Secretarii*, & *Procuratores*, per quos alii supplicant pro Collatione Bonorum, eadem pro se Bona impetrare, ac proinde in iis statui non possunt. A. 36. 1609. Id quod extenditur, etiam ad *Secretarios*, & *Notarios* Capitulorum, ac Conventuum: prout & ad *Procuratores*, in Bonis impetratis procurantes. A. 32. 1655. 8vo. *Statutio*, si non sit inserta series *Donationis*, est *invigorosa*: nisi cum *statutoriis* simul producantur *Donationales*. P. I. T. 34. Vide de Literis plura.

3. Siquis intra *Fatales* quindecim dies, a die statutionis computando; per se, vel per alium, coram *statutoribus*, vel in *Capitulo*, aut alio loco competenti, non contradixerit: ex post facta ipsius contradictione non valebit; sed jus suum debet extra Dominium querere A. 46. 1563. si tamen ob *distantiam loci*, vel *alias difficultates* (modo non ex *craffa negligentia*) neque per homines suos, neque per se aliquis contradicere potuisset; tunc (siquidem coram *Tab. Reg.* ostenderit, se in *pacifica actuali* eorum possessione eatenus fuisse) statutio non tenet; sed *Impetrator* jus suum, extra Dominium, querere debet. *Ibidem*. quamvis A. 60. 1625. etiam *sola loci distantia* sufficiens esse dicatur: qui tamen est abolitus per Art. 91. 1635. *Hypothecarii*, ratione summae suæ, Bonis impetratis investitæ, seu contradicant, seu non: illam non perdunt. *Com. Syst.* *Statutores* per tres dies expectant in loco statutionis: intra quos, si quis contradicat (sive suo, sive alieno nomine) annotato contradictoris nomine, evocant eum ad *Tab. Reg.* pro danda contradictionis ratione. *Collationes* demum Bonorum Ecclesiasticorum, Prælatis factæ, non solent firmari statutione. *Kitt. Dub.* 16. sed per *Commissarium Regium*, ipsis simpliciter assignantur. Confer hoc cum A. 60. 1625. Ubi de *Impetractionibus*, &

statutionibus Bonorum Ecclesiasticorum, & secularium
lex promiscue loquitur.

4. Porro contradictioni, & inhibitioni in statutionibus opponi solitae, locus dari jubetur. A. 17. 1486. A. 47. 1563. & A. 130. 1647. Ac si quis ea non curata, se in Bona ingereret, & ad primam judiciorum admonitionem non remitteret: tunc capi, & inde ejici, ac in aestimatione communi eorundem Bonorum convinci deberet. Ulad. D. 1. A. 59. Math. Reg. D. 6. A. 22. quorum uterque confirmatus est per A. 59. 1647. & A. 91. 1689. Contradictor tamen intra annum jura sua producere, & si fuerit convictus, etiam fructus interim perceptos, restituere debet: quodsi jura sua, in alienis esse manibus dixerit, dimidio anno, ante termini praesigendi completionem, id ipsum Regi significantum erit. A. 15. 1481. Vide etiam A. 27. 2486. ubi sic habetur: Sed tumen, si Contradictor de recenti, in possessionem illorum Bonorum se ingressit, et prius illorum Dominium non habuit, infra integri anni spatium, a die datarum literarum Donationalium, teneatur coram Rege, vel Palatino (nunc in Tab. Reg.) jura sua producere, et contradictionis rationem reddere: alioquin elapso anno ejiciatur, et fructus perceptos solvat. Unde e contrario, si nempe illa Bona etiam prius pacifice possedit, in Dominio permittendus erit. Ibidem. & A. 47. 1563. Inter Cives 15. die, ratio danda contradictionis. P. 3. T. 14. vide de his plura Titul. de Literis. de Consensu Regio. de Fassionibus. Donationes enim, & acquisitiones Bonorum, quæ consensu Regio indigent, etiam Statutione firmandæ videntur. Argum. P. 1. T. 63.

T I T U L U S XCVIII.

De Successionibus.

N. 1. **S**uccessio, est jus apprehendendi Patrimonium morientis; illudque habent 1. Filii. 2. Filiue.

3. Agnati. 4. Cognati. 5. Mariti. 6. Uxores. 7. Adoptivi. 8. deficientibus aliis legitimis successoribus, Fiscus. Successor indubitatus, absque omni juris processu, potest Bona occupare. P. 1. T. 67. Indubitatus autem Successor censetur quis esse, si nondum sint elapsi 60. anni, a facta inter *Defunctum*, vel ejus cognatos, & Praetendentem, vel ejus itidem Antecessores, in talibus Bonis divisione. *Ibidem*. Si vero successio esset dubia, tunc ordine juris procedendum, & intra annum, a morte *Defuncti*, probandum est: quod successio talium Bonorum te concernat. *Ibidem*. & A. 25. 1715. de successione *Domus Austriae*, quoad Sexum Foemineum, in Regnum; vide A. 1. & 2. 1723. Quod mutuum Conjugum successionem attinet, Titulo de Dote. Quoad Fratres, Sorores, & Fiscum, reperies Titulo de Divisione. de Conservatore Lit. de Bonis Aviticis. de Jure Fisci. de Gratia. de Bonis jus foemineum &c. de Fassionibus &c. Quibus adde 1mo. Si quis posthac Hæreditatem in Territoriis Civitatum possidens Notam incurrat: tunc ejusdem Bona non in Civicum, sed Fiscum Regium devolventur. A. 87. 1647. 2do. Universa Bona possessionaria, Divisione inter Fratres mediante, acquisita, & altero ipsorum Hæredibus carente, etiam post 100. 200. & plures annos, in cæteros Fratres superstites devolvuntur: modo præmissam, in talibus Bonis, Progenitorum suorum conditonalitatem, ac Genealogiam, literali documento, vel humanis testimoniis verificant: sola enim sanguinis propago, et Fraternalis mutua divisio, efficit mutuam, & reciprocam Bonorum devolutionem. P. 1. 47. & 67. Frater tamen, Bona Fratris, sine Hærede decedentis, occupans: tenetur ejusdem Filias alere, & tandem nuptiū tradere: Viduae item Dotalitum, ac res Paraphernales persolve-re. T. 67. cit. Bona vero post Divisionem, per aliquem Fratrum, a Rege acquisita, Fisco applicantur. P. 1. T. 47. De aliis Bonis vide Tit. de Divisione Bonorum. N. 3. item de Jure Fisci, &c.

2. Successiones *Rusticorum*, regulantur his modis.
 1mo. Filii, & Filiæ eorum, non emaritatae, æqualiter
 in rebus parernis, seu acquisitis mobilibus, & immobi-
 libus succedunt. P. 3. T. 29. In Paterno, & Materno
Aviticis vero, tam inobilibus, quam immobilibus,
 etiam emaritatae succedunt, cum Fratribus æqualiter;
 de rebus autem Paternis inobilibus, nil aliud Filiæ
 emaritatae habent, quam quod tempore emaritationis,
 juxta decentiam sui status, acceperunt: reliquæ res
 omnes in Fratres devolvuntur *Ibidem*. 2do. Ea, quæ
Rusticus, stante conjugio, acquisivit, *dimidia ex parte*
 pertinent ad Uxorem: unde licet de sua, non tamen
 de Uxoris superstitis portione, testari potest. Et si
 iustus status decedat, tota ipsi ex *coacquisitis*, correspon-
 dens portio, in Uxorem devolvitur. *Ibidem*. §. Ve-
 rum si Pater &c. Et vicissim, Uxore, sine testamento
 decedente, portio ejus in Maritum; *Argum. A. II.*
 1687. non item in *Propinguos Uxoris*: contra sensum
P. I. T. 100. nisi quis velit, dictum *Articulum II* non
 esse extendendum ad successiones mutuas, *Conjugum*
Rusticanorum. 3to. Uxer secunda Rustici, & Filii,
 ex illa nati, in prioris Uxoris *conquisitis Bonis*, non
 succedunt. P. 3. T. 29. 4to. Si Persona rusticana ab in-
 testato, ac sine Hæredibus, & successoribus legitimis
 decesserit, omnia ipsius Bona, tam mobilia, quam im-
 mobilia, in Dominum Terrestrem (sive *is Hypotheca-*
rius, sive *perennalis* sit) devolvuntur: ita tamen, ut
 de iisdem Bonis, Creditores talis Rustici, contentare,
 & sepulturam Defuncti, providere teneatur. P. 2. T.
 30. Id quod extendendum est, etiam ad casum, quo
Rusticus in *Notam*, aut *Crimen laesae Majestatis* incidit.
A. 62. 1715. & quidem Bona talium (ut habeat *Com.*
Syst.) in eum Dominum condescendunt, in cuius sunt
 Territorio. Vide plura hic facientia verbo: de *Te-*
stamentis. Item de *Divisione Bonorum* &c.

3. Nobilium vero, & liberarum Personarum, nul-
 li proprietario Domino obligatarum, & in fundis
Rusti-

Rusticanis degentium, sive illæ absque semine, & ab intestato decedant, sive de Nota, aut Crimine luesae Majestatis, convincantur, omnes res mobiles, per eas acquisitæ, una cum pecunia, talibus Fundis investita, ad rationes Fisci occupantur: facultate nihilominus dictos Fundos reluendi, penes Dominum Terrestrem remanente. A. 62. 1715. Res vero, & Bona Plebanorum, sive testati, sive intestati decedant: Patroni, aut Praelati pro se non occupent, sed Patribus eorum superstitionibus relinquant. A. 10. 1557. vide Titulos supra citatos. Item de Cusibus, in quibus Pater Filiu. &c.

T I T U L U S XCIX.

De Taxis variarum Literarum.

N. I. **T**ixa, non raro significat certam Contributionem, pro publicis Regni, ac Regis necessitatibus, impositionem. Et hoc sensu dicitur etiam Dicunt nec nisi Diaetuliter (non item a singulis Comitatibus seorsim) determinari potest, sub pena perjurii, & amissione Bonorum. *Ulad. D. 5. A. 1. & A. 8. 1715.* Neque Taxam hujusmodi sine consensu Regni Princeps exigere potest. *Math. Reg. D. 3. A. 11.* Si tamen res moram non patiatur: tunc satis erit, si Palatinus, Primus, Praelati, Barones, Tabula Regia, aliquie per modum Concursum adsint. *A. 8. 1715.*

2. Quod Taxas, seu pretia literarum attinet; ea pro varietate Causarum, & Causantium, ac Fororum, sunt pariter varia: quam in rem, Majestas Regia, modo provisorio, Anno 1730. ternas Clases constituit, & per omnes Comitatus publicari jussit. In prima classe sunt causæ acquisitionum 25000. floren. valorem non excedentium: nec non omnes causæ personales, aut circa jurisdictiones tantum, & non circa Res estimabiles versari solitæ. In secunda vero classe, in le usque ad valorem 50000. floren. In tertia demum ultra valorem 50000. floren. indefinite. Et quidem.

258. *De Taxa variarum Literarum.*

3. In *Tobula Regia*, ubi hæc primæ Instantiae Judex est: pro Expeditione Processuum primæ classis defumuntur a sigillo Judiciali Regio, floreni 12. Proto-Notario referenti, dantur floreni 25. ejus Scribis floreni 8. Quæ Taxa, pro Causis secundæ classis, duplicatur: pro tertiae vero classis triplicatur. In causis autem Transmisionalibus, nempe ex Tabulis Districtualibus, aut ex Comitatibus eo appellatis, pro Processibus primæ classis, solvuntur pro prædicto sigillo, floreni 4. Proto-Notario refereuti, floreni 6. Juratis floreni 2. Quæ Taxa iterum in causis secundæ classis duplicatur: in tertiae vero triplicatur.

4. Diurnum MM. Proto - Notiorum, judicialiter exmissorum, in toto, etiam cum Scribis, cum victu, & commoditate floreni 4. absque victu & commoditate floreni 6. Diurnum exmissi Notarii Tabulæ, sine victu, & commoditate, floreni 2. cum victu, & commoditate, florenus 1.

5. Quoad *Tabulum Districtualem*, manente eadem causarum classificatione, in causis primæ classis, pro Expeditione totius Processus, nullo habito inter Actorem, & Incattum discrimine, & una cum inclusa Juratorum portione, solvuntur 24. floreni, quæ Taxa pro secunda classe duplicatur. Diurnum Assessorum exmissorum, in toto una cum Scribis, absque victu, & commoditate, floreni 3. cum victu, & commoditate floreni 2. Diurnum Juratorum, ad exhibitionem Certificatoriarum, sine victu, & commoditate florenus 1. denar. 50. cum victu, & commoditate denar. 75.

6. Quoad Capitula, & Conventus: Diurnum Personarum Capitularium, & Conventualium; nec non Hominum Regionum, & Palatinalium: in toto, etiam cum Scribis, præter intentionem, & commoditatem, floreni 2: absque victu, & commoditate, floreni 3.

7. Quoad Comitatus; pro Causis infra valorem 3000. floren. & coram Vice-Comite vertentibus: pro illo

illo floreni 9. pro Judlum floreni 5. pro Jurato Af-
fessore floreni 3. Quando autem ad Sedriam pro Rela-
tione; vel per viam appellationis, Causa datur;
Vice-Comiti a sigillo florenus unus, Cruciferi 30. Ul-
tra valorem autem 3000. Vice-Comiti floreni 12. Ju-
dici Nobilium floreni 6. Jurato Assessori floreni 3. In
Sede Judicaria Comitatus, a sigillo Vice-Comiti flore-
nus 1. Notario 2. solventur. In causis autem, in quibus
usque ad summam indefinitam Vice-Comites proce-
re possunt: si acquisitio summam 25000. floren. supe-
ret; tunc haec Taxa duplicatur. In Processibus coram
Judlum, in Acquisitionibus infra valorem 500. floren.
pro Judice Nobilium floreni 6. Jurato Assessori floreni
3. Quando vero ad Sedem Comitatus datur: a
Sigillo Vice-Comiti flor. 1. Porro si acquisitio 500.
florenos excedat; pro Judlum floreni 10. pro Jurato
Assessore floreni 5. In Sedria autem Comitatus, a si-
gillo Vice-Comiti florenus 1. Notario florenus 1. Cru-
ciferi 30. persolvendi sunt.

8. A Certificatoriis Vice-Comitum, aut Judicum
Nobilium, seu cum, seu absque inclusione Parium de-
nar. 12 a Commissione Vice-Comitis Judicaria, denar
12. a Litéris Procuratoriis, aut Plenipotentialibus, vel
singulis utrisque, aut a Testimonialibus super Inhibitione,
Protestatione, Contradictione, vel Admonitione in Co-
mitatibus una cum scribente, denar. 50. ab Expeditio-
nibus penes Requisitoria, extradatis, & quibuscumque
tandem Transumptis, a singulis foliis, in una facie lineas,
ad minus 34. charactere ordinario, non laxo, commo-
de legibili scriptas, continente: una cum Taxa scri-
bentis, denar. 25. A pecuniis denique (quod sit, cum
quis pecuniam, sibi pro relutione Bonorum oblatam,
etiam erga admonitionem judicariam, levare recusat)
ad manus Judicum Comitatensium; vel Capitularium
depositis: cedit ipsis vigesima pars: cum ejus scilicet
damno, qui legitime admonitus, talem pecuniam le-
vare noluit. A. 47. 1609. Unde abrogatus, quoad

Ungariam, videtur. A. 75. Math. Reg. D. 6. vi cuius Depositarii hujusmodi Judices, & Capitulares, habebant Decimum, & Nonam partem pecuniae, sic apud se depositæ.

9. In Causis, & Negotiis Pauperum, quando aut notitia publica, aut ad mentem A. 51. 1563. Vice-Comitum literis testimonialibus, tales esse probantur, quævis scripturæ, a quocunque Judice, vel etiam loco credibili, erga solam scriptoris portionem exsolvendam, in reliquo gratis expediantur *Ibidem.*

10. Cæterum Taxas hujusmodi, recens constitutas, suse refert Tyroc. Ju. Ung. P. 2. ad T. 21. Antiquas autem vide Sigis. Reg. D. 6. A. 10. Ulad. D. 1. A. 39. & A. 71. 1609. &c. neque enim compendii ratio patitur, eas hue transferre. Jure Transylvanicō, pro Attestatoria simplici, in Transyl. denar. 24. In Partibus floren unus. Pro Attestatoria cum declaratione denar. 24. Pro Procuratoria simplici, tam in Transyl. quam in Partibus, denar 24. Pro Procuratoria ad Rescriptum, flor. 1. Procuratoria ad Instantiam, denar. 24. pro labore, Testimoniis Capitulorum, & Scribarum, aut Nobilium; ad singulum diem, pro singulis Personis denar. 12. præter victualia, Pro Evocatoriis, vel admonitoriis floren. 1. pro Judicialibus denar. 12. pro Novo Judicio sive simplici, sive cum Inhibitione floren. 1. pro novo cum Gratia, floreni 12. pro Inhibitione florenus 1. pro Repetitoria Jobbagyonis, florenus 1. solvitur. Reliquas literarum, quoad Transylvaniam, Taxas, vide in Approbatis P. 4. in fin.

Ne tamen Lector indignetur: de Taxis Majoris Cancellariae, strictim noto sequentia: Pro Literis Gratiis, per Donationem qualitercumque factis, pro quolibet Colono denarii 50. pro Donationalibus unius Curiae, floren. 12. plurimum, floren. 25. Castris, floren. 50. plurimum Castrorum, floren. 100. Pro Inscriptionalibus, Impignoratitiis, pro Colonio denar. 25 Confirmatione priorum Donationalium, Consensualibus Adoptionibus, Mutuæ successionis, pro Colonio denar. 50. Praef.

fectionalibus, Gratia capitis, Baro florenos 200. Ar-
malista floren. 20. Possessionatus 50. Magnas, 100. fal-
vi conductus, Baro floren. 12. Nobilis florenos 3. pro
Donatione Curiæ desertæ, floren. 6. pro Literis Nun-
dinalibus, *Expectatoriis*, Gratia Adulterii, Brachio
Regali, Novo judicio extra dominium, sub secreto si-
gillo, Teloniis, Vado, Patibularibus, Canonicatus,
omnes floren. 12. pro Literis, pro supremi Comitis
officio, Generalis; Episcopatus Titularis, Præpositi
majoris, floren. 50. Consiliariatus, floren. 25. Episco-
patus, & Abbatiae, floren. 100. pro Introductoriis flor.
2. pro officio Equitis Aurati, floren. 12. A. 73. 1609.
Aureæ Bullæ, Taxa duplex,

T I T U L U S C.

De Teloniis, ac Tricesimis.

N. i. **T**eloniorum, Vadorum, ac Nundinarum hebdo-
madialium, & Generalium collatio, est penes
Regem, soletque in forma Privilegii obtineri: ac pro-
inde intra annum publicari in Comitatu debet. P. 2.
T. 12. quando vero, & quibus sub conditionibus hæc
collatio valeat, vide supra de Privilegiis. Porro so-
lutioni Teloniorum, ac Tricesimarum obnoxii sunt
omnes illi, qui Lege, Privilegio, aut consuetudine ap-
probata, exempti non sunt. Sacerdotes (intellige Perso-
nas Ecclesiasticas, ac Religiosas) Scholares item, &
Nobiles, ab omnibus Teloniutorum exactionibus im-
munes sunt. P. 1. T. 9. A. 10. 1459. A. 35. 1498. jux-
ta hunc, si laetus requirat Dominum Telonii, in duplum
tenetur reddere querulanti, sub poena 2. Marcarum.
Idem est quoad Tricesimam, ut patet Iuculenter etiam
ex Ulud. D. 3. A. 35. A. 6. 1575. &c. Unde in Teloni-
atores, ac Tricesimatores, qui Exemptos vexant, va-
riæ poenæ, in variis Juris Textibus statutæ sunt. Imo.
quidem, ut Teloniator quæstoribus non credens, eo-

rumque currum, aut res perquirens: nec tamen praeter Merces specificatas, quidquam inveniens, aureum ipsis pendat *Sigis.* D. 2. A. 15. 2do. Ut Teloniator quemcunque, extra metas possessionis, in qua Tributum exigitur, molestans, Telonium amittat: idem est, si plus justo exigat. *Ulad.* D. 1. A. 87. & D. 3. A. 36. *Math.* Reg. D. 2. A. 15. Ac si quod, occasione talis vexæ, ipsis Teloniatoribus malum evenerit, sibi adscribant. *Idem.* D. 4. A. 26. 3to. Novellis vero legibus statutum est, ut pœna violentiæ, in ipsis desumi possit. A. 46. 1649. vide de *Foro competente* N. 3. Pontes vero, ac vias non reparantes, damnum inde emergens, resundere jubentur. *Sigis.* D. 6. A. 23.

2. Nobiles igitur Regni Hungariæ, Partiumque eidem annexarum, ac cæteri supra relati, non solum quoad se, verum etiam quoad Jumenta, resque universas, ita a Teloniis Tricesimis, ubique exempti sunt: ut quidquid ex propriis Allodiaturis proveniret, illud quoconque, etiam per subditos, intra, & extra Regnum libere deferri, aut vendi: A. 17. 1569. A. 83. 1655. Res item omnigenæ, licet coemptæ, in proprios usus, in Regnum inferri, & efferri possint. A. 48. 1542, & A. 25. 1514. A. 14. 1723. Id quod in vicinis pariter Provinciis observari jubetur. A. 62. 1659: Extenditurque pessim hæc libertas ad Cives liberarum Civitatum, & Oppidorum Privilegiatorum. Si quis autem Exemptorum ultra necessarium ulum domesticum, vel quaestus gratia, vel alicujus lucri causa, res ejusmodi induixerit, nec Tricesimam solverit, illæ confiscantur defacto. A. 34. 1599. De *Vinis*, licet illa sint allodialia, seu ex propriis possessionibus provenientia: si tamen quaestus gratia, e Regno educantur: Tricesima solvi debet. A. 49. 1638. ubi licet Rubrica sonet de omnibus promiscue allodialibus, Textus tamen juris, solidus vini facit mentionem: unde non videtur ad alia extendentus. A Re autem, quæ sit infra valorem unius floreni: uti sunt *pulli*, *anseres*, & id genus minuta, ne-

mo omnino Tricesimam solyat. A. 18. 1553. A. 29.
 1498. Quo loco etiam habetur, quod pro rebus, extra
 Regnum educendis debeatur Tricetima. Telonia de-
 munū sicca ubique tollendā esse: neque *Judaeo Telo-*
natori, aut in loco, ubi per pontem non transitur, sol-
 vendum quidquam esse, sanctum est novissime. A. 15.
 1715. Item A. 15. 1723. ubi sic hebetur: abiis. qui a
 Teloniorum solutione immunes sunt, nulla prorsus Ta-
 xā ubique exigatur: a Proficiscentium vero pecoribus,
 in communib[us] pascuis, duo denarii a singulo pecore
 dietim etiam tempore Nundinarum persolvantur: a
 eūjusmodi pecoribus, etiam ad loca Nundinarum depel-
 li solitis vel propter glaciem, aut siccitatem, per pon-
 tes, aut aggeres non transeuntibus, vel a pedestribus iti-
 nerantibus, nullibi telonium, sub pena violentiae de-
 sumatur. Nobiles autem, seu *quaestum* exercentes, seu
 non, & Ignobiles, a Telonii solutione immunes, ad ac-
 cipiendum a Teloniatore pro pecunia potum in Teloniis, sub *eadem poena*, non cogantur. Contrabanda pari-
 ter per Teloniatores facta, ante cognitionem causæ per
 Dominos Terrestres primo instituendam: sub *eadem poe-*
na, & dannorum, ac expensarum refusione, non distra-
 hantur. A. 15. 1723. cit. quem vide.

3. Poena vero *Defraudatorum Tricesimæ*, est Con-
 fiscatio Mercium, ac rerum. A. 35. 1498. A. 30. 1625.
 &c. quæ poena etiam ad Milites, quæstum exercentes,
 extenditur. A. 60. 1659. *Defraudatores* autem reputan-
 tur sequentes: 1mo. Qui diversas res, sub colore *usus*
domestici inducunt, & suis colonis deinde pretio ven-
 dunt. 2do. Qui animalia, nondum adulta, vel maci-
 lenta coēmunt, eaque aliquamdiu intertenent; actum
 pro fœtibus *Domi genitis*, vendunt. A. 44. 1559. A.
 17. 1569. 3^{tio}. Quando Exempti a solutione, non
 Exemptos, vel eorum res, absque solutione Tributi,
 abducere volunt: quo casu uterque amittit res suas.
Ulad. D. 3. A. 35. Demum qui animalia, Tricesimis
 obnoxia, furtim, vel violenter sine solutione traduceret:

in aestimatione eorundem convincatur. *Ulad. D. 3. A. 29.* Hæc rerum *Confiscatio*, etiam ad privatorum *Telioniorum Defraudatores*, extenditur: sensu *Ulad. D. 3. A. 35 in fin. ac A. 15. 1723.* Ut autem sciatur: an res sint a *Tricesimis*, & *Teloniis* exemptæ, Domini, ac Nobiles jubentur *Testimoniales* super iis literas viatoribus dare. *A. 34. 1599.* Cives vero a Civitatibus accipient. *A. 59. 1663.* Observa hic universaliter: leges, prohibentes sine *Tricesima* res efferri extra Regnum, intelligendas videri de *rebus coemptis*, & foris vendendis: non autem de *ullodialibus* (præter vinum) etiam vendendis: ut sonare videtur *A. 34. 1599.* Collatus cum *A. 49. 1638.* aliisque supra citatis. Huc refer etiam *Naulum*, in transitu per aquas dari solitum.

4. *Telonium* in *Ungaria*, & partibus eidem annexis, tantum a jumentis, & curribus, non autem ab ipsis mercibus desumatur. Cives etiam liberarum Civitatum, fide dignis passualibus instructi, & alii legitime exempti, nullibi *Telonium* solvant. *A. 28. 1741.* vide de *Teloniis* supra, & confer.

T I T U L U S CI.

De Testamentis.

N. I. **T**estamentum, est legitima ultimæ voluntatis declaratio de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. Ita quoad rem Legistæ plerique. Continet autem hæc Testamenti descriptio Testamenta tam scripta, quam non scripta. seu *Nuncupativa*, solemnia. Hac in materia jejunæ erant diu Ungarorum leges: eo quod omnia Regnicolarum Testamenta, juxta *Canonicas*, Civilesque duntaxat *sanctiones* revideri, ac discuti solerent, ut habetur *A. 22. 1715.* quas cum plurimi ignorarent, facile non raro evenit: ut Testatores ipsis intentionibus suis frustrarentur. Hinc ad evitandum hujusmodi præjudicium, ibidem conclusum est his verbis:

2. Ut amodo imposterum, in Bonis, & rebus liberae dispositioni subjectis, Testamenta a Testatore, qui testandi habet activitatem (& hæc vocatur solemnitas intrinseca Testamenti) etiam extra loca authenticu, ut sunt: Capitula, Conventus, Judices Regni ordinarii, Magistri Protonotarii, et non eorum Secretarii, nec Jurati Notarii, condita ab ipsomet Testatore, et a quinque per Testatorem requisitis, ac insimul praesentibus, Nobilitari tamen, aut aequipollenti praerogativa gaudientibus, vel in casu necessitatis, aliis etiam honestae conditionis Testibus, subscriptione, et sigillis corroborata, legitimum sortiantur vigorem; Testatoris vero scripturae Ignari, vices, et locum suae subscriptionis, ac ob sigillationis, sextus itidem requisitus, ac præsens Testis suppleat: omnisque semper frāus, et in Testatorem usurpari solitae dolosae circumventiones, sub poena invigorositatis, coram Foro spirituali prout antehac, Vigore A. 15. 1647. sufficenter remonstrandæ, absint, et praecaute habeantur. Neque præterea Haeredis institutio, amodo etiam imposterum de substantia Testamenti requiratur: præmissæ tamen solemnitates (quæ vocantur extrinsecæ) in privilegiatis Testamentis, utpote: Legatis piis, item Militaribus, ita & inter Liberos, nec non tempore Pestis condendis: non requirentur; sed vel propria Testantis manu scripta, vel etiam nuncupativa, coram duobus Testibus sufficient. Ad codicilli vero solemnitatem, tres Testes sufficient. Liberae, ac Regiae Civitates penes usum suum remaneant: nisi quod imposterum Testatori Testamentum prælegi, et ab eo coram Testibus viva voce asseri debeat, eam ultimam esse voluntatem suam. Publicatione, et respectu Parium interessatarum communicatione, non nisi post mortem Testatoris, quamprimum expediendis. Et hoc ipsum etiam de Comitutibus, ubi Vice-Comes, aut Judex Nobilium cum Jurato Assessore, fuerint ex missi, observandum. Hic autem modus condendi Testamenta, solum ad casus futuros se extendit, salvo respectu Nobilium, Articulo 46. 1655. permanente. Ita statuitur A. 27. 1718 cit. v. de Civit. N. 5. &c.

3. Ex his patet *imo*, non amplius esse necessarios *septem* (ut olim ex consuetudine, & sensu A.46 1655.) sed *quinque* Testes sufficere: *2do*. In Testamentis *Nobilium*, Testes debere esse *Nobiles*, vel saltem *Nobilitati praerogativa gaudentes*, uti sunt *Ecclesiastici*, *Officiules DD. Prælatorum*, *Magnatum*, ac *Nobilium Regni*, qui sensu P. 2. T 27. quoad *Testimonium*, *equiparantur Nobilibus*. *3to*. In horum autem defectu, sufficere quoscunque *honestae Conditionis*, & alias ad *Testificandum idoneos*. *4to*. Ut *Dispositio Testamentaria*, *subscriptione Testium*, ac *sigillis roboretur*. *5to*. Ut Testes sint *praesentes*, & quidem *simul*, ac pro hoc actu *requisiti*. *6to*. Ut ipse *Testator sua manu subscribat*: si vero scribere neficiat, vel non possit, non sufficere amplius (ut olim) *signum Crucis ducere*, *Sexius Testis*, pariter *praesens*, adhibendus: qui *Testatoris loco* subscribat. Et hoc verum est, etiam in casu, quo totum reliquum *Testamentum manu Testantis fuisse scriptum*: *7mo*. *Hæredis institutionem posse omitti*, vel *inseri*, citra ullam invaliditatem *Testamenti*. *8vo*. Sine *hīs solemnitatibus extrinsecis* invalida esse *Testamenta Nobilium*: ita tamen, ut eadem in *Testamentis privilegiatis*, de valore non requirantur. Unde licet *Testamentum*, quoad alia esset invalidum: tamen si quæ *legata pia* *inserta* essent, executioni dari deberent: neque enim hic videtur habere illud: *ruente Principali*, *ruit accessorium*; sed potius illud: *utile non vitiat per inutile*. Quaer. An, si aliunde constet de *Intentione Testatoris*: licet *Testamentum* sit invalidum, *nihilominus* tamen illius intentio sit executioni danda. ¶ Si invaliditas oriatur ex defectu *solemnitatis extrinsecæ*, affirmative. Ratio est, quia talis invaliditas fundatur in *Praesumptione contrariae intentionis*, *juxta illud*: *qui vult finem, vult etiam media*: igitur si hæc aliunde certo cognoscatur: *Praesumptio* debet cedere *veritati*.

4. Defectu Activitatis, seu solemnitatis intrinsecæ, Testari Nobiles non possunt *imo*. quidem de Bonis, a Rege propter fidelia servitia pure, seu demum titulo perennali, seu inscriptio, obtentis: nisi habitu prius superinde consensu Regio. A. 26. 1715. *2do*. Qui non sunt *sui juris*, aut arbitrii. P. 1. T. 51. sicut enim aliae *Fassiones*, ita Testamentariae dispositiones non valent: nisi libere fiant. Arg. Math. Reg D. 3. A. 26. A. 53. 1715. Hinc defectu proprii arbitrii, ac *sui uris*, Filii, ac Filiæ, sub aliena potestate existentes, Testari prohibentur. P. 1. T. 91. & 126. saltem loquendo de Bonis, eorum liberæ dispositioni non subjectis. Ob eandem rationem, Testator debet sibi esse præsens, & ab omni metu remotus; dum condit Testamentum. An autem Testamentum sit validum, saltem titulo *solemnitatis extrinsecæ*; cognoscit Forum spirituale. *Ulad.* D. 1. A. 46. A. 27. 1715. *3to*. De Bonis Aviticis non potest quisquam Testari cum præjudicio Legitimorum Successorum. P. 1. T. 5. & 58.

5. Quod Testamentum *Rusticorum* attinet: ii secundum receptam suam consuetudinem, illud condunt, pro quo sufficit. Si Parochus loci (quamvis nec istud sit necessarium) & duo Jurati, præsentes fuerint, & a Domino confirmatum sit: nam sine hujus consensu, praeter pias causas, ordinarie non subsistit. *imo*. Igitur Rusticus Hærede, ac legitimo successore destitutus, de rebus mobilibus Aviticis, & per se acquisitis, potest Testari: res vero immobiles, ut *Vineae*, *Pra. ta*, *Terrae extirpatitiae* &c. si Aviticæ fuerint, non subsunt ejus dispositioni, sed ad Dominum Terrestrem devolvuntur: si vero acquisitæ fuerint, *medietas* erit Domini Terrestris, reliqua, cui Rusticus legayerit. P. 3. T. 30. *2do*. Licet Rusticus Hæredes habeat; tamen de portione *coacquisitorum*, quæ ipsum concernit, potest testari. *Ibidem*. P. 3. T. 29. Modo condignam habeat liberorum reflexionem. Argum. P. 1. T. 57. Item Hæredi illegitimæ ætatis potest aliud substituere.

P. 3. T. 30. Vide plura de Successionibus; de Civitatis. Item de Casibus, in quibus Pater potest Filium ad Divisionem compellere. Quod Activitatem Testandi attinet, illam disces Tit. de Fassionibus: de quibus enim Bonis Fassio celebrari, de iisdem fere etiam Testamentum condi potest. Circa exhortationem Filii, Vide T. 28. synt. in fin.

Observe hic, A. 15. 1647. statutum esse, ut nonnisi solemnitas Testamenti in Foro Ecclesiastico revideri possit; quod alii ad solam solemnitatem extrinsecam restringunt, alii de utraque intelligendum volunt: duci Axiomate illo juridico: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debere.* Et altero: *Exceptio firmat regulam in contrarium.* Ceterum istud decidere Authenticæ: Regiae Majestatis est, sensu A. 17. Math. Reg. 1471. Ubi in questione: an hæc, vel illa causa, ad Forum spirituale, vel sacerdotiale pertineat; Regia deliberatio peti jubetur.

T I T U L U S   C H.

De Testimoniis Capitul. & Hominis Regii. &c.

N. 1. **S**ingularis Personarum Ecclesiasticarum, ac Religiosarum, cum Deo conjunctio, ac fidei integritas fecit, ut illæ censerentur, ad ferenda in Judiciis Testimonia, cum primis idoneæ: Unde Ulad. D. 1. A. 53. lege sanctum est: ut *Capitula, Conventus,* sua Testimonia ad Executiones peragendas exmittere teneantur. Appellatur autem jure nostro, *Capitulum, & Conventus:* interdum *Locus Credibilis, vel Authenticus;* subinde vero *Locus Testimonialis:* quod literis, ac Testimoniis eorundem, ubique locus daretur. Persona vero illa, quæ ad *Mandatum praeceptorium* exmittitur, vocatur *Testimonium Capituli, vel Conventus.* Vide quædam hic pertinentia, Tit. de *Eviction. & Evocation.* N. 7. Et simul observa 1mo. *Lector Capituli, aut Superior Conventus,* exmittere nullum tenetur, nisi per

per Mandatum praeceptorum Principis, aut Judicis ordinarii, legitime requisitus: imo sine hujusmo di requitione, Executio Exmissi foret invalida. 2dō. Ut unus Locus Testimonialis, in alterius jurisdictionem, ac Territorium se non immittat. P. 2. T. 21. A. 40. 1723. Sed quodlibet Capitulum, in sua duntaxat Dioceſi, & locis Comitatui proxioribus, vel Articulariter sibi attributis, procedere valeat. Ibidem. 3tio. Ut Capitulum, vel Conventus habeat quinque ad minus personas juratas: & quidem Canonicos Actuales, & Presbyteros. A. 41. 1552. A. 39. 1723. Ludov. I. A. 21. Sigis. D. 6. A. 8. 4tō. Ut peracta Executione, Testimonium Capitulare, cum Homine Regio, vel Palatinali coram facie Capituli, vel Comitatus, Relationem faciat; tumque omnes Capitulares, vel Conventuales se subscribant. Ulad. D. 1 A. 44. A. 39. 1723. Quoad pœnam, falsas Relationes facientium, vide de Fafionibus. N. 2.

2. Homo Regius, vel Palatinus, dicitur ille, qui per Mandatum praeceptorio-Executionale, cum Testimonia Capituli, vel Conventus, ad Executionem exmitti solet. Cujus requisita sunt: imo. Ut in eo Comitatu, in quo Executio sit, hereditatem Nobilitarem habeat, sitque Nobilis: nisi forte de Curia Regia, vel a latere Proto-Notarii, aliquis Scriba, licet Ignobilis, vel Tabulae Notarius deputaretur: P. 2. T. 19. Non tamen, si sit Scriba, vel Juratus Tabulae inferioris. A. 33. 1723. 2dō. Ut in Mandato Executionali, Nomen, & Cognomen ejus exprimatur: Quod scilicet Eum Rex, vel Judex ordinarius, pro tali Executione deputaverit. Unde, quia Personam Judicis mandantis representat: ideo in eadem causa Advocatus esse non potest. P. 2. T. 22. Nec in causa, in qua quis Procuratorem egit, Judex esse permittitur: saltem ubi solus fert sententiam, & non juxta pluralitatem Votorum, vide de Judicibus. 3tio. Ut juramento sit adstrictus, ad fidelem Officii functionem. Ulad. D. 1. A. 43. &

A. 39. 1723. 4to. Ne false procedat, *sub poena perjurii*, ac amissionis omnium Bonorum. *Ulad. D. et A. cit. Math.* autem *D. 6. A. 8.* non sit mentio *amissionis Bonorum*: sed *infamiae perpetuae & 25. Marcar. 5to.* Requisitus per *Mandatum Regium*, aut *Judicis ordinarii*: si nomen ipsius inibi contineatur expresse, debet assumere personam Hominis Regii, vel Palatinalis, *sub Birsag. 6. Marcar.* & refusione expensar. *Ulad. D. & A. cit.* Licet prius tres, deinde sub *Math. 25. Marcae* fuissent determinatae. Confer hæc cum *Tit. de Inquisitione.*

T I T U L U S C H I .

De Testibus, eorumque Requisitis.

N. 1. **P**Otissima Probationis species est, quæ sit per *Testes*, viva voce deponentes: sunt enim *Testes*, qui legitime vocati, super factu aliquo *Testimonium* dicunt. *Unde olim superflites dicti*; eo quod super statu *causae* proferrentur. *Prolog. T. 13.* Attestationes vero sunt, ipsorum *Testimonia*, quæ jure nostro paucim vocamus. *Depositiones testium.* Et quamvis *Testium* alii sint *Judiciales*, alii *Instrumentarii*, alii *Testamentarii*; hic tamen agemus potissimum de *Judicialibus*, qui ad faciendam rei controversiæ fidem, in *Judicio* adhibentur. Aliud est *Conjurator*, aliud *Testis*: nam *Conjurator* (*Canonistis Compurgator*) jurat solum de *Credulitate*, seu quod credat, Principalem suum juste jurasse. *Testis* autem jurare debet de *Veritate*, seu quod res ita se habeat: sicut ipse per visum, vel auditum afferit. *Kitt. c. 6. q. 24.* *Testis omni Exceptione major*, dicitur ille, qui nulla legitima *Exceptione* repellit a *Testificando* potest, *Pirrhing*, aliquique passim: consequenter qui habet omnes *conditiones*, infra adducendas.

2. Quia vero non omnes proflue homines, ad *Testificandum* admitti solent: describitur eorum *qualitas*

litas satis fuse P. 2. T. 27. ubi sic habetur: ut autem omnis communis Inquisitio, bono, et honesto modo celebrari possit: quinque Conditiones (circa Testes nempe) sunt observandae; scilicet: *Libertas*, *aetas*, *Modalitas*, *Conditio*, & *Juramenti Depositio*. Ubi licet de communi Inquisitione tantum fiat mentio: idem tamen venit intelligendum etiam de aliis casibus, in quibus testes adhibentur. Quæ conditiones, per Legistas his plerumque versiculis exprimuntur:

Aetas. Conditio. Sexus. Discretio. Famu.

Et Fortuna. Fides. In Testibus ista requires.

3. Igitur 1mo. Testis debet esse liber, seu non debet metu, aut pretio ad hoc, vel illud Testandum induci. Quo tamen non obstante, potest quis etiam *invitus* ad hoc legitime compelli: Ut, quod novit, aut nosse præsumitur, judicialiter testetur. 2do. Requiritur, ut habeat *Ætatem legitimam*, possitque recordari rerum, super quibus examinatur. 3to. *Modalitas*: ut scilicet de modo patratie rei aperte, manifeste fateatur: *Utrum visu*, vel *auditu* rem ipsam noverit. 4to. Advertenda est *Testium conditio*: *utrum nempe Nobilis*, vel *Rusticus?* *abjectae*, an *honestae conditionis?* quod *Testimonium Ignobilis*, penes, vel contra Nobilem, attinet; vide de *Juramentis N. 4.* 5to. Requiritur *Juramenti depositio*. P. 2. T. 27. cit. Testi enim cuiuscunque Dignitatis, status, & Eminentia, sine depositione juramenti, fides in judicio non adhibetur. c. 5. *Extra de Testibus*. Et Argum. A. 14. 1486. Et Praxis. Hinc etiam Viri Illustres, officio publico fungentes, *Testimonium pro Judicio* dant, saltem sub eo juramento, quo tali officio sunt adstricti. Nisi Partibus ita consentientibus (saltem in causis arduis) juramentum aliqui relaxaretur. Certe *Attestatio* etiam literatoria cuiuscunque, nisi juramento solidetur, fidem in judicio non invenit. Unde, quia de *Praxi Ungariae*, Mulieres praegnantes, absque prævio juramento examinantur; earundem Fallio parum, aut nihil probat.

4. Ex his, aliisque Juris Textibus infertur: quod non sint Testes *idonei*, seu *omni exceptione* *majores*, *In-fames*. P. 2. T. 36, 2do. *Perjuri*. *Ibidem*. idque, etiam si fuitissent emendati. *Colom.* l. 1. c. 27. 3to. *Ignobiles contra Nobilem*: in causis criminalibus, *criminaliter intentatis*: siquidem veritas aliter haberi possit. P. 2. T. 27. & A. 26. 1729. 4to. *Servi*, ac subditi contra *Dominos*, in criminalibus. S. Steph. l. 2 c. 19. *ubi nec accusare eos permittuntur*. *Uti & Argum* A. 26. cit. vide de *Juramentis* N. 5. 5to. *Accusator contra Accusatum*, saltem excepto *Crimine laesae Majestatis*, sensu A. 7. 1715. §. *Praeterea an &c.* 6to. *Socius Criminis* nec pro, nec contra *socium Testis esse potest*. *Kitt*, c. 6. q. 5. *Uti nec in propria quisquam causa Testis, aut Judex esse permittitur*. *Argum.* A. 41. 1723. 7mo. *Procuratores, Juges, et Patroni Causarum* arcen-tur a ferendo pro, vel contra, *Testimonio* in illis causis, in quibus egerunt, defenderunt, aut *Judices* fuerunt. *Prolog.* T. 16. P. 2. T. 22. 8vo. *Inimicus contra inimicum*, non admittitur, etiam in *Criminibus exceptis*. l. 3. ff. de *Testibus*. 9no. *Exceptio etiam formatur contra Parentes, & Liberos*: item contra *Coniuges*; ne pro se invicem *Testimonium* ferant. Ide non est de *Consanguineis*, aut *nimia inter se familiaritate* junctis: vel qui sunt de *Familia* illius, qui *Testes* producit. *Ubi tamen excipiuntur delictu occulta*, & quæ alii scire non tam facile possunt. 10mo. *Potest etiam excipi contra eos, qui dubie, & non aperte, vel de simplici auditu deponunt*: nisi *questio solum esset de auditu*. *Argum.* P. 2. T. 27 §. *Tertio necessaria est Modalitas*. &c. 11mo. *Laicus testari contra Clericum non permittitur*. S. Steph. l. 2. c. 3. *Cæterum licet Testes non sint idonei*, si tamen Partes contra illos non excipient: vel res sit exigui momenti, *Testimonium locum habebit* 12mo. Denique non est audiendum *Testimonium*, ultra 50. annos se se extendens. P. 3. T. 39. vide de his pluram apud *Canonistas ad Tit. de Testibus*.

5. De Examine Testium, noto sequentia: 1mo. Qui libet Testium (seu in Iudicio, seu collateraliter) antequam fateatur; jurare debet: quod omni timore, favore, odio, amore, & praemio litigantium remoto, veritatem non celabit, falsitatem non justificabit, justitiam non falsificabit: sed prout res illa, de qua examinabitur (juxta puncta Deutri, seu interrogatoria) sibi nota esse; juste declarabit. P. 2. T. 28. Deposito sic juramento: examinandi sunt Testes Partibus exmissis, & quidem singuli eorum seorsim. Math. Reg. D. 6. A. 14. & Kitt. c. 6. q. 3. Et quantum fieri potest, formalia cuiusvis verba annotanda: quin pro meliori, etiam singulis praetexta, ut vel se corrigere, vel dicta magis declarare queant. 2do. Testis debet sufficientem asserti sui rationem reddere (si nempe interrogetur) quare scilicet dicat, rem ita esse? an quia vidit? vel audivit? an audiverit ab aliquo determinato, vel tantum in confuso, ac sine ullo certo authore? secus enim fidem non meretur, potestque contra eum excipi. Argum. P. 2. T. 27. §. Praeterea Modalitas &c. Et ex Decisione Anni 1700. Posonii in Octavalibus facta. 3to. Caveat Testis, ne multum loquatur; sed respondeat directe ad quaesita: Extravagantes enim illius responsiones non merentur fidem. 4to. Interrogandus ante omnia quisque eorum est: quo nomine, & cognomine vocetur? cuius Conditionis, Possessionis, seu loci Incola? Item cuius subditus? in communi autem Inquisitione, etiam de eo: an nempe, & quis eorum sit vicinus? quis comprovincialis, seu ex eodem Comitatu? duorum enim, vel trium Vicinorum, & Communitatum attestatio plus valet, quam 20. (caeteris paribus) comprovincialium. P. 2. T. 29. Atque haec omnia, una cum eorum nominibus, Literis Relatoriis inferenda. Ibidem, & Praxis: quæ idcirco notari debent; ut Partes litigantes, contra Testes, defectu aliquo laborantes, excipere possint. P. 2. T. 29. Id quod liberum ipsi erit (ut censem Jureconsulti) etiam post authenticationem eorum, & reportatam Inquisitionis aut facere;

si prius excipere non potuerunt. Possunt autem *Testes*, prius *lateraliter* deponentes, deinde *in iudicio* modificare suas responsones: imo etiam retractare. *Praxis.*

6. Si qui literis, seu *Mandato Compulsorio* suæ *Majestatis*, vel *Judicium Regni* ordinariorū, an saltem per *Juratum Notarium*, requisiti, se se a prohibendo veritati *Testimonio* subtraherent; in 16. *Marcis*, *gravis ponderis* convincantur. *P. 2. T. 28.* quod si vero rebus tanti valoris, & *Aere* aliquis careat; capiatur, et *luat in pelle*. *A. 81. 1563.* quam *pœnam*, *citra omnem citationem*, eo facto desumet Vice-*Comes*, ad requisitionem *Exponentis*: in una quidem pro se, in altera vero parte, pro *Exponente* cessuram. *A. 49. 1635.* Cæterum hæc *pœna* sensu *P. 2. T. 28.* tunc solum incurri videtur; cum *Testis literatorie* erat requisitus. Atque hæc omnia intelligenda sunt pro casu, quo non adest *legitima excusatio*. Quidam *inviti cœgi* ad *Testificandum*, non possunt, uti *Parentes contra Liberos*, & *vicissim*. *I. 6. Cod. de Testibus.* vide *Tit. 28. N. 3.* quo nomine veniunt omnes *Ascendentes*, & *Descendentes*, in *Paterna*, vel *Materna* linea. Idem dicendum quoad *Conjuges*, & *Affines*: nisi utilitas publica contrarium juberet. Ita *Pirrhing*, *Engel* &c. Neque tenetur quis fateri delictum, quod *sub secreto* est communicatum, vel si sciat rem, de qua examinatur, adhuc esse occultam, nec haberi *sufficientia*, ad inquirendum *legitime Indicia*: vel si sibi grave inde damnum imminet. nisi forte crimen esset exceptum, & in grave *Reipublicæ* damnum vergens. *Naym. lib. 4. Tract. c 4.* Pariter Personæ *Ecclesiasticae*, seu sint Clerici *Saeculares*, seu *Regulares*; non possunt a *Judice* *seculari* ad *Testificandum* cogi, sive causa sit *Civilis*, sive *Criminalis*. *Cap. statutum. 38. 2. q. 6. & P. 2. T. 40. § Coram Testimonio alicujus Capituli &c.* Nisi vel coram suo *Judice Ecclesiastico*, vel ex ejus permissione. *Judices* *ro Ecclesiastici*, *Testes* compellunt per *censuras* *Stylis*.

Confer hæc cum iis, quæ verbo: de *Inquisitione*, ac de *Juramentis* dicta sunt.

Transmis. Lit. V. de Appellat.

Transumpt. Lit. V. de Literis.

T I T U L U S CIV.

De Tutelis, & Curateliſ.

N.I. **D**E *Tutelis, & Curateliſ* agitur copiosissime P.
1. Decret. Tripar. a Tit. 111. usque ad Tit.
132. inclusive: de quibus compendio habe sequentia:
1mo. *Tutela*, est potestas tuendi eum, qui ob imperfec-
tam aetatem se defendere nequit. P. 1. Tit. 112. Unde
& *Tutores*, autoritatem tantum defendendi; & non
ab alienandi *Bona Pupillorum*, habent. 2do. *Tutela* est
triplex: *Legitima*, *Testamentaria*, & *Dativa*. *Legiti-
ma*, sic dicta, quod a *Lege* detur, est: dum *Pater*,
Mater, vel *Frater* agit *Tutorem*. Nam alterutro Pa-
rentum superstite, alius ad *Tutelam pupillrum* non
admittitur *ordinarie*: si autem Parentes obeant; tunc
ad *Fratrem* recidit. P. 1. T. 113. Deferturque eodem
ordine, quo *Bonorum successio* quemque tangit. Hæc
Tutela respectu Parentum, est simul *Naturalis*. *Te-
stamentaria* est, dum aliquis *Testamento Tutor* con-
stituitur. Et hæc semper tenet: nisi *Fratrum carnalium*,
vel *Uxoris* contradictione *legitima* impediatur;
vel ubi lex, aut consuetudo Patriæ, talem Personam
non excludit. T. 114. *Tutela Dativa* est, quæ alicui
datnr a *Principe*, vel *Patrono*: & debet fieri; quando-
tam *Legitima*, quam etiam *Testamentaria* deficit. T.
115. Cæterum sensu A. 68. 1715. Et *Palatinus*, &
Magistratus Comitatensis, ac *Civici*, pro suis respe-
ctive subditis, *Tutores* dare possunt. Dantur autem
Tutores, *Pupillis illegitimæ* atatis; *Curatores* vero
dicuntur, qui post *legitimum*, quidem, sed ante per-

fectam aetatem, eos defendunt. Quæ sit aetas legitimi? quæ perfecta? vide de *Ætatibus Puerorum*.

2. Arcentur autem a *Tutela*, & *Curatela*. 1mo. *Perjuri*, aut aliter *Infames*, *Proscripti*, vel *Nota Infidelitatis*, aut sententia capitali, cum amissione Bonorum, gravati. P. 1. T. 119. & 121. 2do *Cognati*, seu *Fratres per Matrem* (qui etiam *Fratres forminei Sexus dicuntur*) si qui adhuc ex *Agnatis*, seu *Fratribus per Patrem*, sunt superstites. T. 116. si tamen *Bona manifeste* concernant utrumque Sexum: tunc si cognatorum aliquis habeat ætatem sufficientem, non item ullus *Agnatorum*; tunc inquam, usque ad debitam *Agnati* ætatem, cognatus admittitur. T. 117. vide de *Agnatione*. 3to. Arcentur etiā illi, qui perfectam ætatem nondum habent: nisi *Matrem Orphanorum*, ad secundas Nuptias transire contingat; & per hoc *Bona pupillaria desolationi* subjacerent: tunc enim *Fratres*, & *Agnati*, licet perfectæ & atis non sint, modo tamen legitimam habeant ætatem, ad *Tutelam* admitti solent. *Ibidem*. 4to. *Mater* (nisi habeat separata *Bona*) ad secunda vota transiens, non admittitur. T. 113. 5to. *Bonorum Dilapidatores*, aut de dilapidatione suspecti, vel nimium pauperes, aut *Patris Orphanorum* inimici *Capitales*; vel de quibus timetur, quod ad *Bona Orphanorum* aspirent. 6to. Qui se alienæ potestati subjece- runt, vel subjici permiserunt; qui enim *juris sui* non est, ulterius *Tutelam* gerere non permittitur. T. 121.

3. Hac super materia sancitum est novissime. 1mo. Ut decedentibus *Pupillorum Progenitoribus*, *Agnati*, aut *Cognati* eorum, sine mora id *Vice-Comiti* illius *Comitatus*, in quo *Bona Pupillaria* adjacent, signis care velint; qui adjunctis sibi *Judice Nobilium*, & *Juraf-fore*, *Agnatis* item, & *Cognatis* proximioribus, ad faciem talium Bonorum exeat, & *Inventarium* omnium (*Literalibus* tamen *Instrumentis* nequaquam inspectis) conficiat: atque in proxima *Congregatione* referat, & inter *Acta Comitatus* conservet. *Vice-Comite* vero

impedito, aut in causa Pauperiorum, Judex Nobilium cum jurato aſſeffore, idipſum præſtet ex commiſſione Vice-Comitiſ, nec prius Tutelam quisquam adeat, quam hæc effectui dentur. 2dō. Tutores hoc modo conſtituti Bonorum Pupillarium proventus, & Res mobiles, quæ ſervando ſervari non poſſunt, tempore compeſenti, & juſto pretio diſtrahant, pecuniamque hærere non permittant, ſed erga legale Interesse elocent. vel in augmentum Bonorum convertant. 3dō. Ut ſuper Tutoratu, aut Curatoratu, ſingulo ad minus Triennio, co-ram Emissiſ a Comitatu, Pupillorumque Consanguineis proximioribus, quantum fieri poſteſt, præſentibus; Rationes reddant. 4dō. Si fideles in administrando reperti fuerint, pro curis, ac laboribus, intra Tutoratum impensis: ſextum £ edditum, ex Bonorum proveni- tibus partem (dempto Interesse, ex pecuniis elocatis percepto) pro fe retinere valeant. 5dō. In caſu vero malae administrationis, absque omni remuneratione amoveantur: & ad mentem AA. 24. 1655. & 32. 1659. ad ſatisfactionem compellantur. 6dō. Ut Pupilli, uſque ad legitimam ætatem, Tutoribus ſubſint, neque Curatores pro fe eligere, nec de rebus ſuis mobilibus diſponere valeant. 7dō. Ad perfectam ætatem ve- nientes, ſi quas a Tutoribus, vel Curatoribus ratio- nes reddendas haberent: eas illis viventibus, & non ab eorundem hæredibus, exigere teneantur. 8vō. Et hæc de Tutoribus Datiſis, Testamentariis, & legitimiſ duntaxat intelligentur; non vero de legitimiſ, & naturalibus ſimul, id eſt: non de Parentibus (hinc pa- tet, nomine Tutorum naturalium, venire ſolos Paren- tes) utpote qui, ad reddendas Filiis ſuis rationes, non tenentur: niſi Matres ad alia vota tranſirent, & Bona pupillaria Paterna quacunque ex ratione admini- ſtrarent. Ita hæc ſtatuantur A. 68. 1715. vide etiam de Prorogationibus.

Vendit. V. de Admon. Bonor. Avit.

Vice Com. V. de Offic. For. Comp.

Vini Educ. V. de Job. Lib. Nobil.

T I T U L U S C V.

De Violentiis variis.

N. 1. **I**Stud hac in materia præmittendum: neminem in proprio violentum dici, aut esse: neque potestiose tum agere quemquam, cum agit jure suo, vel dum iniquum laedit Aggressorem (vide de Defensa) violentia enim debet esse *actus*, quo aliquis in persona, juribus, aut rebus suis, citra legitimam authoritatem, ab alio laeditur: seu ubi Jurisdic^tio alterius, vi, & potentia, ab altero sibi vendicatur. P. 1. T. 68. Nomine *Violentiae*, veniunt omnes *actus* potentiarii, *majores*, & *minores*; seu cunctæ injuriæ: sive demum illæ personis, sive rebus illatæ fuerint. Quæ, licet sint *majores*, si tamen in Sedriu Comitatus, Processu quaeruloso discutiantur; poenam, idque relate ad *Nobil.* m, ultra 100. flor. Ung. non inferunt. A. 55. 1625. In Comitatibus enim ratione *Violentiarum*, & *Actuum* potentiariorum, poena 100. flor. major, decerni non potest. P. 3. T. 26 si vero *Reus* convictus sit *Ignobilis*, eadem poena homagio ejusdem, sive 40. florenis compensatur. vide de *Calumnia* N. 3. item de *Infamia*, & Kitt. c. 9. q. 27. Atque hæc poena æqualiter dividitur inter *Judicem*, & *Actorem*. A. 55. cit.

2. *Sententia*, in *Actibus minoris* potentia, tanquam in *simplicibus* violentiis, lata (olim ferebatur etiam in *Curia Regia*; nunc ad *Vice-Comites* restricta. A. 35. 1729. & A. 28. 1715.) vocatur *simplex*, ferturque æqualiter inter, & contra omnes *Magnates*, & *Nobiles*. P. 2. T. 67. ac præter 100. flor. etiam *damnum* refusionem, Parti triumphanti, secum affert. *Ibid.* &

& A. 48. 1563. A. 55. 1625. Ac proinde, seu hæc sententia feratur contra Magnatem, aut Baronem Regni, seu contra Nobilem, non facit plus, quam 100. flor. Excipe casum, in quo Nobilis lædit Rusticum, nam tunc præter 100. florenos, quos lædens, respectu Domini Terrestris debet; insuper respectu Rustici laesi, in 40. flor. interdum convincitur. P. 3. T. 31. Unde patet, poenam violentiae, inter, & contra Nobiles differre a poena homagiali, aliisque Birsagialibus oneribus. Poena enim homagialis (nisi aliter per expressum statuatur) cedit Actori: Birsagiales vero in duabus partibus Judici, in tertia vero Actori. De quibus, ut & de Processu, ratione violentiarum fuscitari solito: vide Tit. de Actibus Potentiariis. N. 10. &c. Item de Damnis, ac de Emenda Linguae &c. quibus locis etiam de Violatione Sedriae, agitur.

3. *De Violentiis Bonorum, ac Jurium alienorum Occupatoribus*, statuuntur sequentia: Imo Fiscus Regius, Bona aliqua, ab iis, qui prius in eorum dominio erant, vigore Recuprationis occupans, in estimatione eorumdem convincitur. Albert. Reg. A. 24. Id quod etiam ad alios Imperatores, Jus Regium non probantes, extenditur: qui si ante divisionem causæ super facto impetrationis, motæ; se in Bona impetrata occupative ingerant, nec tamen juridice sibi appropriare possent; in facto potentiae condemnantur. Ibid. Consonat his P. 1. T. 68. & P. 2. T. 42. Ubi statuitur: eum, qui Bona ad te jure devolyenda, occupasset violenter; posse eadem per te violentia, intra annum expelli: post annum vero, non nisi Processu juris mediente. Ubi si jus tuum liquide probaveris, Occupator injustus, non secus convincetur, quam si Bona ejusmodi de manibus tuis eripuisset: ac proinde (si nempe agatur Processu quinque Casuum) in sententia capitali. P. 1. T. 68. Idem habetur quoad ejectionem violenti occupatoris. A 4. 1545. sed a Rege huic Art. non est subscriptum: ut habetur post Conventum Transylvaniensem,

in Corp. *Jur. Ing.* eo quod censeret, maiores inde tumultus, excitari posse. 2do. Ad coercendam violentorum temeritatem, eorum maxime, qui auxilio aliorum hominum vagabundorum, penes se assumptorum, vel subordinatorum, violentias patrant, sancitum est: nt tales jure convicti, non solum in pœna Personarum propriarum, sed etiam in totali onere assumptorum, vel commissorum aggraventur; ac totalis executio, de Bonis eorundem peragatur. Et si assumpti, fuerint meri vagabundi, nullasque certas Residentias habentes, tunc satis erit Actori, eorum numerum edocere; licet nominare nequeat Personas. A. 56. 1655. Unde a contrario inferri videtur: quod si habeant certas Residentias; tunc etiam nomina eorum indicari per Actorem debeant 3tio. Hic vero, aliqui Articuli, de violentiis editi, extenduntur ad homines cujusvis dignitatis: sanciturque, ut legitimi Acquisitores, juxta T. 67. P. 1. non tantum Dominium possessorum, sed etiam successorum, in Bonis acquirendis mobilibus, & immobilibus habentes: *Extraneos*, & *Illegitimos*, ac sine ullo juris titulo, a sanguine alienos, talium Bonorum violentos occupatores jure de *Violentiis* edito, convenire possint. Confer hæc cum iis, quæ de *Actibus potentiaris N. 12.* &c. habentur.

Notandum hic obiter, quod *Dominium possessorium* alicujus Boni, dicatur habere ille, qui actu illud possidet; vel saltem *Dominium ejus directum* habet: *successorum* vero, qui habet jus, in eo succedendi; sic Frater actu habet *Dominium successorum*, in Bonis sui Fratris condivisionalis, pro casu scilicet *defectus*: licet non habeat *possessorium*. P. 1. T. 67. vide etiam de *Birsagiis N. 5. 6.* &c.

4 In Bonorum, semel judicialiter restitutorum, *Recuperatores*, statuta est poena *Infidelitatis*. A. 3. 1545. sed illa non videtur extendi ultra illos casus. nunc autem, si quitalia Bona, propria authoritate reoccupent; præter poenam *homagialem* 50. *Marcarum gravis*

vis ponderis, etiam in refusione expensarum, ac frumentum, medio tempore inde perceptorum, ad mandatum suæ Majestatis, vel Judicis ordinarii, facienda, convincuntur: Insuper propter violentiam, potest contra illos agi, etiam ad poenam violentiæ. A. 31. 1681. & A. 34. 1729. Cives denique, res, aut servitores Nobilium, in medio ipsorum habitantium, arrestantes, vel eorum immunitates quo modolibet turbantes; in violentia convincantur A. 78. 1647. Dicit aliquis. Nos, per decursum hujus libelli, sèpiusculè adduxisse Leges Canonicas, ac Civiles: quibus tamen Hungaria, aut Provinciæ eidem obnoxiae, nequaquam tenerentur. R. Quamvis Ungari Legibus Extraneorum non ligentur, nisi eas in suas retulissent; quod tamen Domi deest, id foris quaerere non negligunt, neque putant indignum, in casu præcipue, Legibus municipalibus non expresso, ad Canonicas, Civilesque sanctiones, vel certe ad naturalem configere æquitatem. Id quod omnium Jureconsultorum consilium est. Quanquam voluimus nobis fuisset, latius per Canonicas, Civilesque Leges divagari: nisi comoditati magis legentium: quam voluptati propriæ servire placuisse. Adde: quod nec tempus, nec ratio Compendii plura sineret.

INDEX

S Y N T A G M A T I S

Juris Ungarici, & Transylvani-
ci juxrá seriem Partium, & Titulorum.

TITULUS.	PAG.
I. <i>De Accusatione.</i>	3
II. <i>De Actibus Potintiariis, eorumque Poena.</i>	3
III. <i>De Admonitionibus.</i>	3
IV. <i>De Adoptione.</i>	14
V. <i>De Aequalibus spiritualium, et suecularium Libertatibus.</i>	15
VI. <i>De AEstimationibus Bonorum Mobilium, et Immobilium.</i>	17
VII. <i>De AEstatibus Puerorum, et Puellarum.</i>	21
VIII. <i>De Agnatione, et Cognitione.</i>	22
IX. <i>De Appellationibus.</i>	23
X. <i>De Archivo.</i>	31
XI. <i>De Authoritate Regis in conferendis Bene- ficiis Ecclesiasticis, aliisque Bonis, et Honoribus.</i>	31
XII.	

XII.	<i>De Banco.</i>	33
XIII.	<i>De Beneficiis.</i>	3
XIV.	<i>De Birsgagiis, seu Multis.</i>	33
XV.	<i>De Bonis Furum, et Homicidurum.</i>	37
XVI.	<i>De Bonis in Lite existentibus.</i>	39
XVII.	<i>De Bonis Ius Foemineum non concerne-</i> <i>tibus, vel concernentibus.</i>	40
XVIII.	<i>De Bonis Auiticis non abalienandis.</i>	42
XIX.	<i>I e Calumnia.</i>	45
XX.	<i>De Camera.</i>	48
XXI.	<i>De Cancellaria.</i>	49
XXII.	<i>De Capitali sententia, et Bonis senten-</i> <i>tionati.</i>	49
XXIII.	<i>De Casibus, in quibus Nobiles capti-</i> <i>vari possunt.</i>	53
XXIV.	<i>De Casibus, in quibus Pater potest Fi-</i> <i>lium ad divisionem Bonorum com-</i> <i>pellere, et vicim.</i>	55
XXV.	<i>De Casibus, in quibus Personae Ecclesia-</i> <i>sticae subjacent sententiae Capitali.</i>	57
XVVI.	<i>De Civitatibus Liberis.</i>	60
XXVII.	<i>De Clausula: Nil Juris.</i>	66
XXVIII.	<i>De Cognitione falsarum Literarum.</i>	66
XXIX.	<i>De Comendantibus.</i>	68
XXX.	<i>De Commissariatu.</i>	68
XXXI.	<i>De Commissione Neo-acquistica.</i>	68
XXXII.	<i>De Concambio.</i>	68
XXXIII.	<i>De Concordia Litigantium.</i>	70
XXXIV.	<i>De Concursu.</i>	71
XXXV.	<i>De Condescensione Causarum.</i>	71

XXXVI.	<i>De Consensu Regio:</i>	73
XXXVII.	<i>De Conservatore literalium Instrumentorum:</i>	73
XXXVIII.	<i>De Corregimine:</i>	76
XXXIX.	<i>De Croatia:</i>	76
XL.	<i>De Damnis illatis:</i>	77
XLI.	<i>De Debitis:</i>	79
XLII.	<i>De Decimis:</i>	80
XLIII.	<i>De Defensa, et Offensa:</i>	82
XLIV.	<i>De Diplomate Regio:</i>	83
XLV.	<i>De Divisione Bonorum Mobilium, et Immobilium:</i>	84
XLVI.	<i>De Donationibus Regiis:</i>	88
XLVII.	<i>De Dote, Dotalitio, et Paraphernis:</i>	90
XLVIII.	<i>De Emenda Capitis, et Linguae:</i>	93
XLIX.	<i>De Evictione, ei Evocationibus:</i>	95
L.	<i>De Excessibus Ecclesiasticorum, eorumque Officialium:</i>	101
LI.	<i>De Excusatione rationabili:</i>	103
LII.	<i>De Fassionibus universim:</i>	103
LIII.	<i>De Fisco Regio, et Fiscalibus:</i>	106
LIV.	<i>De Foro Competente:</i>	106
LV.	<i>De Gratia Principis, aliorumque:</i>	114
LVI.	<i>De Haeredibus, et Posteritatibus:</i>	116
LVII.	<i>De Homagio, et Marcis Homagialibus:</i>	117
LVIII.	<i>De Homicidio, ejusque Poenis:</i>	119
LIX.	<i>De Immunitate Ecclesiastica:</i>	121
LX.	<i>De Impensione Judicii ex parte Jobbagyorum:</i>	125
LXI.		

LXI.	<i>De Imperatoribus Bonorum.</i>	128
LXII.	<i>De Impignorationibus.</i>	129
LXIII.	<i>De Infamia, quibus Casibus incurritur.</i>	131
LXIV.	<i>De Ingessione in causam.</i>	134
LXV.	<i>De Inhibitione.</i>	137
LXVI.	<i>De Inquisitione.</i>	138
LXVII.	<i>De Insurrectione.</i>	141
LVIII.	<i>De Fobbagyonibus, eorumque Juribus.</i>	141
LXIX.	<i>De Judicibus, et Judiciis.</i>	148
LXX.	<i>De Juramentis.</i>	151
LXXI.	<i>De Jure Fiscali, Regio, ac Possessorio.</i>	155
LXXII.	<i>De Legibus, Statutis, ac Decretis, &c.</i>	157
LXXIII.	<i>De Ledibus, et Statutis Transylvaniae speciatim.</i>	161
§. I.	<i>De Legibus Decretalibus.</i>	161
II.	<i>De Novellis Transylvaniae statutis.</i>	163
III.	<i>De Statutis Siculorum Tripartitalibus.</i>	187
IV.	<i>De Novellis Siculorum Legibus.</i>	188
LXXIV.	<i>De Libertatibus Nobilium.</i>	190
LXXV.	<i>De Literis, eorumque Varietate.</i>	195
LXXVI.	<i>De Matrimoniis licitis, et illicitis.</i>	199
LXXVII.	<i>De Metis, ac Metalibus.</i>	200
LXXVIII.	<i>De Nota Infidelitatis, et Crimine laesae Majestatis.</i>	203
LXXIX.	<i>De Novo Judicio.</i>	207
LXXX.	<i>De Officiis, Officialibus generatim.</i>	211
LXXXI.	<i>De Oneribus assumendis.</i>	213
LXXXII.	<i>De Palatino, ejusque Officiis.</i>	214
LXXXIII.	<i>De Patris, Filiique mutuo Officiis.</i>	216
	<i>LXXXIV,</i>	

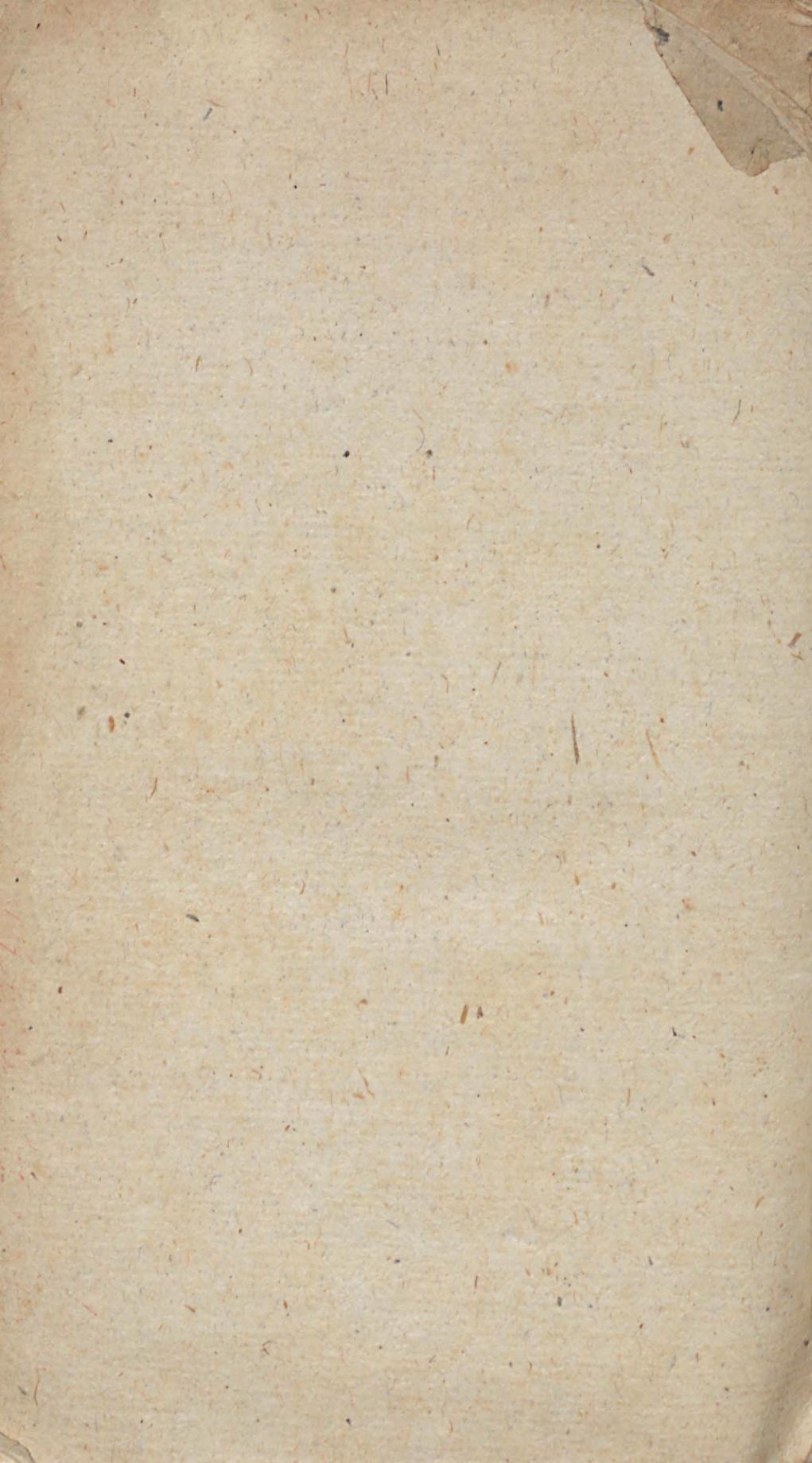
LXXXIV.	<i>De Primate.</i>	218
LXXXV.	<i>De Poenis variorum Excessuum.</i>	218
LXXXVI.	<i>De Praescriptionibus.</i>	222
LXXXVII.	<i>De Privilegiis variis.</i>	227
LXXXVIII.	<i>De Probationibus, et Praefumptionibus.</i>	233
LXXXIX.	<i>De Procuratoribus, seu Advocatis.</i>	235
XC.	<i>De Prorogatione, aliisque Pupillorum Privilegiis.</i>	239
XCI.	<i>De Quaeſtu.</i>	241
XCII.	<i>De Quartalitio, seu Quarta Puellari.</i>	241
XCIII.	<i>De Reincorporatione.</i>	243
XCIV.	<i>De Religiosis Ordinibus.</i>	243
XCV.	<i>De Repulſione, et Oppoſitione;</i>	245
XCVI.	<i>De Sede Dominali.</i>	248
XCVII.	<i>De Statutionibus.</i>	251
XCVIII.	<i>De Successionibus:</i>	254
XCIX.	<i>De Taxis variarum Literarum.</i>	257
C.	<i>De Teloniis, ac Tricesimis.</i>	261
CI.	<i>De Testamentis:</i>	264
CII.	<i>De Testimoniis Capitul. et Hominis Regii &c.</i>	268
CIII.	<i>De Testibus, eorumque requisitis.</i>	270
CIV.	<i>De Tutelis, et Curatelis.</i>	275
CV.	<i>De Violentis variis:</i>	278

O. A. M. D. G.

260

25

25

ANTICARIAT SIBIU

Let 25

Franziska